

VÁCLAV ŠOLC

Kondor útočí

Nejen v tajemném, legendami opředeném Maču Pikču, jednom z mála míst dnešního Peru, které nebylo postiženo ničivým vpádem španělských dobyvatelů v 16. století, ale také na pozadí dramatických událostí v celé říši inků se odehrávají pohnuté osudy indiánského náčelníka Kapaka Kusiho, jeho rodiny, jeho válečníků a celého kmene . . .

KARAVANA

HRST HISTORICKÝCH SKUTEČNOSTÍ

Děj románu Kondor útočí se odehrává v době, která byla rozhodující pro osudy indiánské Jižní Ameriky, hlavně pro její horskou a pobřežní část. Tam, v této oblasti, se do příchodu prvních bílých dobyvatelů vyvinula celá řada pozoruhodných indiánských kultur. Byly to kultury významné svou vyspělostí, kultury, které ovlivnily vývoj člověka na půdě Ameriky, nejen v oblastech svého vzniku, ale často i v podivuhodné šíři. Prakticky všechny vytvořili předkové dnešních Indiánů v oblasti And, mohutné velehorské páteře Jižní Ameriky.

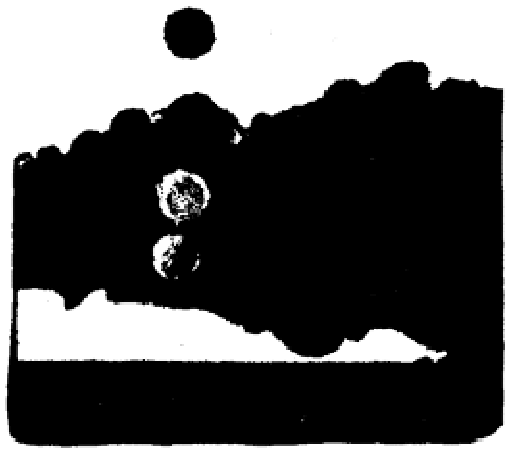
Jako příklady bychom zde chtěli uvést kultury Huaca Prieta, Cupisnique, Chavín, Paracas, Nasca, Wari, Chimú a Tíwanaku. Poslední, tou nejvyspělejší, byla kultura Kečuů. Říkáme jí také kultura inků, podle titulu kečujských náčelníků a později vládců celé té veliké říše, která se rozprostírala od jihu dnešní Kolumbie až po střední část dnešního Chile v délce skoro pěti tisíc kilometrů. Celá ta říše měla snad šest miliónů obyvatel.

Její organizace byla vynikající. Měla skvělý správní systém, dokonale promyšlený a propracovaný. Základem bylo zemědělství, v němž byl využit každý vhodný kus půdy, často s umělým zavlažováním. Na výši bylo zpracovávání kovů, což svědčí o technické vyspělosti obyvatel. Těžili ve značných kvantech stříbro, cín, měď a zlato, a dospěli dokonce až k výrobě bronzu. Na vynikající úrovni byla i výroba nádherných textilií a kapitolou sama pro sebe byla skvělá keramika, užitková i obřadní.

Všechno obyvatelstvo celé říše bylo přesně spočítáno a rozděleno. Jednotlivé rodiny byly zařazeny do skupinek po desíti, o něž pečoval vždy jeden z jejich stařešinů, jakýsi nižší náčelník. Pět takových desítek rodin tvořilo vyšší jednotku a dvě vyšší jednotky čili sto rodin opět celek vyšší a tak to šlo dále. Dosti vysokou jednotkou v tomto systému byla tisícovka rodin, jež čítala v době španělského vpádu asi 50 000 příslušníků. Tyto tisícovky se administrativně spojovaly v ještě větší celky, z nichž největší čítal čtyřicet tisíc rodin; jejich náčelník pak už byl jmenován samotným inkou.

Nejvyššími hodnostáři byli vždy příslušníci dědičné šlechty, v čele s panovníkem – inkou a kněžstvo. Inka sám odvozoval svůj původ od božstva Slunce a byl pod jeho bezprostřední ochranou. Jeho rozhodnutí bylo zákonem, proti němuž nebylo odvolání. Byl posvátnou osobou, spolu se svými nejbližšími příbuznými. Nosil šat z jemné vlny vikuní v podobě jakési jednoduché košile ke kolenům, na nohou sandály z bílé vlny a po boku váček plný listů koky ke žvýkání. Kolem hlavy měl ovinutou posvátnou ozdobu, červenou stuhu, upevněnou na spáncích, v uších veliké zlaté náušnice a v krátkých vlasech dvě vzácná ptačí pera. Nikdy si neoblékal dvakrát týž oděv a nejedl z týchž nádob, vyrobených pochopitelně ze zlata. Nikdo se mu nesměl podívat přímo do obličeje a nikdo se mu nesměl přiblížit bez symbolického břemene na ramenou na znamení poddanství.

Jeho moc však nebyla tak neomezená, jak by se na první pohled snad zdálo. Při důležitém rozhodování se radil se čtyřmi nejvyššími náčelníky čtyř hlavních částí říše, případně s dalšími poradci. Vláda měla teoreticky přecházet na syna jeho sestry, nemusel to však být syn nejstarší; zpravidla býval vybírán prostě ten nejschopnější. Tak vypadala situace až do smrti inky Wayny Kapaka (1485-1525), tedy těsně před příchodem španělských dobyvatelů. Tento velký panovník rozdělil svou ohromnou říši ze správních důvodů na dvě části. Jih svěřil svému synu Waskarovi a sever jeho nevlastnímu bratru Atawalpovi. Myslel to nepochybně dobře, oba mladí vládci se však neshodli, každý chtěl mít celou říši pro sebe. Byla z toho válka, v níž byl Waskar poražen. Atawalpa byl na vrcholu své moci, když tu se v zemi objevili Španělé. Dlouho se z vítězství netěšil, nezvaní hosté ho zajali a zanedlouho popravili. Tím se – jak jsme se do nedávné doby učili – zmocnili celé té ohromné říše, plné zlata. Jenomže ono to tak jednoduché nebylo. Španělští dobyvatelé už měli za se-

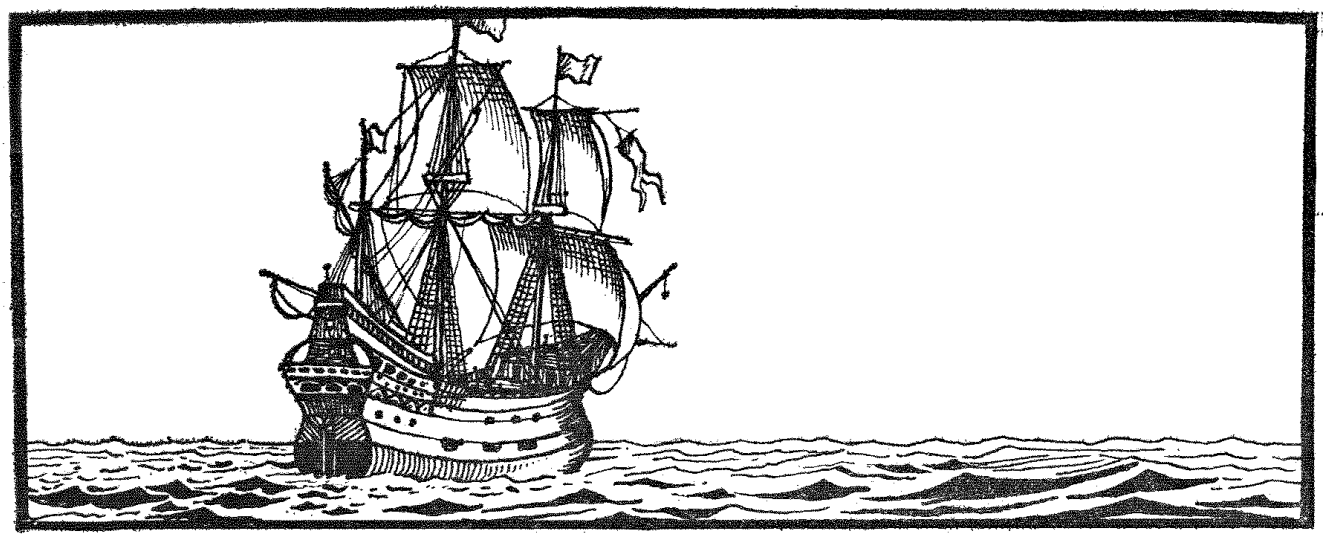

bou dobytí Mexika a velmi se tam poučili. Věděli, že intriky a úskoky evropské diplomacie jsou Indiánům zcela cizí, a proto využívali pro své cíle přívržence obou bratrů, Atawalpy i Waskara, tedy vlastně dvě mocné strany. Využívali je podle své okamžité potřeby a situace. Když popravili Atawalpu, měli sympatie a podporu strany Waskarovy a jindy zase, například když inka Manko r. 1536 oblehl Cuzco – a Španěly v něm –, spojili se s jeho protivníky, stranou Atawalpovou, stranou Urin. Manko byl poražen a donucen utéci do Vilkabamby, odkud pokračoval v boji. Roku 1544 však zemřel a nastoupil inka Sayri Tupak, jehož španělský místokrál přiměl ke kapitulaci – za půdu a prebendy. Po něm nastoupil Titu Kusi Yupanki. V letech 1560-70 se ještě bojovalo, ale již v daleko menší míře, Španělé už seděli pevně v sedle. Situaci rozřešil definitivně místokrál Toledo, který dal r. 1572 zabít posledního inku Tupaka Amaru I.

Boj však ještě neskončil. Indiáni, alespoň někteří náčelníci, se přece jen nechtěli tak snadno vzdát. V horách vedli ještě dlouho drobnou válku se Španěly a vyvolali celou řadu větších či menších místních povstání – bohužel bez valných úspěchů. Španělé je tvrdě potlačovali a upevňovali všemi dosažitelnými prostředky své panství. A jedním z takových míst odporu a boje za svobodu a nezávislost Indiánů bylo patrně i Maču Pikču.

VÁCLAV
ŠOLC

Kondor útočí

Úvodem

Jedním z míst, jež nejčastěji navštěvují turisté, kteří cestují po Peru, je nesporně Machu Picchu[1]*. Od doby, kdy bylo objeveno – na přelomu prvních desítek let dvacátého století –, se stalo jedním ze šlágrů světové turistiky. Snad ani není možné být v Peru a nepodívat se tam, a ani já jsem nebyl výjimkou. Jede se tam vláčkem z Cuzka a myslím si, že by ani ten vláček nebyl, kdyby nebylo Machu Picchu, a je to spíš náhoda, že vláček jede ještě o kousek dál, po proudu řeky Urubamby, do městečka Santa Teresa. Můžete si dokonce vybrat, jakým vlakem se tam chcete dostat! Jeden jede brzy ráno, okolo sedmé hodiny, a je to vlak daleko spíše indiánský než turistický. Sestává téměř beze zbytku z vagónů té nejnižší, nejlacinější třídy a jen jeden jediný vagón je určen pro ty, kdo si připlatí, kdo si mohou připlatit na dražší a pohodlnější způsob cestování.*

V té levné třídě je vždycky nabito. V nejfantastičtější směsici je nacpaná Indiány a míšenci, jejich dětmi a ranci se vším možným a nemožným. Všude je hrozný nepořádek, na zemi je nastlána tučná vrstva odpadků a v tom se batolí špinavá, umatlaná děcka, která z nějakých důvodů vesměs zoufale brečí. Jejich rodiče to vůbec nevzrušuje, ti se plně oddávají rozkošem cestování. Indiáni cestují nesmírně rádi a vítají každou změnu. Tady, ve vlaku, jsou mezi sebou, a proto se nijak neostýchají a náramně se vyžívají v obrovské příležitosti popovídat si s lidmi z celého Sirého kraje a dovědět se hromady novinek z nejrůznějších míst. V takové situaci odkládá Indián svou plachost a zdrženlivost a je docela jiným člověkem, než jak se jeví ve společnosti bílých lidí a ve městech. Svou ostýchavost odkládá i valná většina indiánských ženiček a přešťastně štěbetá a klábosí jedna přes druhou.

Po osmé hodině jede tam dolů druhý vlak, jemuž se říká turistický. Jeho vagóny jsou čisté a vyleštěné, všechny jsou první třídy a jejich pasažéry jsou z devadesáti procent cizinci, turisté. Jediným cílem tohoto vlaku je právě Machu Picchu, nestaví nikde kromě stanice Ollantaytambo, kde jsou další pozoruhodné a proslulé rui-

[1] Vyslov: *maču pikču*

ny z doby vlády kečujských inků[1]*. Dojede do staničky Machu Picchu a tam končí. Odsune se na vedlejší kolej, aby nepřekážel – i když na téhle trati není provoz nijak hustý ani náročný – všichni vystoupí a železničáři, průvodčí a osazenstvo moderní, dieselelektrické lokomotivy se sesednou k volné besedě, k umaštěným kartám, nebo někam zalehnou, aby si trochu schrupli. Turisté se nahrnou do malých autobusků či mikrobusů, jež je mají dopravit na horu, k nevelkému hotelu a ke zříceninám. Na stanici zavládne blažené ticho a ničím nerušený klid, až do čtyř hodin odpoledne, kdy se všichni návštěvníci Machu Picchu vrátí sem dolů a odcestují svým vlakem zase zpět do Cuzka.*

Takto ubíhá den za dnem, stále stejně. Týž vlak přijíždí každého dne a i ti turisté vypadají, jako by byli stále stejní. Berou stále týmž způsobem útokem mikrobusy a se stejnou dychtivostí prolézají kdejaký kout zřícenin tam nahoře, přes čtyři sta metrů nad řečištěm Urubamby, ‚doprovázené po jedné straně lesklým dvojitým pásem železničních kolejí. Den ze dne totéž, věčný koloběh lidí, vlaků, mikrobusů a peněz. Jedinou změnou tam je počasí. Někdy prší, jindy leje z nízko visících těžkých, olověných tmavých mraků, někdy se po zříceninách válejí cáry bílé, husté mlhy, tak do devíti, nejdéle desíti hodin, kdy mlhou prorazí mocné paprsky zářivého slunce, dávného velkého božstva kečujských Indiánů, a rozzáří a pozlatí šedavé kameny skal a zřícenin, zasazené do smaragdového rámce zeleně okolních kopců a strmých srázů.

Toto místo bylo ponecháno v klidu až ‚do prvního desítiletí dvacátého století, přesněji až clo roku 1911. Tam ‚dole, naproti dnešní Železniční stanicí, stávala osamělá chatrč Indiána Melchora Arteagy, na nevelké plošince nad burácejícími vodami věčně neklidné a kalné Urubamby. Indián se svou rodinou tam vedl skromný život drobného zemědělce v klínu přírody, život člověka, který si dokáže téměř vše opatřit a udělat sám, člověka, který není na nikoho odkázán, je soběstačný, nezávislý na ostatním světě, ód něhož nic nechce.

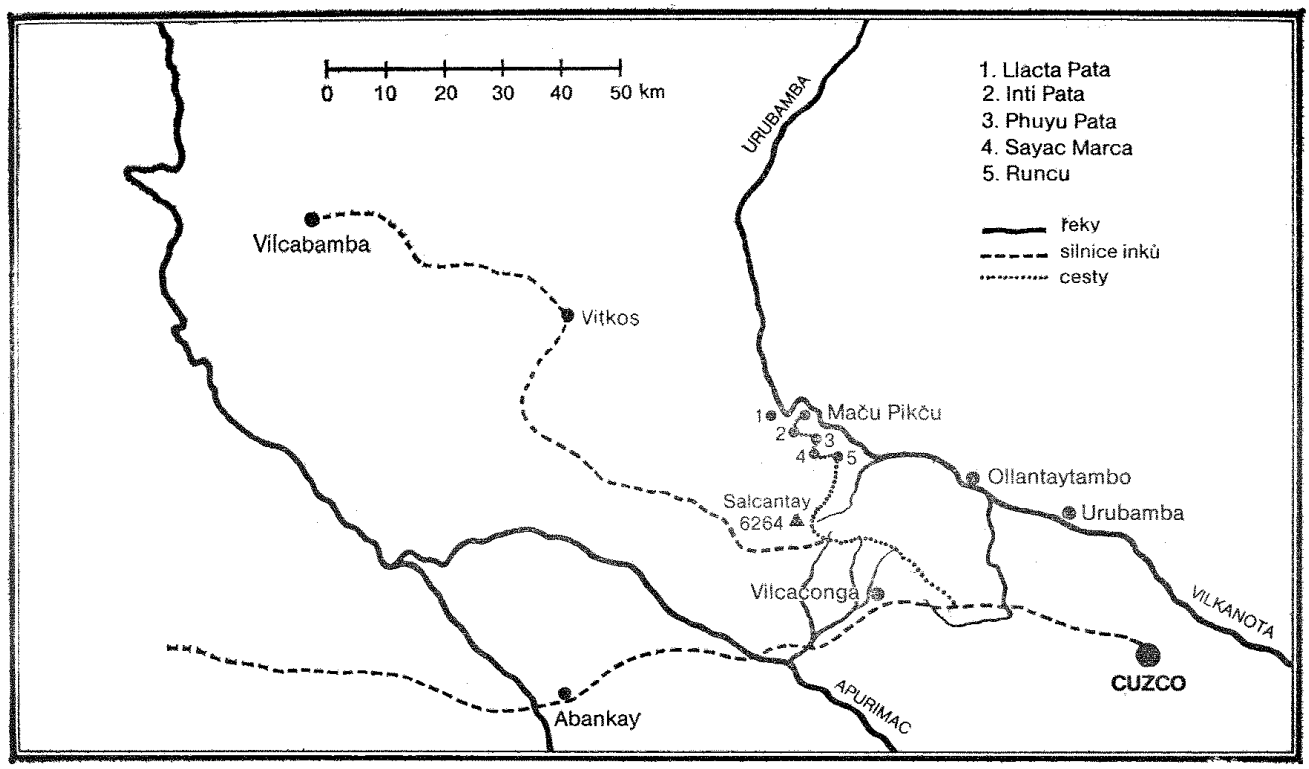
Do této samoty zabloudil jednou zvláštní běloch, divný GRINGO, pravý YANQUI, Američan ze, Spojených států, který nehledal ani zlato, ani rudné žíly. Táhl pomalu proti proudu Urubamby, přespával v indiánských chatrčích a neustále se vyptával, každého, koho potkal. Byl nesmírně zvědavý a svou hroznou, nefalšovanou americkou Španělštinou se vytrvale ptal – a vracel se neustále k jednomu a témuž – kde jsou nějaké zříceniny, ruinas – inka – sabe?

Tam, nad údolím Urubamby, jich je dost a dost, tento kraj byl osídlen už odpradávna, jemu se však nic z toho, co mu Indiáni ukázali, nelíbilo. Všechno mu bylo malé, Chino, a stále mlel to své ruinas grandes – sabes? Necesito grandes, grandes!! Sabes! Víš o velkých zříceninách? Potřebuji velké, velké! Byl svou myšlenkou posedlý. A co vlastně hledal? Mnozí kronikáři se ve svých dílech zmiňovali o městě Vilkabambě, z něhož vedli boj proti Španělům, proti nenáviděným vetřelcům, poslední z inků, Titu Kusi Yupanki, Manko Inka a další.

Potíž byla v tom, že tohle město Španělé pravděpodobně nikdy nenalezli, a jestliže se tam vůbec dostali – aspoň někteří kronikáři to tvrdí, spíše bychom se však domnívali, že byli jen ve Vitkosu – pak znalost jeho polohy rychle upadla v zapomenutí. Zcela jistě existovalo, muselo existovat! Není přece možné, aby shodně lhala, nebo se mýlila celá řada kronikářů, ať už indiánského, míšeneckého, či španělského původu, kteří psali zcela nezávisle na sobě! Vilkabamba (z kečujštiny bychom toto jméno mohli přeložit jako Posvátná planina) existovala zcela určitě! Nalézt ji znovu, to by znamenalo nepochybně vědecký objev nesmírné ceny. Kdo by takový objev udělal, měl by zaručenu slávu a světovou pověst, nejen proto, že by to tajemné město konečně nalezl, ale především proto, že bude do značné míry neporušené a nevyrabované od nenasytných, hrabivých španělských dobyvatelů. To by byl objev světového formátu, objev zcela výjimečné ceny. Právě proto je onen GRINGO, americký archeolog Hiram S. Bingham, s takovou úporností hledal. On, právě on chtěl být tím objevitelem, on a jen on se chtěl zapsat do dějin takovým výjimečným objevem, on, Bingham, chtěl na sebe upozornit světovou veřejnost a získat si tak nehynoucí slávu!

Proto postupoval proti proudu Urubamby a trpělivě hledal. Podle jeho názoru ta Vilkabamba měla být právě někde tam. Při svém pátrání dospěl jednoho dne až k chatrči Indiána Melchora. Ubytoval se u něho a večer poseděli u ohně. Řeka Urubamba hučela pod chatrčí svou věčnou píseň a v chýši se pěkně sedělo a povídalo. Bingham se zase vyptával. „Ty, Melchore, nejsou tu někde zříceniny domů z doby inků? Víš, velké zříceniny!“

[1] Výraz inka je titul pracovníka Kečuů, podobně jako král, kníže, vládce apod.

Starý Indián se usmál a střídmým gestem ukazováčku pichl vzhůru. „Jsou, tady nahoře nad námi, ve skalách, A jsou tam staré ANDENES, stará terasovitá políčka, některá z nich stále obdělávám, pěstuju tam kukuřici, brambory a zeleninu. Zítra tam půjdeme také pracovat, chceš-li, pojď s námi, rádi tě vezmeme s sebou a všechno ti ukážeme!“.

Bingham však mávl rukou. Takových malých horských sídlišť už viděl celou řadu, nic zvláštního to nebylo, byla dohromady jedno jako druhé. Jistě to nebude nic nového, proč by se tedy trmácel někam do výšek? „Ne, Melchore, děkuji, ale nepůjdu s tebou tam nahoru. Jak bych ti to řekl, já hledám něco jiného, velké staré sídliště, opravdu velké! O takovém nevíš?“

Potom se o zříceninách přestalo hovořit. Venku se mezitím spustil prudký lijavec, který harašil v doškové střeše indiánské chýše. Když se Bingham ráno probudil, bylo po dešti. Na křoviskách a na stromech zářily velké kapky vody jako démanty a vzduch opojně voněl ranní svěžestí a bohatou vegetací. Melchorova žena vařila na ohništi snídani a zvenčí bylo slyšet výskání jejich chlapců. Archeolog vyšel před chatrč a strnul. OH LORD! Panebože, co se to stalo s řekou? Za noc, za onu deštivou noc vystoupila o dobré dva metry a valila se korytem s mocným hřměním. Na to, přepravit se na druhou stranu, nebylo ani pomyšlení a jakás takás cesta dál, vzhůru proti vodě, vedla právě po druhém břehu.

Co teď? Nezbylo než trpělivě čekat, až voda opadne. A protože neměl nic jiného na práci, vydal se s Melchorem nahoru, podívat se přece jen na ty zříceniny. Vystupovali po příkře, klikatě stoupající stezce, stále vzhůru, vzhůru. Bingham měl pocit, že mu srdce bije až v hrdle, jen se rozskočit. Když už skoro nemohl dále, zastavil se Melchor na nevelké plošince, usmál se a pohybem hlavy ukázal před sebe. Bingham zvedl hlavu od stezky a – strnul!

Před ním se rozkládal dosti příkrý svah, pokrytý shora až kamsi dolů systémem terasovitých políček. Ta bližší byla obdělávána, zřejmě Melchorem, ta nahoře a úplně dole byla pustá a zarostlá. Za terasami se otvíralo nevelké sedlo mezi dvěma horskými vrcholy, sedlo plné kostrbaté zeleně, z níž tu a tam vyčnívaly šedavé kameny a zbytky zdí. Bingham byl u vytržení! Jeho zkušené oko archeologa si dokázalo tu popínavou zeleň odmyslet a vidělo – dosti velké sídliště, daleko větší, než byla ta, jež navštívil až dosud!

Takhle došlo k objevení Machu Picchu, tak mi to alespoň vyprávěl jeden Indián v Intihuataně, maličké osadě při hydroelektrárně kousek pod Machu Picchu, shodou okolností právě vnuk onoho Melchora. Machu Picchu, jeden z klenotů And, bylo na světě! Po odstranění křovin a popínavého býlí, jež zříceniny téměř pohltilo, se objevilo v celé své kráse. Bingham byl dlouho přesvědčen, že objevil svou vytouženou Vilkabambu, a byl trpce rozčarován, když se s konečnou platností ukázalo, že to přece jen Vilkabamba není. Archeologové dokázali, že sem, do.

Machu Picchu, Španělé nikdy nevkročili, v celém dosti rozsáhlém objektu se nenalezlo nic, co by o tom mohlo svědčit. Zdá se, že oni dávní obyvatelé sídliště dokázali zabránit Španělům v přístupu a sami sebe odříznout od světa. Další průzkum nalezl cestu, která vedla k hlavní silnici do Cuzka, kupodivu nikoliv údolím Urubamby, kudy vede dnešní železniční trať, ale vrchem, horami. Bylo také zjištěno, že byla na několika místech přerušena, pravděpodobně úmyslně, v jednom místě byly nalezeny dokonce stopy po zaplavení vodou.

Pozoruhodné bylo, že v objektu samém a v jeho okolí je poměrně málo hrobů mužů a mladíků; převažovaly pohřby žen, dětí a starců. Někteří badatelé z toho vyvozovali, že právě tam uprchly z Cuzka pověstné panny Slunce, kněžky z chrámu Slunce, a tady, v ústraní a v odloučení, dožily jako stařenky, které až do konce svých životů nepřestaly sloužit životodárnému Slunci, nejvyššímu božstvu říše kečujských inků.

Měl jsem to štěstí, že jsem mohl strávit v Machu Picchu řadu dní. Prošel jsem je křížem krážem, a když jsem posledního dne svého pobytu seděl na nejvyšším místě systému terasovitých polí a díval se shůry na celé to městečko zřícenin, začala se přede mnou jakoby ve snu rozvíjet jeho historie tak, jak jsem si představoval, že se vše událo.

Celý příběh je však zasazen do rámce historických skutečností, jež jsem čerpal z nejspolehlivějších pramenů. Až donedávna byla historie dobytí Peru podávána velmi zjednodušeně a téměř nikdo nevěnoval pozornost složitému pozadí konkvisty, především tomu, jak nesmírně důležitou úlohu hrály v celém tom komplikovaném dění obě skupiny obyvatelstva, jež můžeme považovat za cosi jako politické strany, Urin a Hunan.

Do objevu a osvětlení jejich úlohy v dějinách dobytí Peru – zásluhou peruánského vědce L. Lumbrerase – nebylo možné vyložit skutečnosti onoho nesmírně pohnutého období peruánských dějin tak, jak je známe a podáváme nyní. Čtenář, kterého tato problematika zvlášť zajímá, může najít podrobnější poučení o oné pohnuté době v knize J. Hemminga Dobytí říše inků (Odeon 1977), jež vyšla v době, kdy jsem tento příběh psal.

Protože nikdo neví, jak se Machu Pichu jmenovalo, ponechal jsem mu ve svém příběhu toto jméno, tak jak se vyslovoje, Maču Pikču. Kdoví, možná že se tak přece jen jmenovalo.

KAPITOLA 1

Na vrcholku homolovitého skalnatého útesu seděl na přitesaném balvanu asi čtyřicetiletý muž, zahalený ve vlněném, barevně pruhovaném přehozu. V pravidelných intervalech klouzal jeho zrak krajinou, z jedné strany na druhou a zpět. Odpoledne se chýlilo ke konci a sluneční paprsky pozlacovaly okolní skály a činily bohatou, sytě zelenou vegetaci svahů hor ještě výraznější.

Všude vládla pohoda a mír horského kraje. Na modrém nebi se černě rýsovala silueta dravého ptáka s nehnutě rozpjatými, mohutnými, na koncích jakoby roztřepenými křídly. Plachtil majestátně v ohromných kruzích, jako by byl tam v modru oblohy zavěšen na neviditelném lanku, a bedlivě pozoroval každé hnutí dole pod sebou, v naději na kořist, na nějaký ten zákusek k večeři. Pomalu chladnoucí vzduch podvečera se téměř nepohnul, jen tam nahoře, na vrcholu útesu, pociťoval Indián jeho lehký van, jako by jeho tvář hladila něžná, duhově lesklá peruť drobného kolibříka.

V horském sedle pod ním ležel dosti rozlehlý shluk kamenných staveb, vesměs krytých doškovými střechami ze žlutavé, tuhé trávy. Domy a domky, větší i menší, výstavné i docela prosté a jednoduché, byly seskupeny těsně k sobě, jeden k druhému. Uprostřed této velké osady, kterou bychom snad mohli nazývat i městečkem, bylo volné, zhruba obdélníkovité prostranství, jakési náměstí, při jehož dolním konci stála skupina největších a nejvýstavnějších domů s vysokými štíty. Byly omítnuty bělavou hlinkou, pěkně do hladká, a ozdobeny malbou v podobě geometrických ornamentů, stupňovitě lomených silných linií a stylizovaných zvířat, snad divokých koček, snad pum, plavých králů andských výšin.

Na tomto prostranství si hrály tmavovlasé děti bronzové pleti. S radostným výskáním vylézaly za pomoci druhých na dosti velký blok šedavého kamene a sjížděly po zadečcích z jeho stěny, hladké téměř jako zrcadlo, jako po skluzavce. Byly bosé a jejich oděv tvořila pouze jednoduchá vlněná košilka bez rukávu, sahající ke kolenům.

Opodál, na kamenných schodech, seděl hlouček starších mužů v prostých tunikách, přepásaných ozdobným vlněným opaskem. Rozvážně o čemsi debatovali, klidně a s umírněnými, úspornými gesty. Mezi domky přeběhla tu a tam žena ve vlněné, bělavé tunice s červenými nebo černými ozdobami. Ze začouzených otvorů ve štítech domů se vinul do klidného vzduchu modravý dým z ohnišť, na nichž indiánské ženy připravovaly večeři.

Za městečkem se zvedal další vrchol, nižší a méně strmý. Stál na něm kamenný domek s doškovou střechou a pod ním, na celém svahu obráceném k severu, ke slunci, se rozkládal rozlehlý systém pravidelných stupňovitých teras, uměle vybudovaných, úzkých a dlouhých indiánských políček. Pracovaly na nich desítky, mužů a chlapců. Někteří ryli půdu primitivními rýči s úzkou kamennou čepelí, jiní okopávali jednoduchými motykami. Na dolním konci teras dokončovala skupinka Indiánů stavbu další terasové stěny, zatímco jiní nosili v koších, upevněných na zádech širokými pruhy kůže přes čelo, hlínu zdola, do budoucích záhonů na hotové části terasy.

Indián hlídkující nahoře na vrcholu skalního útesu měl pěkný výhled do celého kraje. Hluboko dole viděl hnědavou stužku řeky Urubamby, jež se vinula velkými zákruty hlubokým kaňonem. Když se podíval přes východní okraj městečka, zahlédl na druhé straně téměř kolmého útesu další zákrut řeky, žlutavou skvrnku doškových střech tří domků a lehkou, modravou stužku kouře. I tam se vařila večeře.

Pozorování bylo jeho úkolem a takřka čestnou funkcí. Byl jedním ze skupiny deseti dospělých, zkušených mužů, kteří byli známi svým vynikajícím zrakem a postřehem. V městečku jim říkali „kondoři“. Každého jitra za svítání vystupoval jeden z nich strmou stezičkou nahoru na skalní útes a zůstával tam na hlídce až do večerního šera. Přinášel si ve vlněné brašně hromádku kukuřičných placek a hlubší hliněnou nádobku se směsí vařené zeleniny, kousků masa a koření. V ruce si nesl dosti velký hliněný džbán s vodou.

Takový kondor musel mít oči všude a nic mu nesmělo ujít. Byl na celý den očima a ušima městečka a chránil jeho klid a bezpečnost. Jeho hlavním úkolem bylo pozorovat a střežit jedinou cestu, která vedla horami z městečka a spojovala je s okolním světem. Vinula se po horských úbočích, přes sedla a průsmyky tak, aby šla pokud možno vždy otevřeným terénem. Byla dokonalým dílem indiánské strategie. Dvakrát přetínala mělké, ale

dosti vodnaté horské potoky, na několika místech byla přilepena na strmá úbočí srázů, tak úzká, že tudy mohli lidé a lamy přecházet jen v řadě za sebou. Stačilo to, protože se tudy chodilo pouze pěšky, cestovali tudy jen Indiáni a karavany lam s náklady a tito soumaři byli na pochod v řadě zvyklí. V Andách, jako ostatně v celé Americe, nebyl nikdy vynalezen ani vůz, ani jednoduchá kára, už proto, že tam nebylo zvíře, které by vůz mohlo táhnout.

Také tohoto pozdního odpoledne se muž na hlídce neustále vracel očima k východnímu směru, kde bylo vidět na tuto stezku, na jejích několik delších úseků. Pojednou znehybněl jako vtělená, napjatá pozornost! Na cestě se objevila maličká postavička, která se dosti rychle pohybovala. Za chvilku zmizela za ohybem terénu. Muž vyčkával. Předmět jeho pozorování se objevil znovu, tentokrát podstatně blíž. Teď už viděl jasně, oč jde. Po cestě běžel klusem téměř nahý muž. Kolem beder měl krátkou červenou zástěrku a na hlavě mu zasvítila v šikmých paprscích slunce ostře červená, široká stuha se stejně výraznou červenou kokardou.

Časki, řekl si muž, ano, je to časki, vládcův posel! To se něco děje! Jak je to už dlouho, kdy jsme tady v Maču Pikču[1] viděli naposledy posla velkého inky z Cuzka!

Hmátl vedle svého kamenného sedadla, vyloženého kusem lamí kožešiny, do dutiny vytesané do skály a vyňal velikou hnědou lasturu s otvorem na boku poblíž jejího vrcholu. Přiložil si ji k ústům, nadechl se a dlouze zatroubil. Hluboký, chvějivý tón se rozlehl celým krajem. Dole v městečku jako by se zastavil život! Ti, kdo byli právě v uličkách a na náměstí, se zahleděli vzhůru, ke skalnímu vrcholu. I děti přerušily svou hru, zanechaly klouzání po hladkém bloku kamene a obrátily hlavičky zvědavě vzhůru.

Z výstavného domu s bílou omítkou a ornamenty vyšel pěkně oblečený mladý muž a zamával rukama pomalými pohyby. Muž na skále vyčkal, až mladík zůstal nehybně stát s rozpaženýma rukama v tázavé pozici, přiložil lasturu znovu k ústům a signál zopakoval. Mladík na náměstí zamával znovu rukama, zřejmě na znamení, že signál pochopil, že rozumí. Potom zavolal vzrušeně k

[1] Indiánská jména a výrazy z kečujštiny přepisuje autor foneticky, tak jak se vyslovují. Španělské výrazy ponechává ve španělské podobě. Výraz inka píše s malým i, protože jde o titul vládce národa Kečuů.

domu:

„*Yaya*, otče, otče! Něco se děje!“

Mužský hlas z nitra domu rozvážně odpověděl:

„Slyším, chlapče! Přichází nějaký posel. Pojď sem, přivítáme ho spolu!“

Uvnitř domu seděl na vyvýšené plošince, táhnoucí se podél jedné strany místnosti, na jakémsi širokém stupni, pokrytém hebkou kožešinou bílé vikuně[1] starší, asi padesátiletý muž v bílé, červeně lemované tunice bez rukávů. Tmavě červená páska obepínala jeho čelo a černé, rovné, delší vlasy. Na bosých nohou měl lehké kožené opánky, přidržované na noze měkkými řemínky.

„Kondor na útesu hlásí, že se blíží časki, posel syna Slunce, velkého inky,“ oznámil mu mladý muž, který přijímal zprávu.

„Ano, slyšel jsem signál,“ promluvil muž s rudou páskou přes čelo. „Kapaku, postarej se, aby pro něho připravili dobré jídlo, nápoj a lože, jakmile předá své poselství. Ať vidí, že my v Maču Pikču víme, jak se sluší přivítat a uctít posla syna Slunce!“

„Doufejme, že přináší lepší zprávy než posledně,“ ozval se mladý muž.

„Ty myslíš, že se v naší zemi něco zlepšilo? Tomu nevěřím! Ty jsi mladý, ale já jsem za svého života už dost zažil. Veliký inka Wayna Kapak vládl moudře a všem se vedlo dobře. Získali jsme bojem a jednáním nová území a naše země, Tawantinsuyu, Čtyři díly světa, se o hodně zvětšila. Každý měl všeho dostatek a božstvo Slunce na nás shlíželo milostivě.“

„Já si myslím, že to inka stejně neměl dělat.“

„Myslíš to rozdělení říše?“

„Ano, právě to! Myslím si, že síla a mír je především v jednotě.“

„To máš sice pravdu, Wayna Kapak to však myslel dobře. Tawantinsuyu už bylo příliš veliké. Byl jsem s jeho vojsky daleko na severu, vedl jsem tam naše muže a tak vím, kolik desítek denních pochodů to je. I pro Inkovy běžce to je dost dlouhá cesta a mnoho, mnoho se jich na ní vystřídá. Nebožtík inka si představoval, že zemi bude vládnout náš pán Waskar a dalekou severní provincii mu bude spravovat jeho bratr Atawalpa.“

„Dobře, otče, víš ale, jak to dopadlo.“

„To máš tak, chlapče. Otec inka to určitě myslel dobře, jak jsem už řekl. Věřil, že jeho synové budou stát při sobě, že budou poslušni jeho vůle a budou svorně plnit jim svěřené vladařské úkoly.“

„To všechno spískal ten Atawalpa!“ zasyčel nenávistně mladý muž.

„Snad máš pravdu a snad nemáš. Byl vždycky pyšný a dost ukvapený, to ano. Co ale víme, co se v něm hnulo, že se postavil se zbraní v ruce proti našemu vládci Waskarovi? Není lehké vniknout do srdce druhého a je lehké, velmi lehké, soudit zdálky jeho činy. Nevíme, co se mezi nimi událo, a kvapně soudit o druhých nebývá vždy spolehlivé.“

„Ale otče, já si myslím, že celá chyba spočívá v tom, že Atawalpa není pouze naší krve. Jeho matka, jedna z žen velkého inky, byla přece ze severu, a ne z Cuzka.“

„Ano, tak tomu skutečně bylo. Můžeme však někoho odsuzovat jen proto, že není ze starého jádra naší země? Pokud vím, byla Atawalpova matka dcerou nejvyššího náčelníka severu. Když náš zesnulý vládce, inka Wayna Kapak, dobyl a pokořil sever a připojil jej k naší říši, vzal si ve své nekonečné dobrotě a laskavosti dceru toho náčelníka za další manželku na důkaz své přízně. A právě proto, že chtěl naší velké zemi zajistit klid a mír, pověřil správou severu jejího syna. Předpokládal, že bude líp rozumět lidu, jemuž bude vládnout.“

„To se ale nepodařilo, otče. Proč vlastně?“

„Nevím to docela přesně. Myslím si, že had pýchy vstoupil do srdce Atawalpova a on zatoužil po vládě nad celou říší. Záviděl bratrovi a zřejmě si myslel, že právě on je povolán vládnout, i když otec rozhodl jinak.“

„Větší právo má přece na své straně náš pán, inka Waskar! Cuzco je stále hlavním městem celého Tawantinsuyu, ne?“

„Máš pravdu, synu, máš zcela pravdu. Atawalpa měl mít v úctě otcovo rozhodnutí a Cuzco je opravdu hlavním městem celého Tawantinsuyu. A myslím si, že mezi bratry z téhož otce – i když z různých matek – není

[1] Odrůda lamy s velmi hebkou srstí.

třeba sahat hned po zbrani. Nevěřím, že by se s trochou dobré vůle nedokázali dohodnout. Část pravdy máš však i v tom druhém – Waskar je z naší krve, jeho matka nebyla cizinka. Myslím si ale, že když veliký inka, náš otec Wayna Kapak, – dal jsem ti po něm jméno – rozhodl, aby Atawalpa podléhal Waskarovi, pak určitě věděl, a moc dobře, proč tak rozhodl. Já si myslím, že k válce nemuselo dojít. Škoda každého muže, který padne v takovém bratrovražedném boji!“

„A náš pán, Waskar, co s ním asi je?“

„Myslím si, že Atawalpa měl štěstí v tom, že tam na severu zůstala po smrti Wayny Kapaka nejlepší část vojska, vedená nejobratnějšími veliteli. Víš přece, že tam jsou Kiskis, Čalkučima i Rumiňawi, tři nejstatečnější. Ty desetitisíce mužů jejich vojsk, to jsou ti nejlepší z celého Tawantinsuyu. Bylo toho najednou příliš mnoho; dávej teď dobrý pozor!

Napřed přišly zprávy, že tam na sever připluli po moři odněkud zdaleka divní muži, vousatí a bledí, kteří si postavili na břehu moře osadu. Wayna Kapak se o ně moc nezajímal, byla jích pouze hrstka a to místo, které si vybrali, Tumbez, nebylo důležité. Kromě toho měl co dělat s uklidněním nově dobytého severu. Pak náhle zemřel a za pár měsíců po něm odešel k předkům i jeho nejstarší syn, Ninan Kuyuči, který se měl stát vládcem, inkou, podle vůle našeho božstva, životodárného Slunce, Intiho. Snad nám časki nese něco nového a prosím věčné Slunce, aby ty zprávy nebyly nejhorší. V dobré opravdu už v této době skoro ani nevěřím.“

Náčelník umlkl a zasmušil se. Zvedl se ze svého sedadla a oba vyšli před dům. Za několik okamžiků se rozlehl od prvních domků vzrušený pokřik dětí. Vítaly jím inkova běžce. Byla to pro ně velká událost a stejně tak i pro celé městečko. Na náměstí se scházely skupinky vzrušeně debatujících mužů a u dveřních otvorů domů postávaly hloučky žen. Jistě, zcela jistě se něco děje, inkův časki se neobjevuje jen tak, pro nic za nic, a s bezvýznamnými zprávami by jej určitě nikdo neposílal.

KAPITOLA 2

V té chvíli už posel vbíhal na náměstí. Jeho bronzové, štíhlé a svalnaté tělo se lesklo potem, jako by právě – vylezl z vody. Doběhl k náčelníkovi, lehce se uklonil, odepnul od pasu nevelký svazek barevných šňůrek a předal mu ho.

„Vítám tě,“ oslovil jej náčelník. *„Tiyay, časki,* odpočin si, posle, moji lidé se o tebe postarají. Máš připravené lože, pokrm i nápoj. Můj syn tě zavede tam, kde si budeš moci odpočinout, až předáš svou zprávu.“

Potom pokynul jednomu z mladíků, stojících opodál:

„Paukare, zajdi pro moudrého Yamkiho Maytua a popros ho mým jménem, aby se obtěžoval a přišel do mého domu.“

Posel nepromluvil zatím ani slovo, mocně oddychoval a lehce potřepával rukama a nohama, aby si uvolnil svalstvo po dlouhém a namáhavém běhu.

Tito běžci, zvaní časkiové, byli něčím podobným naší poště, živým telegrafem. Inkovi úředníci mezi ně vybírali mladé, dobré běžce ze všech provincií ohromné říše. Celou zemí probíhala síť hlavních cest, dokonale vybudovaných, v průměru okolo čtyř metrů širokých, někde užších, jinde širších, podle povahy terénu. Vedly krajem pokud možno přímočaře, náhorní rovinou a pouštěmi, přes údolí či horské hřebeny. Nejobtížnější místa, nejstrmější stoupání překonávaly schodišti, vytesanými do skal. Dvě z těchto silnic vedly od jihu k severu, po délce dlouhé, předlouhé říše, jedna nahoře, po náhorní rovině a horami, druhá podél mořského pobřeží, při březích Tichého oceánu. Mezi nimi byly na několika místech vybudovány příčné spojnice, vedlejší, užší cesty, ale i ty byly dokonale upravené a udržované.

Na těchto silnicích vládl neustále čilý ruch. Procházely tudy dlouhé karavany lam s náklady v pruhovaných, vlněných dvojitých vacích, zavěšených na bocích, pochodovaly tudy oddíly inkových vojsk v pestrém odění, skupiny mužů a žen, odcházejících plnit jednu z hlavních povinností – účast při větších pracích, které byly nezbytné pro potřeby a blaho všech a celé říše. Jindy tam bylo možno pozorovat průvody vysokých hodnostářů v krásně zdobených nosítkách s oddíly ozbrojených stráží. Smutnou podívanou byly šedavé tlupy zubožených

lidí, mužů, žen i dětí, kteří se vlekli pomalu silnicí.

Byly to zástupy zajatců a otroků z nově dobytých území a provincií, lidí, jež všemocná vůle inkova poručila přesídlit jinam, z domovů do míst vzdálených celé týdny pochodu. To vše buď proto, aby byla v podrobeném kraji podlomena možnost vzpoury, nebo aby se osídlily končiny málo obydlené. Mezi tím se proplétali běžci-časkiové, jimž každý bez váhání okamžitě uvolňoval cestu. Byli považováni za téměř posvátné osoby, za nedotknutelné, jimž nikdo nesměl ublížit pod nejtěžšími tresty.

Podél hlavních cest proudila v žlábcích, vytesaných v nízké zídce lemující silnicí, pramenitá voda k osvěžení poutníků. V pravidelných vzdálenostech, zhruba vymezených dnem chůze, stály skupinky domů, v nichž mohli unavení poutníci přenocovat a připravit si jednoduché jídlo. Časkiové však měli své vlastní chatrče, prosté a nevelké, v kratších vzdálenostech.

Pohyb těchto běžců byl dokonale promyšlen. Každý z nich musel převzít ústní zprávu, kterou si přesně zapamatoval, a k ní symbolický svazek barevných šňůr a případně i číselný uzlový záznam. V další takové malé stanici zprávu pozorně a pečlivě předal, dal si ji pro kontrolu zopakovat a další časki s ní spěchal dále. Tímto způsobem bylo možno urazit až dvě stě kilometrů za den. Běžec, který zůstal na stanici, se vracel zpět podle potřeby s jiným poselstvím.

Takový unavený posel tedy seděl v domě na lamí kožešině a popíjel zvolna medem slazený teplý odvar z osvěžujících bylinek. Listí koky tito mladí muži nežvýkali, měli ji zakázánu; staří a moudří tvrdili, že koka škodí těm, kdo se musí hodně namáhat. Náčelník Walpa Yupanki setrvával na svém místě a trpělivě čekal. U Indiánů se nespěchá, pokud k tomu nejsou opravdu mimořádné důvody. Jsou přesvědčeni, že spěch škodí všemu a že čím důležitější a závažnější věc je, tím bedlivěji a beze spěchu se musí rozvážit a po úvaze teprve udělat.

Proti náčelníkovi seděl kněz Slunce Yamki Mayta a probíral se v uzlovém záznamu *kipu.* Dlouhou chvíli takto všichni mlčeli. Kněz přemýšlel. Náčelník trpělivě čekal, až se kněz sám ozve. Náčelníkův syn mlčel z úcty k otci a staršímu knězi a běžec vyčkával; věděl, že má mluvit teprve tehdy, až bude tázán.

Konečně kněz přerušil ticho.

„Je to divné, příteli Walpo! Šňůra barvy velkého inky je bez uzlů, chybí tu označení našeho pána Waskara."

„A kdo ji tedy posílá?"

„To se dovíme. Na druhé šňůrce – jsou tu jen ty dvě – na červené šňůrce vojska je pět desítkových uzlů. To by znamenalo padesát bojovníků, padesát mužů…"

Náčelník chvíli přemýšlel a pak zvedl hlavu.

„Časki, přišel tvůj čas! Promluv! Pověz, co ti uložil povědět *kipu kamayu*[1]."

A posel začal hovořit, pomalu a zřetelně, velice soustředěně, ve snaze předat co nejpřesněji každé slovo své zprávy zavřel oči.

„Náčelníku Walpovi Yupankimu, pánu v Maču Pikču, z Cuzka, pupku světa. Wiljak Umu, velekněz Intiho, Slunce, našeho vznešeného pána, který sídlí v Korikanči, v chrámu Slunce, vzkazuje toto: Náčelník Walpa Yu-

[1] Kipu kamayu – ten, kdo sestavuje kipu, uzlové záznamy. Toto umění ovládali většinou kečujští kněží.

panki má přijít nejpozději za osm dnů do Cuzka, do chrámu velkého Intiho. Má s sebou vzít padesát svých mužů, zkušených bojovníků, dobře ozbrojených. Každý má mít svazek oštěpů a vrhací prkénko, nebo prak *k'orawu,* vak s kameny *makanu,* válečný kyj a kožený štít *walkanku.* Každý má mít dřevěnou či proutěnou přilbu a prošívaný pancíř, dobře vycpaný bavlnou. Každý z mužů si do Cuzka přinese zásoby na pět dní. To je celá zpráva, náčelníku. Skončil jsem."

Posel otevřel oči, spustil ruce k bokům a zůstal stát.

„Děkuji ti, časki, slyšel jsem tvou zprávu a rozumím jí. Ty jdi a odpočívej!"

„Co tomu říkáš, náčelníku?" ozval se kněz.

„Zřejmě nás v Cuzku potřebují, jinak by Wiljak Umu nevzkazoval. Půjdeme tam, i když mi není všechno dost jasné."

„Proč to asi není vzkaz našeho vládce, velikého inky?"

„To je právě to, co mi není jasné, v Cuzku se to ale dovíme. Vyrazíme pozítří a časkiho vezmeme s sebou."

Walpa Yupanki se zvedl z kožešiny a vyšel ven. Když se objevil ve vchodu svého domu, byli už obyvatelé Maču Pikču shromážděni. S ním vyšel i kněz Slunce. Na celém prostranství se rozhostilo velké ticho, z něhož tím ostřeji vynikal pronikavý pláč děcka někde vzadu, za hradbou mužů, kteří tu stáli s vážnými, pozornými tvářemi, dychtiví zvědět, co přinesl inkův posel.

Náčelník mlčel a jeho zrak klouzal po tvářích přítomných mužů a mladíků. Chvíli tak pozoroval shromáždění a pak se ozval.

„Muži z Maču Pikču! Posel přinesl zprávu, o níž vám zatím nemohu říci, zda je dobrá, nebo není. Velekněz Slunce Wiljak Umu mne volá do Cuzka a mám s sebou přivést padesát ozbrojených mužů. To by mohlo znamenat boj! A my půjdeme, protože se boji nevyhýbáme!"

Jeden z mladých mužů vykřikl:

„Veď nás, Walpo, půjdeme všichni!"

Kněz se po něm káravě podíval:

„Nesluší se, aby mladý válečník mluvil dříve, než promluví zkušení muži."

Mladý muž zrozpačitěl a rychle ustoupil mezi ostatní. Náčelník se opět ujal slova.

„Já vím, že jste všichni opravdoví válečníci a že byste chtěli jít všichni. Pokyn z Cuzka je však jasný, má jít padesát mužů, slyšeli jste? Padesát mužů, těch nejlepších! Vyberu si těch padesát a žádám vás, abyste můj výběr přijali bez odmluv. Stateční jste všichni, o tom nikdo nepochybuje, rozumíte? Všichni! Ale já potřebuji ty nejzkušenější. Za mé nepřítomnosti tu bude rozhodovat Yamki Mayta, protože můj syn Kapak Kusi půjde také! A teď poslouchejte!"

Walpa se pomalu rozhlížel kolem sebe a rozvážně vyslovoval jména vybraných mužů. Ti vystupovali ze zástupu a shlukovali se před ním. Netrvalo dlouho a padesát válečníků bylo vybráno. Pak se ozval Yamki:

„A co zásoby?"

„Hned to bude, milý příteli. Hned se do toho dáme. Muži, dávejte ještě chvilku pozor! Budeme potřebovat dalších pět mužů. Těch pět vybere pětadvacet lam, to by mělo na odnesení zásob do Cuzka stačit. Pak se vrátí s lamami domů, a to co nejrychleji."

Když vyjmenoval i těch pět, rozpustil shromáždění. Náčelník i kněz se vrátili do domu. Dlouhou dobu bylo ticho, oba se zabrali do svých myšlenek. Odhadovali situaci a přemítali o tom, co má toto svolávání lidí do hlavního města znamenat. V té chvíli vstoupil náčelníkův syn.

„Yaya, otče, zdá se, že to tam nahoře, v Cuzku, nevypadá právě pěkně. Povídal jsem si chvíli s naším časkim. On toho sice mnoho neví, ale říkal mi, že se Cuzco hýbe, všechno je tam vzhůru nohama a poslové běhají sem a tam se zprávami. Zdá se, že v Cuzku není nikdo z *apuů,* z nejvyšších úředníků, a *kurakové,* náčelníci, se řídí pokyny Wiljaka Umua. Hodně se povídá o nějakých divných cizincích na severu země, kteří přišli z moře *S* jsou pány hromu a blesku. O těch ses zmiňoval přece i ty."

„A co ti ještě časki vyprávěl?" zeptal se Walpa.

„V Cuzku a v okolí není dohromady žádné vojsko. Ve městě samém je snad jen hrstka oddílů inkových mužů. Náš pán Waskar prý sebral kdekoho, sestavil z nich velké vojsko a odtáhl s ním znovu na sever."

„Snad se oba bratři konečně smířili, když sem vpadli ti cizinci. To by přece ohrožovalo celou říši, takový

vpád. A společné nebezpečí skoro vždycky spojuje lidi.“

Kněz se moudře usmál.

„A když se toho společného nebezpečí, nebo nepřítele zbaví, pak se často zase klidně perou dál. Jindy se zase stane, že si podají ruce a smíří se. Podívej se, chlapče, to bych viděl nejraději. To by bylo to nejkrásnější, kdyby v celém Tawantinsuyu byl zase mír, pokoj a pořádek, abychom nemuseli stále jen myslet na zbraně a válčení a mohli se klidně věnovat své práci. Víš přece, jak to potřebujeme! Musíme dostavět ještě nejméně tři řady terasovitých polí, abychom měli pro všechny lidi v Maču Pikču co jíst. Podívej se, co je tu kolem všude dětí, a naše ženy nám rodí stále další. A všem se tu u nás musí dařit dobře!“

KAPITOLA 3

Už když Walpa Yupanki došel se svými lidmi na hlavní silnici, bylo jasně vidět, že se děje něco velkého. Všude se to jen hemžilo lidmi, potkávali samé ozbrojené družiny, vedené náčelníky. Ten vedl dvacet lidí, jiný zase padesát, sto nebo i více. Všichni přicházeli Ve válečné výstroji, za opaskem měli provlečen vlněný prak, přes rameno visela brašna s vhodnými oblázky, jiní nesli svazek oštěpů a vzadu za pasem jim trčelo vrhací prkénko. Někteří měli místo oštěpů makany, válečné kyje[1]. Ti si ještě nesli štíty z kůže, kruhové anebo čtvercové. Všichni byli oblečeni ve vlněných tunikách bez rukávů, zvaných *unka,* pod nimiž měli pruh tenčí vlněné látky, provlečený mezi nohama a upevněný opaskem, takže sloužil místo kalhot. Tunika byla přepásána druhým opaskem, širokým, pestře tkaným z obarvené vlny lam a často byla ještě zdobena barevným pruhem při spodním lemu. Většina měla horní část trupu chráněnu jakousi vestou z dvojité látky, prošívanou a vycpanou vlnou nebo bavlnou. Tato součást oděvu válečníků sloužila jako jakési brnění, nebo pancíř, chránící celkem spolehlivě před kameny vrhanými z obávaných praků, a dokonce i před šípy, pokud nebyly vystřeleny z přílišné blízkosti.

Hlavy jim chránily čepice z lamí vlny nebo jednoduché přílby ze dřeva, zdobené barevnou vlnou, ptačím peřím, u náčelníků dokonce lesklými ozdobami ze zlatých, nebo aspoň měděných plátků. Všichni ti válečníci přicházeli rázným a přitom pružným krokem horalů, kteří mohli ujít dlouhé vzdálenosti, aniž by pocítili únavu. Byly to barvité průvody, jež se slévaly v hustší a delší proudy, čím více se blížily k hlavnímu městu. Známí a přátelé se zdravili, volali na sebe poslední novinky, bojovně pokřikovali nebo se dobromyslně škádlili. Každý takový oddíl doprovázela skupina lam, krásných a silných, nesoucích hrdě své pěkné ,hlavy na dlouhých krcích.

To vše procházelo před očima mužů náčelníka Walpy Yupankiho jako přepestrý kaleidoskop. Z hor vyšli kus cesty za městem Vilkakongou na hlavní cestu vedoucí do Cuzka od západu, z území národa Čanků, až z nejsevernějších provincií říše. Po této cestě šli až k prvním domům Cuzka. Z kopců nad městem přehlédli celou jeho rozlohu.

Již před čtvrtí zvanou Karmanka viděli dolů do hustě obydleného údolí říčky Watanay. Nad ním se tyčil majestátní ostroh, na němž inkové vybudovali ohromnou pevnost Saksaywaman, jejíž paláce byly chráněny trojitou předlouhou hradbou z obrovských balvanů, přitesaných tak skvěle jeden k druhému, že do mezer mezi nimi nelze vsunout ani čepel nože.

Pod pevností Saksaywaman, chránící město, se rozprostíralo vlastní Cuzco, město, do jehož středu, na hlavní náměstí Aukaypata, ústily cesty ze všech čtyř hlavních částí říše. Ze severovýchodu sem vedla cesta z Antisuyu, z východu z Koljasuyu, oblasti nedávno podrobených aymarských kmenů, z jihozápadu z Kuntisuyu. Čtvrtou byla hlavní silnice z Činčasuyu a severních provincií, po níž přišli i lidé z Maču Pikču.

Nyní vcházeli do ulic města. Ty hlavní byly dosti široké, postranní záměrně úzké, aby je bylo možno dobře bránit, kdyby bylo město napadeno. Všechny však byly pečlivě vydlážděny velkými plochými kameny a byly velmi čisté. Křižovaly se v pravých úhlech a středem každé z nich vedly mělké žlaby k odvádění dešťové vody.

O muže z Maču Pikču se na hlavním náměstí postaral jeden z nižších kněží, který je zavedl do domu, kde se

[1] Kyj sestával z dřevěné násady, delší než mužská ruka, na jejímž konci byla nasazena hvězdicovitá, masivní hlavice, kamenná nebo bronzová.

měli ubytovat. Jiný kněz odvedl náčelníka Walpu do chrámu Slunce, kde se měl sejít s ostatními náčelníky a kde se bude následujícího dne konat velké shromáždění hodnostářů, jež narychlo svolal do hlavního města velekněz božstva Slunce Wiljak Umu.

Kolik vzrušení panovalo v posvátných prostorách rozlehlé chrámové stavby! Nikdo nechtěl dát najevo svou zvědavost, protože tak se Indián, a k tomu ještě náčelník, chovat prostě nesmí, a přitom byl každý nesmírně vzrušen. Debaty v hloučcích známých nebo těch, kteří se jen náhodně setkali, nebraly konce dlouho do noci. Kolik tu bylo dohadů a názorů na situaci v říši a s jakým napětím všichni očekávali to, co jim sdělí Wiljak Umu na velkém shromáždění! Musel mít nepochybně naléhavé, velmi naléhavé důvody, proč svolal všechny náčelníky z celého širokého okolí Cuzka, i z míst vzdálených řadu dnů pochodu, a navíc s jejich bojovníky.

Druhého dne se od časného rána scházeli náčelníci ve velkém nádvoří chrámu Slunce. Postávali ve skupinách a tlumeně se bavili; v tak posvátném prostředí se nikdo neodvažoval hlasitěji promluvit. Velekněz Wiljak Umu se ještě neukázal. Prý rozmlouvá se samotným Sluncem, s velkým Inti, a prosí o radu, jak se zachovat v těžké situaci. Čekání se protahovalo.

Posléze se velekněz objevil, doprovázen kurakou, guvernérem Cuzka a nejvyšším hodnostářem – náčelníkem jižní provincie. Nádvoří ztichlo a tímto až přízračným tichem se nesly jen zvuky kroků těch tří mužů. Zastavili se v průčelí nádvoří a Wiljak Umu pozvedl paže k pozdravu.

„Jménem pána našeho, velkého Intiho, pozdrav vám všem! Rád bych vás pozdravil i ve jménu našeho *Sapa inky*, jediného inky, Waskara, ale nemohu…“

Hlas velekněze se zachvěl.

„A proč nemůžeš, ctihodný Wiljaku?“ ozval se ze shromáždění vážný hlas kteréhosi z náčelníků. Dvoranou zašuměl souhlas.

„Náš inka Waskar nežije!“ vykřikl kuraka, stojící po pravici velekněze. Dvoranou to zahučelo, jako by se ozvala vzdálená bouře.

„Ano, bratři, náčelníci lidu Tawantinsuyu, náš inka Waskar nežije! Nastala doba, zlá doba, kdy Tawantinsuyu, naše říše čtyř úhlů světa, je bez inky! To je špatné, moc špatné, náčelníci!

A vy se teď budete ptát, co se stalo. Budete se ptát a naší povinností je, abychom vám všechno vyložili, a po pravdě. Potom se musíme poradit, co dál, a pak naše shromáždění rozhodne. Víte, že došlo k vážné neshodě mezi syny zemřelého inky, mezi Waskarem a jeho bratrem Atawalpou, synem ženy z dalekého severu naší říše. Náš pán Waskar nakonec musel sebrat vojsko, aby Atawalpu potrestal a donutil k poslušnosti.

Atawalpa měl nejlepší bojovníky z celé říše a ti vyhráli velkou rozhodující bitvu. Dokonce se mu podařilo Waskara zajmout. To by nebylo nejhorší, stále bylo možno s vítězným Atawalpou vyjednávat a poměry v říši urovnat nějakou rozumnou dohodou mezi oběma bratry. Vždyť byli syny jednoho otce!“ vykřikl vášnivě kněz do ticha dvorany.

„Jenomže stalo se cosi, co nikdo nečekal, co všechno ztížilo tak, že si nikdo z nás v této chvíli neví opravdu rady. Téměř před pěti lety, v roce, kdy zemřel velký inka Wayna Kapak, dobyvatel severu naší říše, přišla sem do Cuzka od pobřeží moře z Tumbezu zpráva, že se tam objevili podivní bledí a vousatí cizinci, kteří přišli z moře. Usadili se a založili si osadu. Nikdo z nás jim nepřekážel, nikdo jim neubližoval. Byla jich hrstka a náš pán Wayna Kapak rozhodl, aby byli ponecháni na pokoji.

Potom zemřel i hlavní dědic Wayny Kapaka, Ninan Kuyuči, který měl převzít vládu a odznaky hodnosti Sapa inky, jediného pána říše Tawantinsuyu. To všechno víte a také vám nemusím vykládat, co bylo potom, o našem pánu Waskarovi a jeho bratru Atawalpovi. Jenomže teď právě přišlo to, co nikdo z nás ani ve snu nečekal.

Ti podivní cizinci dostali z moře posily a vyrazili z Tumbezu do vnitrozemí. Nebylo jich mnoho, mají však mocné zbraně, které prý chrlí hrom, blesk a smrt na dálku, mají takové luky, které střílejí na trojnásobnou vzdálenost, než kam dostřelí naši lučištníci z pralesů, a velká zvířata, na nichž sedí a bojují. Ta zvířata prý umějí také bojovat a naši bojovníci se jich bojí.

A ti vousáči s bledou kůží, oblečení do lesklého kovu tvrdšího než náš nejlepší bronz, dorazili až do Cajamarky. Atawalpa se jim nepostavil do cesty, protože je považoval za bezvýznamnou hrstku, která mu nemůže uškodit, zvláště když měl u sebe své vítězné vojsko, tak skvěle vycvičené. Waskara, kterého v onom vítězném boji zajal, nechal se silnou stráží v horách, jižně od Cajamarky. Mnozí z vás Atawalpu znají. Je příliš sebevě-

domý a nedá si nikdy říct, ani poradit, protože on sám se považuje za nejmoudřejšího z moudrých. Snad byl na ty cizince i zvědavý, co jsou vlastně zač.

Podle toho to také dopadlo! Ti bledí cizinci Atawalpu lstí zajali a pobili spoustu jeho lidí. Nebylo to těžké, protože Atawalpa a jeho lidé přišli do Cajamarky jako hosté, skoro beze zbraní. V té době byl náš pán Waskar ještě v zajetí Atawalpových lidí. Atawalpa se zřejmě bál, že když on sám zůstane v zajetí cizinců, mohl by se náš pán dostat nějak na svobodu a převzít zase vládu nad celou říší. Proto spáchal hrozný čin, jeden z nejhroznějších, jaké lze spáchat! Bratr dal otrávit bratra!“

Poslední slova velekněz zoufale vykřikl a zmlkl dojetím a rozhořčením. Po chvíli pokračoval.

„Ti cizinci pouštěli k Atawalpovi, koho si přál, protože ho chtěli získat na svou stranu. A on, darebák, toho využil a poslal rozkaz veliteli stráží našeho pána Waskara, aby jej otrávil. Náš pán zemřel. Tak to vypadalo ještě před několika málo dny.“

Ve dvoraně se zdvihl šum. Wiljak. Umu se rozhlížel po shromáždění náčelníků, jako by čekal nějakou odpověď. Tu se ozval odkudsi hlasitý výkřik:

„Tupak Walpa! Tupak Walpa!“ a najednou bouřil celý sál pokřikem.

„Tupak Walpa, Tupak Walpa budiž naším pánem!“

Wiljak Umu se usmál:

„Správně jste rozhodli, náčelníci a vznešení! Jedině další syn statečného Wayny Kapaka může být novým inkou! Jen jemu patří posvátné odznaky Inkovy hodnosti. Teď však poraďte, jak máme jednat dál! Je tu mnoho věcí, jež bude třeba vyřešit.

Naše země, Tawantinsuyu, musí mít hlavu, musí mít svého inku. Atawalpu nechceme. A pak ho drží v zajetí ti cizinci. Nezdá se mi, že by ho dobrovolně pustili. Je pro ně rukojmím, zárukou, že je jeho bojovníci nenapadnou. Tím by Atawalpu zabili. Pro nás tady v Cuzku bude zřejmě nejlepší to, co jste sami navrhli. Po Waskarovi se musí ujmout vlády Tupak Walpa.“

Teď zvedl ruku náčelník jižní provincie.

„Ctihodný Wiljak Umu má pravdu. Co teď? Já vidím něco nesmírně důležitého. My všichni tady patříme k straně Hunan[1], k věrným našeho pána Waskara. Byli jsme poraženi Atawalpovými přívrženci, stranou Urin, a vojevůdce Kiskis obsadil naše Cuzco. Jenomže Atawalpa teď trčí v zajetí těch cizinců a jeho vojska pod velením Rumiňawiho a Čalkučimy jsou daleko na severu. Jistě nebudou mít velkou chuť bojovat, když je Atawalpa v rukou cizinců. Naším inkou by se měl stát Tupak Walpa. To jsme předpokládali, a proto jsme s ním už jednali. Je ochoten nás vést.“

„Kde je teď?“ vykřikl kdosi ze shromáždění.

„Není zde, v Cuzku. Bylo by to pro něho málo bezpečné. Atawalpův vojevůdce Kiskis se opět blíží k městu.

Teď se vrací, protože prý dostal od Atawalpy příkaz držet po Waskarově smrti Cuzco a nepřipustit, aby se Atawalpově straně právě zde vymklo vedení z rukou. Proto jsme vás svolali s vašimi lidmi, abychom se mu

[1] Za bojů o moc mezi Waskarem a Atawalpou se země rozdělila na dva tábory přívrženců obou soupeřů, na strany Hunan a Urin.

mohli postavit a město ubránit.“

„Bojujme! Pryč s Kiskisem!“ ozývaly se výkřiky náčelníků v celém nádvoří.

Wiljak Umu shromáždění utišil velitelským gestem.

„To jsme si mysleli také, jenomže teď, v tuto chvíli, je už pozdě! Náš zvěd hlásil, že Kiskis by měl dorazit k městu už dnes, kvečeru! Na přípravu boje proti němu už není čas a dát se s ním do boje nepřipraveni, to by znamenalo jistou prohru. Vždyť víte sami, že má ve svém vojsku nejlepší oddíly ze severu, skvěle vycvičené. Copak bychom měli proti nim vůbec nějakou naději?“

Shromáždění zmlkli. Velekněz pokračoval.

„Co nám zbývá? Okamžitě svoláte své lidi a odejdete s nimi z města. Musíte se vyhnout silnici ze západu, právě po té Kiskis se svým vojskem přichází. Půjdete zatím na sever, do údolí Wilkanoty, do Kalky a Yukaye. Tam počkáte, až vám vzkážeme, jak se zde věci vyvíjejí. Necháme si tu jen pár vašich mužů jako posly.“

A velekněz se rozhlédl po shromáždění, jako by někoho hledal. Náčelník Walpa se prodral kupředu:

„Já tu zůstanu! Mám padesát lidí a s těmi bychom to dokázali!“

Velekněz přikývl.

„Dobrá, náčelníku, přijímám tvou nabídku. Jak se jmenuješ?“

„Walpa Yupanki z Maču Pikču.“

„Walpa Yupanki tu tedy zůstane a vy všichni ostatní co nejrychleji z města! A čekejte na naše zprávy! Dám vám vědět o všem důležitém.“

KAPITOLA 4

Ještě téhož dne dorazil vojevůdce Kiskis ke Cuzku a rozložil svůj tábor v pevnosti Saksaywamanu a okolo ní. Následujícího dne přišel se svými náčelníky a silnou osobní stráží do města a pozval si k sobě jeho velitele. Stručně a suše mu oznámil, že se od tohoto okamžiku opět ujímá v městě velení jménem svého pána, inky Atawalpy. Má to oznámit velekněži a dát rozhlásit po celém městě. Kdo by se protivil, bude popraven.

Vojevůdce si hodnostáře prohlížel s lehkým úsměškem, asi tak, jako se dívá kočka na myš, zahnanou do kouta, odkud nemá sebemenší možnost utéci.

„Tak co, milý náčelníku? Jak to vypadá tady v Cuzku?“

„Jako dříve, milý Kiskisi, jako dříve,“ odpověděl hodnostář a bedlivě pozoroval každé hnutí v tmavém vojevůdcově obličeji.

„Ale to snad ne? To víš, měl jsem naspěch a tak mi třeba něco uniklo.“

„Je tu klid, Kiskisi, město žije v míru a pokoji.“

„Určitě? To přece nemyslíš vážně! Něco se tu přece jen dělo! Třeba jsi o tom ani nevěděl,“ utrousil Kiskis jedovatě. „Anebo mi to nechceš říct? Tak to asi bude, nechceš mi to říct!“ přešel do výhrůžného tónu.

„Ale…,“ pokusil se namítat náčelník.

„Mlč!“ osopil se na něho vojevůdce. „Mlč! Já vím dobře, že se tu konalo docela nedávno velké shromáždění. Vím, že sem přišli náčelníci se svými lidmi, s válečníky, a že jste něco projednávali.“

Na chvilku se významně odmlčel a pak pokračoval.

„A ty mi povíš, o čem se jednalo! Tak pěkně povídej, příteli!“

Velitel města mlčel a díval se nehybně před sebe.

„Tak ty nepovíš? Ale povíš! Povíš, až změkneš! Zatím tě nechám jít, aby sis to mohl rozmyslet. A když si to nerozmyslíš, pak bych musel dát rozkaz svým strážím, aby ti trochu pomohli vzpomínat. To vždycky účinkuje.

Aby bylo mezi námi jasno! Chci vědět, o čem se tu jednalo, kdo všechno tu byl, kteří náčelníci a kde jsou teď. Všechno a pěkně podrobně…“

Vtom se ozvalo prudké zabušení na dveře a vstoupil velitel Kiskisovy stráže.

„Pane, právě dorazil spěšný posel s velice důležitou zprávou!“

„Co se děje?“ vyštěkl nevrle Kiskis nemile vyrušený z hovoru. Velitel stráže se významně podíval po náčel-

níkovi.

„No dobrá, můžeš zatím jít, příteli," oslovil Kiskis hodnostáře, „ale ne aby tě napadlo odejít z Cuzka! Náš rozhovor ještě neskončil! Budeme pokračovat, dnes, nebo snad zítra. Zatím máš čas na rozmyšlenou. Jdi!"

Když nešťastník odešel, obrátil se Kiskis na válečníka.

„Mluv!"

„Veliteli, za chvíli vstoupí do Cuzka poselstvo ze severu…"

„A proč ty tajnosti? Na ně přece čekáme!"

„To ale nejsou naši lidé!"

„Tak už konečně ven s tím, co nebo kdo to je! Jsi z toho nějak vyvedený z míry, ne?"

„Veliteli, jsou to tři z těch vousatých cizinců a doprovází je jeden z náčelníků našeho pána Atawalpy. A četa jeho mužů!"

Kiskis na chvíli strnul. Tohle mu ještě chybělo!

„Kde jsou teď?" zeptal se stroze.

„Náš posel je předhonil asi pět tisíc kroků před vstupem do předměstí Cuzka. Teď by už mohli být na okraji města."

„Pošli tedy někoho nahoru, do Saksaywamanu, aby sem poslali dvě stovky mužů se schopným velitelem. Ať přijdou co nejrychleji k chrámu Slunce! A ty seber své muže a vyjdi poselstvu vstříc, přivítej je mým jménem a řekni jim, že je očekávám v chrámu Slunce. Pak je tam zaveď!"

Zpráva o cizincích byla pravdivá. Do Cuzka přicházeli tři Španělé, doprovázeni strážním oddílem z Atawalpova vojska. Jmenovali se Martin Bueno, Pedro Martin a jakýsi Zárate.

Vyšli z Cajamarky dne 15. února 1533. Na jejich cestě měli zájem španělští dobyvatelé i jejich zajatec Atawalpa. Slíbil svým věznitelům, že jim jako výměnu za svou svobodu naplní zlatem jednu z místností paláce v Cajamarce.

Zlata bylo sice všude dost, ale hrabivým Španělům se zdálo, že se schází příliš pomalu. Atawalpa jim marně vysvětloval, že je země veliká a že nejvíc žlutého kovu je dále na jihu, mnoho dnů cesty, v městě Cuzku. Nabídl Pizarrovi, který Španěly vedl, aby tam vypravil někoho ze svých lidí, že mu dá bezpečný doprovod do Cuzka, aby bylo možno zásilky zlata uspíšit. Ať vidí bledí cizinci, jak obtížné je dopravit tolik žlutého kovu z takové vzdálenosti!

Pizarro se dal přesvědčit, a proto přišli jeho vyslanci do Cuzka.

Kiskis si uvědomil, že jde o nesmírně důležitou věc. Pustil z hlavy záležitost velitele' města a soustředil se na příchod výpravy ze severu. Bylo mu jasné, že tu jde o život a svobodu jeho pána, inky Atawalpy, a že by stačila malá, nepatrná chybička v jednání, aby měli ti cizinci postačující důvod Atawalpu zabít. Nebyl proto jejich příchodem nadšen.

Španělé mezitím vstupovali do města a nestačili se divit. Takové město ještě neviděli, proti němu bylo všechno, co dosud v této zvláštní zemi spatřili, ničím!

Většina domů byla postavena z pečlivě opracovaného kamene, z velkých bloků doslovně zabrušovaných jeden do druhého. Z kamene byly postaveny všechny významné stavby, paláce a chrámy a stejně tak domy vyšších hodnostářů, paláce inky a příslušníků jeho rodu. Ostatní domy měly kamenné jen průčelí a vysoké podezdívky, na nichž pak stály zdi z velkých hliněných cihel, sušených na slunci, nebo z pevně udusané hlíny.

Střechy byly pokryty došky z tuhé, dlouhé a velmi odolné trávy *chicu*, žlutohnědé, hnědé, nebo zelenavé barvy, podle stáří krytiny. Aby lépe odolávaly silným a častým vichrům, byly přidržovány jakousi sítí z pružného rákosu.

Středem města, jeho hlavní částí, jež ležela na protáhlém ostrohu, protékaly dvě říčky, Tullumayu a Watanay. Obě byly regulovány a vedeny městem v korytech vyložených velkými kamennými deskami. Watanay protékala hlavním náměstím a dělila je na dvě poloviny. Jihozápadní se jmenovala Kusipata, Prostranství radosti, a pořádaly se tam hlavní městské slavnosti. Severozápadní, Aukaypata, byla obklopena ze tří stran kamennými zdmi honosných paláců inků.

U chrámu Slunce se obě strany setkaly. Nikdo se netvářil právě přívětivě. Španělé pozdravili lehkým úklonem, Indiáni zvednutím ruky s otevřenou dlaní do výše ramene. Potom se chvíli nedělo nic, obě strany čekaly,

až ti druzí začnou. Posléze jeden ze Španělů, zřejmě vůdce poselstva, zavolal pokynem ruky jednoho z Indiánů, kteří je provázeli.

„Zeptej se, kdo z nich je Kiskis!“ , Muž to přetlumočil a přeložil odpověď:

„Kiskis tu není, tohle je Athun Simi, jeden z jeho náčelníků.“

Španělé se po sobě podívali a Martin Bueno, jejich‘ vůdce, si chvilku rozpačitě hryzal knír. Pak se znovu ujal slova.

„Tak mu řekni, tomuhle Athunovi, že s ním nemáme co jednat. Je velitelem města? Zřejmě není. Ať vyřídí Kiskisovi, že s ním musíme mluvit, a to hned! Neseme mu rozkazy od Atawalpy. A řekni mu to hezky zostra! S námi si hrát nebude!“

Na tlumočníkovi bylo vidět, že není právě nadšen svou úlohou, ale vyřídil, co mu bylo uloženo. Kiskisův náčelník chvilku rozvažoval a pak odpověděl:

„Zavedu cizince do chrámu Slunce, jak mi můj velitel Kiskis uložil. Tam je připraveno občerstvení. Až si po té dlouhé cestě odpočinou, setkají se s Kiskisem. Přijme je a vyslechne Atawalpovy vzkazy.“

Indiáni pak Španěly zavedli do pěkně upravené místnosti, kde jim nabídli malou hostinu. Jejich indiánské průvodce odvedli jinam.

„Ty, Martine, co tomu říkáš? Moc se mi to nelíbí, jak nás přijali.“

„Ani se nedivím,“ ozval se vůdce, „na jejich místě bych‘ asi také nebyl právě nadšený. Ale klid, Pedro, zachovej klid! Až přijde Kiskis, tak mu to vysvětlíme a pak zase budeme na koni my!“

„Jen aby,“ zabručel třetí, který se do té doby věnoval jídlu a pití, „jen aby si na nás něco nevymysleli! Něco ošklivého, mám takové divné tušení.“

„Ale jdi, Zárate! Počkej, až si promluvíme s Kiskisem. Až uslyší, co mu nařizuje jeho vládce, změkne. Víš přece, že inku každý poslouchá, inkovo slovo je zákon.“

Po jídle je nechali Indiáni ještě, nějaký čas čekat, než je zavedli do chrámové zahrady, kde je očekával Kiskis. Setkání bylo chladné, vojevůdce je přijal skoro přezíravě. Španělé byli dotčeni a téměř uraženi – vždyť přece přicházejí jako dobyvatelé a vítězové a mají inku Atawalpu dokonale ve své moci! Velitel jejich indiánského doprovodu sice vyřídil Atawalpův příkaz vyhovět cizincům ve všem a vycházet jim vstříc, Kiskis však byl zřejmě toho názoru, že zajatý Atawalpa je daleko, a proto že je v Cuzku nejvyšším pánem on.

Ti cizinci chtějí zlato! Mají ho mít, proč ne! Vždyť ten žlutý lesklý kov stejně nemá velkou cenu. Když za to zlato inku propustí, nebude to drahé. A ti vousáči o zlato náramně stojí. Stačí se podívat, jak jim jiskří oči při pohledu na tuhle zahradu, kde je vše ze zlata, stříbra a bronzu, stromy, keře, rostliny a květiny, na nichž sedí zlatí a stříbrní ptáci, a kde jako by pobíhala bronzová, silně pozlacená zvířata. A co teprve až uvidí největší vzácnosti chrámu, dvě velké desky, dva obrovité kotouče na protilehlých zdech hlavní síně, obrazy Slunce a Měsíce, jeden z ryzího zlata a druhý ze stříbra!

Ať se tím zlatem udusí! Atawalpův rozkaz je jasný. Prošel se Španěly celý chrám a pak vyzval tlumočníka, aby jim řekl, že dostanou vše, co budou chtít. Odmítl však stroze jejich požadavek, aby jim dal na pomoc své lidi. Vousáči se tedy pustili do loupení sami, pouze s Indiány ze svého doprovodu. Jen ze stěn chrámu Slunce strhali pomocí bronzových páčidel na sedm set zlatých plátů, z nichž každý vážil něco přes dva kilogramy.

Když vyplenili chrám, pustili se do paláců na hlavním náměstí, plných skvělých pokladů. Každý z řady posledních inků si totiž během své vlády postavil svůj palác, který zůstal po jeho smrti neobydlen. Žilo tam jen služebnictvo, jež pečovalo o pořádek a čistotu v paláci, aby se tam inkovo mumifikované tělo, nebo aspoň jeho podoba zvaná *wauki*, cítilo dobře. Zůstal tam i všechen inkův osobní majetek, jeho oblečení, zlaté a stříbrné nádoby a ozdoby. Vše bylo až do té doby spolehlivě na svých místech, protože krádež byla v říši inků něčím zcela neznámým a nemožným.

Zlata a stříbra pobrali Španělé tolik, že nemohli ani pomyslet na převezení svého lupu na sever. Proto celý ten ohromný poklad snesli do dvou kamenných domů, jež zapečetili a nechali pod dohledem indiánské stráže. Potom, byly tomu už tři měsíce, co pobývali v městě, se rozhodli, že se vrátí na sever k Pizarrovi, aby podali zprávu o své výpravě.

Velekněz Wiljak Umu nesl těžce potupu chrámu Slunce, nejposvátnějšího místa v celém Tawantinsuyu, a přísahal, že se cizincům pomstí, kdyby jej to mělo stát i život. Sledoval každý pohyb Španělů i Kiskise a hledal

příležitost, aby mohl jejich plány zmařit.

Ale ani Kiskis nezahálel, a proto musel velekněz jednat s nejvyšší opatrností a co nejtajněji. Scházel se s náčelníky a hodnostáři, Waskarovými přívrženci, tajně v jednom polozříceném domku v jižním předměstí Čakičaka, kde žilo mnoho Indiánů kmene Koljů, kteří s Atawalpou a jeho nohsledy nijak nesympatizovali.

Když se dověděl, že cizinci chtějí odejít z města, svolal své nejvýznamnější přívržence k důležité poradě.

„Přátelé, blíží se den odchodu cizinců z města a je na nás, abychom se rozhodli, co bude dál.“

„Co se tím změní?“ ozval se jeden z náčelníků. „Budou pryč, ale Kiskis zůstane sedět v pevnosti nad městem dál. To přece nic neznamená, že ti tři odejdou! Kdyby s nimi odešel i Kiskis, to bychom si už věděli rady!“

„Jenomže Kiskis zůstává, jak jsi sám řekl,“ odpověděl velekněz, „a ty nevidíš, co se může stát.“

„Co by se mohlo stát?“ přidal se k náčelníkovi velitel města.

„Myslete trochu, přátelé!“ napomenul je Wiljak Umu. „Víme všichni, že Španělé sem přišli hlavně a v první řadě pro zlato a stříbro. Poslal je Atawalpa, protože to, co tu uložili v těch dvou domech a dali hlídat strážemi, to je výkupné za Atawalpu. Zaplatil, cizinci jej pustí na svobodu a my ho máme zase na krku! Nebo jej nepustí, a tomu bych spíš věřil. A budou na něm vymáhat další a další zlato.“

„Ano, a to znamená určité východisko!“ ozval se jeden kuraka, vyšší náčelník.

„Tak, už začínáte uvažovat!“ zaradoval se Wiljak Umu.

„Když Atawalpu nepustí ze zajetí, má tam na severu stále ještě Rumiňaviho a Čalkučimu se skvělými vojsky a ti jej mohou osvobodit, A je tu ještě Kiskis a jeho třicet tisíc mužů, to také něco znamená.“

„Nevěřím, že by se Kiskis odtud hnul. Umí si spočítat, že jakmile odtud odejde, bude Cuzco a celá Waskarova část říše v našich rukách. To znamená i naloupené poklady, a cizinci by z nich nic neměli.“

„To by nám také nepomohlo. My bychom si měli co nejpřesněji zjistit, jak to vypadá na severu. Možná že bychom se tam měli vypravit!“

„To by ale vypadalo, jako kdybychom se chtěli poddat,“ vykřikl jiný náčelník.

„Ať to tak vypadá! Co se stane? Nic! Cizinci i Atawalpa si klidně mohou myslet, že nás mají tam, kde nás chtěli mít. My ale máme jiné plány! Musíme se dívat dál, daleko kupředu. A s cizinci musíme počítat, ať už chceme, nebo nechceme.“

„Vždyť jich je jenom hrstka,“ ozval se velitel města „s tou bychom si dovedli poradit, nebo snad ne?“

„Možná že ano, možná že také ne! Vždyť dovedli porazit a zajmout Atawalpu, který měl tam nahoře tolik vojska, že na jednoho cizince připadlo dvacet a snad i třicet bojovníků! My musíme jednat jinak. Nejprve nám cizinci pomohou a teprve pak si s nimi nějak poradíme.“

„Ale jak?“ naléhal náčelník.

„První, co musíme udělat, je odstranit Atawalpovy lidi, abychom získali co nejvíce moci. To, že je Atawalpa zajatcem, nám může jen prospět. Vypravíme na sever poselstvo k náčelníkovi těch vousáčů. Já půjdu jako první. Půjdeme s těmi třemi a s jejich doprovodem. A něco jim tam v Cajamarce navrhneme.“

„A co, co?“ ozvalo se ze skupinky.

„Vysvětlíme jim,“ pokračoval velekněz, „že Atawalpa dal zabít našeho pána, že ho proto nenávidíme a jsme rádi, že jej cizinci zajali. Prostě se k nim přidáme! A Kiskisovi řekneme, že uznáváme Atawalpu a jdeme se mu podrobit.

Tam v Cajamarce pak uvidíme, co se dá dělat, abychom se cizincům co nejvíc zavděčili. Mohlo by se nám i podařit nějak očernit Atawalpu a přimět cizince, aby uznali za jediného inku Tupaka Walpu.“

„Postarám se, aby se Tupak Walpa co nejrychleji všechno dověděl a aby odešel také na sever, samozřejmě že v bezpečném doprovodu a přestrojení,“ přidal se velitel města. „Tam se nám ohlásí, abychom o něm věděli, až nastane příhodný okamžik. Hlásím se také do poselstva, to je samozřejmé!“

Vše bylo přijato s bouřlivým souhlasem. Rozhodli, že ha sever půjde pět hodnostářů v čele s velitelem Cuzka. Wiljak Umu měl přece jen zůstat v hlavním městě, aby svou přítomností a obratností v diplomatickém jednání přiměl Kiskise ke klidu. Poselstvo mělo cestou zjistit, jaké jsou poměry v zemi, a v Cajamarce obhlédnout tajemné cizince, jejich zázračné zbraně a způsob boje. Do poselstva byl jmenován i Walpa Yupanki z Maču Pikču jako velitel doprovodu dvaceti válečníků.

KAPITOLA 5

Tak se stalo, že se španělští vyslanci vraceli na sever, do Cajamarky, ve společnosti velitele hlavního města říše a čtyř vysokých hodnostářů. Martin Bueno, který výpravu vedl, byl tím, že se jeho výprava rozrostla, navýsost spokojen. Očekával Pizarrovu pochvalu za to, že přivádí nové, velmi mocné a vítané spojence – právě z té části říše, jejíž podrobení bylo až dosud krajně obtížnou záležitostí.

Táhli po hlavní silnici směrem na sever. Cestovali nalehko, protože po celé délce obou hlavních silnic říše inků měli k dispozici v přibližných vzdálenostech pohodlného denního pochodu domy odpočinku. To ocení zejména ten, kdo zná mrazivé noci andských výšin, kdy teplota klesá v červnu, v měsíci s nejchladnějšími nocemi, až ke dvaceti stupňům pod nulou. Pro vzácné hosty a inkovy hodnostáře na cestách bylo také vždy připraveno jednoduché pohoštění, teplé jídlo a nápoj, ze skladiště těchto domů odpočinku, neustále doplňovaného ze státních skladů a sýpek.

Tato organizace fungovala setrvačností dál, i když byla celá ta ohromná říše vlastně bez nejvyššího vedení. Waskar byl mrtev, Atawalpa v zajetí, vše však běželo dosud ve svých kolejích a nikdo se neodvážil narušit chod tak důležité a významné služby, jakou byl provoz ,na hlavních silnicích, na tepnách říše.

Čím dále šli k severu, tím se provoz na silnici zmenšoval. Potkávali méně lidí, čím více se přibližovali místům nedávných událostí. Běžci posedávali u svých stanic a nudili se; nikdo neposílal zprávy, nikdo je zatím nepotřeboval.

Poselstvo prošlo Jauju, Chinchaycochu, Oyón a blížilo se ke Cajatambu. A tu jim běžel vstříc běžec. Chtěl je sice minout, velitel města ve svém slavnostním šatě jej však rázným pohybem ruky zastavil.

„Kdo tě posílá a ke komu?“

„Velitel Rumiňavi, k veliteli Kiskisovi.“

„Co máš vyřídit?“

Běžec se rozpačitě drbal levou nohou na lýtku pravé a neodpovídal.

„Odpověz, nevidíš můj šat? Jsem z Cuzka a jdu od Kiskise! Já to mohu věděti“

Běžec se konečně odhodlal.

„Velitel Rumiňavi vzkazuje Kiskisovi, že cizinci si získali velitele Čalkučimu, ale ne jeho vojsko. Kiskis má poslat posily, prý by byla naděje osvobodit inku Atawalpu.“

„Vědí o tvé cestě cizinci?“

„Nevědí. Jim mám vyřídit, aby si pospíšili do Cajamarky, že je to zpráva od Pi-sa-ra.“

„Tak jim to vyřiď, jsou tamhle trochu vzadu a pak se nějak šikovně ztrať a pokračuj v cestě! Řekni jim, že musíš dojít do nejbližšího domu odpočinku!“

„Počkej, časki!“ vmísil se Walpa Yupanki, „kde je Rumiňawi?“

„Proč se ptáš, Walpo?“ ozval se hodnostář.

„Protože jsme bývali dobrými přáteli, když jsme s Waynou Kapakem dobývali sever. Chtěl bych ho vidět a promluvit si s ním. Třeba bude vědět ledacos, co bychom mohli potřebovat. Kde je Rumiňawi?“ obrátil se znovu na běžce.

„Táboří se svým vojskem u křižovatky Pachacota, pro vás tak něco přes dva dny cesty. Když přejdeš nízký hřeben od křižovatky vlevo, musíš narazit na jeho přední stráže.“

Vtom přišel ke skupině indiánský tlumočník cizinců s dotazem, co posel přináší. Běžec mu vyřídil vzkaz, jak mu uložil velitel města, a pokračoval v cestě, aniž se ho kdo dále vyptával. Celá výprava se vydala na další cestu.

Na křižovatce cest Pachacota přenocovali všichni v domě odpočinku a náčelníku Walpovi se podařilo za prvního náznaku ranního rozbřesku tiše zmizet. Podle běžcových údajů přešel hřeben vlevo od cesty a záhy narazil na přední hlídky Rumiňawiho vojska. Dověděl se, že vojevůdce táboří nedaleko, u jezírka s dobrou vodou, stranou od cesty.

Stačilo projít nevysokým sedlem mezi dvěma dalšími kopci a měl Rumiňawiho tábor před sebou jako na dlani. Už na první pohled to však byl divný tábor. Byl velice tichý, nepanoval v něm téměř žádný ruch. Bojovníci polehávali a posedávali okolo vyhaslých ohnišť a většinou mlčeli. Nikdo se o příchozího celkem nezajímal, bojovníci sotva zvedli hlavy, aby se podívali, kdo to jde s mužem od stráže. Zkušený náčelník odhadl počet Rumiňawiho bojovníků na dvacet až dvacet pět tisíc a v duchu si řekl, že by nechtěl jít do bitvy s válečníky, kteří jsou v takové náladě.

Vojevůdce sám nebyl v lepší náladě. Když však poznal, kdo do tábora přichází, živě vstal a Walpu Yupankiho srdečně přivítal.

„Tedy nadál bych se spíš kondora s hlavou pumy, než že tu potkám svého starého přítele! Co tu děláš, bratře, tak daleko od svého Maču Pikču?“

Oba si sedli na vlněnou pokrývku a otázek a odpovědí nebylo konce. Náčelník Walpa příteli stručně vylíčil události v Cuzku a co jej přivádí sem, na sever. Nedokázal si však odepřít, aby se Rumiňawiho nezeptal:

„Ale, bratře, jak jsem tak procházel tvým táborem, zdálo se mi, že tvoji bojovníci vypadají velmi unaveně!“ A po krátkém zaváhání přidal: „A ty také, Rumiňawi…“

„Máš pravdu, je to tak,“ odvětil váhavě vojevůdce, „a už mnoho mužů mí odešlo domů, dobrých deset tisíc. To víš, držet je nemohu…“

„Co se stalo, bratře, pověz mi to přece!“ naléhal Walpa.

„Tak tedy poslouchej! Jak víš, šel jsem po smrti našeho pána Wayny Kapaka s jeho synem Atawalpou. Sliboval mi hory doly a tak jsem se svým vojskem zůstal s ním. Ze prý když jsme porazili Waskarovo vojsko a inku zajali, bude on Sapa inkou celého Tawantinsuyu a odmění se mi bohatě za mé služby. Uvěřil jsem mu.

Po událostech v Cajamarce, kde Atawalpu zajali ti cizinci, jsem se s vojskem stáhl a čekal na vhodný okamžik, abych na ně zaútočil a Atawalpu osvobodil. Čekal jsem na jeho povel, byl jsem s ním stále ve spojení svými posly. Ti cizinci dovolili, aby se zajatým mohl hovořit každý, chtěli ho získat na svou stranu. Čekal jsem však marně, Atawalpovi se u cizinců asi dost líbilo a necítil se ohrožený.

Potom jsem se dověděl, že dal otrávit svého bratra Waskara, a to mnou otřáslo. Přestal jsem mu důvěřovat. Mezitím přišel sem na sever Tupak Walpa, Waskarův pokrevní bratr. Doprovázel jej vojevůdce Čalkučima se svým vojskem, však ho znáš. Asi jej Tupak přemluvil, aby se rozešel se stranou Urin. Nevím. Možná že i on byl

otřesen tím, že dal Atawalpa Waskara otrávit. Měl s sebou skoro čtyřicet tisíc válečníků a toho se ti Španělé asi zalekli.

A teď dávej pozor, bratře! Atawalpa pozval Čalkučimu k sobě do paláce na hostinu a Čalkučima se už nevrátil! Španělé jej zajali stejně jako Atawalpu.“

„A co jeho vojsko?“ zeptal se dychtivě náčelník.

„Zůstalo pár dní pohromadě, sotva půl dne cesty od Cajamarky. Potom přišel posel od Atawalpy s rozkazem, že on a Čalkučima nařizují, aby se vojsko rozešlo. A tak se válečníci vrátili domů. Asi pět tisíc mužů přišlo sem, ke mně. To je vše.“

„To jsou zprávy!“ rozzářil se Walpa Yupanki. „A teď poslouchej ty! Velké shromáždění strany Hunan v Cuzku rozhodlo, že by právě Tupak Walpa měl být inkou, naším pánem! To bude radostná zpráva pro velitele města, že i cizinci – jak jim říkáš Španělé – jej vlídně přijali! A co ty, bratře Rumiňawi? Podle toho, co vím, nemá také Kiskís právě rád cizince, a snad ani Atawalpu. Zůstává pánem v Cuzku, podle mého by však nebylo příliš obtížné jej přemluvit, aby se od Atawalpy odtrhl. A ty bys chtěl zůstat stranou?“

Vojevůdce slavnostně vstal.

„Děkuji ti, bratře, že jsi mě navštívil. A prosím tě, abys vyřídil veliteli města, že čekám na jeho rozkazy a moji muži také. Jsem od této chvíle s vámi!“

Náčelník Walpa se vydal za svými druhy a zastihl je u příštího domu odpočinku. Neprodleně jim oznámil, co s Rumiňawim dojednal. Situace už vyhlížela nadějněji. Za dva dny nato potkali dva Španěly. Doprovázelo je deset Indiánů z Cajamarky.

Toho dne se celá výprava z Cuzka zdržela v domě odpočinku, na přání Španělů. Ti se cítili unaveni a chtěli, tam zůstat jeden den, aby si odpočinuli na další cestu. Ani následujícího dne se jim však nechtělo jít dále, a tak velitel Cuzka rozhodl, že bude s náčelníky pokračovat v cestě a že na cizince počkají v posledním domě odpočinku před Cajamarkou. Chtěli jít pár dní sami, bez cizinců, kteří jim při každé příležitosti dávali najevo, že se považují za něco lepšího. A za pár hodin nato pak potkali ony dva nové cizince.

Tito Španělé vypadali trochu jinak. I oni měli světlou pleť – i když byla opálena horským sluncem – a dosti dlouhé vousy, na bradě i pod nosem. I oni byli oblečeni v podivná roucha, holé byly pouze ruce a obličeje. Na prsou však měli lesklé odění, zřejmě z nějakého kovu, na hlavách přílby z téhož materiálu, které se v paprscích slunce leskly jako hlazené stříbro. U pasu i jim visely dlouhé zbraně, vedle nich však měli za opaskem zasunuty kratší podobné předměty, tak na dvě pídě zdéli.

Když se Indiáni vhrnuli do nádvoří domu odpočinku, cizinci rychle vstali a položili ruce na horní části dlouhých zbraní. Velitel nevěděl, zda to není jejich způsob pozdravu, protože oba dva udělali týž pohyb, a proto zvedl směrem k nim svou pravou ruku s otevřenou dlaní, což byl pozdrav, jakým se zdraví náčelníci. Cizinci zřejmě pochopili, lehce se uklonili směrem k Indiánům a pravou rukou se dotkli těch lesklých pokrývek hlavy.

Tu vystoupil z jejich doprovodu Indián, podle oděvu ze severu, a promluvil kečujsky:

„Jsem z Tumbezu a slouží cizincům. Umím jejich řeč, a proto mohu tlumočit, co budete říkat. Kdo jste?“

Velitel se na něho podíval jako sova na myš a hrdě odpověděl:

„Sluho bledých cizinců, příště počkej se svou řečí, až budeš osloven! Nemáš právo oslovovat jako první velitele Cuzka. Požádej své pány, aby nám řekli, kdo jsou a kam naší zemí jdou!“

Tlumočník promluvil k cizincům, ti zase říkali něco jemu a pak se znovu ozval.

„Tvá řeč je pyšná, veliteli, ale tvůj pán, inka Atawalpa, je v Cajamarce s veliteli mých pánů. Moji páni jsou velitelé vojska cizinců a vyjeli si na obhlídku kraje. Jejich hlavní náčelník v Cajamarce se jmenuje Pi-sa-ro, zde tento Španěl je Al-ma-gro a ten druhý se jmenuje Al-va-ro.“ Cizinci se při vyslovování svých jmen usmívali a lehce se ukláněli, jeden po druhém. Ten, který se jmenoval Alvaro, si přitom stále hladil své dosti dlouhé, tmavé vousy. Jeden z náčelníků poselstva k němu přistoupil, zvědavě si sáhl na pancíř a pak jej s dobromyslným úsměvem – také ze zvědavosti – lehce zatáhl za vousy. V tom okamžiku Španěl zrudl ve tváři, uhodil náčelníka dlaní prudce do obličeje a cosi k tomu vykřikl. Tlumočník se ušklíbl a přeložil.

„Můj pán nechce, aby se ho kdekdo dotýkal. A ta rána, z té si nic nedělej, to je u nich běžné, náčelníku.“

Uražený náčelník však už sahal po svém válečném kyji a také ostatní členové poselstva brali do rukou zbraně. Španělé rychle promluvili k tlumočníkovi.

„Moji páni říkají, že není třeba bojovat. Přicházejí v míru.“

„A my zase chceme jít k inkovi Atawalpovi, to jim řekni,“ oslovil tlumočníka náčelník Cuzka.

Když tlumočník domluvil, položil Almagro veliteli města ruku na rameno a pohybem jej vyzval, aby se s nimi posadil na kamennou lavici. Ostatní členové poselstva si sedli naproti nim. V tom už přinášeli sluhové z domu odpočinku jídlo a nápoje. V pěkných hliněných miskách podali všem hustou polévku ze zeleniny, v níž plavaly kousky vařených brambor a sušeného lamího masa zvaného *čarki*. K tomu přidali ještě velké mísy s vařenými bramborami a další s pochoutkou, praženou kukuřicí. Ve velkých džbánech přinesli *aka*, kvašený nápoj z rozdrcené kukuřice, a hliněné, pestře zdobené poháry, do nichž si každý naléval.

Když se najedli a napili, dostali se cizinci zřejmě do výborné nálady. Poplácávali své indiánské spolustolovníky po plecích a zvědavě ohmatávali zlaté přívěsky a ozdoby, jež měli náčelníci na svém oděvu. Pak tasili z pochev své ocelové meče a ukazovali je udiveným Indiánům, jimž se neznámý kov velice líbil. Jeden z indiánských hodnostářů dokonce ochotně vyměnil svůj těžký náramek ze zlata za krátkou ocelovou dýku jednoho ze Španělů. Oba byli velice spokojeni. Španěl získal pěkný kus zlata, za který si bude moci doma, ve Španělsku, koupit hezkých pár kusů dobytka, a Indián se divil, že mu ten cizinec dal tak cennou zbraň za kus žlutého kovu, který se nehodí k ničemu jinému než na výrobu ozdob a nemá zdaleka takovou cenu jako bronz, z něhož byla ulita hvězdicovitá hlavice jeho válečného kyje.

Jeden z rozjařených Španělů se pak zvedl – Indiáni nosili stále nové a nové džbány opojné aky – a vypůjčil si od indiánského válečníka jeho čtvercový štít. Upoutal na sebe pozornost tím, že zamával štítem ve vzduchu, odnesl jej na vzdálenost asi padesáti kroků, tam jej opřel o nízké křoví a vrátil se. Z domu odpočinku si pak přinesl podivný, protáhlý předmět, jehož jeden konec byl dřevěný, do jakéhosi svorníčku zasunul něco jako doutnající šňůru, z níž se vinuly drobné, namodralé obláčky kouře, a něčím cvakl. Pak věc přiložil k tváři, opřel ji o rameno, pohnul tou doutnající šňůrou a nádvořím se rozlehla rána jako hrom. Z té věci vyšlehl ohnivý blesk a vyvalil se oblak páchnoucího bělavého dýmu. Ti, kdo se v té chvíli dívali na štít, spatřili, jak poskočil. Jeden z mužů se k němu rozběhl a přinesl jej. V tuhé kůži zela díra, do níž bylo možno strčit topůrko válečného kyje. Štít putoval po dvoře, šel z ruky do ruky, každý si ho chtěl prohlédnout. Jak to bylo všechno divné – hrom, blesk, kouř a o kus dále proražený tvrdý štít, který dokázal udržet dobrou ránu oštěpem!

Tlumočník Španělů se usmál.

„Moji páni jsou pány hromu a blesku, který zabíjí na dálku, kdykoli si vzpomenou. Smrt je schována v té rouře, z níž blesk vyšlehl. A počkejte, uvidíte ještě něco!“ odešel za dům odpočinku a za chvilku byl zpátky. Ale jak! Seděl na velikém zvířeti, tak velikém, jaké nikdo v celé říši inků nikdy neviděl. Vypadalo trochu jako láma, mělo čtyři nohy a zvednutou hlavu na dosti dlouhém krku, bylo však daleko, daleko větší než ta největší z lam! A zvíře toho muže poslouchalo! Poslouchalo jako pejsek! Tak to tedy bylo to báječné zvíře cizinců, které dokonce umělo i bojovat!

Byly to silné zážitky i pro muže tak zkušeného, jakým byl Walpa Yupanki, náčelník, který poznal říši inků od velikého jezera Titicaca dole na jihu v kraji Koljasuyu, až po severní provincie, jež dobyl při svém velkém vítězném tažení inka Wayna Kapak. Jsou to divy, velké a mocné zbraně, o tom není pochyb. Jenomže každou

zbraň musí vést ruka muže, ruka člověka, jinak je zbraň mrtvá. A těch cizinců, těch Španělů jsou všeho všudy prý jen dvě stovky! Neměli by být nepřemožitelní.

KAPITOLA 6

Od těchto událostí uplynuly tři měsíce a náčelník Walpa Yupanki byl zase doma, ve svém milém Maču Pikču. Poselstvo splnilo úlohu, náčelník se však vrátil hluboce otřesen. To, co během té doby zažil, mu vzalo víru v lepší svět, ve spravedlnost lidskou i božstva Slunce. Sedal před svým domem, nejevil o nic zájem a všechno, řízení života a práce v městečku, všech prací a rozhodování o věcech závažných i podružných, to vše přenechával svému synu Kapakovi.

Nebylo divu. Zprávy, které přinesl, otřásly nejen jím, ale i celou říší Tawantinsuyu. Poselstvo, jehož byl členem, došlo do Cajamarky a zůstalo tam řadu dní, plných napětí a velkých událostí. Velitel ukázal, co dovede, a byla to skvělá ukázka diplomatické obratnosti a složitých intrik. Jeho hlavním cílem bylo prosadit jako inku Tupaka Walpu. Provedl to tak, že nenápadně rozšířil pověsti – všichni jej v tom účinně podporovali – že vojevůdce Rumiňawi je se svým ohromným vojskem připraven a chystá se co nejdříve udeřit na Španěly, aby osvobodil Atawalpu.

Španělé tomu uvěřili, nebo aspoň předstírali, že tomu věří, protože se jim to hodilo, a nešťastného Atawalpu na náměstí v Cajamarce popravili. Zůstal tu tedy Tupak Walpa a Španělé jej uznali jako jediného inku, jako vládce celé říše, pochopitelně s tím, že se podřídí jim. Vždyť on sám byl téměř zajatcem, protože mu dobyvatelé dovolili jen to, co sami chtěli nebo potřebovali.

Náčelník o tom všem svému synu vyprávěl:

„Poznali jsme jejich pýchu, surovost a bezohlednost – i když se Španělé snažili, aby vypadali přátelsky. Nejnadutější byl jejich náčelník, jemuž říkali Pi-sa-ro a nazývali ho Ka-pi-tan che-ne-ral. Byl to člověk, který dokázal vždy prosadit svůj názor a svou vůli i proti všem ostatním. Usmíval se sice, byl však neustále připraven ke skoku stejně jako krutý dravec And, puma."

Jednou takovému vyprávění naslouchal i kněz Yamki.

„Walpo, příteli, mají ti cizinci nějaké bohy? Koho vlastně uctívají?"

Náčelník se smutně pousmál.

„Zřejmě mají, ale je to s nimi hrozně divné. Chodil za námi jeden z nich, zřejmě kněz jejich boha. Říkali mu Padre Vi-sen-te, nosil dlouhé roucho, přepásané provazem, a ten k nám často hovořil."

„On znal naši řeč?" zeptal se Kapak.

„Kdepak, synu, ale měl u sebe jednoho muže z Tumbezu, byl to asi Mučik, nebo Čibča, a ten uměl naši řeč a naučil se i řeči cizinců. On tlumočil. Podle toho, jak jsme tomu rozuměli, věří v jednoho boha, který se však skládal ze tří bohů dalších. Nebylo lehké to pochopit, stejně jako to, co vykládal Padre dál, totiž že jejich bůh chce, aby se lidé navzájem milovali a neubližovali si.

Tohleto bylo určitě moc divné! Buď mu tlumočník dobře nerozuměl, nebo ti bílí lidé lhali celým svým životem, každým svým činem, každým svým slovem. Hlásali lásku a mír a přitom byli krutější než šelmy. Slova mír zřejmě používali tak, jak se jim to hodilo, nemluvili o boji a válce, ale běda tomu, kdo by se jim postavil na odpor.

Já sám jsem dospěl k názoru, že pravým božstvem těch cizinců je lesklý žlutý kov, zlato, protože po něm byli jako posedlí, po každém sebemenším kousku. Bylo to divné, že uctívali právě zlato, kov, který přece nemá dohromady žádnou cenu. Pravda, je pěkné na pohled, je krásně lesklé a hodí se výborně k výrobě všelijakých ozdob, slavnostních nádob a ledačeho jiného. Kromě toho se však z něho nedá vyrobit nic užitečného, žádný dobrý nástroj či nářadí, jaké je možno udělat z mědi či z bronzu."

Yamki, Kapak i ostatní, kteří také náčelníkovo vyprávění vyslechli, jen kroutili hlavami.

„Pak ti cizinci konečně vyzvali inku Tupaka Walpu k cestě do Cuzka. Táhli jsme s velikou slávou a nádherou, pomalými, nedlouhými pochody na jih. Napřed pochodoval silný oddíl inkova vojska, pak padesát španěl-

ských jezdců, za nimi byl nesen inka Tupak Walpa na skvělých nosítkách, obklopen čestnou stráží svých náčelníků a vznešených. Potom jel na koni ten Pi-sa-ro se svou družinou v čele španělské pěchoty a průvod uzavíral zbytek inkova vojenského doprovodu. Všude se k silnici sbíhali lidé z blízkého i vzdálenějšího okolí, aby mohli vidět inku, pána říše, a ty podivné cizince, o nichž se šířily všude ty nejneuvěřitelnější zprávy."

Teď se ozval Kapak, jako válečník.

„To tedy vlastně byl inka oddělen od svého vojska a ti Španělé si ho pěkně hlídali!"

„Máš pravdu, synu, to jsme viděli také. Inku na to upozorňovali, on však prohlásil, že se mu se španělskými přáteli cestuje docela dobře. A tak jsme šli samozřejmě s ním. Dostali jsme se až do Jauji – a tam se to stalo!

Ano, tam! Tupak Walpa zemřel náhle, za hrozných bolestí a křečí! Bylo víc než jasné, že byl otráven. A každému myslícímu člověku bylo také jasné, že tento zločin spáchal někdo z Atawalpovy strany Urin. Inka jim sice nevěřil a neviděl je rád okolo sebe, ale jím se to přece podařilo! Atawalpovi přívrženci měli zřejmě svého člověka ve služebnictvu, nebo dokázali získat zrádce z naší strany. Jinak to být nemohlo!

Ti cizinci byli velmi opatrní a někdo z kuchařů musel vždycky ochutnat jídlo a pití, než jim je předložili. Také inkova jídla a nápoje dávali zkoušet. Do jeho jídla musel tedy přimíchat jed jen někdo z těch sluhů, kteří je přinášeli.

Však také ten Pizzaro dal všechny čtyři jídlonoše uškrtit, pro výstrahu. Inkovi tím ale život nevrátili. Kdo mohl mít zájem, aby nežil? Jen a jen strana Urin! Španělům docela vyhovoval, byl poslušnou loutkou v jejich rukou. Z nás, ze strany Hunan, to nemohl být nikdo, protože my jsme byli rádi, že inka je z nás, Waskarův vlastní bratr."

Náčelník se ponořil do svých neradostných myšlenek. Říše Tawantinsuyu byla zase bez panovníka. A k tomu bylo víc než jasné, že do volby nového inky budou zasahovat všemi prostředky a ze všech sil Španělé, aby si udrželi své dosavadní postavení a svůj vliv. Dále bylo zřejmé, že i strana Urin učiní vše, aby využila doby bezvládí, a pokusí se znovu zmocnit vedoucího postavení v říši. Určitě se jen tak nevzdá možnosti zlepšit si postavení, už proto, že má v záloze početná vojska.

Otázkou bylo jen, v jakém stavu tyto oddíly jsou. Čalkučima byl v rukou Španělů, a proto bylo zcela pravděpodobné, že mnohý z náčelníků už podle indiánských zvyklostí odešel se svými bojovníky domů. Také bylo jisté, že i tam pronikla zpráva o náhlé násilné smrti nového mladého inky, který se vlastně k vládě ani nedostal. A pak se v Maču Pikču dověděli, že zbytek Čalkučimovy armády přepadl u Vilcacongy Španěly. Ti sáhli k tvrdému trestu – upálili zajatého Čalkučimu na návsi vesnice Jaquijahuany.

Další vážnou hrozbu pro volbu vhodného inky představoval velitel Kiskis, protože bylo velmi pravděpodobné, že i on se pokusí prosadit stranu Urin. Zvědové strany Hunan hlásili, že Kiskis se svými lidmi – většina jich byla ze severu, od Quita – chce Cuzco vypálit, aby se svým bohatstvím nepadlo Španělům a Waskarovým přívržencům do rukou.

Španělé neměli na vybranou. Jejich jedinou nadějí bylo dorazit co nejrychleji do města. To mohla dokázat jedině jejich jízda. Ted byla každá chvíle drahá.

Okamžitě vyrazilo čtyřicet španělských jezdců, aby zachránili, co se dá. Zastihli Kiskisovy hlavní oddíly rozestavěné k obraně před městem. Indiáni bojovali velmi statečně a podařilo se jim zatlačit Španěly zpět do průsmyku, vedoucího k městu. Obě vojska ustoupila a utábořila se v těsné blízkosti. I zde hráli velkou úlohu koně španělské jízdy, kromě nesporné převahy dokonalejších zbraní z proslulých španělských zbrojířských dílen. K porážce Indiánů přispěly také střelné zbraně, i když Indiány spíše vyděsily. Tehdejší arkebuzy byly pomalé při nabíjení a neohrabané při vlastní palbě, takže nebyly ani zdaleka tak nebezpečné, jak se mnozí domnívali.

Po této bitvě před branami Cuzka ztratil Kiskis chuť dále bojovat. Pro Španěly to bylo velké překvapení, když po probdělé noci, kdy museli každým okamžikem čekat další útok, shledali, že Indiáni opustili své táborové ohně a tiše se vytratili. Hned následujícího rána vedl velitel Španěly do města. Z opatrnosti postupovali v bitevním šiku, protože stále očekávali útok ze zálohy. Nikdo se však neobjevil, a tak vstoupili Španělé do vypáleného Cuzka. Podle kalendáře se psal 15. listopad roku 1533.

Na Cuzco byl smutný pohled, zvláště pro španělské dobyvatele. Těšili se na skvělé město v plném lesku hlavního sídla ohromné, bohaté říše, na takové město, jaké jim vylíčili ti tři, kteří tam měli zajistit zlato pro Atawalpovo výkupné. Vždyť tam prý na ně čekaly dva domy, plné naloupeného zlata a stříbra! A co ještě

všechno slyšeli o bohatství v domech a palácích Inkových hodnostářů a náčelníků!

Podle těchto vyprávění se všude povalovalo zlato a stříbro takřka na ulicích a ti bláhoví Indiáni o ně ani nijak zvlášť nestáli. Představte si, tady, na tomto světě, byli lidé, kteří se na zlato dívali asi tak jako lidé v Evropě na cín, jako na hezký, ušlechtilý kov, který však byl dobrý jen k tomu, aby potěšil oko svým leskem. Těm hlupákům takové bohatství vůbec nepatřilo do rukou! Bylo načase, aby se ho ujali lidé, kteří to zlato a stříbro dovedli jej náleží ocenit!

V té době už byla situace jasnější. Již před bitvou u Vilcacongy přišel ke Španělům indiánský mladík, doprovázený třemi vyššími náčelníky. Byl oblečen velmi prostě. Náčelníci žádali, aby se dostavil tlumočník, že mají pro Pi-sa-ra důležitou zprávu. Španělům se napřed nechtělo s Indiány jednat, protože měli svých starostí až nad hlavu. Když však tlumočník vyslechl, oč vlastně jde, okamžitě odběhl hlásit Pizarrovi velkou novinu. Ten mladík byl totiž také synem Wayny Kapaka, jmenoval se Manko a byl podle zákonů a řádů říše inků právoplatným následníkem Waskara a Tupaka Walpy. Patřil ke straně Hunan.

Za dva týdny nato byl Manko v přítomnosti španělských velitelů slavnostně uveden v úřad. Přívrženci strany Hunan byli zase vpředu. Nový inka byl jedním z nich a nikomu nevadilo, že je to mladíček sotva dvacetiletý. Pro Haněly bylo nejdůležitější, že se s nimi přátelil, poslouchal jejich rady a řídil se jimi, z vděčnosti za to, že zasahovali proti Atawalpově straně v jeho prospěch.

„Když jsem viděl," končil své vyprávění náčelník Walpa, „jak brzy si cizinci nového mladičkého inku získali a jak vlastně v zemi vládnou zase jen oni, a ne inka, sebral jsem své lidi a odešel z Cuzka do Maču Pikču. Už jsem věděl, že je zle! Teď jsem se nedíval na bledé, vousaté cizince jako na celkem vítané spojence, které není třeba brát příliš vážně. Už jsem nevěřil, že se jich inka bude moci kdykoliv zbavit. Viděl jsem, jak se ta hrstka tvrdých chlapů dokázala tiše a nenápadně zmocnit vlády v zemi – i když všude říkají, že vládcem je inka Manko a oni že jsou jen jeho přátelé a spojenci."

Ve svých úvahách dospěl Walpa tak daleko ve své nenávisti k těm proklatým cizincům, kteří změnili celou říši Tawantinsuyu, že začal uvažovat i o možnosti spojit se s dosavadním nepřítelem, s pří-

vrženci strany Urin. Proč? Protože ti také nenáviděli Španěly, kteří jim vlastně vyrvali z rukou vládu nad říší. Byli jediní, kdo ještě měli nějaká vojska, jež by mohla Španěly napadnout a pobít, nebo alespoň vyhnat ze země. Jeho úmysly a úvahy ještě podpořil Kiskisův útok na Španěly v polovině února, útok, který jej vyburcoval z dosavadní nečinnosti. Walpa se vypravil za svým přítelem Rumiňawim, aby ho přiměl k dalšímu boji. Nebylo to lehké jednání, vojevůdce neměl mnoho chuti pokoušet se o úspěch tam, kde ostatní utrpěli jen kruté porážky. Pak se ale rozhodl a začátkem května svedl u Teocajasu se Španěly bitvu – a prohrál.

Walpa se vrátil z prohraného boje do Maču Pikču a dál vysedával na kamenném sedátku na místě, odkud viděl daleko a hluboko do údolí, jímž bouřil neklidný tok řeky Urubamby. Zanevřel na celý svět, na inku i na božstvo Inti – Slunce a přál si jen, aby už nemusel dlouho žít a dívat se na zemi, kterou synům velkého Wayny Kapaka, s nímž šel dobývat daleký sever, vyrvali cizinci, a z posledního na trůně inků, z mladého Manka, si udělali svého sluhu, svou poslušnou loutku.

Tady, nad hlubokým údolím Urubamby, byl klid, sem ruch Cuzka a velkých měst nedoléhal, leda vzdálenou, velmi vzdálenou ozvěnou. Sem žádný z krutých a proradných cizinců nepřijde – i když z Cuzka sem není právě daleko, zdatný chodec tu vzdálenost dokáže ujít za pouhé čtyři dny. To byl také jediný vážný zájem náčelníka Walpy, který v posledních týdnech nápadně zestárl. Celé dny vysedával na svém oblíbeném místě a mlčel. Jeho syn Kapak se sice pokoušel vytrhnout ho z této lhostejnosti a chodil se ho neustále na něco ptát a žádat o radu, jak by měl udělat to, či ono. Ale otec mlčel. Všechna práce v městečku a na okolních pozemcích najednou ležela na Kapakových mladých ramenou. Nevyhýbal se práci, měl ji rád a ctil tři posvátná hesla říše Slunce, *ama sua* – nekraď, *ama ljulja* – nelži, a *ama kkelja* – nebuď líný!

A bylo toho často víc než dost! Musel se starat o celé městečko, v němž žilo skoro pět set obyvatel. Je pravda; před úřady inky byl dosud za vše odpovědný jeho otec, ve skutečnosti však musel vše zařizovat a řídit on sám. Vyznal se v mnohém, protože se odmalička podle indiánského způsobu výchovy učil pracovat. Od mládí také sedal v domě svého otce a poslouchal každé slovo, když náčelník svolával radu starších, aby se s nimi radil. Stejně býval přitom, když se u otce scházeli náčelníci všech *aylju*, rodových skupin, jež v Maču Pikču žily, každá ve své vlastní části města.

Kapak se musel starat o řízení všeho a tu mu byli dobrou oporou právě ti, s nimiž se radil i jeho otec. V první řadě to byl Yamki Mayta, kněz Slunce, který se rovněž – a zatím i on bez výsledku – často pokoušel přimět otce Walpu, aby se znovu začal zajímat o své okolí a svět. Nedával se odradit tím, že mu Walpa na jeho domluvy sotva odpověděl.

„Dobrá, začnu něco dělat, ale až Inti sešle zkázu na ty proklaté cizince a obnoví v Tawantinsuyu starý, dobrý řád!“

Kapakovi pomáhali od počátku svorně i náčelníci jednotlivých aylju, hlavně když bylo třeba řídit zemědělské práce, sklizeň, setí a sázení nových plodin. Bylo třeba zajistit pastvu početných stád lam a alpak, zařizovat stříhání a zpracování vlny, aby jí bylo vždy dost k předení, tkaní látek a k výrobě oděvů a pokrývek. Velice důležitým úkolem bylo, aby pokračovaly stavby dalších terasovitých polí, a aby se tak zajistila dostatečná obživa pro všechny.

Mladý Kapak byl na nohou od rána do pozdního večera, kdy se ještě často radil s Yamkim Maytou, nebo s radou starších, těch nejzkušenějších z městečka. Tak utíkal čas a mladý náčelníkův syn si plně zasluhoval své jméno Kapak[1]. A lidé v městečku se na něho začínali pomalu obracet s nejrůznějšími záležitostmi a starostmi, jako se dříve obraceli na jeho otce.

KAPITOLA 7

Tak míjel v Maču Pikču den za dnem, božstvo Inti vycházelo, hřálo svými paprsky lidi i půdu, aby dala úrodu, *kilja* – luna rostla a zase se zmenšovala, čas plynul klidným rovnoměrným tempem života lidí, kteří pilně

[1] kečujsky schopný

pracují a pracují rádi. Občas se všichni pobavili a poveselili při některé ze slavností, ať už to byla slavnost úrody, *kapak raymí,* jarní slavnost, *paukar warai,* období, kdy se příroda odívala květy nebo velký svátek božstva Slunce, *Inti raymi,* či oslavení a vzpomínka na zemřelé, *ayamarka.*

Tak ubíhal čas jako vody v řece Urubambě, jejichž vzdálený šum se měnil v období dešťů v řev hnědě kalných, zpěněných vlň. Doléhal až tam nahoru, na vrchol skalního útesu, kde stálo městečko, chráněné vysokou skalní homolí na nejzazším konci ostrohu a strmými, naprosto neschůdnými srázy, spadajícími z obou stran k řece.

Období dešťů bylo nejdůležitější pro zemědělce, a jak se dole, v rokli, tišila řeka, ustávala i nahoře, na terasovitých polích, pilná práce s kamennými motykami, jednoduchými rýči s úzkými bronzovými, nebo kamennými čepelemi a nezněly tu zemědělské pracovní písně *chailji,* jež přinášely štěstí, obratnost a pracovní úspěchy těm, kdo je zpívali.

Teď, když už zemědělci nepracovali na polích, přišly na řadu jiné práce. Bylo třeba opravit obytné domky, jindy bylo třeba sejít krkolomnou stezkou dolů, do údolí řeky a porazit pár stromů na výměnu shnilých trámů v krovech, nebo dokonce na nový krov domků nových manželských párů. Yamki Mayta potřeboval časem opravit omítku a veselé pomalování chrámku s velikými okny a upravil posvátnou jeskyni.

Když skončilo období dešťů, svolal Kapak radu starších, náčelníky rodů a náčelníky sousedních vsí, aby si pohovořili o důležitých věcech. Přišli všichni, jen náčelník Walpa odmítl. Kapaka to mrzelo, že se otec tak tvrdošíjně všeho straní. Moudrý Yamki Mayta jej uklidnil.

„Milý synu, nech otce! Pochop, že se jeho svět zhroutil, je v troskách. To, co se tu děje, ho už nezajímá, on žije s Waynou Kapakem. Pojď, shromáždění muži už na nás čekají!“

Mladý náčelník jen potřásl hlavou a šel. Proč je Inti k němu tak zlý, proč právě jemu nakládá tak velkou odpovědnost? Ještě že má moudrého Yamkiho. Pak se ale vážně a odhodlaně postavil před shromáždění.

„Vítám vás, bratři! Musíme pohovořit o spoustě věcí. Přestalo období dešťů a za pár dní budou cesty v horách schůdné. A tak si musíme uvědomit, že tady v horách nejsme sami. Kromě Maču Pikču jsou tu ještě vesnice, které k nám podle starého řádu patři. Aljine, ty jsi náčelníkem vesnice Runku, která je nejblíž k hlavní silnici. Odtamtud dojde každý za necelé dva dny k silnici, a co to je, dva dny?

Z Runku je to k nám den pohodlné chůze. Z Runku je to kousek do tvé vsi, náčelníku ze Sayak Marky, a ještě blíž leží ves Phuyu Pata. Ať zemru na místě, jestli to je potom víc než pět tisíc kroků k tobě, Atochu z Inti Paty! A z Inti Paty obejdeš jeden kopec, projdeš sedlem mezi dalšími dvěma, vystoupíš na úbočí a už vidíš Maču Pikču! A za námi, nejdál od silnice, leží Ljakta Pata, tak čtvrt denního pochodu.“

„Nevím, Kapaku,“ ozval se náčelník Aljin, „nevím, co bych tomu měl říkat? Tak to bylo přece vždycky!“

„Kapak chce asi říci,“ vmísil se klidným hlasem Atoch z Inti Paty, „že jsme dost nepříjemně blízko k silnici a tím že i cizinci nemají k nám právě daleko. A že bychom stáli o jejich návštěvu, to sotva!“

„Správně uvažuješ!“ pochválil náčelníka kněz Yamki. „A co z toho plyne?“

„Celá řada opatření pro naši bezpečnost,“ ujal se znovu slova Kapak. „V téhle nejisté době bude bezpodmínečně nutné udržovat neustále hlídky na útesu, aby se Maču Pikču dokázalo vyhnout jakémukoliv překvapení zvenčí. Kondory jsem důrazně upozornil, aby pozorně drželi své hlídky, protože kdyby je zanedbali, mohlo by to být osudné pro všechny.

Abychom se zajistili ještě lépe, budeme muset udržovat jednu hlídku navíc. Její místo bude tam, kde se naše stezka přibližuje na dohled k hlavní silnici, vždyť to místo všichni znáte, je to tam, kde obcházíme ten sráz a vyjdeme na dlouhém, táhlém svahu, odkud to je už jen tak dva tisíce kroků k silnici.“

„A co náš most?“ zajímal se náčelník Aljin. „Je to od nás skoro na dostřel z praku. Ta rokle říčky Pampačuky je velmi hluboká a bez mostu se přes ni nikdo nedostane. Strhnout, nebo ne? Bez mostu ale budeme muset daleko obcházet, bude to dobrý půldenní pochod navíc.“

„Most necháme být, vždyť to jsou jen silná lana. Kdyby to bylo nutné, stačí lana přesekat a most je dole. Pak tam máme ještě jezírko a dvě bažiny, odkud vytékají potoky na jih. Spojují se u Markawasi a říčka pak vtéká do Apurimaku. To už nehraje žádnou roli.

Bratři, já navrhuji, abychom všichni, Maču Pikču a vašich pět vesnic, vysílali přesně a pravidelně své muže k střežení stezky. Maču Pikču tam vypraví vždy čtyři muže, kteří zůstanou na stráži po čtyři dny. Každá vesnice

– tam, kde je vás daleko méně než u nás v městečku – by podle mého měla postupně vysílat vždy po dvojici mužů, vybavených jídlem a vším potřebným. Budou stezku hlídat dva dny. Tak dojde na každé ze šesti míst vždy po deseti nebo dvanácti dnech."

Všichni s návrhem mladého náčelníka souhlasili. Bylo to moudré a opatrnosti nikdy nezbývá. Když už musí být boj, tak tedy boj, do toho však nepatří ženy a děti! Kdyby sem cizinci vtrhli, bylo by to zlé, a proto všichni uznali, že bude lépe, když se této možnosti pokusí vyhnout již zdaleka.

A zase plynul čas, uplynul skoro celý rok od chvíle, kdy byl v Cuzku Španěly dosazen jakožto Sapa inka mladý Manko, ale nic významného se nepřihodilo. A potom přišla velká novina!

Posel přinesl z Cuzka zvěst, že náčelník Španělů odešel se značným doprovodem bílých i Indiánů dolů, na pobřeží moře, aby tam zřídil pro sebe a své lidi přístav, kam by mohly přijíždět velké lodi cizinců se zásobami a posilami a odkud by mohly odvážet naloupené zlato a další bohatství. Jiný ze španělských náčelníků, který se jmenoval Al-ma-gro, odešel s dalšími Španěly a indiánským vojskem v počtu asi dvanáct tisíc mužů na jih, do Koljasuyu, do země obývané Indiány národa Koljů[1]. Odtud má jít ještě dále k jihu, aby prozkoumal i tamní kraje a zjistil, jestli i tam je zlato.

Za krátký čas, za pár týdnů došly další zprávy, které způsobily, že se náčelník Walpa začal probouzet ze své strnulosti a zajímat se o dění okolo sebe. V hlavním městě říše, v Cuzku, se něco dělo! Inka Manko prý už má poručnictví Španělů dost a pomýšlí na to, jak se jich zbavit – nadobro a navždy! Všechno je co nejpřísněji utajeno. Okruh těch, kdo povstání připravují, musí být co nejužší a musí sestávat z nejspolehlivějších lidí, z oddaných přívrženců inky a strany Hunan.

Teď se začaly osvětlovat některé události, jež byly do té doby velmi nejasné. Inka Manko dal oběma španělským velitelům na jejich výpravy jako doprovod vesměs oddíly náčelníků, o nichž se vědělo, že tiše sympatizují se stranou Urin a nejsou považováni za právě spolehlivé. S Almagrem odešel jako velitel indiánského vojska Mankův bratr Paullu, který znal dobře jih říše inků, území Koljů, u jejichž náčelníků byl velmi oblíben. Měl tam Mankovi připravit půdu pro chvíli povstání. Stejný úkol měl i velekněz Wiljak Umu, který se výpravy Almagrovy rovněž zúčastnil.

Manko zůstal v Cuzku s mladými bratry Pizarrovými, Juanem a Gonzalem. Byli to nezodpovědní mladí muži a Manko se s nimi brzy dostal do rozporů, protože jej oba mladíci neustále uráželi a ponižovali a hráli si na všemocné vládce. Také vůči jiným indiánským náčelníkům a Indiánům vůbec se začínali Španělé chovat čím dále tvrději. Tím jen nahrávali Mankovu plánu rozpoutat velké povstání proti nenáviděným vetřelcům. Zdá se, že velekněz Wiljak Umu záhy splnil své poslání, protože v Tupize tiše zmizel z výpravy a vrátil se do Cuzka.

Vysocí náčelníci a správci provincií přinášeli Mankovi stále zprávy, že se říše vlivem Španělů více a více hroutí. Manko a předáci strany Hunan teď už pochopili, že jim Španělé sice pomohli zbavit stranu Urin moci, že však oni sami upadají stále více do jejich područí. Aby Španěly uklidnili, vyvolávali Mankovi náčelníci mezi sebou umělé rozpory, a vytvářeli dokonce opoziční skupinu proti inkovi, již vedl Mankův bratranec Paskak.

Manko na popud Španělů proti této opozici vystoupil a dal některé její příslušníky zajmout. Šel dokonce tak daleko – dokonale smluven s náčelníky, kteří stáli naoko proti němu – že dal bez milosti zabít svého nevlastního bratra Atoka Sopu, o němž Španělům namluvil, že jej chtěl zákeřně zavraždit. Ve skutečnosti dal Atoka Sopu zabít, protože chtěl vyzradit Španělům připravované plány, aby získal jejich přízeň a výhodné a výnosné postavení.

Tehdy přivedla hlídka od silnice do Maču Pikču staršího Indiána, oblečeného v odřenou tuniku, a ten trval na tom, že musí mluvit s náčelníkem Walpou. Marné bylo vyptávání zvědavých ve vesnicích, jimiž cestou do města procházeli. Muž odmítal cokoliv říci, dokud nepromluví s náčelníkem.

Když jej posléze přivedli k Walpovi a vyřídili mu, že ten muž chce mluvit jen a jen s ním, zvedl náčelník bez zájmu hlavu a pohlédl na cizince téměř nevidomýma očima. Chvíli tak zůstal a najednou se mu ve tváři cosi mihlo, napřed slabý záblesk poznání, který se vzápětí rozrostl v úsměv.

„Příteli Runtu, kde se tu bereš?"

Walpa se v těch několika okamžicích docela změnil. Až dosud vyhaslé oči mu zářily zájmem, tvář se radost-

[1] Jde o dnešní Aymary, s nimiž se setkala Almagrova výprava do Chile roku 1536.

ně usmívala na dávného přítele.

„Pojď, musíš si odpočinout a posilnit se v mém domě! Kapaku, běž napřed, ať matka přichystá mému příteli to nejlepší, co máme!“

Host z Cuzka měl sotva čas něco pojíst a už musel začít s vyprávěním.

„Povídej,“ naléhal Walpa, „povídej, co tě sem přivádí?“

Runtu se smutně usmál.

„Velké noviny, bratře! Měl jsem domluveno s tvým synem, že sem pošlu posla, kdyby se něco začalo dít. Jenomže ono se událo tolik věcí, že jsem přišel raději sám – a nejen proto, že nesu tak zajímavé a velké zprávy!“ dodal významně.

„Jak víte, odešli náčelníci Španělů, Pizarro i Almagro, z města, jeden k moři a druhý na jih, ve městě zůstali mladí Pizarrové, to také asi víte, a ti se o město a inku celkem přestali starat. Daleko více je zajímaly hezké indiánské ženy ze vznešených rodin. Tak se stalo, že Manko mohl v tichu a klidu svolat tajnou poradu náčelníků strany Hunan. Také jsem tam byl. Vylíčil, jak ho ti španělští mladíci urážejí a jednají s ním, jako by byl jejich poddaným, ne-li sluhou. Potom vypočítal, jak málo Španělů zůstalo v Cuzku po odchodu Pizarra a Almagrovy výpravy, a slavnostně prohlásil, že je odhodlán vyvolat proti nenáviděným cizincům povstání všech, kdo jsou ochotni s ním jít.“

„Šel bych, příteli, i když už nejsem tím mladým, válečníkem, jako když jsme byli spolu tam na severu!“ rozohnil se Walpa.

„Počkej, bratře, poslechni si, jak to bylo dál. V následující noci pak inka Manko uprchl z města. Zmizel tajně, jen s malým doprovodem několika žen, služebníků a hodnostářů. Jenomže i tady byla zrada. Mezi shromážděnými náčelníky se našel někdo, kdo Manka zradil. Snad to byl někdo, kdo předstíral, že je přívržencem strany Hunan, a najednou viděl příležitost, jak se zavděčit Španělům. Nebo snad nevěřil v možnost úspěšné vzpoury a bál se.

Tedy ten zrádce – nikdy se nezjistilo, kdo to mohl být – šel jednoduše přímo za Juanem Pizarrem a vše mu pověděl. Oba bratři pak shromáždili oddíl jezdců a v jejich čele se vydali Manka pronásledovat. Dostihli jej a přivedli zpět do Cuzka, dokonce ho potupně spoutali řetězem. V zajetí s ním pak zacházeli ještě daleko hůře než předtím a vymáhali na nešťastném inkovi další a další zlato pod pohrůžkami, že jej jinak zaživa upálí.

Španělé sice dokázali zajmout inku, jeho spolehlivým náčelníkům se však podařilo uniknout, především na jih, do oblasti Koljů, kteří byli ochotni kdykoliv se vzbouřit. Já jsem také zmizel, byl jsem přece zasvěcen do Mankových plánů a nechtěl jsem čekat, až si na mne Španělé vzpomenou.“

„Dobře jsi udělal, to bylo rozumné,“ ozval se kněz Yamki. Host se krátce zasmál.

„Copak já, já jsem jen nepatrný článek celého řetězu! Unikl však i vojevůdce Tisu, jeden z našich nejschopnějších válečníků. Ten odešel spěšně na sever, do hor za Jauju, a tam zorganizoval povstání. Vytáhl proti němu Španěl Cervantes, Tisu jej ale vylákal daleko, co nejdále od Cuzka a unikl pak do pralesů, kam se za ním nikdo ze Španělů neodvážil. Také v Koljau vypukly vážné nepokoje a byla zabita celá řada Španělů.“

„To jsou velké zprávy!“ zvolal Walpa. „Říše inků dosud nezapomněla na svou hrdost, dosud si uvědomuje svou velikost a váhu a ještě jsme se nezapomněli bít! Ještě jsme všichni nesklonili šíji pod španělské jho, ještě tu jsou mnozí, kdo nepřestali nenávidět vousaté cizince, jejichž božstvem je zlato, mnozí, kteří jsou odhodláni nasadit vlastní svobodu a životy, aby vymanili svou zemi z rukou podmanitelů!“

Náčelník Walpa skutečně ožil, dychtivě lapal každé slovo a znovu a znovu si nechával vyprávět o událostech v Cuzku a o těch, kdo už stáli se zbraní v ruce proti cizincům. Najednou začínal být opět tím starým Walpou, energickým náčelníkem a rozvážným, statečným bojovníkem, který nadevše miloval svůj lid a svou zem. Radoval se z povstání a činů proti nenáviděným Španělům, zuřil při pomyšlení, že mají Sapa inku ve své moci, a přemýšlel dnem i nocí, jak by ho bylo možno osvobodit. Když přítel z Cuzka odešel – chtěl jít dále na sever – pustil se s vervou do práce. Neúnavně obcházel známé náčelníky, nebo si je zval k sobě, a všichni probírali každou novinku a radili se, jak by mohli i oni přispět k vypuzení cizinců ze země a k obnově starého pořádku.

Za pár desítek dnů potom nastalo období zimních dešťů a horečná činnost v Andách téměř ustala. Pro prudké, náhlé a téměř každodenní lijáky bylo obtížné cestovat a všechen pohyb skoro znemožnily rozvodněné toky, od potůčků přes bystřiny až po velké řeky. Také v Maču Pikču byl klid, jen řeka Urubamba dole v hlubokém

údolí burácela a řev jejích vod bylo slyšet dnem i nocí až nahoru do městečka. V kamenných domech pod doškovými střechami však neodpočívali. Muži a mladíci opravovali zbraně a válečná odění, vyráběli nové oštěpy, připravovali kameny do praků a nasazovali na nová topůrka hvězdicovité hlavice kyjů.

V tomto období nepohody bylo možno zrušit hlídky na cestě k Maču Pikču a také nebyli vysíláni poslové pro novinky do Cuzka. Jen hlídky nad městečkem, na skalním útesu zůstávaly na svém místě. Walpa to považoval I nyní, v období dešťů, za nutné, a proto muži z městečka vybudovali kondorům tam nahoře malou, otevřenou chýšku na čtyřech kůlech, jež nesly doškovou střechu. S náčelníky z Runku a Sayak Marky pak Walpa ujednal, že okamžitě podají spěšným poslem zprávu, kdyby se něco dělo. V kraji byl zatím klid, každý však věděl, že je to jen klid zdánlivý, takový, jaký bývá v přírodě před bouří.

Podobně vypadala i situace v Cuzku. Asi po dvou měsících propustili Španělé inku Manka ze zajetí, neboť věřili, že možné povstání Indiánů je zažehnáno. Krátce poté přišly oficiální pokyny a příkazy královského dvora ze Španělska. Král Karel, který dostal příznivé zprávy o Mankovi a jeho zdánlivé ochotě spolupracovat se Španěly, vydal příkaz, aby se mu projevovala náležitá úcta, taková, jaká přísluší poddanému, spřátelenému panovníkovi. Španělé v Cuzku se snažili inkovi opět lichotit ve snaze získat od něho další poklady, další zlato a cennosti. Věřili, že je inka dokonale vyléčen ze svých vzbouřeneckých snah a choutek předchozím vězněním a že už dá konečně pokoj.

Toto je přímo klasická a takřka neuvěřitelná ukázka toho, jak málo poznali Španělé za tak poměrně dlouhou dobu povahu Indiánů a jak málo se poučili z toho, co se během té doby událo. Tentokrát to byli Indiáni, kdo vodili Španěly za nos. Inka i velekněz Slunce Wiljak Umu byli čím dál tím více přesvědčeni, že mohou Španěly porazit. Nejdříve se to musí povést v Cuzku, protože je třeba zbavit jejich znesvěcující přítomnosti v první řadě hlavní město říše Tawantinsuyu, posvátné město Slunce, a pak bude čas vyhnat je ze všech ostatních částí země a pobít je, nebo zahnat do moře, odkud přišli.

Inka Manko se svými válečníky v té době jen

vyčkával, až přestane období dešťů a vyschnou cesty, až budou ukončeny zemědělské práce na polích andské horské oblasti a muži se budou moci chopit zbraní a odejít na určená krajová shromaždiště, aby mohli vstoupit do vojska a jít do boje. Základní obživa na celý rok bude zajištěna, nastane čas válečných činů.

Celé povstání se připravovalo znovu, v naprosté tajnosti a se vší možnou opatrností. Tentokrát se nenašel ani jediný zrádce, který by dal zprávu Španělům. Úlohy byly přesně rozděleny. Střediskem a hlavním stanem povstání se mělo stát nevelké město Kalka, severně od Cuzka, vzdálené necelý den pochodu přes dnešní Chincheros. Leželo ve výhodné poloze, bylo chráněno řekou Vilkanotou[1], takže bylo poměrně bezpečné před náhlým útokem španělské jízdy. Tam se měly sejít hlavní síly inkových vojsk. Válečníky z Činčasuya měli přivést velitelé Koyljas, Taypi a Usku Kuriata; Ljikljik a další měli svolat a přivést kmeny z Koljasuyu. Do Kuntisuyu byli vypraveni vojevůdci Kilkana, Kuri Walpa a Surandaman, a obávané bojovníky – lučištníky z pralesní oblasti Antisuyu – měl získat a přivést Runpa Yupanki.

V inkově paláci byl klid a skoro mrtvo. U hlavního vchodu stála ospalá stráž, oba muži se líně opírali o zeď a vyhřívali se v paprscích odpoledního sluníčka. Matně se vzchopili, jen když vcházel oblíbený velekněz Wiljak Umu, aby mu vzdali jakžtakž čest.

Inka sám ležel na hebounké kožešině vikuně a povídal si s dvěma ze svých žen. Když vstoupil do místnosti velekněz, vstal a pokynul ženám, aby je nechaly o samotě.

„Co je nového, příteli?“ otázal se dychtivě. „Všechno jde, jak má jít, můj pane,“ odpověděl velekněz a lišácky přimhouřil oko.

„Co naši lidé?“

„Shromažďují se na určených místech, zítra by tam už měli být všichni.“

„Výborně, výborně, ale to bychom tam měli být také. Jak se tam dostaneme? Víš přece, milý Wiljaku, že tu mám v paláci celou řadu lidí, kteří donášejí Španělům,“ a inka se podezíravě ohlédl po rozlehlé komnatě, „takže člověk nikdy neví, kdy a kde nastrkuje někdo uši.“

„Všechno jsem promyslel, můj pane. Jestliže to vyjde, budeme moci odejít bez nejmenších potíží.“

„Jak to uděláme, příteli?“

„Pošli někoho ze svých lidí k Hernandu Pizarrovi, aby nás ještě dnes přijal. Ať mu vyřídí, že s ním potřebuješ naléhavě hovořit. Ted to bude nejlepší, jeho velký bratr je stále ještě dole, u moře, a on přece není zdaleka tak chytrý jako Francisco.“

Neuplynula ani hodina a oba, inka i velekněz, stáli před Španělem a tlumočníkem.

„Co si přeješ, inko?“ zeptal se Pizarro nedbale a přezíravě.

„Chci tě o něco požádat,“ odpověděl Manko ledabyle, „potřeboval bych na pár dní z města. Ale to ti tady vyloží velekněz Slunce, protože se to týká právě našeho božstva.“

Wiljak Umu se s lehkou úklonou ujal slova.

„Víš, done Hernando, podle naší víry musí náš pán Manko vykonat předepsané obřady v údolí Yukay…“

„To nemůže vykonat tady?“ ozval se mrzutě Španěl.

„To nejde, pane! Ty obřady se konaly a musí konat vždy jen tam, to ví celá říše. Je to dávný zvyk, který se musí dodržet.“

Španěl viditelně váhal. Má to povolit, nebo ne? Má pustit inku z očí a prohřešit se tak proti bratrovu příkazu? Nejlepší by asi bylo, kdyby jim to oběma zatrhl. Co je jemu, křesťanu, do nějakých pohanských zvyklostí? Užuž chtěl vyslovit svůj zákaz, když se ozval Manko.

„Naši lidé mi tam přinesou obětiny. Chtěl bych si vzít s sebou také asi dvacet silných lam, aby to zlato po slavnosti mohly odnést sem.“

Tohle vše měnilo! Španěl zbystřil pozornost. Inka totiž pronesl kouzelné zaklínadlo, slovo zlato! A ten Indián teď klidně pokračoval.

„Vlastně budu potřebovat asi padesát lam, done Hernando. Vzpomínám si, že tam je ještě uloženo další zlato. Víme o něm jen já a tuhle Wiljak Umu.“

Španěl se už neudržel.

[1] Tato řeka se v dalším toku nazývá Urubamba.

„Inko, budou tam nějaké poháry a misky? Chtěl bych tak jeden nebo dva náklady. Rád bych je měl, když přijdeš ty a tví hodnostáři, abyste měli z čeho pít a jíst.“

„Příteli, done Hernando! To víš, že tam budou! Přivezeme ti je a k tomu tak dva tři další náklady zlata a mojí zlatníci ti z něho udělají i mísy. Zlata je všude dost,“ mávl inka nedbale rukou.

Pizarro se už rozhodl. Proč by se právě teď nemohl dostat i on ke zlatu, on, který dosud neměl ani zdaleka tolik možností k obohacení jako jeho bratři?

„Jděte si tedy!“ rozhodl milostivě a dodal: „Dám vám dokonce jako čestný doprovod dva naše muže a doprovodí vás i můj osobní tajemník. To je moje rozhodnutí. Můžete jít hned zítra,“ a vladařsky jim pokynul rukou na rozloučenou. Takhle si ty darebáky pěkně pojistí a pět nákladů zlata, to už něco znamená! Ať mají bratři vztek!

Inkův odchod z města zapůsobil jako píchnutí do vosího hnízda. Indiáni z Cuzka, kteří se přiklonili ke Španělům a kteří až dosud nevěděli nic o tom, co se chystá, začali něco tušit. Snad se přece jen něco prozradilo, snad si v posledních okamžicích už někdo nedal pozor na řeč. Teď už to ale bylo úplně jedno, povstání bylo v plném proudu a nikdo a nic je už nemohlo zastavit. To už nebylo v lidských silách.

Navíc mnozí Španělé tomu varování Indiánů stejně moc nevěřili – především velitel Cuzka, Hernando Pizarro, který delegaci vylekaných Španělů odpověděl s bohorovným klidem, že přece o všem ví. Inka mu šel jen pro nějaké zlato. Tohle se odehrálo dne 18. dubna roku 1536 podle kalendáře bílých cizinců. Španělé zůstali přes všechny výstrahy a poplach celkem klidní – blízká budoucnost však ukázala, že právě nastával okamžik, kdy bylo jejich panství v Jižní Americe nejvíc ohroženo.

KAPITOLA 8

Začalo velké obležení Cuzka, slavná chvíle, kdy se proti cizím vetřelcům dokázali Indiáni říše inků postavit s velkou silou a nadšením. Byla to hotová záplava válečníků, která se hrnula ze všech stran, aby osvobodila hlavní město říše. Když si byli Španělé jisti, že jim inka Manko unikl, vypravili za ním jízdu. To právě Indiáni chtěli. Španělská jízda obsadila Kalku a držela město několik dní proti Indiánům, kteří je neustále znepokojovali drobnými útoky a výpady.

Inku samozřejmě v tom městě nenalezli a lest Indiánů prohlédli teprve, když pro ně přijel spěšný posel se zprávou, že se okolo Cuzka shromažďují spousty Indiánů v plné zbroji. Teď pochopili, že byli odlákáni, aby jízda, jejich nejúčinnější zbraň, byla mimo město, aby nemohla překážet shromažďování vojsk, jež se ke Cuzku stahovala. Španělé měli štěstí, že se jim aspoň podařilo probít se do obleženého města zpět.

Byly to velké dny. U Cuzka se shromáždilo přes sto tisíc mužů, kteří přišli na výzvu svých velitelů. Byl tam i náčelník Walpa, který přivedl z Maču Pikču téměř celou stovku mužů. Vzal s sebou každého, kdo jen mohl unést zbraň, od mladíků, kteří sotva odrostli chlapeckým letům, až po starší muže. Nikdo nechtěl zůstat doma, každý podle svých sil toužil aspoň trochu pomocí v boji za osvobození země od nenáviděných vetřelců. Náčelník Walpa jako by omládl nejméně o deset let a nabyl nových sil. Vedl své muže spolu se synem Kapakem a radostně se vítal se starými spolubojovníky.

Kolem města rostly tábory indiánských oddílů na každém jen trochu příhodném místě, na rovinkách i na výšinách, a stále přicházeli další a další náčelníci se svými bojovníky. Musel to být hrozný pohled pro Španěly uzavřené v městě a pro ty, kdo tam s nimi zůstali. Za dne se dívali na neuvěřitelné hemžení desetitisíců válečníků v pestrém odění a v noci se staly táborové ohně obléhatelů takřka ohnivým mořem tisíců světel, tisíců plamenů, jež svíraly město stále úžeji.

Hlavními veliteli inkových vojsk byli Wiljak Umu, velekněz Slunce, který byl velice schopný válečník, dále zkušený vojevůdce Inkil a mladý, ale opatrný Paukar Waman. Inka Manko se vrátil do Kalky, kde si zřídil svůj hlavní stan. Wiljak Umu naléhal, aby se zaútočilo a využilo se času, než se Španělé dostatečně vzpamatují a vymyslí nějaký účinný protitah. Oba další velitelé byli téhož názoru, inka se však nechtěl pustit do rozhodujícího útoku na město, dokud nebude mít pohromadě všechno vojsko, dokud nedorazí na pláně před městem všich-

ni, kdo přislíbili svou účast na boji. Jeho váhání a neuposlechnutí rad zkušených válečníků se mu však stalo osudným.

V městě bylo opravdu zle. Španělů tam byly necelé dvě stovky a jen osmdesát z nich mělo koně. Jejich jízda se pokusila na začátku obležení o několik výpadů, byla však odražena. Za těchto výpadů jízda zjistila, že si Indiáni začínají upravovat bojiště podle svých představ. Na severozápadní straně města se otvírala směrem k horám dosti rozlehlá pláň, téměř rovná, s mírným svahem směrem od města. Kdosi z indiánských velitelů zřejmě pochopil, že by to byl ideální terén pro útok jízdy. S touto nejsilnější složkou španělského válečnictví už měli své zkušenosti, a proto na tuto pláň vyslali stovky nejmladších bojovníků, aby na ní vystavěli kamenné zídky a vyhloubili jámy. Tím by byl útok jízdy zneškodněn, nebo alespoň zpomalen.

Obležení uhodli záměr Indiánů a jízda ihned vyrazila k útoku. Viděli také, že se na pláni hemží samí sotva odrostlí chlapci, v boji nezkušení, a proto svůj výpad brali spíše jako krátkou, zábavnou vyjížďku. S těmi mladými kluky budou přece rychle hotovi!

S válečným pokřikem vyrazili jezdci z města a rozjeli se tryskem proti Indiánům, Skutečně, nebyl to žádný problém, indiánští chlapci jízdě uvolňovali prostor a rozprchli se na obě strany. Klín jezdců udeřil do prázdna, projel plání bez odporu. Dojeli dosti daleko, včas však zastavili, když se proti nim začaly šikovat oddíly válečníků. Velitel španělské jízdy zavelel k návratu do města. To stačí, výpad splnil očekávání, Indiáni nechali práce a rozmyslí si, aby v ní pokračovali. Jízda přece může vyjet kdykoliv a zase je rozehnat. Velitel zamával mečem nad hlavou na znamení, že nařizuje obrat směrem k městu. Ti kluci jim nechali volný, dosti široký průchod a drželi se mimo dosah kopí a mečů jezdců.

A najednou to začalo! Na jízdu se snesl mrak kamenů. Každý z těch mladých bojovníků měl přece svůj prak, vlněnou smyčku, bez níž indiánský chlapec odmalička téměř nikdy nevychází z domu. Prak je hračkou každého kluka v Andách a důležitou pomůckou při pasení stád lam a alpak. Mladý Indián se s ním učí zacházet a bylo by hanbou, kdyby na padesát kroků nezasáhl terč velikosti lidské hlavy. Takový prudce vržený kámen naučí každou lamu, že se nesmí svévolně vzdalovat od stáda. Teď ty kameny velikosti slepičího vejce začaly pršet na jízdu! A jízda rychle zjistila, že kámen, který vzduchem jen zafičí, dokáže otřást mužem, i když zasáhne hlavu chráněnou přilbou. Hlavním cílem praků však byli koně. Kameny je bily do hlav a do celého těla, rány byly bolestivé a palčivé. Koně se plašili a vzpínali, takže jezdci měli plné ruce práce, aby se udrželi v sedlech a dokázali koně řídit směrem k městu. Zatracení kluci! Dva z jezdců dokonce seskočili z koní pádících za ostatními, jen aby se dostali z dosahu kamenů. Oba Španělé v pancířích těžko utíkali a byli kameny z praků doslova ubiti před zraky těch, kdo z města výpadu přihlíželi.

Wiljak Umu obsadil i velikou pevnost nad městem, Saksaywaman, opevněnou mohutnou, trojitou hradbou z obrovských bloků kamene, a zničil kanály, jimiž se přiváděla do města voda, takže obležení zůstali odkázáni jen a jen na vodu říčky Watanay. Museli šetřit každou kapkou, ve městě totiž bylo kromě té hrstky Španělů ještě několik desítek tisíc indiánských obyvatel. Zůstali tam především přívrženci Španělů.

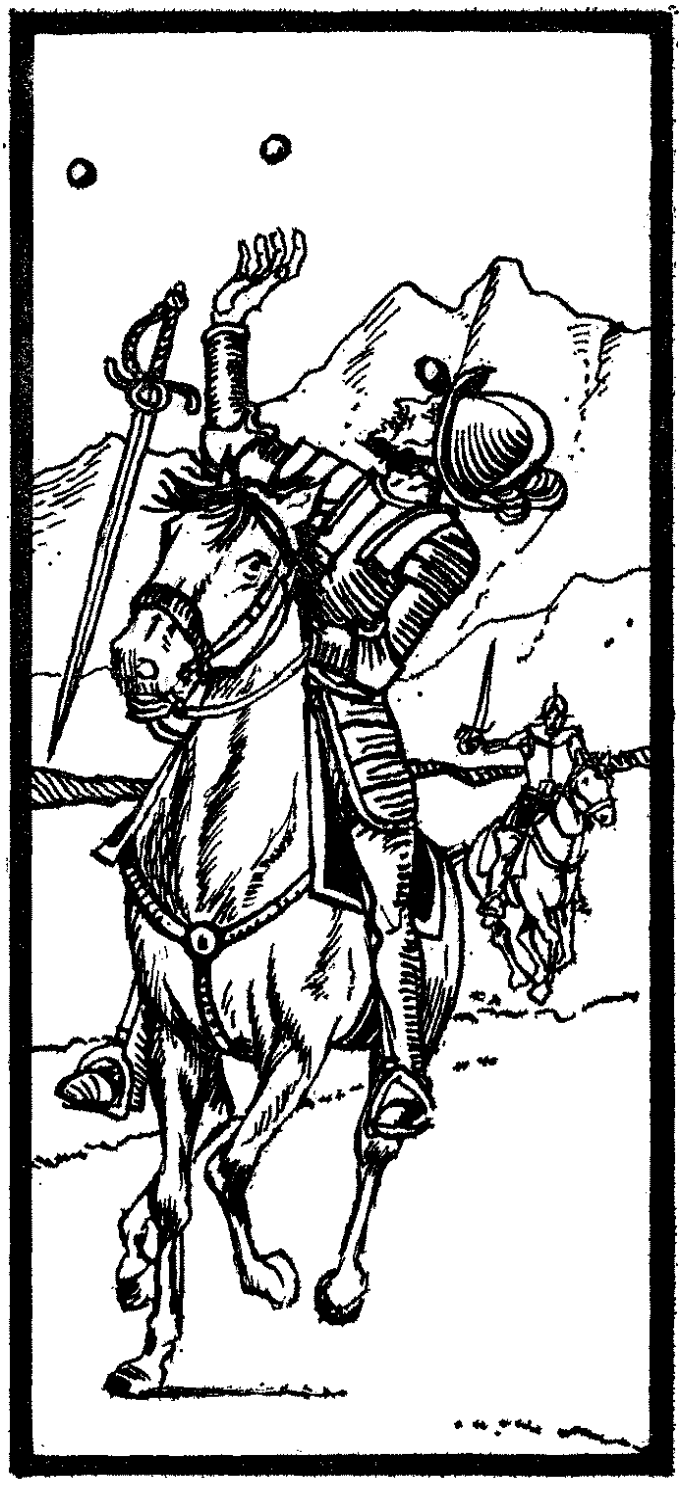
Konečně nastal den hlavního útoku na město. Inkovi bojovníci zaútočili směrem od Saksaywamanu a odhodlaným, prudkým náporem se jim podařilo vniknout dost hluboko do města. Obsadili celé předměstí Kolkampata a dostali se až na pár kroků od hlavního náměstí. Indiáni použili svých praků velmi vynalézavě. Rozpalovali kameny v ohních do ruda, pak je obalili bavlněným hadříkem a rychle metali na doškové střechy města.

Již dlouho nepršelo, střechy, byly dokonale vyschlé, a navíc vál toho dne silný vítr, takže město za chvíli hořelo na všech stranách. Obležení se mohli proti požárům bránit jen tím, že strhávali střechy, ty hořící i ty, jež dosud nebyly plameny zachváceny. Požár, který řádil ve městě ještě následujícího dne, však zastavil i útok inkových vojsk. Indiánští vojevůdci užuž věřili, že Španělé jsou u konce sil a že konečné vítězství je na dosah ruky. Podle zásad, pravidel a zkušeností indiánského válčení bylo pro obléhané vše ztraceno a zbývalo jim jen vzdát se vítězům, nebo padnout do posledního muže.

Španělé však museli bojovat dál. Byli to válečníci nesmírně houževnatí, kteří nepouštěli meč z ruky do posledního dechu. Svou statečností a vytrvalostí dodávali odvahy i svým indiánským spojencům, a tak se jim podařilo přežít požáry i opakované útoky takových vojsk. Pomáhala jim vydatně i povaha Indiánů. Indiánští válečníci nebyli zvyklí na evropský způsob boje, po neúspěšných útocích rychle ztráceli odvahu a jen neradi opa-

kovali své útoky tam, kde se hned nesetkali s úspěchem.

Tak se stalo, že obležení přežili nejhorší chvíle a jejich vojenské zkušenosti jim získávaly pomalu půdu. Španělům a jejich indiánským spojencům se ponenáhlu podařilo zarazit vpády útočníků do města, především náhlými nočními protiútoky, na něž Indiáni nebyli připraveni. Vytlačovali inkovy bojovníky z dobytých pozic, ničili jejich zátarasy, které si postavili proti útokům jízdy, zasypávali jámy, jež vykopali v ulicích, aby tudy nemohla jízda útočit, a podařilo se jim dokonce zničit hráze, jimiž jim inkovi lidé odváděli vodu. Situace se pomalu uklidňovala a španělští velitelé promýšleli další tahy, jimiž by se zcela vymanili ze sevření, které stále ještě zůstávalo hrozivým.

Jedním z nejnebezpečnějších bodů, jež měli inkovi válečníci v rukou, byla pro Španěly nesporně obrovská pevnost Saksaywaman. Kdo byl jejím pánem, ten měl v boji o město převahu. Španělé si to plně uvědomovali, a proto se rozhodli, že se musí pevnosti zmocnit za každou cenu. Ke stavbě této pevnosti bylo jistě třeba tisíců lidí po dobu mnoha let. Do této pevnosti, kterou začal stavět inka Pačakuti, se vešlo téměř pět tisíc lidí.

Jak tuto obří pevnost dobýt? To byl jistě problém, který nedával španělským velitelům spát. A nyní, v tomto kritickém okamžiku, jim přišla pomoc ze strany, odkud by ji pravděpodobně vůbec nečekali – ze strany Indiánů! Španělům v této těžké chvíli nabídla svou pomoc strana Urin, přívrženci Atawalpy, toho Atawalpy, kterého Španělé popravili. Tito lidé, nebo lépe řečeno jejich náčelníci a bývalí hodnostáři, vycítili vhodný okamžik, příhodnou chvíli a lákavou příležitost, kdy by se mohli pokusit znovu získat ztracené pozice, část ztracené moci v zemi.

Španělé, jejich nepřátelé, byli v úzkých, v přetěžké situaci, do níž je přivedla strana jejich protivníků, která s cizinci až dosud jakžtakž spolupracovala. Co kdyby jim teď strana Urin nabídla pomoc? Má dosud dost válečníků i schopných vojevůdců, aby mohla postavit pěkné vojsko! Kdyby se přidala teď, právě teď, ke Španělům, mohla by s jejich pomocí, s pomocí jejich jezdců a skvělých zbraní porazit válečníky inky Manka a pak by se jim Španělé jistě odvděčili, museli by se odvděčit a jmenovali by nového inku z jejich řad. A pak? Zde se znovu objevila myšlenka, s níž už Indiáni několikrát počítali – Španělů je hrstka, s těmi si potom snadno poradí a všechno bude jejich, straně Urin bude patřit celá říše, celé Tawantinsuyu!

Tak nějak to asi vypadalo ve chvíli, kdy si Španělé umínili, že musí dobýt pevnost Saksaywaman stůj co

stůj! Indiánští spojenci se nabídli v pravou chvíli. Není pochyby, že Španělé jejich nabídku radostně přijali a s jejich pomocí začali uskutečňovat svůj plán. Cesta z Cuzka na jih byla dosud volná a nikdo si nevšiml několika desítek Indiánů, kteří se tudy vytrousili z města. Byli to poslové strany Urin, spolehliví důvěrníci, kteří měli přivést do města pomoc, náčelníky sympatizující s jejich stranou a jejich bojovníky.

Intrika strany Urin se setkala s úspěchem. Během příštích dnů se do města za temných nocí trousily Moučky a menší oddíly indiánských bojovníků. Pak se velitelé obou stran, Španělé a Indiáni, dohodli na bojovém plánu, který počítal s léčkou. Španělská jízda nečekaně vyrazila z města, probila se řadami překvapených Indiánů a rozjela se na severozápad. Obléhatelé museli nutně věřit, že se obležení pokoušejí zmizet z beznadějného postavení v městě. Určitě budou chtít utíkat po hlavní silnici na sever! Kam jinam, než na sever, odkud přišli! No dobrá, ale daleko nedojdou! A obléhatelé poslali několik běžců zkratkovými stezkami k strážcům velkého visutého mostu přes řeku Apurimak, aby jej neprodleně zničili. Přes tuto řeku bez mostu nikdo neprojde! Tak budou mít obávanou jízdu pěkně v pasti.

Jenomže španělská jízda nejela tak daleko. Kus cesty, pár mil za městem, uhnula z hlavní silnice, obrátila se obloukem k severu a cválala nazpět. Najednou, zničehonic a naprosto nečekaně, se objevila před saksaywamanskými hradbami! Objela tak všechny překážky, jež Indiáni vybudovali mezi městem a pevností právě pro případ, kdyby jízda vyrazila směrem nahoru. A teď tu Španělé byli a hned útočili! Útočili znovu a znovu a dobývali píď za pídí, třebaže za cenu značných ztrát. Ted šlo o všechno, o bytí a životy! Španělé bojovali nesmírně statečně a pohrdali smrtí. Padla jich celá řada, mezi nimi i mladý Juan Pizarro.

Důležité bylo, že se po dlouhém a úporném boji podařilo Španělům zachytit se pevně na návrší proti saksaywamanským hradbám. Příštího dne se je odtamtud pokoušeli Indiáni vypudit. Tím byla odpoutána pozornost od samotného Cuzka, odkud najednou vyrazily početné oddíly Indiánů, vojska strany Urin, která zasáhla okamžitě do bojů tam nahoře, nad městem.

Bojovníci s sebou přinesli obléhací žebříky, jež si ve městě zhotovili podle pokynů Španělů. Útok byl rázný a prudký. Spojeným silám Španělů a Indiánů se posléze podařilo prorazit přes hradby dovnitř do pevnosti, probít se k hlavní bráně a zevnitř ji otevřít dalším útočníkům. Pevnost považovaná za nedobytnou byla s konečnou platností ztracena.

Mezi obhájci Saksaywamanu byl i oddíl náčelníka Walpy z Maču Pikču. Všichni se bili jako lvi až do poslední chvíle. V okamžiku, kdy padla hlavní brána a nepřítel se proudem hrnul dovnitř, zavolal Walpa na svého syna Kapaka:

„Synu, tady je všechno ztraceno! Vezmi naše lidi a stáhni se s nimi odtud zadem. Tam se vám už nějak podaří dostat se ven. A pak co nejrychleji domů!“

„A co ty, otče? Musíme na tebe přece počkat.“

„Ne, můj synu Kapaku Kusi! Moje místo je zde, dokud nezemřu!“

„Ale otče, všechno už je přece marné! Pojď s námi!“

„Nemohu, můj synu, Walpa Yupanki už nesmí ustoupit před cizinci a zrádci. Já bych už nemohl dál žít v zemi, kde zase budou vládnout cizí vetřelci a jejich přisluhovači z řad obyvatel Tawantinsuyu. Tak bych už opravdu nemohl žít! Pro mne bude lepší, abych zde dnes zemřel v boji. Budu se bít až do konce! Ale ty, ty se musíš starat o naše Maču Pikču, ty a tví muži. Naše ženy a děti přece nesmějí zemřít hlady! Jdi, je to můj rozkaz!“

Kapak se s otcem naposledy objal a pak shromáždil své muže. V tomto okamžiku se bojovalo přímo v pevnosti, nepřátelé už zdolali druhý hradební pás. Mladý náčelník a jeho bojovníci se rozběhli k severnímu konci pevnosti. Tady se podařilo jednomu z válečníků sebrat silné lano a po něm všichni šťastně z pevnosti unikli. Byli k smrti unaveni, mnozí si odnášeli zranění a šest mužů padlo smrtí hrdinů v nejprudším boji. Tak zaplatilo i Maču Pikču svou daň krve.

Náčelník Walpa bojoval opravdu až do poslední chvíle. Když viděl, že je všemu konec, ustoupil do jedné z věží. Podařilo se mu ještě zabít jednoho ze španělských žoldnéřů balvanem, který odlomil z okraje věžního zdiva. Pak si zahalil hlavu svým náčelnickým pláštěm a vrhl se dolů z věže. Tak splnil povinnost bojovat za svou zemi, za Sapa inku a nikdy se nevzdávat nepříteli.

Vítězové pobili v Saksaywamanu na tisíc pět set indiánských válečníků. Dobytá opevnění okamžitě obsadili

půlstovkou španělských pěšáků a značným počtem indiánských spojeneckých oddílů. Když pak konečně přitáhl velekněz Wiljak Umu s posilami, bylo již pozdě. S velkou odvahou se sice pokusil o protiútok, byl však odražen. Boj o pevnost pokračoval ještě celé tři dny, Španěly a zrádce strany Urin se však už nepodařilo zdolat, pevnost zůstala v jejich držení.

Tím bylo Cuzco zachráněno. Bez pevnosti, která by kryla útočníkům – obléhatelům – záda, nebylo možno pokračovat v boji s nadějí na úspěch. Obléhání Cuzka sice neustalo, Mankova vojska zůstávala v blízkosti ještě po tři měsíce a bojovalo se dále, tvrdě a nelítostně. Manko sám se přesunul z Kalky do Oljantaytamba, další inkovské pevnosti. Jeho vojska dosáhla ještě několika menších, i když dosti významných vítězství. Podařilo se jim dokonce Španěly porazit přímo u Oljantaytamba, když se pokoušeli zmocnit se samotného inky. To však byly už jen dílčí úspěchy a dozvuky velkého povstání inky Manka a jeho věrných, nejvýznamnějšího pokusu o odražení španělského koloniálního panství na půdě Jižní Ameriky. Kdo ví, jak by vypadaly dějiny tohoto kontinentu, kdyby se byl tento pokus podařil a Indiáni zvítězili!

KAPITOLA 9

Na útesu nad Maču Pikču hlídal jednoho dne starý muž. Seděl tam už od samého rána a staré oči mu slzely od obhlížení kraje v ostrém slunci hor. Prožil v tomto koutě říše inků přes sedmdesát let. Tady v městečku se narodil a tady i zemře. Jak se tak díval dolů, na hry dětí, zavzpomínal bezděky, že i on, když byl v jejich věku, se takhle klouzal po hladkém balvanu. Už tehdy byl ten balvan pěkně hladký, usmál se stařík vrásčitou tváří a zauvažoval nad tím, kolik dětských zadečků a jak dlouho se muselo po balvanu klouzat, než jej tak vyhladily. Z toho zamyšlení a z celodenní únavy začal podřimovat, až usnul lehkým spánkem starých lidí.

Z dřímoty jej náhle vytrhl hlasitý pokřik a halas tam dole, v městečku. Rychle zvedl hlavu, skloněnou na prsa, a protřel si oči. To je pěkné! Moc pěkné! On, dnešní kondor, bude mít na dlouhou dobu velikánskou ostudu. Má tady hlídat, aby do městečka nepřišel nikdo bez ohlášení, a jemu, právě jemu se musí tohle stát! Po stezce vedoucí ve svahu protějšího kopce, po jediné stezce, jež vede do městečka, se blíží tlupa mužů, podle oblečení bojovníků. Jdou zvolna a v neuspořádaném houfu.

Někdo z města je zřejmě už zahlédl a vyvolal poplach. Ano, někdo jiný udělal to, co měl učinit právě on. Staříkovi se až rozklepala brada nad tou ostudou, a zároveň strachem, jak to celé dopadne, kdo jsou vlastně ti bojovníci, kteří sem přicházejí. Jestli je to nepřítel, bude zlé, v městečku je jen pár obránců, starých mužů, jako je on sám, a pár chlapců, kteří ovládají jedině prak! V tom případě mu nezbude, než aby skočil z útesu na jeho nejpříkřejší straně, tam, kde spadá skoro kolmo do hlubokého údolí Urubamby. Tu svou velikou nezodpovědnost a hanbu by určitě nedokázal přežít!

Ale co to? Křik sílí, ale nezní nijak ustrašeně nebo nepřátelsky! Zeny mávají rukama a děti běží, co jim nožky stačí, bojovníkům vstříc. Také ti příchozí přátelsky mávají. To budou určitě naši! To se jistě vrací náčelník Walpa z bojů proti těm divným cizincům! Slunce, veliký Inti, buď pochváleno za to, že vedeš domů muže z války tam venku, z dalekých končin! A stařík si spokojeně zhluboka oddechl a protřel si prsty své unavené oči, tentokrát zarosené vláhou velké a náhlé úlevy.

Zatím ti muži došli k prvním domkům městečka. V tom okamžiku se do radostného volání začaly mísit rezavé, vysoké výkřiky bolesti – ženy zjistily, že se nevracejí všichni, kdo z městečka odešli. Radostná chvíle návratu se proměnila ve smutek všech, vždyť spolu všichni přece srostli a městečko tvoří všichni dohromady.

A pak muži došli na náměstí. Tam se zastavili – bojovníci před náčelníkovým domem, ostatní zaplnili zbytek náměstí. Z domu vyšly dvě ženy.

„Kde je Walpa, můj muž a náčelník?“ zeptala se třesoucím se hlasem ta starší.

Z houfu mužů vystoupil Kapak Kusi a poklekl před ženou.

„Matko má a ženo našeho náčelníka Walpy Yupankiho! Tvůj muž a můj otec zemřel slavnou smrtí v pevnosti Saksaywaman před tváří nepřítele. Zemřel statečně a veliké Slunce jej jistě vlídně přijalo do své náruče.“

„A vy ostatní?“ ozval se temným hlasem Yamki Mayta, kněz Slunce, který byl za Walpovy nepřítomnosti

hlavou Maču Pikču.

Kapak Kusi vstal, obrátil se k lidem a promluvil:

„Nikdo z nás se nezachoval jako zbabělec, všichni jsme bojovali jako stateční muži a žádný z nás se nemusí za své činy stydět. Náš pán, náčelník Walpa Yupanki, nám nařídil, abychom odešli ze Saksaywamanu a šli sem, domů. On sám tam zůstal, nechtěl přežít porážku vojsk Sapa inky Manka, chtěl se bít do posledního dechu. Jak vidíte, nevracíme se všichni. Každý z vás ví, kdo chybí z těch, kteří odtud vyšli, a proto není třeba říkat jména mrtvých. Bylo by to špatné kouzlo pro živé, kteří tu zůstali. Chci jen říct, že šest z nás padlo čestnou smrtí válečníků a sedmý zemřel cestou z Cuzka, hned následujícího dne, na těžká zranění, jež utrpěl v boji o pevnost. Kromě těch sedmi tu jsme všichni. Našich sedm mrtvých bratří, je už v náručí božstva Slunce, v místech, jež jsou vyhrazena těm statečným, kteří padli čestnou smrtí v boji."

„Vzpomeneme na ně zítra při smuteční slavnosti za mrtvé," ohlásil Yamki Mayta a slavnostním hlasem zvolal: „Ve jménu velikého Inti, našeho pána Slunce, prohlašuji, že místo náčelníka Walpy Yupankiho, který odpočívá v náručí božstva, by se měl stát jeho nástupcem Kapak Kusi, jeho syn! Muži z Maču Pikču, souhlasíte s tím, aby se Kapak Kusi stal vaším náčelníkem?"

Souhlas zaburácel náměstím a odrazil se o štít útesu nad městečkem. Nikdo nepozvedl svůj hlas proti mladému Kapakovi. Všichni jej měli rádi a naučili se vážit si ho pro moudrost a obezřetnost, již osvědčil při složité cestě do Cuzka a v době, kdy musel vést Maču Pikču místo svého otce.

Poté se ozval sám mladý náčelník:

„Bratři, děkuji vám za důvěru. Budu se snažit ze všech svých sil, abych jí byl hoden. Počítám s tím, že mi všichni pomůžete, především vy, hlavy rodů, a ty, kněze Yamki Mayto! Byl jsi dobrým přítelem mého otce a snažil ses mu vždycky dobře poradit. Nešetři svou radou ani pro mne!

Bratři, kteří jste byli se mnou v boji, vám děkuji ještě za něco. Za to, co je mezi muži, mezi válečníky tím nejcennějším, ale i nejtěžším. Děkuji vám za odvahu a statečnost. Děkuji vám za to, jak statečně jste bojovali! Bez nejmenšího zaváhání jste nasazovali své životy tam, kde bylo třeba vašich paží a vašich zbraní. Nikdo neviděl, ani nepřítel; ani přítel, vaše záda, vždy jste stáli čelem k nepříteli, čelem k nebezpečí všech těch bojů, jimiž jsme spolu prošli.

Díky vám za to, jak jste stáli při sobě v míru i v boji, jak jste si navzájem pomáhali, obětavě zachycovali a odvraceli rány, jimiž nepřátelé ohrožovali vaše druhy, s jakou samozřejmostí jste zase vy očekávali, že vaši přátelé nedopustí, abyste byli ohroženi zákeřnou ranou. Jste na věky mými bratry, v boji i v míru. Jděte nyní, abyste si odpočinuli u ohnišť svých rodin a vyprávějte svým synům, otcům, dědům a ženám o všem, co jsme spolu prožili! Jděte a odpočiňte si po tom boji!"

Kapak všem přátelsky pokynul a vešel do domu svého otce, doprovázen matkou a knězem Yamkim. Uvnitř domu se všichni posadili na lůžkovou plošinu a ženy podaly Kapakovi hliněnou misku s jídlem, aby se občerstvil. Když se mladý náčelník nasytil, požádal o pohár vody. Potom se obrátil k Yamkimu:

„Já vím, otče, proč jsi vstoupil s námi do našeho domu. Chtěl bys slyšet, jak to vlastně všechno bylo, co se dělo a děje nyní v Cuzku a v Tawantinsuyu vůbec. Je to pochopitelná zvědavost a já ji rád ukojím. Chci a budu ti vyprávět vše, co jsme prožili, viděli a slyšeli za celou tu dobu, kdy jsme byli pryč z Maču Pikču. Jsem však velice unaven, můj otče…"

„Pak odejdu, můj synu a náčelníku, a přijdu jindy, zítra, nebo až se budeš zase cítit lépe."

„Ne, otče," usmál se unaveně Kapak, „nechtěl jsem a nechci, abys odešel. Ještě dnes, teď, v tuto chvíli ti musím všechno vypovědět, musíš se dovědět o všem, protože ty jsi moudrý a budeš umět zvážit všechno, jak si zaslouží. A proč jsem řekl, že jsem unaven? Chtěl jsem tě požádat, abys mi dal pár listů matky koky[1], jejichž

[1] Koka, jejíž žvýkání přináší pocit svěžesti, byla pro Indiány skoro posvátná rostlina. Kdo žvýkal koku, neměl hlad, ani žízeň, nebylo mu horko, ani zima a cítil se ve výborné tělesné kondici, její užívání však bylo omezeno přísnými pravidly a zákazy, protože při žvýkáni více než jednoho nebo dvou soust denně člověk slábne, vyčerpává se a brzy umírá. Listí koky., jíž Indiáni říkali a říkají koka mama, matka koka, se užívalo i k věštěni blízké budoucnosti. Ten, kdo se chtěl něco dovědět, například jak dopadne lov nebo vydaří-li se mu cesta, vyňal z tari, váčku na koku, hrstku lístků a opatrně je pustil z výšky na rozprostřenou pokrývku nebo na kus oděvu. Každý lístek má vnější stranu tmavěji zelenou a vnitřní o hodně světlejší, spíše šedavou. Padla-li většina lístků světlou stranou nahoru, byl úspěch počínání toho, kdo si věštil, zajištěn. Leželo-li více lístků tmavší barvou nahoru, znamenalo to, že se věc nevydaří. Také rybáři na jezeře Titicaca vhodili vždy před započetím rybolovu uctivě do vody jezera pár lístků koky, jako oběť duchům vody a ryb, aby se rybolov vy-

síla mi dá zapomenout na všechnu únavu a dovolí mi, abych ti mohl vše vyprávět. Nabídni mi svůj váček! Teď právě potřebuji sílu!“

Kněz se usmál a ze svého širokého opasku vylovil pestrý váček, utkaný z lamí vlny. Jak jej podával Kapakovi, zašelestily v něm suché listy. Mladý náčelník si vybral asi osm šedozelených, nevelkých lístků, pozorně, aby je nerozlámal, a vložil si je opatrně do úst. Z téhož váčku vyňal šedavou tyčinku, z níž si kousíček zuby oddělil a vložil do úst k listům. Nerozkousal lístky, nechal je napřed slinami promočit a změknout. Potom je teprve začal žvýkat, pomalu a rovnoměrně.

Zatímco se mladý muž zabýval tímto skoro obřadem, všichni mlčeli. Žvýkání koky bylo v říši inků výsadou náčelníků a kněží božstva Slunce, případně ještě i těch, jimž inka listy daroval jako odměnu či poctu. Koka nikde v okolí Maču Pikču nerostla. Přinášely ji do Cuzka karavany lam, celé stovky a tisíce vlněných, hnědobíle pruhovaných pytlů sušeného listí z jihovýchodu, z velkých, rozlehlých plantáží na východních svazích And, východně od jezera Titicaca.

Když se Kapak osvěžil, začal s vyprávěním. Líčil, jak šli do Cuzka k inkově vojsku, a vyprávěl s nadšením, jak se scházeli bojovníci ze všech koutů říše, hlavně bojovní Koljové z jihu. Vyprávěl o divokém lidu z východních pralesů, skvělých mužích s dlouhými luky, o mužích, kteří dovedli bojovat jako nikdo druhý a nikdy z boje neustupovali. Kněz jej nepřerušoval otázkami a mladý náčelník líčil a vypočítával, kdo všechno ze známých náčelníků byl se svými lidmi u Cuzka, o jeho obléhání a bojích se Španěly a zrádci, zaprodanci Atawalpovy strany Urin.

Mocný dojem v mladém náčelníkovi vyvolalo setkání se samým inkou Mankem. Viděl jej z docela malé vzdálenosti sotva dvaceti kroků, když jednou navštívil velekněze Wiljaka Umua v Saksaywamanu.

„Byl to nádherný pohled! Syna Slunce nesli na nosítkách bohatě zdobených zlatem. Měl na sobě skvostný šat z jemné vlny, na hlavě červenou vlněnou ozdobu *ljautu* a na nohou opánky z pozlacené kůže. Zářil jako opravdový syn Slunce.“

„Je vidět, že miluješ a obdivuješ našeho pána, Sapa inku,“ poznamenal k tomu Yamki.

„Miloval a obdivoval jsem, otče!“ odpověděl jaksi trpce Kapak.

„Můžeš mi říct, co se ti na synu Slunce nelíbí, mladý náčelníku?“ zeptal se skoro přísně kněz.

„Mohu a chci ti to vysvětlit, otče. Budu ti vše vyprávět a ty dobře poslouchej! Pak mi povíš, zda mám pravdu, nebo nemám. Předem ti ale říkám, že už inku Manka nemám rád, že si jej už nevážím a že jej už také téměř nepovažuji za svého pána! Ale teď proč – když jsme začali obléhat Cuzko, bylo to pro Španěly velké překvapení. Kdybychom mohli v té chvíli zaútočit, všichni, kdo jsme tam byli, najednou, bylo by město Slunce určitě naše, tak jistě, jako že tu stojím. Jenomže inka Manko nedal svým vojevůdcům k takovému útoku svolení, prý se nebude útočit, dokud nebudou u města pohromadě všichni, kdo tam měli přijít. Tohle neměl dělat! Vždyť nás tam bylo už víc než dost. Tím jeho otálením získali Španělé čas k přípravě obrany a k jednání s těmi zrádci ze strany Urin, kteří jim pak svolali na pomoc své bojovníky.

Najednou se vše začalo obracet v náš neprospěch, otče! Když pak konečně dal inka své svolení k velkému útoku na město, dostali se naši lidé až do paláce Kora Kora, nedaleko Kuntur Wasi, Domu kondora, skoro k hlavnímu náměstí. Tam nás Španělé a jejich spojenci zarazili, a brzy nás odtamtud dokonce dokázali náhlým nočním útokem zase vyhnat. Při obléhání jsme sice vypálili skoro půl města, ale…“

„Co ale?“ zeptala se matka.

„Jenomže to už do Cuzka proudily jižní stranou, kterou naši velitelé ponechali příliš volnou, za temných nocí tisíce válečníků Atawalpových přívrženců. Síly se vyrovnávaly, i když ti ve městě měli veliké potíže s opatřováním jídla a trpěli nedostatkem vody. Ještě pořád jsme mohli strhnout vítězství na svou stranu, kdyby nebyl velký inka tak váhal a nebál se pustit se do nového silnějšího útoku.“

„Jen dál, synu!“ pobídl kněz, když se náčelník zatrpkle odmlčel.

„Potom přišla na řadu pevnost Saksaywaman. Byli jsme s otcem a našimi muži určeni k jejímu hájení a vyplnili jsme všechny rozkazy našich vojevůdců. Vykopali jsme na cestě z města, vzhůru k pevnosti, jámy a příkopy, aby tam španělská jízda nemohla, a proti útoku pěchoty jsme postavili obranný val. Jenomže naši velitelé

---

dařil a aby se rybáři nic zlého nepřihodilo.

zase na něco zapomněli. Otec sice v radě upozorňoval, že pevnost je dokonale kryta z jihu, od města, že však není dostatečně chráněna ze severu. Wiljak Umu, který byl hlavním velitelem, ho odbyl s tím, že potřebuje mít severní stranu úplně volnou, aby tudy mohla být pevnost zásobována.

A právě odtud pak přišlo překvapení! Najednou, z ničeho nic, se na prostranství před pevností objevila španělská jízda a hned zahájila útok. Měli jsme s nimi plné ruce práce a zatím vyrazily zdola, z města, pěší oddíly strany Urin a zbytek Španělů, překonali naše překážky a už jsme byli sevřeni z obou stran.

Bili jsme se statečně, hlavně můj otec. Srážel útočníky a přebíhal od jednoho ohroženého místa k druhému. Nejraději by byl všude najednou, protože, kde byl on, tam se nepřítel nedostal. Jenomže jich bylo na nás příliš mnoho a náš slavný inka opět jednou zaváhal – poslal nám posily, které jsme tak nutně potřebovali – zase pozdě! Jak říkám, nemohli jsme Saksaywaman prostě ubránit! Napřed padla nejnižší hradba a pak druhá. Tu třetí jsme bránili nejdéle, protože jsme hájili už podstatně menší prostor a mohli jsme na útočníky házet kameny i z věží.

Pak si nás zavolal otec. To nás už bylo o šest méně. A otec krvácel ze dvou zranění. Nařídil mi, abych naše muže odvedl. Nařídil mi to a já jsem musel poslechnout! Sám tam zůstal – nechtěl dál žít. Řekl mi, že by už nemohl žít v zemi, kde budou zase vládnout cizinci a strana Urin. Já jsem tedy poslechl – ale přísahám, že to bylo hrozné!

Museli jsme jít pomalu, několik z našich mužů bylo raněno, a Kusikanki dokonce tak těžce, že následujícího dne zemřel. To byl sedmý, kdo se nevrátil…“

„A pak přišla smutná cesta domů…,“ poznamenal tiše kněz.

„Otec mi sice nařídil, abych šel s našimi bojovníky domů, já a moji muži jsme se však po třech dnech rozhodli zkusit válečné štěstí s inkou Mankem ještě jednou. Dověděli jsme se, že se odebral do pevnosti Oljantaytamba, a tak jsme tam šli za ním. Do pevnosti jsme se nedostali, bylo tam plno vojska. Nařídili nám, abychom se utábořili na protější straně údolí Urubamby a dohodli se s námi – sešlo se nás tam dobrých pět tisíc – že nás zavolají, kdyby bylo třeba, zapálením ohně na určitém místě opevnění.

Za nějaký čas přitáhli Španělé a atawalpovci a oblehli Oljantaytambo. Asi o tom víte a víte také, že tam inkova vojska zvítězila a že se Španělé pevnosti nezmocnili. My jsme to všechno viděli, všechny ty jejich útoky na ty pevné zdi z obrovských bloků kamene. Viděli jsme, jak se útoky o pevnost tříští. To byl pohled na ty naduté cizince, jak si rozbíjejí hlavy! Otče, nedovedeš si představit, jak jsme chtěli vyrazit přes údolí na druhou stranu a napadnout je zezadu!“

„Ale dovedu, synu, dovedu,“ zabručel Yamki. „A co bylo dál?“

„Zase ta inkova váhavost! Zase, znovu a znovu! Když byli Španělé odraženi, nechali boje a připravovali se k odchodu zpět, do Cuzka. Tehdy bylo ještě možné je zničit. Představ si, kdyby nám v té chvíli dali to smluvené znamení a sami vyrazili z pevnosti, abychom je dostali mezi sebe! Jak by to bylo snadné! Jenomže inka sám z pevnosti výpad neudělal a nás nebylo na samostatný útok dost. Úspěch bychom měli jen tehdy, kdyby zaútočily

obě strany a nepřítele sevřely mezi sebou. To se však nestalo, a tak jsem sebral své lidi a jsme tady. S inkou Mankem už nechci mít nic společného a doufám, otče, že už rozumíš, proč nechci!“

„Rozumím ti, synu, rozumím a je mi to opravdu líto.“

KAPITOLA 10

Život v Maču Pikču zapadával pomalu do svých vyjetých kolejí. Muži, kteří se vrátili s Kapakem od Cuzka a Oljantaytamba, si odpočinuli, jejich zranění se zahojila, načerpali nových sil a pustili se do obvyklé denní práce lidí, jež živí jejich zemědělství a chov dobytka. Tyto práce nepočkají, musí se vykonat tehdy, kdy to příroda vyžaduje, jinak by byli obyvatelé městečka a vesnic ohroženi hladem. Sklizeň byla toho roku dobrá a nikomu v Maču Pikču nedostatek nehrozil. Všichni mohli být spokojeni, kdyby tu nebyla ta stálá hrozba, že jednoho dne přijdou i sem vojska Španělů, a co potom?

Kapak zřídil opět spojení s hlavní silnicí a obnovil její pozorování. Dohodl se s náčelníky vesnic, ležících mezi Maču Pikču a silnicí, že budou podávat okamžitě zprávy, jakmile by se v jejich okolí začalo cokoliv podezřelého dít. Všechen svůj čas věnoval správě městečka, pracoval do úpadu, tato činnost ho však neuspokojovala. Byl neklidný a neustále jako by čekal, že se něco osudového stane. O sebe sama strach neměl, tížila jej však odpovědnost za těch několik stovek lidí. Neustále přemýšlel, jak by jim mohl spolehlivě zajistit alespoň klidný život.

Toužil po klidu, na druhé straně však trpěl výčitkami svědomí. Byl vychován, aby vždy a za všech okolností poslouchal svého otce, a navíc byl jeho otec náčelníkem. V první řadě se poslušnost vyžadovala při válečném tažení, kdy mohl rozhodovat jen ten, kdo byl velitelem. On, Kapak Kusi, svého otce a náčelníka poslechl a odvedl své muže z boje v okamžiku, kdy byla bitva v plném proudu. Neměl zde otce raději neposlechnout a zůstat v boji po jeho boku? Možná že by se mohli z bitvy zachránit oba, kdyby bojovali bok po boku.

Když se svěřil se svými pochybnostmi zkušenému Yamkimu Maytovi, nepocítil valnou úlevu, i když jej kněz Slunce ujistil, že jednal zcela správně, přesně tak, jak musel a byl povinen jednat. Kapak věděl, že učinil, co učinit měl, ale cítil, že neudělal vše, co udělat mohl.

Jeho pochybnosti vzrostly v takřka úplnou, nepochybnou jistotu, když se z Cuzka dověděl, že se v Tawantinsuyu bojuje dál, že boj proti Španělům a jejich přívržencům neustal. Yamkimu dalo hodně práce, aby mu vymluvil, že má se svými muži zůstat doma a netáhnout znovu do boje, když se v Maču Pikču dověděli, že Mankův vojevůdce Quizu Yupanki porazil nepřítele ve velké bitvě a znemožnil tak, aby ti v Cuzku dostali posilu nových španělských oddílů. Quizu Yupanki nejen zvítězil, ale pronásledoval nepřítele až dolů, k moři, a oblehl Limu, město, které si tam Španělé vystavěli. O to větší byl jeho zármutek, když se dověděl, že statečný vojevůdce v tomto boji zahynul.

Jindy jej zase potěšila zpráva, že se Španělé rozdělili na dvě nepřátelské skupiny a bojují mezi sebou, že Almagro v Cuzku vyrval moc z rukou Pizarrů. Teď, říkal si vášnivě, teď, v tomhle okamžiku by se měl ten váhavec inka Manko vzpamatovat, vzchopit se a udeřit! Teď, když nepřítel není jednotný a nejsou jednotní ani jeho spojenci, strana Urin, protože jedni táhli s Pizarrem a druzí šli s Almagrem.

V té chvíli neodolal, nemohl odolat: Sebral padesát mužů a vydal se na válečnou stezku, odhodlán bojovat proti Španělům buď jak buď! Neměl sice ani potuchy, kde najde nějaký oddíl Mankových vojsk, věděl jen, že se tato vojska zdržuji nedaleko Cuzka. Obléhání vlastně ještě docela neskončilo a město je stále ohroženo.

Ve vsích, kterými procházeli, se nic bližšího nedověděl. Vesničtí náčelníci se snažili, seč byli, aby se vyhnuli styku se světem mimo jejich vlastní malý okruh. Byli šťastni, že se o ně už dosti dlouhou dobu nikdo nestará, že se nic neděje, když neodvádějí povinné dávky z úrody, ani ze stád lam a alpak, a že od nich nikdo nechce, aby vysílali lidi na *mitu*, na veřejné práce, opravu silnic a na práce na pozemcích Slunce a inky. Nikdo od nich nic nechtěl a to se jim zamlouvalo.

Kapak se svými lidmi došel k silnici chvíli před setměním. Dohodli se, že půjdou i v noci, tak dlouho, dokud nebudou příliš unaveni. Když docházeli k domu odpočinku, viděli i v rychle houstnoucím šeru, že se tam něco

mimořádného děje. Mladý náčelník své muže zastavil a poručil jim, aby se ukryli za nízkým křovím u cesty. Sám pokračoval s třemi muži dál. Ve dvoře domu odpočinku, ohrazeném nevysokou zdí z kamenů, hořel oheň a okolo něho sedělo a leželo asi deset ozbrojených Indiánů, kteří však nebyli oblečeni jako inkovi bojovníci.

Kapak se svými muži došel ke vchodu do domu.

„Kampak, bratře, kam to chceš?“ oslovil jej zjizvený válečník, který měl v uších ozdoby v podobě malých střapců z lamí vlny hnědé barvy, odznaky náčelníka desíti rodin, jemuž se říkalo *čunka kamayu*[1]. Stál venku u vchodu a výhružně zvedal válečný kyj s bronzovou hvězdicí na konci. Uvnitř domku bylo světlo. Když Kapak vstoupil do osvětleného pruhu, rozeznal válečník jeho oděv a náčelnické ozdoby, náušnice červené barvy a hůl okovanou stříbrem.

„Odpusť, náčelníku, nechtěl jsem tě urazit,“ promluvil bodře, ale zároveň sebevědomě. „Mám rozkaz nepustit nikoho dovnitř. A rozkaz plním, to vidíš sám.“

„*Čunka kamayok*, promíjím ti,“ odpověděl Kapak tónem vznešeného muže. „Jsi na stráži a v té tmě jsi zřejmě dobře neviděl, s kým mluvíš. A koho to doprovázíš a odkud jsi? Odpověz!“

„Já? Z Abankaye, chceš-li to vědět. Doprovázím se svými muži šest vznešených cizinců. Jdou do Cuzka a jsou to ti vousatí, Španělé.“

„A ty nevíš, čunka kamayok, že okolo Cuzka táboří vojska inky Manka?“ otázal se nedbalým tónem Kapak.

„Něco nám o tom říkali,“ odpověděl klidně velitel doprovodu. „To by nám ale ani moc nevadilo. My už máme po starostech!“ A otočil se, jako by chtěl ukončit hovor. Kapak zpozorněl.

„Nám to ale dělá starosti. Chci se dostat do Cuzka, mám tam bratra a sestru, bojím se o ně. A chci se přidat k vojskům strany Urin, chci také bojovat proti Mankovi.“

„Tak víš co, náčelníku,“ ozval se zase strážce, už přes rameno, „když jsi jeden z našich, tak ti to povím. Stačí, když půjdeš s námi, nebo těsně za námi. Zítra vyšleme jednoho z mých chlapců napřed. To je ještěrka, náčelníku, ten proklouzne všude, ten v tom umí chodit! No a ten oznámí v Cuzku, že jdeme, a oni nám uvolní cestu.“

„Jízdou?“ zeptal se Kapak.

„To víš, že jízdou, to na ty Mankovy lidi nejvíc platí! A s tou jízdou se dostaneme do města a bude po starostech,“ zašklebil se strážce.

Kapak už věděl dost a nechtěl se vyptávat dále, aby nevzbudil zbytečnou a nežádoucí pozornost. Ten chlap je užvaněný až hrůza, takovému by měli vyříznout jazyk, a ne jej dávat Španělům jako velitele doprovodu! Zřejmě jde o posly z té španělské osady tam dole, u pobřeží moře, o posly, kteří třeba nesou důležité zprávy obléhaným. S tím by se mělo něco udělat, nějak jim to překazit.

Mladý náčelník se vrátil ke svým mužům. Už se úplně setmělo, a proto nehrozilo nebezpečí, že by je mohli od domu vidět. Rychle vyložil starším válečníkům, co viděl a slyšel, a požádal je o radu. Náčelník aylu *amkha* jménem Kispe udělal významný pohyb rukou pod krkem.

„To by mělo být jednoduché, náčelníku! Kolik jsi říkal, že mají mužů?“

„Asi tak deset,“ odpověděl Kapak.

„A nás je padesát,“ dodal další válečník, Mančaj. – „Počkáme, až uvnitř domu odpočinku zhasnou oheň, a pak na ně udeříme. Mělo by to jít rychle.“

„Počítejme! Doprovod deset, nebo nejvýš dvanáct mužů, uvnitř šest Španělů a předpokládejme, že by tam mohlo být nejvýš ještě tak pět mužů, pro všechny případy. Celkem by to mohlo být třiadvacet mužů na jejich straně a padesát na naší, dva na jednoho,“ shrnul situaci krátce Kapak.

„Šel bych na to takhle,“ ozval se Kispe, „třicet našich – vedl bych je sám – na ten doprovod. Rychle na ně vpadnout a nemilosrdně do nich! Pět lidí se mnou vchodem, tím upoutáme jejich pozornost. Ostatní pak přeskáčou zeď ze všech stran a mělo by to být vyřízeno. Ty, náčelníku, seber zbývajících dvacet mužů a vem si s nimi na starost dům. Jak postupovat, to uvidíš podle okolností, jak se vše vyvine.“

Tak se také stalo. Přepad doprovodu se odehrál bleskově. Válečné kyje udělaly svoji práci skvěle, šest nepřátel bylo zabito a pět zajatců rychle odzbrojeno a zatlačeno do kouta, kde je hlídalo deset ozbrojenců. Zvlášť

[1] Ten, kdo se stará o deset lidí – kečujsky.

leželi tři strážci domu odpočinku, nezranění, ale spoutaní. Kapakovi muži jim jinak neublížili, jen jim omotali hlavy hadry, aby si nemohli útočníky prohlédnout a zapamatovat. Kapak u domu rozestavil své lidi do dvojitého půlkruhu před vchod. Když se ozval ve dvoře hluk přepadu, vyběhl z domu velitel onoho doprovodu, rovnou Kapakovi pod kyj. Skácel se, a už se ani nehnul.

Za ním vyběhli ještě dva muži, s nimiž to dopadlo podobně. Potom vyšel první Španěl, s mečem v ruce. Vyšel do tmy, ozařované jen svitem velehorské záplavy hvězd na tmavém nebi a skomírajícím ohněm. Kapak ho nechal udělat tři kroky a potom řekl klidně jednomu ze svých bojovníků: „Bij, příteli!“ a muž uhodil kyjem ze strany do hrdla vousáčova.

Ještě jeden Španěl vyšel ven, ale byl opatrnější než ten první. Když okolo sebe viděl Indiány, bleskově strhl z ramen plášť, omotal si jej kolem levé ruky a s mečem v pravici se připravil k boji. Neměl však příležitost ukázat, co dovede, protože jeden z Kapakových bojovníků hodil kyjem po jeho nohách a srazil jej k zemi. Několik válečných kyjů dopadlo na ležící postavu.

Zbývající čtyři muži se zřejmě rozhodli, že neprodají svou kůži lacino. Při pokusu o proniknutí do domu poranili dva z Kapakových mužů svými meči a jednoho zabili výstřelem z ohnivé roury. Vystřelili ještě čtyřikrát, nikoho však už nezasáhli. Jak je dostat z domu ven? Vydrží-li tam do rána, může se stát, že po silnici půjde oddíl vojska, nebo někdo z hodnostářů s početným průvodem, a ti je zachrání. Je třeba s nimi skoncovat co nejrychleji, hned teď, v noci!

S výborným nápadem se po chvíli přihlásil jeden ze starších, zkušených bojovníků, Siwi, jeden z těch, kdo byli s náčelníkem Walpou na velkém tažení na sever. Navrhl, aby se podívali do skladiště domu odpočinku, do menšího stavení vzadu za dvorkem, jestli tam není *ljareta*, druh mechu, kterého se v horách často užívá jaká paliva. Roste v podobě velkých zelených balvanů, které je třeba zaostřeným sochorem nebo rýčem s bronzovou čepelí odtrhnout od země, pak rozštípat na menší kusy a nechat dokonale vyschnout. Výborně hoří, protože obsahuje hojnost pryskyřice, vydává však přitom spousty bílého, velmi čpavého dýmu. Tento kouř dráždí nepříjemně oči, a proto se ljarety používá jako paliva většinou jen na ohních pod širým nebem, není však možné topit jí na otevřených ohništích v domech.

Kusy tohoto zvláštního andského paliva ve skladišti skutečně našli. Vybrali několik větších a nechali je na ohništi rozhořet. Potom si je muži napíchali na klacky, proběhli s nimi těsně za sebou podél vchodu do domu, v němž byli zbývající čtyři Španělé, a každý vhodil co nejrychleji svůj hořící a mocně dýmající kus dovnitř.

Nevelký prostor domu se rychle naplnil hustým čpavým dýmem, který mohl odcházet jen vchodem a malým otvorem u stropu, protože indiánské domky v Andách – kromě chrámů a paláců náčelníků – nemají okna, aby se v nich lépe udrželo teplo. Výsledek ha sebe nedal dlouho čekat. Za několik okamžiků se ozývalo z vnitřku kašlání a klení vousatých cizinců, jimž nezbylo, než vyrazit se zbraní v ruce ven, jestliže se nechtěli v domku udusit.

Pro Kapakovy muže nebyli v tomto stavu vážnými protivníky. Mávali sice zuřivě svými obávanými meči, vlivem čpavého kouře však skoro neviděli. Byli usmrceni tak rychle, že se nestačili kolem sebe ani pořádně rozhlédnout. Boj byl skončen. Indiánští válečníci prudce oddychovali vzrušením a z jejich očí zářilo uspokojení. Konečně se dostali nenáviděným nepřátelům na kůži a jejich zázračné zbraně jim nedokázaly pomoci.

Podle běžných válečných zvyklostí byly zbraně a všechno ostatní, co měli nepřátelé u sebe a na sobě, kořistí vítězů. Indiány zajímaly především zbraně, v první řadě meče a dýky z oceli. O šaty Španělů celkem nestáli, ostatně kdo by chodil v obleku nepřátel, aby vypadal jako oni? Kapak však nařídil stáhnout jim přílby a lehké pancíře, které měli dva z nepřátel na prsou. Tyto součásti výstroje se mohou někdy hodit! Když chrání nepřítele, budou dobré také v boji proti němu, budou chránit stejně i indiánské bojovníky.

Za Kapakem přišel jeden z válečníků.

„Podívej se, náčelníku, co jsem našel! Bylo to v téhle kožené brašně."

„Něco takového jsem ještě nikdy neviděl!" musel přiznat Kapak, když obracel na všechny strany cosi bílého, co vypadalo jako tenoučká stromová kůra nebo nějaké divné lýko. Bylo to složeno do obdélníkového tvaru a na obou stranách na tom byly přilepeny jakési červené kotouče s divnými ozdobami.

„A náčelníku, bylo to ještě zabalené v tomhle kousku tenké látky a převázáno vlněnou nití. Mohlo by to být něco důležitého, ne?"

Kapak tu věc bez váhání rozřízl dýkou, kterou odebral jednomu ze zabitých Španělů, aby se podíval, co je uvnitř. Ta věc byla celá, nebo skoro celá pomalována řádky podivných značek, které si byly a zase nebyly podobné.

„Ne, tohle neznám! Nikdy jsem nic takového neviděl. Kispe, co tomu říkáš ty?"

„Já si myslím, Kapaku, že to bude asi nějaké kouzlo a vzácné kouzlo. Už proto, jak to bylo zabalené. Podle mého bychom si toho vůbec neměli všímat. Radil bych, aby se to zahodilo."

„Ještě lepší bude," přidal se Mančaj, „když to kouzlo rozřežeme na kousky. Snad se tím jeho moc zničí. A zpět s tím do té brašny, ráno to celé hodíme do ohně!"

V koutku dvora sedělo na zemi těch pět zajatých nepřátelských Indiánů, jež hlídali ozbrojení válečníci.

„Co s nimi, Kapaku?" uvažoval Siwi. „Nejlepší by bylo rovnou je pobít. Jsou to přece zrádci a přátelé Španělů."

Mančaj navrhl, aby si je vzali s sebou do Maču Pikču na práci, nebo aby je prodali pralesním kmenům. Kispe se přidal k Siwimu.

„Já bych byl také pro to, pobít je! Nepřítel zůstane nepřítelem, a co kdyby se některému z nich podařilo časem utéct? To by nám určitě přivedl na stopu cizince, aby se pomstili. Zabil bych je, to je jediná jistota!"

Kapak měl jiný nápad.

„Bratři, proč bychom se jich nemohli zbavit, a zároveň dát těm v Cuzku najevo, že vojska inky Manka jsou stále okolo města a že bdí? Já bych byl pro to, abychom těch pět hned ráno pustili. Musí nám však dát své slovo, přísahat při Slunci, že půjdou do Cuzka a tam povědí, co tady viděli a zažili. Ať se ta zpráva roznese! A odkud jsme, to stejně tak jako tak nevědí a my jim to vykládat nebudeme. Tak jaképak starosti?"

Když je za svítání zbavovali pout, neodepřel si Kispe, aby náčelníkovu myšlenku ještě nevyšperkoval.

„Dejme jim s sebou hlavy těch vousáčů, jimž sloužili! Měli je doprovodit bezpečně do Cuzka, tak ať tam donesou aspoň jejích hlavy!"

S návrhem všichni okamžitě souhlasili, Siwi pak pověsil jednomu z nich na krk ještě koženou brašnu s těmi rozřezanými kouzelnými značkami. Z žertu a také pro jistotu, protože Indiáni věří, že s kouzly si nemá nikdo zahrávat, zvláště s takovými, jež nezná. A Siwi si nechtěl přiznat, že se bál to kouzlo bílých vousáčů jen tak hodit do ohně. Třeba i za to by jej mohla kouzla těch cizinců nějak stihnout! Těch pět zajatých poté, co přísahali při Slunci, že půjdou rovnou do Cuzka a odevzdají tam svůj hrozný náklad, pak hned vyhnali na silnici.

Potom Kapak rozhodl, že se všichni vrátí domů do Maču Pikču. Zdaleka netušili, že svým činem alespoň v jedné věci poslouží obleženým Španělům, právě tím, čemu nerozuměli a co považovali za nebezpečné kouzlo. Hlavy zabitých poslů vyvolaly v Cuzku pozdvižení a zděšení všude, kudy průvodci procházeli. Pozůstatky zabitých krajanů převzal španělský kněz, aby zařídil jejich pohřeb. Při té příležitosti si všiml brašny, kterou měl jeden z neblahých poslů zavěšenu na zádech. Otevřel ji a nalezl rozřezané popsané listy papíru! Když je sestavil, zjistil, že jde o zprávu, nesmírně důležitou zprávu o tom, že jsou připravovány vydatné posily čerstvých španělských vojsk k osvobození Cuzka. Tak tedy mrtví splnili přece jen svou úlohu. V Cuzku zavládla radost a naděje na zlepšení situace.

KAPITOLA 11

Kapaka s bojovníky uvítalo celé Maču Pikču s velkou slávou, tak, jak se vítají válečníci, kteří se šťastně vrátili z vítězného tažení. Bylo mnoho vyprávění a povídání o celé události, každý toužil vypovědět, jak se právě on podílel a co měl na starosti. Ukořistěné zbraně prošly rukama všech mužů, od kluků až po starce. Každý je chtěl aspoň potěžkat a zkusit, jak sedí v ruce ty zázraky z neznámého kovu, o nichž tolik slyšeli. Stejně obdivovali přílby a pancíře. V tomhle se to vousatým cizincům válčilo! Takovou přílbu a pancíř nemohl kámen z praku prorazit a oštěp jim také nic neudělal. Teď už začínali rozumět nepřemožitelnosti těch bílých, zvláště když si k tomu ještě přimysleli ona báječná zvířata, o nichž se také mnoho vyprávělo, ta zvířata, na jejichž hřbetech cizinci jezdili, a jež naučili dokonce i bojovat. O roury, z nichž vycházel hrom a smrt, neměl nikdo zájem, to zavánělo i z velké dálky kouzly a čarami a tomu je vždycky lépe se vyhnout.

V celé té slávě nikdo celkem ani nevzpomněl na těch pár zranění, jež si válečníci z krátkého boje přinesli. Ani ten jeden mrtvý nedokázal zkalit nadšení všech z podařeného výpadu. Za dva za tři dny však přišlo vystřízlivění. Opojení ze slavného vítězství přešlo a svět se zase jevil všem prostě a tak, jaký ve skutečnosti byl, se všemi svými světly i stíny. – jako první přišel za náčelníkem kněz Yamki Mayta.

„Kapaku, co myslíš, nepoznal vás někdo při tom přepadu Španělů?“

„Proč se ptáš, otče?“

„Protože víme, že ti bílí vousáči krutě mstí své mrtvé.“

„Jen ať přijdou, otče, ukážeme jim, jak chutnají naše zbraně a jejich vlastní meče!“

„To jsou jen velká slova, náčelníku, tak bys neměl mluvit. Máš chránit město, okolní vsi a jejich obyvatele.“

„To mám a já je také ubráním!“ holedbal se mladý muž.

„Tomu přece sám nevěříš, Kapaku Kusi! Znovu se tě ptám – myslíš, že vás někdo poznal? Byl tam někdo známý? Zmiňoval se někdo z vás, odkud jste?“

Mladý náčelník zvážněl, když viděl starostlivou tvář starého přítele.

„Ne, nemyslím si to, otče! Nepamatuji se na nikoho známého, ne, opravdu jsme nepotkali nikoho, kdo by nás znal. Poslední známí byli ze vsi Runku a odtud je to k silnici ještě hezky daleko a došli jsme tam, když se už silně šeřilo. A hlídačům domu odpočinku jsme zavázali oči, takže nás ani nemohli vidět.“

„Říkáš, že se přepad stal hned u toho domu odpočinku, který je nejblíž od místa, kde stezka od nás přichází k silnici, je to tak?“

„Ano, yaya, otče! Tam se to stalo.“

„Tak to tě mělo napadnout, že Španělé budou hledat každou sebemenší stopu.“

„Napadlo, ale oni mají zatím plně ruce práce a plno strachu z vojsk inky Manka, která se stále ještě zdržují v okolí Cuzka. Na nás jim sotva zbude čas, toho bych se nebál!“

„Zatím, jen zatím, chlapče! Oni nezapomínají. A vůbec, co víme o tom, jak vypadá právě teď! situace u Cuzka a v Tawantinsuyu vůbec? Nic! A nezdá se ti, že bychom to měli vědět?“

„Měli, otče, měli. Máš pravdu. Zařídím, abychom věděli vše potřebné. Vypravím se sám na výzvědy. Vrátím se k silnici, podívám se na tu stanici a zajdu do Cuzka. Vyhledám tam někoho z našich přátel, jistě tam někdo zůstal.“

„Dobrá, jdi, bude to užitečné! V Cuzku ale nikoho nehledej! Jdi rovnou do obydlí knězi při *korikanča*, při chrámu Slunce, a tam hledej mé přátele, kněze Ňawiho, Kchasiho nebo Čekanu. Aspoň jeden z nich tam určitě bude. Na ty se můžeš spolehnout, znám je dobře. A kde jinde by věděli o všem, co se děje, líp než právě tam?“

Kapak se tedy hned druhého dne vydal na cestu. Oblékl se jako prostý Indián. Měl na sobě obnošenou, spravovanou unku, tuniku bez rukávů z lamí vlny, vlasy si svázal kouskem provázku a přes rameno si přehodil starý, docela obyčejný, odřený plášť. Na nohy si obul staré kožené sandály, které sotva držely pohromadě. S dlouhou holí v ruce vypadal jako jeden z chudých drobných zemědělců, jací přicházejí denně do Cuzka na trhy nebo vypomáhat s hrubými pracemi v domech zámožnějších náčelníků. Nikdo by v něm rozhodně nehledal náčelníka.

Cesta mu trvala dosti dlouho. Musel se zastavit ve všech čtyřech vesnicích, jež patřily k Maču Pikču, všude jej náčelníci prosili, aby jim vyprávěl o přepadu španělského poselstva se všemi podrobnostmi. Zpráva o tom se

již za těch pár dní rozšířila po celém okolí. V kraji obývaném Indiány to není nic neobvyklého, tam každý ví vždycky všechno podstatné, co se v celém kraji děje. Bylo to někdy skoro až záhadné, jak rychle se zprávy šířily, aniž by kdo pozoroval posly, kteří by tu zprávu mohli roznášet.

Tady už Kapak viděl, že měl Yamki pravdu, když jej nabádal k velké opatrnosti. Viděl, že o jeho přepadu ví kdekdo a že by nebylo nijak nepravděpodobné, kdyby se o něm dověděli i Španělé, nebo jejich přisluhovači ze strany Urin. Naštěstí věděl bezpečně, že Indiáni ze vsí z okolí Maču Pikču, a především jejich vesničtí náčelníci, jsou věrnými přívrženci inky Manka. Navíc jsou podle inkovského správního systému přímo podřízeni jemu, protože Maču Pikču bylo přirozeným i politickým střediskem tohoto zapadlého kouta provincie Anti nad řekou Urubambou.

Potřeboval více než celé dva dny, než se dostal k silnici. Nesešel na ni hned. Zůstal sedět za nízkým křovím na kopečku, odkud měl dobrý výhled na velký kus silnice. Až se zalekl změny, která se s ní udála. Snad si toho posledně nevšiml, když sem přicházel se svými muži, možná proto, že se už začínalo stmívat, a každý Indián ví, že v noci je v horách všude plno duchů, hlavně zlých. Proto v noci chodí v Andách jen ten, kdo vysloveně a nutně musí.

Teď bylo tak před polednem, slunce se blížilo k nejvyššímu bodu své každodenní dráhy a – silnice zela prázdnotou! Ta silnice, která byla vždy živou tepnou kraje, silnice, po níž neustále proudili lidé oběma směry, táhly karavany lam s náklady, vedené poháněči, pochodovaly oddíly vojska, tlupy Indiánů, kteří šli do hlavního města na mitu, na společné práce pro celý stát, nosili tu vysoké hodnostáře na bohatě zdobených nosítkách, obklopené osobní stráží a doprovodem.

Teď byla silnice pustá a prázdná. Kapak měl v úmyslu připojit se nenápadně k nějakému hloučku Indiánů, nebo ke karavaně lam. Rozhodně nechtěl jít dále sám, protože by tím byl přece jen nápadnější. Čekal trpělivě, jak dovede čekat jen Indián a z nich zase na prvním místě Indián z And, pro něhož čas zdánlivě vůbec nic neznamená. Za dosti dlouhou chvíli se přece jen dočkal.

Na silnici se směrem ke Cuzku vynořila nevelká tlupa asi třiceti čtyřiceti mužů. Na tu dálku nedokázal rozeznat, zda to jsou ozbrojenci, nebo ne, podle způsobu chůze v dosti roztaženém houfu však usuzoval, že to bojovníci nebudou. Ukázalo se, že jeho odhad byl správný. Byli to muži, nesoucí na zádech jakési náklady, upevněné širokou páskou přes horní část těla. Vedla je ale pětice ozbrojenců! Zřejmě přepravovali nějaké běžné zboží, když je střežilo pouhých pět mužů. Ti šli v čele, vzadu nebyl už žádný válečník.

Když tlupa přešla, seběhl Kapak rychle křovinami k silnici. Vynořil se asi třicet kroků za posledním mužem a nenápadně se k němu připojil. Muž kulhal a těžce oddychoval.

„*Ima nana sunki?* Co tě bolí?“ zeptal se Kapak jakoby mimochodem.

„*Čaki,* noha,“ procedil skrze zaťaté zuby nosič.

„Ukaž, já ti ten náklad na chvíli vezmu!“ nabídl se Kapak. Muž se na něho ze strany, úkosem, podíval, viděl však jen mladou tvář a upřímné oči.

„Opravdu, pomohu ti. Trochu si odpočineš.“

Muž už neváhal, obratným pohybem zkušeného nosiče mu náklad předal a vydechl zalykavě úlevou.

„Jsi hodný, hochu, že mi pomáháš.“

„*Ama kkelja,* nebuď líný,“ odpověděl mu s úsměvem Kapak jedním ze tří základních zákonů říše Tawantinsuyu. Muž se také zasmál a ledy byly prolomeny. Hezkou chvíli šli oba vedle sebe, mlčky, jak to vyžadují indiánská pravidla slušného chování. Kapak byl mladší, a proto měl čekat, až jej starší osloví, a ten zase nechtěl začít hovor hned, protože mlčením dával najevo, že si toho druhého váží přesto, že je podstatně mladší než on sám.

Teprve po několika stovkách kroků se kulhající nosič ozval: „Odkud jsi, bratře?“

Kapak rychle uvažoval. Odkud může být ten nosič? Musí odpovědět tak, aby on byl odjinud. Pak mávl pravou rukou neurčitě stranou.

„Támhle z těch kopců, dobré tři dny cesty severozápadně odtud. Jdu do Cuzka, mám tam u vojska bratra a otce,“ krátce se zasmál, „musím bratrovi vyřídit, že se mu u nás doma narodil kluk. Bude mít radost, Je to první syn po dvou dcerách!“

Také nosič se zasmál a přisvědčil pokývnutím hlavy.

„To bude, syn je vždycky vítaným přírůstkem do domu. Já jsem od Andawaylasu, stejně jako ostatní v téhle tlupě. Nahnali nás na tuhle cestu, vždyť to znáš. Co ti budu vykládat!“

„Nemusíš, známe to všichni, ne? Potřebují nás a tak musíme jít. Co to nesete?“

„*Čuňo,* sušené brambory. Je to dobrý náklad, nejsou příliš těžké. Mohlo to být horší. Víš, jednou jsem nesl náklad kamenů do praků, do vojenského skladiště. To ti ale byla dřina, to se mizerně nese, ty kameny hrozně tlačí do zad!“

Tak si chvíli povídali, až došli k domu odpočinku. Byl to právě ten, kde Kapak se svými muži pobil španělské poselstvo. Celý průvod se zastavil a muži s ulehčením shodili náklady ze svých hřbetů. Schylovalo se k podvečeru a bojovník, který tlupě velel, rozhodl, že toho dne již dále nepůjdou, že přenocují právě tam. K dalšímu domu odpočinku je příliš daleko, tam by už nedošli.

Dům opatroval jakýsi starší muž v obnošeném oděvu, jinak tam nebyl nikdo. Za chvíli planulo na dvoře několik ohňů, u nichž si nosiči i ozbrojení bojovníci doprovodu připravovali večeři. Kapak se stále držel svého muže, jemuž pomohl nést náklad. Trochu jídla měl s sebou a voda tekla za domem odpočinku kamenným korýtkem. Najedl se a nenápadně pozoroval vše, co se tu dělo. Když všichni pojedli, přišel hlídač domu a vyzval je, aby uhasili ohně, až na jeden, že je ve skladišti už jen velmi málo paliva a nikdo se nestará o nové. Jeden z nosičů se zeptal:

„Jak to, že tu jsi sám? Tvoji druhové šli někam pro zásoby?“

„Nešli, protože tu nikdo není. Já tu jsem opravdu sám a čekám, až sem někoho pošlou. Jsem tu teprve pár dnů, předtím tu nebyl dost dlouho vůbec nikdo. To od té doby, co se tu děly ty pěkné věci.“

„Povídej, bratře, co se tu dělo?“ ozvalo se z několika úst. „Jsme zdaleka, nic o tom nevíme!“

„Jen povídej, povídej!“ přidal se i velitel.

„Tak dobrá, povím vám to. To jste určitě zdaleka, když jste o tom neslyšeli. Tady, na téhle silnici, přepadli nějací válečníci posly vousatých cizinců a pobili je i s doprovodem našich bojovníků.“

„Všechny pobili?“ vmísil se nenápadně Kapak, protože se už stmívalo a nebylo dobře vidět, kdo se to ptá.

„Vlastně ne! Španěly pobili všechny a z doprovodu čtyři nebo pět mužů. Hlavy těch Španělů pak ti zbylí chlapi z doprovodu museli donést do Cuzka. To jim nařídili ti, co posly přepadli. Za čtyři dny pak přišel oddíl z Cuzka a odnesli i ta těla.“

„A kdo to byl, kdo je přepadl?“ zeptal se jiný.

„To se neví. S tím oddílem, co přišel pro ty mrtvé, byl i jeden Španěl a ten prý celou tu záležitost vyšetřoval. Jenomže nevyšetřil nic, protože tu té noci nikdo jiný nebyl a ti, kdo tu byli jako hlídači domu odpočinku, prý přísahali, že nikoho z útočníků neznají a nepoznali. Byli rychle přemoženi a svázáni, a dokonce jim zavázali i oči. Zřejmě to musel být někdo ze strany Hunan, nikdo jiný to nemohl být.“

„Proč myslíš?“ hodil Kapak povídavému strážci další otázku ze tmy.

„Kdo jiný to mohl být? To dá rozum. Na silnici jsou už dlouho pány Španělé a lidé ze strany Urin. Já si myslím, že to mohl být nějaký oddíl, který odcházel na sever od obléhání Cuzka. Jiný to těžko mohl být, řekněte, kdo by to mohl udělat? A ty tři, co tu byli přede mnou, prý poslali někam jinam nebo co se s nimi stalo.“

Kapak si v duchu oddychl. Zdá se, že se opravdu neví nic, nebo jen velice málo. To by bylo dobré! Znamenalo to méně starostí. Teď už jen zbývá, jak to dopadne v Cuzku, co se doví. S úlevou si přisedl k ohni nosičů, a když se uložili k odpočinku na rohože z tuhé trávy v nízkých chatrčích bez oken za dvorkem, zabalil se spokojeně do svého pláště a klidně usnul.

Do Cuzka došel s toutéž skupinou nosičů. Stráž u bran do města si ho ani nevšimla, už proto ne, že právě nesl svému kulhajícímu druhovi náklad. Došel s nosiči až ke skladištím ve čtvrti Puma Čupan, pak se co nejrychleji rozloučil a zmizel. Šel do chrámu Slunce, hledat někoho z těch, jež mu doporučil Yamki Mayta. Brzy se mu poštěstilo doptat se na kněze Kchasiho. Stráž u vchodu do chrámu mu jej zavolala. Přišel oděn v kněžskou bílou tuniku, se zlatým obrazem Slunce z tenkého zlatého plechu, zavěšeným na krku.

Kněz se tázavě podíval na chudě oblečeného Indiána.

„Co chceš, muži?“

Kapak pozdravil a pak se zeptal:

„Znáš, kněže, Yamkiho Maytu?“

„Znám," odpověděl suše kněz a zahleděl se přísně na mladého muže, který jej oslovil prostým „kněže", bez přídomků a titulů, jichž užívali prostí Indiáni v hovoru s posvátnými služebníky božstva Slunce.

„Yamki Mayta mě k tobě posílá. Mohli bychom mluvit někde v tichu a klidu?"

Kněz krátce zaváhal, ale pak zavedl mladého muže do prázdného, opuštěného kouta nádvoří.

„Kdo jsi?" zeptal se ho krátce. Kapak se usmál.

„Jsem náčelník Kapak Kusi z Maču Pikču, města nad údolím Urubamby. To asi nebudeš znát. Nosím červené náušnice. Yamki Mayta je naším knězem Slunce. Byl přítelem mého otce, náčelníka Walpy Yupankiho, který padl při obraně Saksaywamanu za povstání inky Manka."

„Tiše, synu, tady mohou mít i stěny uši! Pojď, půjdeme do zahrady. Tam si všechno povíme, tam je klid. Znal jsem tak trochu tvého otce a Yamki Mayta je mým přítelem od doby, kdy sloužil zde v chrámu. Jeho přítel je i mým přítelem," dodal s úsměvem. „A teď povídej, proč tě ke mně posílá?"

„Je to jednoduché, a zároveň není, otče. Nejsme daleko od Cuzka, ale žijeme v dosti odlehlém koutě kraje, takže se k nám novinky a zprávy dostávají buď pozdě, nebo se k nám nedostanou vůbec. A my chceme vědět, potřebujeme vědět, co se v zemi děje, abychom se mohli podle toho zachovat, abychom si mohli promyslet, jak máme žít dále."

„Ty jsi přívrženec…"

„Strany Hunan a našeho pána inky Manka," skočil mu bez váhání do řeči Kapak.

„Tak to tady neříkej moc nahlas, můj synu! Tady teď vládne strana Urin, a hlavně ti cizinci, Španělé, kteří si dělají, co chtějí, a přitom se snaží přesvědčit celý Svět, že si tu vládneme my, lidé z Tawantinsuyu a oni že tu jsou vlastně jen jako hosté, nebo přátelé, kteří chtějí pouze naše dobro."

Kapak nepovolil: „Takže, co se vlastně událo od té doby, kdy nás ti Španělé a vojska strany Urin vyhnali ze Saksaywamanu a kdy zase oddíly inky Manka zvítězily u Oljantaytamba?"

„Mohl bych ti odpovědět takřka tvými slovy. Je to celkem jednoduché, ale je to vlastně zase složité! Je tu stále ještě inka Manko, právoplatný pán říše, jenomže není tady, v Cuzku. Obrátil se proti Španělům a pokusil se zemi vymanit z jejich hrabivých rukou, za to buď veleben! Jak jsi ale snad i ty poznal, je váhavý, a proto ztrácí půdu pod nohama, protože čas pracuje proti němu. On sám si to snad ani neuvědomuje."

„Ano, otče, kdyby byl využil času při obléhání Cuzka, jak říkal můj otec, mohlo být všechno docela jinak. A jak jsem viděl sám, kdyby byl využil svého vítězství u Oljantaytambu, ještě stále se mohlo vše změnit v jeho prospěch. Ještě stále jsme mohli zvítězit!"

„Máš pravdu, Kapaku, máš docela pravdu. Jenomže tady nebylo jen tohle. Tady, v Cuzku, se už začal tlačit do popředí Mankův nevlastní bratr, také syn Wayny Kapaka, Paullu. Čekali jsme, že při výpravě na jih, do Koljaa a dále, přes poušť Atakamu, využije všech možností k tomu, aby Španěly vedené Almagrem zavedl do záhuby. On však jim naopak pomáhal a svou pomocí dokázal, že se vrátili zpět sem. Bylo by to pro něho snadné, protože měl dostatek mužů a v Koljau měl mnoho přátel, kteří by mu proti cizincům určitě pomohli a rádi. On to ale neudělal."

„To je divné, že?" poznamenal Kapak.

„A byl to Paullu, který Španělům donesl zprávu o obležení Cuzka se všemi podrobnostmi. Paullu prostě přešel na stranu Španělů, a to k Almagrovi, který stál proti Mankovi, ale i proti pizarrovcům. Zdá se, že posílal zprávy i svému bratru Mankovi, ale takové, aby ho udržel mimo Cuzko. Najednou měl tento Paullu určitou moc a snažil se ji co nejvíce vychutnat. Almagrovi na něm záleželo, měl svoje vojsko a inka s ním asi také počítal. Jenomže se domníváme, že on sám už přestal počítat s inkou Mankem a začal si pohrávat s myšlenkou, že by se pomocí Španělů mohl stát inkou on sám!"

„My stojíme za svým pánem Mankem a žádný Paullu nám nebude poroučet!" vyjel mladý náčelník.

„Milý náčelníku, to se hezky řekne, ale jak to udělat? Manko byl v Oljantaytambu a už tam zase není. Prý se mu to nezdálo dost bezpečné, a proto Oljantaytambd opustil!"

„A kde je teď?" naléhal Kapak.

„Odešel k pralesním kmenům, aby byl od Španělů a strany Urin co nejdále. Prý do pevnosti Urokoto, kterou dal postavit inka Tupak Yupanki v pralesích lidu Čuičui. Pak si to rozmyslel a odebral se do údolí Vilkabamby. Tam se cítí v bezpečí."

„A co dál? To už nechce dál bojovat proti cizincům a zrádcům?“

„Říká prý, že ano, ale nedělá nic. Španělé se cítí bezpečni, zvláště od té doby, kdy dostali zprávu, že jim od pobřeží moře přijdou značné posily. Někdo se sice pokusil zprávu zadržet a pobil posly, zpráva však přece, jen došla.“

„Jak mohla dojít, vždyť byli všichni Španělé mrtvi?“ neudržel se Kapak.

„Zdá se, chlapče, že o tom něco víš!“ usmál se kněz.

„Vím, otče, a upřímně ti to povím! Těch šest Španělů jsem totiž pobil já se svými lidmi a jejich hlavy jsem poslal do Cuzka po těch, kdo zbyli z jejich doprovodu. Kdo tedy mohl doručit zprávu, kterou znali jen oni a kterou už nemohli vyřídit?“

„Milý mladý náčelníku, člověk se musí stále něco nového učit. Vždyť tu zprávu jsi sem poslal ty sám!“ A na nesmírně udivený Kapakův pohled se rozhovořil dál: „Ti bílí vousáči totiž mají jedno kouzlo. Někteří z nich umějí malovat taková malá znaménka, na cokoliv, ale hlavně na takovou bílou věc, která je tenčí než kůže. Ta znaménka pak dovedou i luštit. Takhle mohou namalovat zprávu a ten, kdo ji dostane, ji zase převede ve slova řeči, přesně, docela přesně tak, jak to poselství myslel ten, kdo ta znaménka maloval.“

„Ano, něco takového jsme našli. V kožené brašně byly takové bílé blány, pomalované znaménky, jak jsi teď vyprávěl! Vypadalo to jako kouzlo.“

„To bylo právě ono! Vy jste to rozřezali, ale nezničili! Někdo z tvých lidí asi jen tak dal tu brašnu jednomu ze strážců. A Španělé si tady to rozřezané dali dohromady, složili a zprávu rozluštili. Takže jsi jim pomohl!“

„Příště zničím všechno, co mi padne do rukou, pro jistotu!“ syčel nenávistně Kapak.

„Ty chceš svůj kousek opakovat? Tedy myslím nějaký ten přepad Španělů? Co chceš vlastně dělat?“

„To ještě docela přesně nevím, otče. Vím ale jedno. Chci zapomenout na inku Manka, protože si myslím, že nás všechny svým odchodem do pralesů zradil. Měl zůstat tady a bojovat, jak by se na syna Wayny Kapaka slušelo. Ještě více však nenávidím ty vousáče a budu jim škodit, kde jen budu moci a jak budu moci!“

„Kapaku, synu, příteli mého přítele, co dokážeš sám? Nebo skoro sám, se svými válečníky. Kolik máš mužů?, Nejvýš stovku, víc určitě ne! Budeš jako blecha na královské pumě, na té velké kočičí šelmě našich hor!“

„Budu, otče! Třeba jako ta blecha! Ale budu kousat a bodat A vzpomeň si, jak je nepříjemná taková docela malá blecha v kožešině tvého lože. Dokážeš ji v té kožešině jen tak zabít? Nedokážeš! Takovým budu já!“

„A já poprosím velké Slunce, aby nad tebou bdělo, můj synu! Kéž je takových statečných, jako jsi ty, v naší zemi více!“

KAPITOLA 12

Kapak opustil Cuzko jako ve snu. V duchu byl stále ještě v zahradě chrámu Slunce a rozmlouval s vážným knězem. Utvrzoval se ve svém rozhodnutí. Bojovat, dokud mu budou síly stačit! A co víc, byl tvrdě a nesmlouvavě rozhodnut nepustit cizince do Maču Pikču, a dokonce ani do vesnic v jeho okolí, jež byly svěřeny jeho náčelnické pravomoci. Ten svůj kraj, ten svůj kout musí udržet nedotknutý před hrabivými a proradnými cizinci. Musí jej ubránit za každou cenu, uchovat pro své lidi a jejich děti!

Cesta domů mu rychle ubíhala. Na hlavní silnici jej nikdo nezdržoval. Z města vyšel za svítání, kdy na silnici nebyl ještě ruch, a strážci v bráně měli daleko větší starost o to, aby se v mrazivém vzduchu časného rána co nejlépe zahalili do svých vlněných plášťů, než aby se zajímali o osamělého chudého Indiána, který nic nenesl. Byl rád, když minul dům odpočinku, kde skoncoval se španělským poselstvem, protože si znovu připomněl, že vědění je leckdy cennější než silná paže, ozbrojená tím nejpádnějším válečným kyjem. Pálila jej vzpomínka na to, jak ve své nevědomosti dopustil, aby nenávidění cizinci dostali poselství, na něž tak toužebně čekali.

Ještě raději byl, když mohl ze silnice odbočit na stezku, jež vedla k Maču Pikču. Tady už mohl do značné míry polevit ve své bdělosti a věnovat se svým myšlenkám a plánům do budoucna. Rozhlížel se po kraji, jímž ,putoval, a ukládal si do paměti každý záhyb cesty, každé její stoupání a klesání, každou bystřinu a potok, který

přecházel. To vše mělo hrát v jeho plánech svou úlohu.

Zastavil se také ve všech čtyřech vsích, jimiž procházel, v Runku, Sayak Marce, v Phuyu Patě a Inti Patě. Všude si pohovořil s vesnickými náčelníky a pozval je, lépe řečeno uložil jim, aby přišli za tři dny do Maču Pikču, že se tam bude jednat o velice důležitých záležitostech a že jim chce povědět vše, co se dověděl v hlavním městě. Všichni musí přijít a on, Kapak, ještě pošle i pro náčelníka z Ljakta Paty. Půjde o věc, pro všechny lidi zde v kraji nanejvýš důležitou. Náčelníci pokývali hlavami a přislíbili svou účast. Ano, přijdou, určitě přijdou, když jim to náčelník z Maču Pikču tolik klade na srdce.

Sotva došel domů, poslal pra kněze Yamkiho Maytu, aby hned přišel do náčelnického domu. Tam mu vyložil vše, co se dověděl v Cuzku i na cestě, do všech podrobností. Pověděl mu také, že svůj názor na postoj inky Manka nezměnil. Vyřídil mu pozdravy kněze Kchasiho z chrámu Slunce a nezapomněl se zmínit ani o své rozmluvě s ním a o tom, že i on schválil jeho plány do budoucna.

„Jak to chceš všechno provést, Kapaku Kusi? To nebude lehké, uzavřít tak těsně celý tenhle kout hor nad Urubambou.“

„Mám už vše promyšlené, otče! Všechno do podrobností! A všechno to chci zítra vyložit náčelníkům z našich vesnic. Přijdou všichni a tebe prosím, aby ses té schůzky zúčastnil i ty. Pozvou také stařešiny všech našich aylju, rodů, tady z našeho města. I ti musí být u toho, tohle bude záležitostí každého z nás, každého válečníka, ale i každého starce, každé ženy i všech našich dětí.“

Byla to velká událost v jinak poklidném životě městečka. Ještě před polednem přišli všichni náčelníci z okolních vsí. Kapak poručil svým lidem, aby je pohostili a umožnili jim krátký, nerušený odpočinek. Potom se všichni sešli v chrámu Slunce, pěkné, bíle omítnuté stavbě z pečlivě opracovaného kamene, s velikými lichoběžníkovitými okny. Usadili se na kamenných lavicích podél zdí a na rohožích, rozložených na kamenné podlaze. Všichni s indiánskou zdrženlivostí, ale plni napětí čekali, co jim chce mladý náčelník oznámit.

Kapak přišel v doprovodu Yamkiho Mayty, oblečen v náčelnický plášť a se všemi odznaky své hodnosti. Uprostřed chrámové prostory zůstali stát. Kněz Yamki se ujal jako první slova.

„Muži, náčelníci, vítám vás v našem chrámu životodárného Slunce! Ráno jsem je prosil, aby na nás shlédlo milostivým okem a aby vám dnes, zde; vnuklo ty nejlepší myšlenky, aby rozhodnutí byla ta nejlepší, jež by byla

ku prospěchu nás všech i celého Tawantinsuyu: Vyslechněte proto nejdříve vše, co vám chce říct a navrhnout váš náčelník Kapak Kusi, syn statečného Walpy Yupankiho!“

Kapak se zahleděl na zlatý kotouč v průčelí chrámu, na obraz božstva Slunce, a začal zvolna mluvit.

„Náčelníci, stařešinové všech našich aylju, válečníci a moudří mužové! Svolal jsem vás sem proto, abych vám vyložil, jak věci v Tawantinsuyu vypadají. Jak víte, byli jsme – naši válečníci v čele se mnou – při obléhání Cuzka a doufali jsme, že to bude konec neblahé přítomnosti vousatých cizinců a že v celém Tawantinsuyu opět zavládne pořádek a klidný život bez bojů a krve.

Také víte, že jsme byli poraženi a vyhnáni z pevnosti Saksaywamanu, kde zemřel slavnou smrtí můj otec, náčelník Walpa Yupanki, a řada našich statečných mužů. Potom jsme byli svědky vítězství vojsk našeho pána, inky Manka, před pevností Oljantaytambu. Tehdy jsme věřili, pevně věřili, že právě on nás povede k dalším vítězstvím, do dalších slavných bojů, v nichž porazíme konečně cizince Španěly i jejich přisluhovače, zrádce ze strany Urin, kteří se s nimi spojili k hanbě celé říše.“

„Hanba jim, ať zemřou jako psi!“ ozval se jeden z náčelníků za souhlasu všech.

„Nestalo se tak. Ten, který si říká inka Manko, ukázal trestuhodnou váhavost v okamžicích, kdy šlo o všechno, v situacích, kdy stačilo rychle se rozhodnout, rychle se odhodlat k boji, udeřit na správném místě. Všechno by pak vypadalo jinak! Jeho nerozhodnost nahrála jen bílým cizincům – Španělům, a zrádcům z naší krve. Svou váhavostí dopustil, aby se objevili i zrádci ze samého vznešeného rodu inků. Nevlastní bratr Mankův, nehodný Paullu, se stal dalším přisluhovačem Španělů, protože chce vládnout jako inka, pod ochranou Španělů.

Jenomže, muži, válečníci, on už nikdy nebude velkým inkou, synem Slunce! On bude – jestliže mu cizinci pomohou k trůnu inků – vždycky jenom jejich sluhou a bude muset dělat to, co oni budou chtít, to, co mu oni nařídí. Bude za to mít pohodlný život v přepychu a hojnosti, to je jediné, co mu z hodnosti a titulu inky zbude.“

Chrámem to zahučelo, jako by se tam usadil roj velikých včel z pralesů, zlobně a temně. Pak vyskočil jeden ze stařešinů aylju z Maču Pikču.

„A co my, Kapaku? To budeme poslouchat toho Paullua? A kde je vlastně inka Manko?“

„Vezmu to z druhé strany tvých otázek, bratře. Ten, kdo si říká inka Manko, odtáhl do oblasti pralesů, kam za ním Španělé nepůjdou, aspoň on v to doufá. Odešel a nechal nás tady napospas. A jestli budeme poslouchat Paullua? Já myslím, že ne, ale do toho máte co mluvit i vy!“

Po těchto slovech vypukla bouře nesouhlasu. Muži vyskočili ze svých sedadel a chrámem zvučela jejich volání.

„Nikdy, nechceme poslouchat zrádce! Pryč s Paulluem a se Španěly!“

Kapak je po chvilce utišil vztyčením ruky. „Slyšel jsem vás, bratři! Vaše rozhodnutí je jasné. Žádný Manko a žádný Paullu! Já bych vám ale chtěl říct ještě něco, chtěl bych vám ještě něco navrhnout. Budou to dvě věci, o nichž bych pak rád slyšel, co si myslíte.

Můj první návrh se týká naší bezpečnosti. Promyslel jsem si všechno a došel jsem k názoru, že se musíme mít na pozoru. Zvláště teď, když jsme pobili španělské posly. Rozhodně nemáme právo vystavovat naše město a vesnice, naše starce, ženy a děti nebezpečí, že sem vtrhnou ti Španělé nebo zrádci ze strany Urin a budou se snažit nás zničit. Proto navrhuji, abychom po sobě zahladili stopy, jako bychom tu nežili, a uzavřeli co nejdůkladněji ten náš koutek hor.“

„Ale jak, Kapaku?“ zeptal se zamyšleně rozvážný Kispe.

„Musíme obnovit hlídkování směrem k silnici, jako jsme to už dělali. To bylo užitečné, ne?“ ozval se jeden z náčelníků.

„Bylo, jistě že bylo,“ odpověděl mu Kapak, „myslím si však, že to dnes už nestačí. I o tom jsem přemýšlel cestou z Cuzka sem a mám pro vás celou řadu návrhů. Museli bychom se všichni spojit, věřím však, že by se nám to podařilo. Jako první krok bychom měli dokonale zahladit naši stezku, která odbočuje z hlavní silnice. Nebude to právě lehké, ale je tam znamenitý terén, a tak by to mohlo jít.“

„Půjde to, Kapaku!“ vykřikl jeden z vesnických náčelníků, šlachovitý starší muž.

„Právě od tebe jsem to chtěl slyšet, Atochu,“ usmál se Kapak, „protože ty jsi nejzkušenější lovec z celého našeho kraje a nejlepší stopař. Když to říkáš ty, tak se to jistě povede. Ukládám ti tedy, aby sis vybral lidi a postaral se, aby stezka zmizela. Musíte ji dokonale zahladit až k první bažině, odkud vytéká první bystřina.

Tam nás čeká další úkol. Jestli se povede to, co si představuji, pak bychom měli z větší části vyhráno. Chtěl bych nechat od toho místa zmizet stezku tak dokonale, aby ji už nikdo nenašel. Tedy myslím tím nikdo z cizích lidí, protože my samozřejmě budeme vědět, kudy povede.

Jak víte, tečou tam shora tři říčky, tři bystřiny. Každá z nich vytéká z dosti velkých bažin, které jsou v době dešťů vlastně mělkými jezírky. V těch močálech jsou prameny. Představuji si celou věc tak, že v místech, kde říčky pramení, jim zatarasíme koryto a postavíme malé, docela nenápadné hráze, stačí tak na tři pídě vysoké, z kamenů a drnů. Co se stane? Voda nebude moci odtékat, zvedne se a vytvoří jezírko, mělké sice, přitom však dosti veliké, aby zaplavilo stezku, jež vede suchým okrajem bažiny. My víme, kudy vede. Nebude to však vědět nikdo cizí. Až přijde k jezírku, nebude také vědět, že je vlastně mělké, a rozhodně v něm nebude stezku hledat.

Takhle to uděláme u všech tří močálů, ze všech tří uděláme jezera. Tím bude stezka zakryta v dlouhém úseku. Mezi jezírky ji můžeme také zahladit, myslím si však, že to nebude nutné. Z jedné strany vody nebude vidět na místo, kde bude stezka zase vycházet ven, protože to bude vždycky za svahem, stezka vede dost klikatě. A až se jezírka naplní, bude voda zase téci dále, bystřiny budou proudit, jako proudily dříve, a nikomu nebude nic nápadné.

A od posledního jezírka už máme jen jedno slabé místo. Jistě uhodnete které. Správně, je to přechod přes rokli, přes řeku Pampačuku. Tam máme náš visutý most z tlustých lan, která společně vyměňujeme každých pět let…“

Do Kapakovy řeči se vmísil výkřik:

„Počkej, náčelníku! Jak budeme Pampačuku přecházet, když most zničíme a odstraníme?“

„I na to jsme už přece jednou také mysleli, Kispe. Nepamatuješ se?“ promluvil Kapak. „Nebudeme most ani odstraňovat, ani ničit! To by bylo zbytečné. V případě nebezpečí stačí přesekat hlavní lana na straně bližší k nám a most spadne. Přes Pampačuku a její rokli nikdo bez mostu nepřejde. Přece víte líp než já, co se stalo, když povodeň most poškodila, jakou velkou oklikou jsme museli horem obcházet, abychom se dostali na druhou stranu. Údolím Urubamby přece také nelze projít!“

Nyní promluvil kněz Yamki, rozvážně a stručně:

„Náčelníci a stařešinové, slyšeli jsme návrhy náčelníka Kapaka Kusiho. Já si myslím, že jsou dobré, že se dají uskutečnit. Kdyby se nám to podařilo, mohli bychom tady žít dlouhou dobu v klidu a míru. Oddělíme se od ostatního světa, budeme však dále žít před tváří božského Slunce a podle starých dobrých zákonů Tawantinsuyu. Já ale nejsem válečník, a nemohu proto vše posoudit z různých stran. Teď byste se k tomu měli vyjádřit vy! Mluvte, muži!“

Po těchto slovech se zvedl Aljin, náčelník vesnice Runku. Byl nejstarší ze všech náčelníků, byl však dosud statný a pružný.

„Díváš se na mne, Yamki, a tak ti odpovím. Jsem tu z vás nejstarší, ale dosud jsem nezapomněl, jak se používá k’orawa, prak, ani jsem dosud neodložil do kouta zapomenutí svůj válečný kyj. Já s návrhem náčelníka Kapaka zcela souhlasím a prohlašuji, že mu se svými lidmi budu stát po boku do posledního dechu, a hlavně – vezmeme si na starost most. A myslím si, že nikdo z nás, jak jsme tady, se nebude na věc dívat jinak. Mýlím se, bratři?“

„Máš pravdu, nemýlíš se!“ Takové a podobné výkřiky zahlaholily chrámem. Všichni vyskočili a nadšeně projevovali své sympatie mladému náčelníkovi. Yamki je pozoroval, jednoho po druhém. Těšilo jej, že mají Kapaka rádi a že si cení jeho rad a návrhů. Měl radost, že se k všeobecnému nadšení pro Kapakovy plány přidal i Kunka, stařešina aylju Sará, rodu kukuřice, známý svou váhavostí a opatrností, jež často hraničila s vyslovenou nedůvěrou ve vše, co bylo podle jeho názorů novotou a neobvyklým záměrem nebo rozhodnutím. Pak utišil vzrušení všech zvednutím ruky.

„Náčelníci a stařešinové, Kapak vám chce předložit ještě jeden návrh. Poslouchejte dobře!“

Mladý náčelník se rozhlédl po přítomných.

„Bratři, to, o čem jsme dosud hovořili, to je jen jedna stránka věci. Musíme si však promluvit ještě o té druhé, protože bez té by nám ta první byla málo platná. Dohodli jsme se, že se v našem koutě hor nad Urubambou uzavřeme, že se oddělíme od ostatního světa. Chceme tu žít za jezírky, jimiž smažeme stezku, jako kdyby dál už nic nebylo. To ovšem znamená, že budeme muset vystačit ve všem s tím, co tady máme, že si budeme muset

zhotovit sami všechno, co budeme potřebovat.

To platí především pro naše zásobování. Uvědomte si, že budeme jíst jen to, co si sami vypěstujeme, že budeme žít jen z našich polí a domácích zvířat. Také v oblékání budeme mít jen to, co si sami opatříme – vlnu z našich stád lam a alpak a stejně tak i výrobky z jejich kůží a kožešin. Znamená to ale také, že přestane dosavadní možnost vyměnit si bronzové nářadí, čepele a další potraviny, hlavně kukuřici, za naše zlato, které jsme rýžovali z potoka nad Sayak Markou. Za to zlato nám chrám Slunce v Cuzku a inkova skladiště dávaly hodně bronzu a zrní…“

„Tak se prostě bez toho všeho obejdeme!“ ozval se Mančaj.

„Souhlasím s tebou, Mančaji,“ ujal se znovu slova Kapak, „bude nám to však citelně chybět. Rýžovat zlato samozřejmě přestaneme, co bychom s ním dělali, a stejně není k ničemu, k žádnému užitku. Je to hezká věc jen na lesklé ozdoby pro chrámy a na vybavení inkova dvora. Musíme však všechno to, co jsme za zlato vyměňovali, nějak nahradit. To bude znamenat velkou práci, bratři! Budeme muset co nejrychleji postavit nové terasy, nová pole a obdělat každý kousek půdy, který se k tomu bude jen trochu hodit. Každá hrst zrní a brambor nám bude dobrá! Kromě té stavby teras a přípravy nových záhonů a políček budeme muset až do příští sklizně co nejúzkostlivěji šetřit s každým zrnkem kukuřice a kinuy, s každým bramborem, s každým kouskem placky as každým soustem zeleniny. Všechno, co ušetříme, musíme zasít a zasázet, abychom měli dost pro všechny.

Další věcí je maso. Od této chvíle nesmíme zabít jedinou lamu, alpaku či morče bez důkladného uvážení, zdá to je bezpodmínečně nutné. Musíme svá stáda lam a alpak co nejvíce rozmnožit a stejně musíme co nejvíce rozmnožit i morčata.

A ještě něco. Vy, náčelníci vesnic, mi budete muset velmi pomáhat. Musíme počítat s tím, že nepřítel pronikne až sem k nám. Kdyby se to stalo, shromáždili byste se všichni s ženami a dětmi tady, v Maču Pikču, protože tady se můžeme nejlíp bránit. Vaši pomoc budu potřebovat ve dvou věcech. První z nich je stavba dalších terasovitých polí směrem dolů k Urubambě, pod těmi, která zde už máme. Proč, to vám snad nemusím vysvětlovat.

Kromě toho musíme znesnadnit přístup do samého města. Promyslel jsem vše a navrhuji, abychom odlámali vnější okraj přístupové cesty a ponechali jen úzkou stezku. Myslím, že se to dá udělat v délce dobrých tří set kroků. Potom tam, kde se stezka obrací okolo skalního útesu do plochy našich terasovitých polí, tam bych chtěl postavit dvě nevysoké věže z velkých kamenů, mezi nimiž by musel každý projít. Tento vchod – jediný na náš skalní útes – bude pak možno uzavřít a bránit.

Od těch věží směrem nahoru i dolů budeme muset postavit opevňovací zeď. Směrem nahoru to bude v délce asi patnácti kroků, až ke skalní stěně, která je dost příkrá, aby se nedala jen tak zlézt. Směrem dolů to bude asi dvacet kroků, až k začátku srázu do té hluboké rokle. Z jiné strany není přístup do města možný, takže budeme dobře chráněni. I kdyby nás obléhalo sebesilnější vojsko, bude stačit k obraně všehovšudy čtyřicet, nejvýš padesát válečníků, k takové obraně, která nám zaručí úplnou bezpečnost na tak dlouhou dobu, dokud budeme mít co jíst.

A ještě něco! Tam, kde začíná strážní útes, stanoviště našich kondorů, tam budeme muset vylámat a vybudovat dosti velkou nádrž na dešťovou vodu. Může se stát – to se přece stává – že náš pramen pitné vody ve skále pod chrámem během delšího sucha zeslábne. Kdyby nás obléhali, mohli bychom zle skončit. Neměli bychom co pít.“

Kapak skončil svou velkou řeč a shromáždění mlčelo. Každý přemýšlel o tom, co právě vyslechl. Byly to velké plány a nebylo možno je obsáhnout jediným pohledem. Tady byla na místě kromě nadšení ještě rozvaha! Dá se to vše udělat a zajistit, nebo nedá? Po chvíli mlčení se ozval Yamki:

„Tak co, válečníci, přistoupíme na to?“

Muži na něj pohlédli nesmírně vážnýma očima a pokynuli hlavami.

„Přistoupíme, Kapak to dobře vymyslel!“

KAPITOLA 13

Náčelníci zůstali ve městě ještě jeden den. Sešli se znovu se stařešiny rodů a zkušenými odborníky pro jednotlivé práce. A byl to skutečně plodný den! Pečlivě promysleli všechny úkoly, stanovili si jejich postup a určili, kdo kterou práci povede. Dohodli se, že z každé vsi přijde do Maču Pikču pět dospělých mužů a pět dospívajících mladíků, kteří budou, pomáhat při stavbě zemědělských teras a při opevňovacích pracích.

Slunce stálo na obloze nejvýš, když se náčelníci z vesnic loučili a chystali se k odchodu. V té chvíli se ozvalo shora, z útesu, volání kondora.

„Muž na stezce, běží sem, běží!“

„Něco se stalo!“ vydechl Kapak. „Jinak by neběžel.“

„Vyčkejme!“ uklidňoval kněz Yamki. „Nemusí být hned zle!“

„Já už nikomu a ničemu nevěřím,“ ozval se stařešina rodu Amkha, Kispe, s hlubokým povzdechem, „tohle je zlá doba! Už abychom měli všechno hotovo a mohli žít zase v pokoji a míru!“

Všichni zůstali před náčelníkovým domem, na náměstí. Čekali, s čím běžec přijde, jakou zprávu přinese. Napětí bylo takové, že si nikdo z přítomných nesedl, všichni stáli, nebo neklidně přecházeli náměstím. Konečně vběhl na prostranství určený mladík. Prudce oddychoval, usedl na kamennou lavici a v prvním okamžiku nedokázal vyrazit slova. Oběma rukama se opíral o lavici a prudký dech svištěl z dmoucí se hrudi.

Do ticha náměstí se zařízl výkřik.

„Čaupi, co se stalo?“

Všichni se rázem obrátili na Aljina, náčelníka ze vsí Runku, který posla poznal. Mladík zvedl hlavu a vyrážel z těžce pracující hrudi.

„Runku přepadli… asi třicet ozbrojených mužů… vedli je dva cizinci v lesklém odění… bylo to zlé!“ Aljin na to neřekl ani slova, jen bylo vidět, jak křečovitě polyká v nejprudším rozrušení. Jako první se vzpamatoval Kapak a ujal se velení.

„Kispe, Mančaji, Kunko, okamžitě shromážděte všechny válečníky, kteří jsou po ruce! Ať se co nejrychleji ozbrojí a přijdou sem! A pak vyrazíme! Cestou přibereme bojovníky z Inti Paty, Phuyu Paty a Sayak Marky. Snad ty lotry ještě dohoníme! Ty, Yamki Mayto, zůstaneš tady a budeš se o vše starat. Zítra za námi pošli některého z rychlých mladíků, abyste věděli i zde, co se děje!“

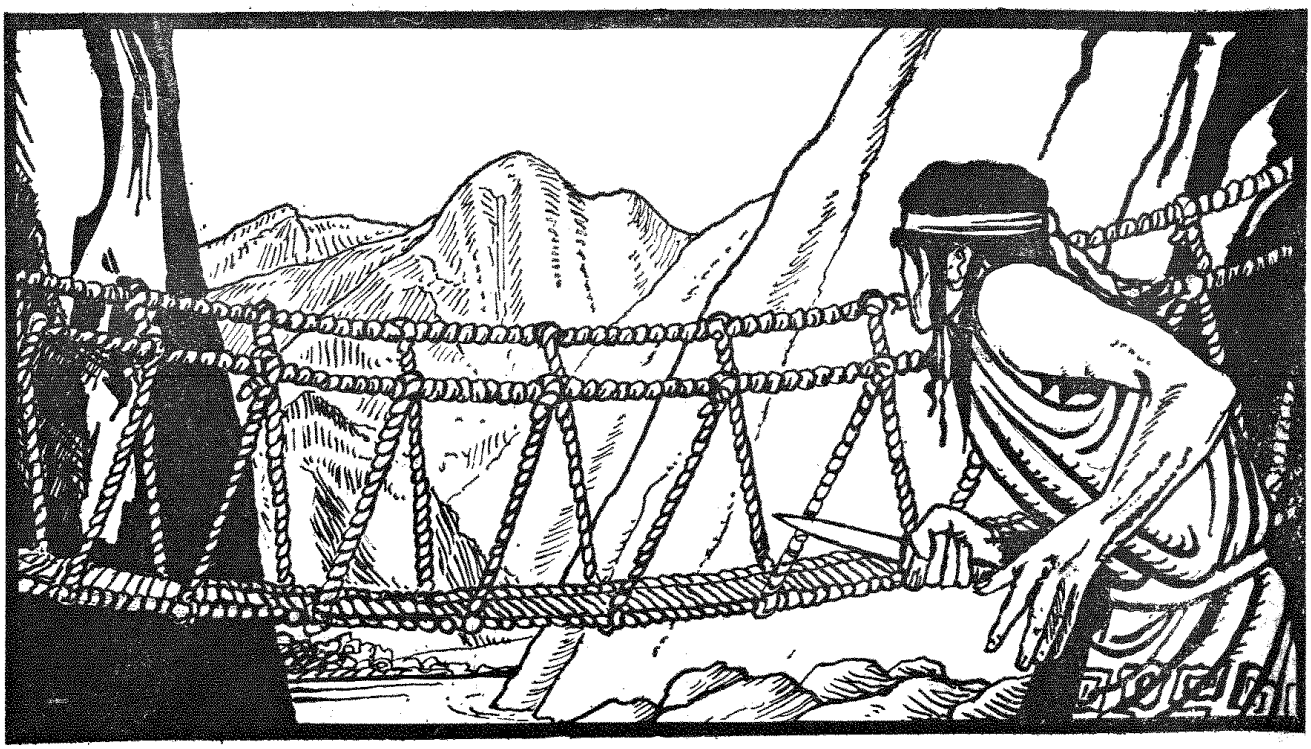
Pak zmizel ve svém domě a ve chvíli se opět objevil, oblečen v prošívaný pancíř, s dřevěnou přílbou na hlavě, v rukou válečný mlat a svazek oštěpů.

To se už scházeli na náměstí ozbrojení válečníci z města. Během krátké chvíle se tu sešlo k padesáti mužům, počítaje v to i náčelníky z vesnic. Náčelník z Ljakta Paty požádal Kapaka o zapůjčení kyje a poslal jednoho z přihlížejících chlapců, aby doběhl do jeho vesnice, ležící za Maču Pikču, a přivolal bojovníky i odtamtud. Měli jít co nejrychleji za hlavním oddílem, který se okamžitě vydal na spěšný pochod. Unavený posel zůstal ve městě, aby si odpočinul.

Během shromažďování mužů se neblahý posel stačil do té míry vzpamatovat ze své zchvácenosti, že mohl v trhaných větách vylíčit, co se stalo‘. Brzy ráno, nedlouho po východu slunce, právě v době, kdy lidé snídali, vrazila do vsi tlupa ozbrojenců, Indiánů, vedená dvěma Španěly v pancířích. Museli přespat v kopcích nad vsí, nebo nejdále u třetí bažiny. Vpadli do vsi tak náhle, tak překvapivě, že na nějakou obranu už nebylo ani pomyšlení. Zabíjeli každého, kdo jim přišel do cesty, nejen bojovníky, kteří se jim postavili na odpor se zbraní v ruce, s tím, co popadli, ale i ženy a děti.

Mladíka, který přiběhl se zprávou, vyslal jeho otec v okamžiku, kdy věděl, že je vše už ztraceno. Co se dělo dál, chlapec nevěděl, podařilo se mu proklouznout za domky vesnice, do křoví, a odtud utíkal téměř celou cestu až do města. O přepadu pověděl ve všech třech vesnicích, kterými probíhal.

Muži vedení Kapakem šli tak rychle, jak jen mohli. Brzy byli v Inti Patě, ve vsi, jež byla nejblíž k Maču Pikču. Tam se k nim přidalo čtrnáct bojovníků. Dalších dvanáct mužů přibrali v Phuyu Patě. Slunce bylo ještě vysoko na obloze, když došli do Sayak Marky. Ve vsi vládl velký zmatek. Válečníci nespatřili jediného muže, jen pár mladíků, kteří pomáhali ženám balit rance s trochou jídla a šatstva do vlněných přikrývek. Všichni se zřejmě připravovali k odchodu.

Náčelník Sayak Marky zavolal na jednoho z mladíků: „Tupu, pojď sem! Co se děje?“

Mladík přiběhl: „Náčelníku, tvůj bratr nařídil, abychom sebrali, co se dá, a odešli s ženami a dětmi zatím do Phuyu Paty. Měl strach, že by ti nájezdníci mohli přijít i sem.“

„Dobře udělal,“ ozval se Kapak, „a kde je on a muži?“

„Ozbrojili se a šli směrem k Runku. Vědí, že k vám běžel posel. Prý na vás počkají na dohled od vsi, kterou chtějí do vašeho příchodu z úkrytu pozorovat.“

„Přišel sem někdo z Runku?“ zeptal se ještě Kapak.

„Přišel,“ přikývl chlapec. „Dvě ženy se čtyřmi dětmi a dva muži. Ty ženy jsou tamhle, ty, co sedí u toho třetího domku. Nedostanete z nich kloudného slova, jak jsou vyděšené, a ti dva muži šli s našimi zpět.“

„Odveďte ty ženy a děti raději až do Inti Paty a možná, že byste to dokázali ještě dnes až do města. Bylo by to nejlepší. Nevíme, co se bude ještě dít,“ poradil Kapak, zatímco náčelník si šel do své chýše pro zbraně. Pak zavelel: „Jdeme dál!“

Odtud už nebylo do Runku daleko, tak šest tisíc kroků, cesta však vedla klikatě, napřed úzkou roklí, podél potoka a pak přes dosti vysoké sedlo mezi dvěma kopci. Kapak vyslal pro jistotu napřed dva mladé muže jako zvědy, aby se zabezpečili před jakýmkoliv překvapením. V horském sedle se setkali s muži ze Sayak Marky. Leželi na zemi za trsy žluté, tuhé horské trávy. Dole pod nimi byla nešťastná ves Runku. Odtud mohli alespoň zhruba rozeznat, co se ve vsi děje. To, co spatřili, bylo velice smutné. Jediný domek nezůstal celý, všechny do posledního byly vypáleny. Zbyly tam jen kamenné zdi, z nichž se ještě kouřilo z dosud doutnajících zbytků spálených doškových střech a jednoduchých dřevěných konstrukcí krovů.

Mezi domky se pohybovaly postavy mužů a v jednom okamžiku se na jedné z nich odrazily paprsky slunce, nachylujícího se k obzoru, na něčem lesklém. Nepochybně to byl pancíř jednoho ze Španělů. Kapak vyzval své muže, aby se posadili a odpočívali. Sám hledal náčelníkova bratra, aby se dověděl, co se dělo a děje. Ten přivolal mávnutím ruky náčelníka k sobě.

„Podívej se, náčelníku, jak vesnice vypadá! Zdá se, že z vesničanů není nikdo naživu, aspoň od chvíle, kdy jsme sem přišli, jsme nikoho neviděli, jen ty cizí bojovníky.

Viděli jsme, jak vesnici vydrancovali a rozebrali si všechno, co se jim líbilo a hodilo. Mají ty rance složené

tamhle vpravo, asi dvacet kroků od posledního domku, u stezky k silnici. Pak rozdělali oheň a jedli. Když skončili s jídlem, zapálili střechy všech domků, jednu po druhé. Až sem jsme slyšeli jejich pokřik nad hořící vsí.“

Muži ve vsi se zatím shlukli a bylo vidět, že nakládají rance s kořistí a chystají se k odchodu.

„Odcházejí,“ konstatoval Kapak, „budeme muset zaútočit, nebo nám uniknou!“

„Však oni neutečou, náčelníku! Oni na nás počkají!“ zasmál se nevesele válečník.

„Jak to, že počkají?“

„Pojď opatrně dolů, tam ti to vysvětlíme! Opatrně, není třeba, aby nás tu zahlédli! Pojď!“

Slezli po břiše zpět a pak sešli k hloučku mužů. Jednoho z nich náčelníkův bratr přivolal.

„Pověz, bratře, co jsi udělal, když vás ti muži tam dole přepadli!“

Muž se zasmušile rozpovídal.

„Byl jsem zrovna kousek od chatrčí, v křoví, když k nám vpadli. Napřed jsem chtěl běžet do vsi, protože tam mám ženu a děti. Když jsem však viděl tu přesilu, zůstal jsem raději v tom křoví. Potom jsem viděl, jak zabíjejí naše, bez milosti, muže, ženy i děti, a pak jsem zahlédl, jak Čaupi utíká po stezce směrem k Sayak Marce. Řekl jsem si, že asi běží pro vás a že určitě přijdete.

Proto jsem se začal opatrně plížit na druhou stranu. Měl jsem štěstí, nikdo z těch lupičů mě nezahlédl. Když jsem byl z dohledu, vstal jsem a dal se do běhu – k mostu přes Pampačuku. Naštěstí jsem měl v opasku svůj *tumi*, bronzový nůž, a tak jsem přeřezal lana mostu a nechal ho spadnout. Aspoň odtud nemohou utéct!“

„Výborně, skvěle jsi to udělal, válečníku,“ poklepal mu Kapak pochvalně na rameno. „Je vidět, že umíš přemýšlet, že jsi rozvážný bojovník! Bez tvého nápadu bychom je museli honit na cestě k silnici. Takhle je máme pěkně zde a budeme si s nimi vědět rady. Co dělají ti lupiči tam dole?“ houkl přitlumeně nahoru k pozorovatelům.

„Odcházejí, právě odcházejí ze vsi!“

„Tak můžeme začít! Skončíme to s nimi rychle. Jdou teď k mostu a jdou pomalu, protože nesou naloupený náklad. Až zmizí tamhle za ohybem cesty, seběhneme rychle dolů. Nebudeme se zdržovat ve vypálené vsi a poběžíme za nimi. Ne přímo za nimi! Rozdělíme se na tři skupiny. Jedna půjde po stezce a zastaví se tam, kde stezka začíná klesat do té úzké rokle, jež ústí k mostu. Na tom místě je stezka nejužší, tam mohou jít nejvýš dva muži vedle sebe. Skryjí se tam za balvany a budou čekat.

V téhle skupině budou válečníci ze všech tří vesnic. Moji muži se rozdělí na dva oddíly; jeden povedu já a druhý Kispe. Rozložíme se nahoře na skalách, po obou stranách rokle, tak asi dvě stě kroků od jejího horního konce, tam, kde jsou stěny rokle nejstrmější. Ti lupiči dojdou k mostu a most nenajdou. Protože koryto Pampačuky nelze v tomto místě přejít, budou se muset vrátit, aby si vyhledali jiné místo, kde by se nějak dostali přes řeku. Protože nemohou přímo od mostu ani proti proudu, ani po proudu – skály jsou tam příliš příkré – budou muset zpět, a to právě tou roklí. A tam, zrovna tam si na ně počkáme!“

Stačili taktak dojít na určená místa a připravit se k boji, když se lupiči objevili. Už to nebyla ta sebevědomá, hlučná tlupa, která odcházela obtížena kořistí z vypálené vesnice. Podle odříznutého mostu pochopili, že tu zřejmě nejsou sami, že je tu někdo, kdo jim uzavřel cestu zpět a určitě pro ně chystá ještě další překvapení. Svůj lup někde odložili, asi v místě, kde teď visel z druhé strany do hluboké rokle odříznutý most, a vraceli se v sevřeném útvaru, se zbraněmi v pohotovosti.

V jejich čele šel Španěl v lesklé přilbě s chocholem z bílého peří, jeho hruď kryl ocelový pancíř a z ramen mu visel dlouhý, tmavý plášť. V ruce měl tasený lesklý meč. Druhý Španěl šel za oddílem, vzadu. Byl oblečen podobně jako ten první, měl přilbu i meč, místo ocelového pancíře však indiánský prošívaný kabátec a v levé ruce nesl čtyřhranný nevelký indiánský štít z tvrdé kůže, zdobený malbou.

Rokle byla tichá a pokojná a oddíl šel dosti rychle. Kapak je nechal přiblížit se asi na padesát kroků k bojovníkům ukrytým za balvany v zákrutu rokle. Pak se vztyčil, vyrazil vysokým hlasem bojový pokřik, spíše takové jásavé, divoké zavýsknutí, a svalil dolů balvan, který měl na okraji rokle připravený. Oddíl nepřátel byl právě pod ním.

Na toto znamení oživly horní okraje obou stran rokle postavami válečníků. Na překvapený oddíl se valily z obou stran balvany, padaly kameny, házené Kapakovými válečníky i metané z jejich praků. V několika okamžicích už dole leželo několik padlých lupičů, mrtvých nebo raněných. Shodou okolností byl mezi prvními padlý-

mi i Španěl, který šel vzadu, za oddílem. Jeden ze svalených balvanů ho srazil právě v okamžiku, kdy se uhýbal velkému kamenu, letícímu z druhé strany.

Když Kapakovým mužům došly připravené balvany a kameny do praků, začaly létat dolů do rokle oštěpy. Nepřátelský oddíl se v té chvíli zmenšil na slabou polovinu, lupiči se však na pokyn Španěla, který zůstal v jeho čele, roztáhli asi na délku oštěpu od sebe, aby neskýtali protivníkům příliš snadný cíl. To už překonali první, nejhorší překvapení, trochu se vzpamatovali a pokračovali v postupu k hornímu konci rokle. Zřejmě si byli vědomi toho, že v hluboké, úzké rokli jsou celkem snadnou kořistí a že jejich jediná naděje spočívá v tom, podaří-li se jim vyjít odtud do otevřenějšího terénu. Vtom se jim postavili do cesty až dosud ukrytí bojovníci v ústí rokle a na lupiče se snesla nová sprška oštěpů a kamenů z praků. Když je Španěl spatřil, vykřikl něco na své lidi, jejichž počet se v té chvíli zmenšil už na pouhých devět, a vyrazil rychleji kupředu. Užuž to vypadalo, že se mu podaří prodrat se sprškou střel až k bojovníkům, kteří mu uzavírali cestu vzhůru, když tu náhle padl na zem jako podťatý, svíjel se a křičel bolestí. Jeden z jeho bojovníků se k němu sklonil a zvedl jej. Bylo vidět, že pevně stojí jen na jedné noze. Druhá visela v nepřirozené poloze. Zřejmě mu kámen z praku poranil holeň.

Na obou stranách ustal na chvíli boj, všichni se dívali na Španěla s tváří zkřivenou bolestí, jak tam bezmocně stojí na zdravé noze. Levou rukou se opíral o bojovníka, který jej zvedl, pravou o meč jako o hůl. Vtom přilétl shora oštěp a probodl Španělovo hrdlo. Muž se svalil k zemi.

Boj pak netrval dlouho. Smrtí obou Španělů ztratili zbývající bojovníci poslední špetku odvahy a statečnosti. Zůstali trpně stát, jako by si přáli zemřít. Když Kapak slezl do rokle, zbývali naživu jen dva těžce ranění a jeden muž s přeraženou nohou. Válečníci z vesnic těm dvěma zkrátili muka dobře mířenou ranou válečného kyje.

Kapakovi muži se zatím shromáždili okolo lupiče s přeraženou nohou. Snášel bolesti tiše, bez hlesu a z jeho očí sršely blesky nenávisti. Kapak se k němu naklonil.

„Proč jste přepadli vesnici?“ Muž neodpovídal. Kapak promluvil znovu:

„Oba jsme z Tawantinsuyu, ty i já. Odpověz mi! Proč jsi sloužil vousatým cizincům?“

Raněnému jako by něco změklo v očích.

„Máš pravdu, ať jsi kdokoliv.“

Kapak mu podal vysvětlení.

„Bojoval jsem v Saksaywamanu ve vojsku inky Manka. Odkud jsi ty?“

„Z jihu, z Koljaa. Šli jsme s Paulluem a v Cuzku nás přidělil těmhle cizincům. Jsem rád, že jste je zabili. Všude přinášejí jen neštěstí!“

„A proč jste přepadli vesnici tam na planince?“ opakoval Kapak svou otázku.

„Ti vousáči poručili, abychom zabíjeli. Slíbili nám kořist!“

„Nevíš, jak vesnici našli?“

Indián se přes své bolesti ušklíbl.

„Šli jsme po silnici a tam jsme viděli odbočovat znatelnou stezku. I malé dítě ji musí vidět. Španělé řekli, určitě někam vede, že se půjdeme podívat. Našli jsme most a vesnicí. Tam jeden z vašich zabil jednoho z nás. Proto vousáči nařídili všechny bez rozdílu pobít.“

„A co bylo dál?“

„Španělé chytili dvě ženy s dětmi. Chtěli vědět, jestli jsou dál další vesnice. Ženy to nechtěly prozradit a tak, napřed zabili jejich děti a pak i je. Já si myslím, že tam ještě nějaké vesnice jsou.“

„Máš pravdu, jsou tam a je tam i jedno město,“ pověděl mu Aljin, náčelník vypálené a vybité vesnice, „ale to víš jen ty a už to nikomu nepovíš!“ Rozmáchl se kyjem s kamennou hvězdicovitou hlavicí a byl konec.

Bylo to slavné, ale i smutné vítězství! Nikdo z Kapakových lidí nebyl zabit a jen dva byli poraněni kameny z praků lupičů. Byla to zranění lehká, kameny vrhané z rokle neměly tu pravou prudkost, a zranění dokázali sami dojít do vsi, kde byli ošetřeni. Tam to bylo opravdu zlé, byl to hrozný pohled. Z těch, koho lupiči ve vsi zastihli, nezůstal naživu nikdo. Pobili je nemilosrdně a bez slitování, muže, ženy i děti, včetně těch nejmenších. Jejich mrtvá těla pak naházeli do domků a zapálili doškové střechy z pryskyřičnaté trávy. Z ubohých zbyla jen spálená těla, ohořelá k nepoznání.

Náčelníci se shromáždili k poradě. Rozhodli se vynést ohořelá těla vesničanů ze zbytků chatrčí a pohřbít je na úpatí skal, kousek od vesnice. Ves nechají tak, jak je, stejně z jejích obyvatel nezbyl téměř nikdo. Zachránil

se jen náčelník, který byl v Maču Pikču, posel a osm dalších lidí. To bylo vše, co zbylo z obyvatelstva vesnice, v níž žilo na sto třicet lidí. Těch deset, kteří přepad a vyvraždění Runku přežili, půjde s Kapakem do Maču Pikču, kde budou žít a pracovat. Náčelník Aljin povede ve městě práce, spojené se stavbou zemědělských teras.

Tato nešťastná událost dokázala všem, jak je důležité urychleně odříznout Maču Pikču od ostatního světa. Jak to vyjádřil Kapak: „Vidíte, bratři, teď se musíme co nejdříve dát do práce! Ze všeho nejdůležitější bude zahladit stezku od hlavní silnice. Jak nám to řekl ten lupič – každé malé dítě pozná, že tam je stezka a ta musí někam vést. Stačí trochu zvědavosti a může to dopadnout ještě hůř. Po Španělích budou ostatní jistě pátrat, a proto navrhuji, abychom všichni, jak tu jsme, šli teď hned k silnici a naši stezku zahladili. Když budeme opatrní, nikdo nás neuvidí. Pak se rychle dáme do stavby hrází, abychom zaplavili cestu vodou. Ti dva zranění půjdou do Sayak Marky – nějak už dojdou – a tam požádají, aby někdo podal zprávu dál, kde jsme a co se stalo. Tak nebudou mít naši o nás strach.

A bratři! Když jsme pohřbívali naše nešťastné mrtvé tady z Runku, utvrdil jsem se v rozhodnutí, že povedu boj se Španěly! Svůj vlastní boj, svou vlastní válku. Ne za inku Manka, ani za nikoho jiného! Budu válčit, abych pomstil ty mrtvé ženy a děti z Runku! Kdo z vás chce jít se mnou, bude vítán!“

„Veď nás, Kapaku Kusi!“ zahřměla odpověď všech.

KAPITOLA 14

Na všechny teď čekala spousta práce. U vypálené vesnice si válečníci trochu odpočinuli a pak se hned vydali na dosti dlouhý pochod. To byli ti, jež Kapak vybral k zahlazení stezky od hlavní silnice. Těchto dvacet mužů, které vedl zkušený stopař Atoch, muselo vystoupat dosti vysoko do hor, aby tam na jednom příhodném místě mohli obejít neschůdnou rokli, kterou bouřil tok bystřiny Pampačuky. Druhá skupina na ně čekala v místě, kde začínal dříve most a kde jej onen muž z Runku odřízl.

Mít zase most považovali náčelníci za nesmírně důležité, protože bez něho by se cesta k silnici značně prodloužila a znesnadnila, zvláště pro ty, kteří by šli s nákladem. Obnova mostu nebyla snadnou prací. Ze strany, kde byl odříznut, přehodil jeden z mužů na druhou stranu kámen, k němuž byla přivázána dlouhá, tenká šňůra. Tou si pak přitáhli lano, upletené z lamí vlny, jaké měla a má každá indiánská domácnost v horách. Lana přinesli mladíci ze Sayak Marky v době, kdy první skupina obcházela Pampačuku.

Těmito pevnými lany pak přetáhli přes rokli odříznutý most a upevnili na místo, kde byl dříve zakotven za skalními útesy. Takové indiánské andské mosty byly velice zajímavými stavbami. Jejich základ tvořila obvykle dvě silná lana z rostlinného materiálu, v jejichž pletení byli Indiáni mistry. Tato lana napnuli přes rokli tak na dvě pídě od sebe a prostor mezi nimi byl vyložen krátkými kusy dřeva, položenými napříč přes obě lana a přivázanými pevnou šňůrou.

Potom přes rokli napnuli ještě dvě další lana, tenčí, o něco výš než ta silná a ve větší vzdálenosti od sebe. Tato lana pomáhala, oněm silným nést váhu mostu a jeho zatížení a sloužila zároveň jako zábradlí, zajišťující ty, kdo most přecházeli. Byla navíc spojena se základními, silnými lany krátkými spojnicemi.

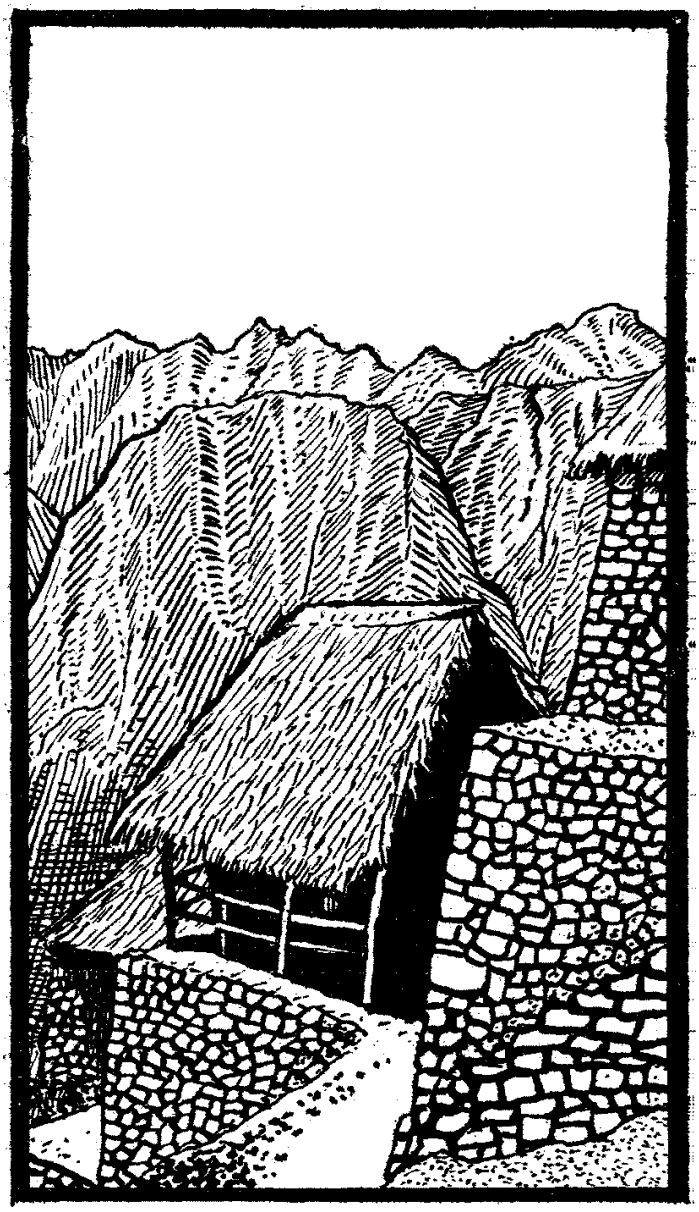
Než byl most upevněn, přišlo k pracovníkům pět mladých mužů, kteří přivedli z vesnic Phuyu Paty a Sayak Marky karavanu dvaceti lam s náklady potravin. Byly to sušené brambory zvané čuňo, sušené lamí maso čarki a kukuřice drcená na hrubou mouku. To byl nejběžnější jídelníček lidí z And, polévka ze sušených brambor a lamího masa, zahuštěná hrubou kukuřičnou moukou. Atochův oddíl se hned vydal na cestu k silnici a dokončení mostu přenechali svým druhům.

Atoch byl moudrý stopař a rozuměl dokonale své práci. Největší pozornost věnoval se svými muži prvnímu úseku cesty, dlouhému asi dvě stě kroků. Byl zcela patrný, od silnice, stoupal povlovně do svahu, až stezka zmizela v křovinách. Toto byl nejdůležitější úsek, tady museli indiáni rozvinout všechno své stopařské umění, aby dokonale zmizel. To ale ještě nestačilo. Z druhé strany silnice přinesli a do terénu opatrně zasadili pár žlutozelených, kamenům podobných trsů andského mechu yarety a celek doplnili rozmístěním a zasázením žlutavých trsů tuhé horské trávy chiču.

K této práci potřebovali půldruhého dne. Nejlépe se jim pracovalo za podvečerního šera a brzy ráno, za prv-

ního úsvitu dne. V tuto dobu byl na silnici klid, protože Indiáni neradi cestují, když není na obloze slunce, jejich nejvyšší božstvo a ochránce, V soumraku po západu slunce a před jeho východem se podle jejich víry svět jen hemží všelijakými zlými, nebo alespoň lidem ne právě nakloněnými duchy a mocnostmi, a proto je nejlepší zůstat v domě, nebo v jeho blízkosti.

Této víry Atoch plně využil. I když jeho mužům nebylo právě volno při pomyšlení, že se vystavují oněm obávaným silám, dokázal je přesvědčit, že musí co nejlépe využít doby, kdy nebudou v práci rušeni. Uznali to, protože jen za první odpoledne museli šestkrát přerušit své dílo a skrývat se v křovinách, aby se vyhnuli zvědavosti cizích poutníků nad neobvyklou prací. Stopu stezky se posléze podařilo dokonale smazat.

Jakmile se dostali mezi křoviny, byla už práce snadnější, a ještě lépe se jim pracovalo, jakmile překročili první kopec a dostali se zcela z dohledu od silnice. I když zde už nemuseli dávat pozor na každý kámen a každou větvičku a leckde mohli maskovat stezku pouhým posypem drobného štěrku, na nějž pak roztrousili suché loňské listí z okolních křovin, přece jen si celá práce vy žádala hodně času. Ten úsek stezky od silnice až k prvnímu žlutozelenému močálu – průměrný chodec jej mohl ujít za dobu od východu slunce do sklonku pozdního odpoledne – si vyžádal plných šest dní pečlivé práce.

Když dospěli k onomu močálu, našli tam muže z Maču Pikču v plné práci. Stavěli na odtoku bystřiny nenápadnou, nevysokou hráz, v níž zatím ponechávali vodě volný průtok. Celou hráz mistrně maskovali velkými, plochými drny žlutavě zeleného nízkého porostu, který vypadá jako něco mezi mechem a trávou. Stavitelé hrází uvítali, že pět Atochových mužů zůstalo s nimi, aby bylo možno práci uspíšit.

Zbylí bojovníci odešli k dalšímu močálu, kde se stavěla podobná hráz. Během dvou dnů bylo vše hotovo a otvory V hrázích se mohly uzavřít. Všichni pak s napětím sledovali, jak se mělké, ale dosti rozlehlé pánve obou mokřin začínají plnit vodou. Šlo to pomalu, zdaleka ne tak rychle, jak by si byli všichni přáli. Na noc zůstali všichni na místě.

Za úsvitu je vyburcoval jeden z mužů, který se první probudil.

„Muži, muži, vstávejte a podívejte se! To stojí za to!“ Muži se vybalovali ze svých plášťů a protírali si oči. „To je vody!“ vykřikl kdosi.

„A měli jsme štěstí, že jsme si lehli raději dál. Tam, co jsme spali včera, bychom měli mokré probuzení!“ volal druhý.

„Br, probudit se v mokru, to by nebylo nic příjemného,“ dotvrzoval třetí.

Kapak byl nadšen. „Muži, podívejte se na tu plochu! To už je pořádně vody! A to ještě chybí k odtoku skoro

celá píď. Až bude voda u vrcholu naší hráze, bude tohle jezero ještě o dobrou třetinu větší.“

Šli se podívat k hrázi a měli radost, že pevně drží a neprosakuje. Po snídani – vařené brambory zapíjeli vodou, aby se mohli dát co nejdříve zase do práce – se krátce poradili.

„Atochu, co bys udělal teď?“ zahájil Kapak. Zkušený; stopař se rozhlédl.

„Voda bude sahat až tamhle k tomu příkrému svahu a tuhle vpravo asi k těm černým kamenům. Já bych byl pro to, abychom zahladili co největší kusy stezky tam, kde bude vycházet z vody. Až sem, k vodě, je sice slabounce znatelná, ale to nemusí vadit. Proč by k vodě nemohla vést zřídkakdy užívaná cesta? A dál? My přece víme, kudy stezka vedla dřív a dokážeme vodou projít. Ten, kdo to neví, bude zapadat dost hluboko, když by se vůbec pokusil o přechod. A kdo by lezl jen tak, pro nic za nic, do studené vody?“

„Máš asi pravdu, Atochu!“ přisvědčil Kapak. „Pojďte, muži, projdeme, dokud není vody ještě víc. Turmi a Saphi, vy dva tu zůstanete a počkáte, až se voda rozleje do největší šířky, až začne přetékat hráz. Potom upravíte odtok a odstraníte všechno, co by mohlo být nápadné. Jdeme!“

Podobně dopadla stavba hráze i u druhého močálu a muži pociťovali velké uspokojení, když se brodili mělkou vodou jezírka těmi místy, kde ještě před nedávném byla cesta, do svých vsí a do Maču Pikču. To určitě nikdo neodhalí, a ani nemůže odhalit, že tudy vůbec kdy nějaká stezka vedla!

Společnými silami pak ještě postavili hráz u třetího močálu, a tím byl jejich úkol u konce. Když se vraceli, byl už také most dokonale opraven a upevněn. Teď se mohou cítit v bezpečí! O celé té práci si povídali s uspokojením u ohňů za vypálenou vsí Runku. Každý měl něco, co chtěl říci ostatním, každý všechno to prožíval jako válečné tažení a každý byl hrdý na svou práci i na dílo svých bratří.

Obejít jezera nebylo právě snadné. Kdyby to už vůbec někoho napadlo, což nebylo pravděpodobné, měl by po • levé ruce příkré srázy, na něž by musel pracně šplhat a obcházet je. Po pravé straně byl terén poněkud schůdnější, byl to však dosti šikmý svah, posetý balvany a velmi kamenitý. Vážnou překážku zde tvořily tři dosti hluboké rokle, jež si během času vyryly v terénu ony tři potoky, vytékající z močálů, jež se za období dešťů měnily v burácející bystřiny.

Ve vesnicích ani v Maču Pikču samém také nezaháleli. Zbylí muži, ženy a dospělejší děti pokročili v přípravách sklizně úrody z terasovitých políček a také stáda lam a alpak nebyla zanedbávána. Náčelníci s uspokojením obcházeli pole a zjišťovali, že toho roku bude opravdu dobrá úroda a nebude třeba bát se hladu. Navíc tu zůstávaly dosti velké dávky z úrody všech plodin, jež až dosud museli povinně odvádět do státních sýpek a skladišť.

Stavba nových zemědělských teras slibně pokračovala. Muži nosili kameny a stavěli zdi, vždy lehce nakloněné , směrem ke svahu, aby byly pevnější a odolnější. Zeny a mladí přinášeli v koších a vlněných pytlích na zádech úrodnou prsť zdola, z údolí řeky Urubamby, každý podle svých sil, kolik kdo unesl. Všichni se snažili, aby udělali co nejvíce, aby každý odvedl co nejlepší kus práce. Až budou terasy hotové, nikdo v Maču Pikču se nebude muset bát hladovění, ani kdyby se některého roku úroda právě nevyvedla.

Také opevňovací práce úspěšně pokračovaly. I zde se uplatňoval jeden ze základních zákonu říše inků – nebuď líný – takže v celém městečku i v okolních vesnicích opravdu nebyl nikdo, kdo by nepřispíval podle svých‘ nejlepších možností k dílu pro všechny.

Kapak byl všude, kde se něco dělo. Jakožto náčelník byl odpovědný za práci ve své oblasti. I když už vlastně nepodléhal správnímu systému říše – zdálo se, že se v hlavním městě nenašel nikdo, kdo by si vzpomněl na Maču Pikču – musel stále myslet na to, že o existenci jemu svěřeného území se určitě ví.

Připomněl mu to nejednou kněz Yamki Mayta. Každý přece věděl, že deset rodin vede *čunka kamayu*[1], deset těchto malých náčelníků řídí *pakaka kuraka,* nad stem těchto je *hunu kuraka*, jemuž zase velí *apu* – místodržící, který je podřízen přímo inkovi. On sám, jakožto náčelník města a určité oblasti, měl hodnost pakaka kuraka, i když se staral vlastně o více lidí.

Znal svého nadřízeného náčelníka, který původně sídlil v Cuzku. Byl to statečný muž, věrně oddaný inkovi Mankovi, muž, který nenáviděl cizí vetřelce. Tento kuraka se zúčastnil Mankova povstání a víc se do Cuzka nevrátil. Kapak o něm při své poslední návštěvě v chrámu Slunce zaslechl, že odešel s Mankem do oblasti pra-

[1] *čunka* – deset, *kamayu* – ten, kdo se stará

lesů a že hrabiví Španělé vyhnali za trest příslušníky jeho rodiny daleko na jih, do Koljaa, a jeho majetek i dům zabavili pro sebe.

Tento náčelník měl na starosti širokou oblast, k níž náleželo i Maču Pikču. Pochopitelně ji dobře znal, jak mu kázala jeho povinnost. Protože však v říši inků neexistovalo písmo, musel si takový náčelník všechny podrobnosti o své oblasti dokonale pamatovat. Když však celý ten velice složitý a promyšlený systém říše padl a kuraka zmizel, mohl Kapak doufat, že si v Cuzku sotvakdo brzy vzpomene, že nějaké Maču Pikču vůbec existuje. A protože věděl, že jeho krajané, Indiáni, nikdy a nikomu nevykládají o tom, nač se výslovně neptá, zvláště ne cizincům, mohl si být téměř jist, že se Španělé o existenci jeho města hned tak nedovědí.

Tak plynul v nerušené práci čas a zapadlý kout nad hlubokou roklí Urubamby žil v klidu a míru po svém. Zamaskování cesty od hlavní silnice a zaplavení tří jezírek se zatím dokonale osvědčovalo. Přesto udržoval Kapak stálé hlídky kondorů na vysokém útesu, jejich hlášení se však omezovala výhradně na příchozí ze sousedních, blízkých vesnic, kteří přicházeli vypomáhat při obou důležitých dílech, při stavbě teras a při budování opevnění.

Všechno dění pak přerušila na čtyři měsíce doba dešťů. Z nízko ležících mraků se lily proudy vody, lijáky přicházely téměř denně, vždy odpoledne. Lidé zůstávali doma a věnovali se domácím pracím. Ženy spřádaly vlnu lam a alpak, aby z ní mohly utkat a ušít oblečení pro všechny členy rodiny, pokrývky a pytle na uložení úrody a potravin, muži vyráběli a opravovali domácí zařízení, nářadí a nástroje. Tentokrát jim však přibyla další práce, oprava zbraní a výroba nových, ať už to byly válečné kyje, či oštěpy a vrhací prkénka k jejich metání, opravy dřevěných nebo proutěných přileb a prošívaných pancířů či přitesávání a úprava kamenů do vlněných praků, dvojitých smyček dlouhých asi jako mužská paže, pečlivě upletených z pevné vlny. Ty kameny musely být velké asi jako slepičí vejce, pěkně zaoblené a přibližně stejně těžké.

Všichni válečníci se připravovali na dobu, kdy skončí deště a přijde celá řada měsíců, kdy bude obloha zářit nerušenou modří a slunce bude vycházet z chladných, ledových nocí do překrásných dnů. V té době hodlají vyjít do boje. Chtějí vyrážet ze svého horského úkrytu tiše jako horské pumy a přepadat a bít nepřítele, kde jej naleznou. Vždyť se přece rozhodli mstít vypálené Runku a jeho pobité obyvatele, mstít se vousatým cizincům za to, že rozbili slavnou říši Slunce. Chtějí se bít a raději do jednoho padnou, než by změnili svůj názor!

KAPITOLA 15

Po období dešťů byl celý kraj jako umytý a omlazený. Všechno bylo svěží, stráně okolo Maču Pikču se zazelenaly mladou trávou a na terasách pěkně vyrážely zemědělské plodiny. Po obloze se přestaly honit olověné mraky, modř nebe byla jako vymetená a z ní se usmívalo sluníčko, jako by i ono bylo očištěné a omyté přívaly dešťů. Celá příroda se doslova třpytila, všechno dýchalo spokojeností, že je chmurná doba zimy tatam.

Za Kapakem přicházeli náčelníci s dotazy, kdy mohou počítat s tím, že vyrazí na první výpad proti nepříteli. On sám by šel co nejdříve, měl sto chutí bít nepřítele, zdržoval jej však kněz Yamki Mayta, který mladému příteli při každé vhodné příležitosti domlouval, aby nespěchal, aby ještě vyčkal, až se doví něco o situaci v zemi. Chtěl mladého náčelníka nenápadně přesvědčit, že není třeba prolévat krev a že pomsta není a nemá být životním cílem žádného opravdového muže, který má rozum na pravém místě.

„Podívej se, Kapaku, doba dešťů je vždycky dosti dlouhá, Luna, Kilja, projde čtyřikrát svou poutí po klenbě noci. Za tu dobu se může ledacos stát a o tom bys měl vědět, než se vydáš na cestu boje."

„Dobrá, otče, zajdu si do Cuzka a vyzvím to," navrhoval netrpělivý náčelník.

„Ne, synu, zajdu tam já! Starý kněz nebude nápadný, když bude putovat do chrámu Slunce. Tam se dovím všechno, co potřebuješ vědět, víš přece, že tam mám dobré přátele. Dovím se, co je s inkou Mankem, kde je, nebo kdo je vlastně inkou, co dělají Španělé. Nemá smysl pouštět se do boje, když nevíš, co se děje a proti komu máš vlastně bojovat."

„Ty jsi měl vždycky pravdu, otče!" usmál se Kapak.

„Tím si nejsem tak jist, synu. Vím však docela bezpečně, že boj jen pro boj nemá smysl. Každý boj má a

musí mít důvod, každý válečník musí jasně vědět, zač bojuje, jaký má cíl. Jen tak může být připraven obětovat za dobrou věc i svůj život.“

V tomto rozhovoru pokračovali za deset dní, když se Yamki Mayta vrátil z hlavního města. Po celou dobu jeho nepřítomnosti byl Kapak jako na trní, protože se bál o život svého otcovského přítele. Oddychl si zhluboka, když se starý kněz zase objevil v městečku.

Potkali se hned u vlastního vstupu do města, kde Kapak dohlížel na dokončování stavby věžovitého opevnění. Až sebou trhl, když se kněz ozval svým klidným, hlubokým hlasem:

„Přináším ti pozdrav z chrámu Slunce, náčelníku!“

„Vítám tě, Yamki Mayto, vítám tě, otče! Doprovodím tě a ty si půjdeš odpočinout po dlouhé cestě. Až si odpočineš, všechno mi povíš.“

Kněz se vážně usmál.

„Tak moc zase unaven nejsem, synu! Tělo je možná unavené, ale hlava je jasná. Pojď, půjdeme do tvého domu a já ti tam všechno povím. Není toho právě málo!“

Španělé se rvali mezi sebou jako psi, Hernando Pizarro dal popravit Almagra, starého druha Franciska Pizarra, a pak si to jen s největšími obtížemi vysvětlovali. O klidu v říši inků se rozhodně nedalo mluvit. Pizarrové sice vítězně táhli jihem říše, územím Koljů, a podrobovali si jednoho náčelníka za druhým, zvládli i velice nebezpečnou situaci na jihu jezera Titicaca při přechodu řeky, která z jezera vytéká, netušili však, že na ně čeká nové povstání.

Inka Manko poslal na jih, k předkům dnešních Aymarů, svého strýce Tisua Yupankiho, aby tam bojoval proti cizincům. Tisu byl zkušený vojevůdce, jeden z těch, kdo bojovali ještě s Waynou Kapakem. Jeho prvním činem bylo, že dal popravit guvernéra této části říše, protože pomáhal Almagrovi při jeho tažení na jih, a ani se nepokusil postavit se mu na odpor. Potom přiměl Indiány, aby povstali. Dokonce se mu podařilo získat pomoc kmenů z pralesů. S nimi pak napadl Panely a jejich spojence ze strany Urin v oblasti dnešní Cochabamby, a i když byli jeho bojovníci po dlouhém boji poraženi, přece jen zůstával jih země v ohni vzpoury.

Španělé prý dokonce vděčí za vítězství jen a jen přítomnosti svého inky Paullua. Nebýt jeho autority, byli by jeho lidé pravděpodobně přešli na stranu Tisuovu, protože i oni už měli Španělů dost a příklad Tisuových válečníků byl příliš lákavý. Přesto zůstávala situace v aymarském území velmi ožehavou a Španělé museli vynakládat mnoho úsilí, aby s novými posilami udrželi v zemi aspoň jakési zdání klidu.

Další velkou část říše, Kuntisuyu, ovládal statečný velekněz Wiljak Umu. Španělé s ním měli těžkou práci, protože v tomto divokém a hornatém kraji nemohli použít svou hlavní zbraň, jízdu. Museli bojovat pěšmo, stejně jako jejich indiánští spojenci, a v tom se jim příliš nedařilo.

Ani na severu nebyl klid. Území ovládané Španěly sahalo jak od Cuzka na severozápad, tak po kraj kmene Wanků. Sever byl v rukou jiného Mankova vojevůdce, Ilju Tupaka. Situace se vyvíjela celkem dobře a mohla vyústit v rozhodnou porážku Španělů, kdyby se Mankovi podařilo získat za spojence bojovný a mocný kmen Čačapoyů. Vyslal k nim svého bratrance Kaya Topu, aby s nimi dohodl společné tažení.

Když toto všechno Yamki Mayta později vyprávěl shromáždění náčelníků, byli všichni nadšeni. Všichni toužili po tom, aby i oni mohli zasáhnout do boje proti Španělům a zrádcům. Kapakovi zářily oči bojechtivostí.

„Teď už, otče, jistě nebudeš říkat, že není třeba bojovat! Všude planou ohně válečníků, bojuje se na jihu i na severu a my nemůžeme, nesmíme zůstat stranou!“

„Máš pravdu, synu,“ odpověděl s úsměvem kněz, „myslím, že je čas, abyste i vy pozvedli zbraň proti vetřelcům!“

„Kam bychom měli jít, otče? Co říkali tvoji přátelé v chrámu Slunce? Ti mají jistě nejlepší zprávy z obou stran!“

„Moji přátelé a s nimi všichni, kteří to s Tawantinsuyu myslí doopravdy čestně, všichni, kdo ctí odkaz Wayny Kapaka, věří, že teď, právě teď přišel čas, kdy by bylo možné osvobodit celou zemi. Říkají – teď, nebo už nikdy!“

„Bratři, připravte své muže, vyrazíme během tří dnů!“

„Počkej, Kapaku,“ zarazil jej rozvážný Kispe, „Yamki Mayta nám ještě neřekl, kam bychom se měli vydat!“

„Kam?“ opáčil Kapak, „přece k silnici, ne? A na sever, k Ilju Tupakovi.“

„Ne, Kapaku!“ promluvil opět Yamki. „Ilju má dost a dost bojovníků a snad už má ve svém vojsku i Čačapoye, a pak by měl víc lidí, než vůbec potřebuje. Moji bratři v Cuzku si myslí, že by bylo třeba táhnout jinam.“

„A kam?“ přerušil jej netrpělivě Kapak.

„Dovíš se to, náčelníku! Moji bratři v Cuzku mají zprávy, že Španělé chtějí táhnout přímo na inku Manka, na Vilkabambu. Tam bude třeba tvých lidí a tvých rukou:– i když nemáš inku právě rád! Jdi do Vilkabamby!“

„To ale musíme jít stejně k hlavní silnici a pak od ní odbočit na sever, přes Kusambi, přes Apurimak a na Pataipampu. To bude hezky dlouhá cesta!“

„Nic lepšího tě nenapadá?“ zeptal se trochu ironicky kněz.

„Já vím o jiné cestě, kratší a rychlejší,“ ozval se Atoch z Inti Paty. Kapak po něm loupl pochybovačně očima, ale kněz vesnického náčelníka povzbudil.

„Tak dál, Atochu! Takový lovec a stopař jako ty, ten bude jistě něco vědět.“

„Vím a povím! Můžeme jít k Salkantaye a přes ni k hornímu toku Saksary. Obě řeky se dají docela dobře přejít. Od Saksary můžeme být za půl dne u jezera Yanakoča…“

„To znám,“ vmísil se Mančaj, náčelník rodu Blesku, „až tam jsem také byl.‘ A jak dál?“

„Odtamtud obejdeme zprava hory Koiku a Kambakku – není to nijak obtížné a dá se to za půldruhého dne stihnout – a jsme ve Vitkosu. Z toho místa to prý už není do Vilkabamby daleko, může to být nejvýš dva dny.“

„Dobrá, Atochu,“ rozhodl Kapak, „povedeš nás! Bratři, pozítří se sejdeme tady, u nás. Ne, to by nebylo dobré! Sejdeme se v Inti Patě a pak půjdeme k Saksaře. Z Maču Pikču půjde padesát mužů, z vesnic po desíti. Žádné lamy s sebou, každý muž si ponese zásoby na pět až šest dní.“

Tak se také stalo. Devadesát dobře ozbrojených bojovníků bylo na cestě do Vitkosu. Nebyl to snadný pochod. Terén byl obtížný, museli zdolávat dosti hluboká a neschůdná údolí potoků a říček, stoupat do vysokých svahů a obcházet vrcholky hor, pokryté věčným sněhem a ledem. Když obcházeli horu Kambakku, nařídil opatrný Kapak válečné bezpečnostní zajištění – vyslal napřed dva zkušené bojovníky jako přední hlídku, aby snad nenadále nenarazili na nepřítele.

Asi po třech hodinách pochodu se jeden z obou zvědů spěšně vrátil.

„Co je?“ zeptal se udýchaného válečníka náčelník Atoch, který pochod do Vilkabamby vedl.

„Narazili jsme na dobře vyšlapanou cestu…!“

„Výborně, obešli jsme hory správně a jsme necelý půlden pochodu od Vitkosu a odtamtud už snadno dorazíme do Vilkabamby,“ zasmál se spokojeně Atoch a dodal, „řekl sem snadno, a přece v tom bude ještě háček. Musíme se totiž dostat přes řeku Vilkabambu.“

„Ten přechod budou jistě dobře hlídat,“ soudil Kispe.

„To víš, že budou, ale nás snad nechají přejít!“ ozval se s klidnou jistotou Kapak. „Ty, Atochu, a jak daleko to budeme mít od řeky do města Vilkabamby? To zase budeme někudy obcházet?“

„To bych už dost nerad!“ přidal se Mančaj.

„Neboj se, Mančaji, teď už půjdeš po dobré cestě. Je to jediná, která tam vede, a zároveň nejkratší. Počkej, spočítáme si to!“

Atoch se posadil na velký kámen u cesty a začal nahlas přemýšlet.

„Z Vitkosu to je do Pampakuny tak dobrý půlden, možná i trochu víc. Tam bychom mohli přenocovat. Když odtamtud vyjdeme brzy, hned za svítání, mohli bychom být večer ve Vilkabambě. To není tak moc. Já jsem tam sice nikdy nebyl, ale slyšel jsem, že cesta je dobrá.“

„Ale to nám nevystačí jídlo,“ namítl Mančaj.

„Vadilo by ti moc, Mančaji, kdybys pochodoval jeden celý den o hladu? To jsme už přece dokázali víckrát, ne?“

„S jídlem si nedělej starosti,“ dodal Kapak, „to seženeme zcela určitě ve Vitkosu, tam budou mít docela jistě něco i pro nás! A jdeme dál!“

Došli k ušlapané, dosti široké, dobře upravené cestě, kde na ně už čekal druhý zvěd. Na úseku, který obhlédli, nebylo vidět ani živáčka. Po cestě se jim šlo dobře, všichni vykročili svižněji, už proto, že za krátkou dobu budou u cíle namáhavého pochodu. Obešli úbočí horského, táhlého svahu a zarazili se. Před nimi ležela dosti rozlehlá planina, obklopená z obou bočních stran strmými srázy. Svou cestu viděli ještě tak na padesát kroků a

pak – ztrácela se ve vodě jezírka, v klidné vodě, v níž se zrcadlily protější horské hřebeny. Tato voda, toto jezírko vyplňovalo dokonale celou kotlinu, beze zbytku. Voda dosahovala až ke strmým srázům.

Kapak se zastavil a začal se srdečně smát.

„Tohle se povedlo, bratři! Tady nám někdo přichystal podobné překvapení, jaké jsme my připravili nezvaným hostům tam nahoře u nás!“

Všichni se chvíli výborně bavili tím, že někdo připadl na týž nápad, jak nechat zmizet cestu – pro nezasvěcené.

„Takže teď si to můžeme vyzkoušet,“ ozval se Kispe, „schválně, jestli dokážeme tuhle vodu přejít!“

„Můžeš to zkusit!“ popichoval ho Atoch. „Taky že zkusím, Atochu! Tohle rozhodně za vyzkoušení stojí a pak, nic jiného nám nezbývá, chceme-li se dostat na druhou stranu a pokračovat v cestě. Já bych tu hrozně nerad zestárnul, já chci do Vitkosu a do Vilkabamby!“

„Máš pravdu, Kispe, nic jiného nám nezbývá. Vyzkoušíme to a uvidíme zároveň, jak spolehlivé je to naše zabezpečení stezky vodou.“

Atoch zvážněl a začal rozdělovat úkoly.

„Vy čtyři se vezmete za ruce a půjdete pomalu do vody. Cesta by neměla být hlouběji než tak do poloviny stehen. Půjdete pomaloučku kupředu a budete si nohama před sebou ohmatávat každý krůček, než se posunete. My půjdeme ve dvojstupu za vámi. Tak, do toho!“

Čtyři mladí bojovníci si vykasali vlněné tuniky, zuli si kožené opánky, zastrčili si je za pás, uchopili se za ruce a vykročili. Ti krajní si pomáhali ohmatáváním cesty topory svých válečných kyjů. Ušli tak třicet kroků, když ti dva po levé straně najednou ztratili pevnou půdu pod nohama a strhli s sebou i třetího. Když se postavili, zjistili, že jim tam voda sahá skoro po krk. Vyškrábali se s obtížemi k svému čtvrtému druhu a pokračovali v cestě.

Neušli víc než patnáct kroků a byli v hluboké vodě zas, všichni čtyři. Tentokrát taktak stačili a hodnou chvíli se brodili kupředu i do stran, ale po stezce jako by se vody uzavřely, jako by tam žádná nebyla. Po řadě marných pokusů se museli vrátit k těm, kdo ještě stáli v mělčí vodě. Co teď? Chvíli se radili a pak Kapak rozhodl, že se vrátí na pevnou zemi. Tam v úkrytu počkají, až se někdo objeví, z té, či oné strany, někdo, kdo bude znát tajemství cesty přes vodu. Kdyby nikdo dlouho nešel, pak se pokusí jezero nějak obejít horem, snad tam výš bude možné někudy prorazit.

Všichni se skryli ve skalní rozsedlině asi padesát kroků od cesty a Kapak s Atochem zalehli mezi dva balvany, aby pozorovali jezírko. Leželi tam hezkou dobu a Kapak v tom tichu po dlouhé cestě téměř usnul. Probudil jej lehký dotek Atochovy ruky a krátké, ostré zasyknutí.

„Kapaku, slyším nějaké šplouchání!“

Mladý náčelník byl okamžitě ve střehu a napínal sluch.

„Slyším, slyším! Lidé?“

Vyčkávali bez hnutí. Kapak si rychle položil na zem před obličej dva větší kameny a vyhlížel úzkou štěrbinou mezi nimi. Šplouchání se blížilo a do něho se mísily už i hlasy. Potom se za ohybem úbočí vynořil nevelký vor, svázaný z několika silnějších kmenů. Na něm se plavilo šest mužů. Dva z nich, v odění inkovských hodnostářů, seděli uprostřed a čtyři další, oblečení v prosté tuniky kečujských bojovníků, odstrkovali vor bidly.

Za chvíli přistáli v místě, kde cesta mizela pod vodou.

Dva z bojovníků seskočili do mělké vody, přitáhli plavidlo co nejblíže ke břehu a pomohli oběma hodnostářům vystoupit. Za nimi vyložili pár nevelkých zavazadel a dva z bojovníků s vorem zase odpluli. Ti dva hodnostáři a oba zbylí válečníci se zavazadly se vydali po cestě. Všichni čtyři byli ozbrojeni.

Kapak vyčkal, až vor zmizel za úbočím, nechal ty čtyři přejít a pak sešel na cestu. Také jeho válečníci se vynořili z boční rokle. Upozorněni šramotem tolika mužů se ti na cestě zastavili a chopili se zbraní. Kapak odložil svůj válečný kyj a zvedl ruku na pozdrav. Starší z obou hodnostářů pozdrav opětoval.

„Kdo jsi a proč nám uzavíráš cestu?“

„Jmenuji se Kapak Kusi a jsem náčelníkem malé oblasti v horách tam vzadu.“

„Co od nás chceš, náčelníku?“ vyptával se dále klidným hlasem mluvčí té malé skupinky.

„Než ti odpovím, kurako, prosím tě, abys mi řekl, kdo jsi ty?“

„Jsem kuraka, jak jsi správně odhadl, mladý náčelníku, jsem kuraka a posel našeho pána, inky Manka, syna Slunce!“

„Zdravím tě znovu, kurako!“ odpověděl Kapak radostně. „Jsme na cestě k našemu pánu, inkovi Mankovi, abychom mu nabídli své paže a služby, své zbraně, své životy! Chceme spolu s ním bojovat proti nepřátelům.“

„V tom případě ti přikazuji, náčelníku Kapaku Kusi, abys mne doprovázel! Budu potřebovat tebe a tvé muže.“

„My ale chceme k inkovi Mankovi, kurako! Chceme bojovat pod jeho velením.“

„Abych ti mohl věřit v těchto zlých dobách, abych ti mohl věřit, že jsi skutečně tím, za koho se prohlašuješ, musíš mi říci o sobě něco bližšího. Jak mohu vědět, že nejsi jedním z těch, kdo slouží těm proklatým vousatým cizincům?“

„Jste obklíčeni mými lidmi, a proto mohu mluvit otevřeně,“ odpověděl Kapak. „Pak budeš mluvit ty a my zase posoudíme, zda je tvá řeč dobrá. Tak tedy jsem náčelníkem v Maču Pikču, v místě nad roklí vod Urubamby. Znáš to místo?“

„Neznám,“ odpověděl kuraka, „nikdy jsem tam nebyl, ale znal jsem náčelníka odtamtud. Jsi-li z Maču Pikču, pak musíš být jeho synem. Tvůj otec by se měl jmenovat Walpa a ty mi řekni jeho druhé jméno!“

„Jmenoval se Walpa Yupanki a padl v pevnosti Saksaywaman, položil svůj život za inku Manka.“

„Vím to,“ odpověděl posmutněle hodnostář, „byl jsem tam také. Byl to velký boj, slavný! Kdyby nebylo těch zrádců z řad Atawalpových lidí, bylo by dnes v Tawantinsuyu jinak!“

„A teď odpověz ty, pane, když víš, kdo jsem! Dověděli jsme se, že inka Manko připravuje nový boj proti cizincům a straně Urin. Chceme být u toho, nemůžeme stát stranou a naše zbraně jsou dobré.“

„A co jste dělali dosud? Zdá se, že nevíš mnoho o tom, co se děje v zemi.“

„Rozhodli jsme se, že budeme bojovat dál, na vlastní‘ pěst, za všech okolností proti vousáčům a jejich spřežencům! Podařilo se nám několik výpadů, zabili jsme řadu nepřátel a chceme v boji pokračovat. Sebral jsem tyhle válečníky, skoro všechny, které máme, a jsme tu!“

„Kdo tedy chrání tvé Maču Pikču? Není to tak daleko od Cuzka, aby bylo v bezpečí před těmi lotry. Nebojíš se, že se vrátíš a najdeš rozvaliny a kosti svých milých?“

„Nebojím,“ usmál se Kapak. „My jsme totiž náš kraj odřízli od ostatního území právě tak, jako jste to udělali vy. Vodou! Také naše stezka, jediná, která k nám vede, končí ve vodě. Kdo nezná dokonale naše území, nemůže projít a zrádce mezi sebou nemáme, to mi můžeš věřit! Naši tam žijí v klidu a pečují o naše hospodářství. Mají tam dost a dost zásob až do příští sklizně, kterou jsme dobře připravili. Každý kousek půdy tam u nás je obdělán, oset a osázen. A my chceme k Mankovi, našemu pánu!“

„Vidím, že ti mohu důvěřovat, Kapaku Kusi! Pojď, posadíme se na chvíli tady na ty balvany a já ti budu vyprávět, co se stalo. Bohužel, žádné dobré zprávy to nebudou!“ pokýval smutně hlavou hodnostář. „Napřed ti musím oznámit to nejsmutnější. Náš pán, inka Manko, syn Slunce, už nežije!“

„Zemřel?“ vykřikl Kapak zoufale.

„Byl zavražděn! Zavraždili jej ti, které přijal jako přátele. Zabili jej – Španělé! Marně jsme jej varovali, aby je nepřijímal a aby je dal okamžitě zabít, hned, jak k nám do Vitkosu přišli!“

Potom se rozpovídal o celé té smutné historii. Když skončily boje mezi Španěly, mezi pizarrovci a almagrovci, nastala honička na přívržence Almagrů. Honička nemilosrdná a krutá, jakou dokáží vyvolat jen běloši. Komu se nepodařilo zmizet beze stopy a dokonale, ten skončil špatně. Jak, to bylo různé, podle rozmarů a názorů těch, kdo je chytili, ale vždycky to končilo smrtí, při níž umírání bylo někdy kratší, jindy delší, ale vždycky ošklivé.

Není tedy divu, že almagrovci prchali, kam se dalo, a někteří dali dokonce přednost tomu, uchýlit se k pronásledovanému inkovi Mankovi do pralesů. Tam se cítili daleko bezpečnější než mezi svými – i když právě Manko a ti okolo něho měli nejméně důvodů chovat se ke Španělům přátelsky. Tam dolů, do pralesů k Vilkabambě utíkal i mladý Diego de Almagro spolu s jedním z Pizarrových vrahů, jakýmsi Méndezem. Útěk se jim však nepodařil, byli polapeni španělskou eskortou – udali je indiánští spojenci Pizarrů, kteří se o jejich plánu dověděli.

S dopadenými bylo naloženo jako obvykle, mladý Almagro byl rychle popraven, aby už nemohl utíkat a pů-

sobit Pizarrům potíže, byť i jen svou existencí a nejistotou, co zas kde připravuje. Diego Méndez zůstal zatím naživu, i když s prachmurnými vyhlídkami do budoucna. Seděl ve vězení a čekal, kdy si na něho jeho bývalí přátelé vzpomenou. Doufal, že to nebude honem, protože získat čas může leckdy znamenat mnoho.

Některým almagrovcům se však přece jen podařilo dostat se do pralesů, do oblasti, kde byl zatím svrchovaným pánem inka Manko.

„Přijali jsme je celkem přátelsky a nezakroutili jim okamžitě krk, jak si nepochybně zasluhovali. Že jsme jim pro jistotu nedůvěřovali, to je zřejmé ze skutečnosti, že jsme je nepustili do Vilkabamby, ale jen do Vitkosu, odkud je do Vilkabamby ještě hezký kus cesty. Snad si Manko myslel, že ti Španělé mu mohou být užiteční tím, že jeho válečníky naučí zacházet s ukořistěnými španělskými zbraněmi a že poučí jeho vojevůdce o taktice španělských velitelů.

Tak se také skutečně stalo. Španělé byli vděčni za to, že jsou z dosahu svých úhlavních nepřátel, že mají co jíst, že se s nimi slušně zachází a mají střechu nad hlavou. Ba i sám Manko se vydal do Vitkosu, stýkal se s nimi, a dokonce se od nich učil střílet z arkebuzy.

Zatím se podařilo uniknout z vězení v Cuzku i Diegu Méndezovi – zřejmě dokázal dokonale využít příležitosti a získaného času. I tento významný a nebezpečný almagrovec se objevil posléze ve Vitkosu a doplnil počet Španělů, našich Španělů, na sedm.“

Almagrovci si ve Vitkosu nežili špatně. Manko byl Indián každým coulem, a proto nedokázal vytrvávat v nenávisti až za hrob, jak to dovede běloch. Nejlépe to vyjádřil později ve své kronice jeho syn Titu Kusi, když napsal doslovně: „Můj otec (Manko) poručil, aby měli domy, v nichž žili. Měl je celé dny a léta u sebe, jednal s nimi velmi laskavě a poskytoval jim všechno, co potřebovali. Uložil dokonce svým vlastním ženám, aby pro ně připravovaly jídla a nápoje, jedl s nimi a zacházel s nimi, jako by byli jeho vlastními bratry.“

Španělé v Cuzku o tom všem nepochybně věděli – už proto, že v zemi Indiánů se dá cokoliv jen velmi těžko utajit, Indiáni vědí téměř vždy o všem, co se v kraji děje. Ti almagrovci ve spojení s inkou Mankem byli pro ně stálou hrozbou a nebezpečím, proti němuž bylo třeba něco podniknout. Španělský hodnostář Vaca de Castro se proto snažil navázat s Mankem diplomatická jednání, jeho snahou bylo, aby se Manko podrobil španělské koruně. Kdyby se mu to podařilo, nastal by v zemi žádoucí klid a Španělé by se mohli plně věnovat vykořisťování země a Indiánů. Kdyby se Manko podrobil, byli by zároveň vyřízeni i ti almagrovci ve Vitkosu, byli by zbaveni posledního útočiště a těžko by hledali jiné, odkud by se mohli svým krajanům mstít.

Jednání tedy začalo a probíhalo celkem úspěšně, i když po indiánském zvyku pomalu. Posléze bylo dohodnuto, že španělský král Karel udělí inkovi milost a zaručí mu svobodu a volnost pohybu. Manko dále dostane rozsáhlý majetek, především půdu, tu, kterou požadoval – pod podmínkou, že odejde z Vilkabamby a vrátí se do Cuzka. Manko však přes všechny sliby Španělů neustále váhal a protahoval jednání. Je snadné si představit, že mu zde radilo oněch sedm almagrovců, protože byly ohroženy jejich vlastní životy.

Potom se začal Manko konečně zjevně přiklánět čím dál tím více k myšlence vrátit se do Cuzka, do velkého města, kde měl spousty známých a přátel a kde by mohl zase něco znamenat. Jeho vyhlídky ještě posílila zpráva, že ze Španělska připlul místokrál Núñez, který není pizarrovcům ani zavázán, ani příliš nakloněn. To byla pro almagrovce ve Vitkosu svrchovaně důležitá novina!

Kdyby se novému místokráli dokázali zavděčit, mohli by mít vyhráno. Pak by byla jejich provinění smazána a oni by mohli odejít z toho indiánského hnízda na hranici pralesů, kde se nic zajímavého neděje, kde pro ně není žádná vhodná společnost, kde prostě není nic pro španělské caballeros. Vždyť tu také cítí, docela zřetelně cítí, že jsou trpěni a živeni z milosti Indiánů a že je zdaleka nepřestali podezřívat. Důkazem bylo to, že se až dosud; po tak dlouhém pobytu ve Vitkosu, neodhodlali pustit je do té své slavné Vilkabamby!

Ať už ti Indiáni dají pokoj s celou jejich Vilkabambou! Oni se musí dostat odtud, přece tu neshnijí! A tak vymysleli plán, velký plán! To, co museli vykonat, aby se v Cuzku a v Limě zavděčili, muselo být něco velkého něco, co by nového místokrále ohromilo. Jejich myšlenka, ta nejčernější, padla na samého inku! Tak uzrál plán nad jiné ohavný, plán zavraždit inku Manka, toho, který je přátelsky přijal, když byli v největší nouzi. Toho, který nedovolil svým lidem, aby je zabili hned, když přišli zubožení a vyděšení do Vitkosu.

Nějaká vděčnost? Ta nebyla podle jejich způsobu myšlení na místě, vždyť šlo jen a jen o nějaké Indiány a není jisté, jestli ti Indiáni jsou vůbec lidé. Tak se stalo, že jednoho dne, když těch sedm hrálo s inkou a jeho

hodnostáři hru házení podkov – tu naučili Indiány hrát – napadl Španěl Diego Méndez, jeden z Pizarrových vrahů, inku dýkou, zezadu, právě v okamžiku, kdy se chystal hodit podkovu. Potom jej ještě několikrát bodli i jeho druhové.

Manko byl těžce zraněn, ale zachoval si tolik duchapřítomnosti, že padl na zem a předstíral, že je mrtev. Když to Španělé viděli, běželi si pro své koně, narychlo si sehnali trochu jídla a vyrazili na cestu do Cuzka, aby se pochlubili svým hnusným činem a honem honem si vybrali jidášskou odměnu. Nikdo z Indiánů jim nepřekážel, všichni byli jejich zákeřným činem jakoby přimrazeni. Inku okamžitě ošetřili jeho osobní lékaři, prohlásili však docela otevřeně, že rány byly smrtelné.

KAPITOLA 16

Španělští vrazi se však dopustili osudného omylu. Z Vitkosu vyjeli odpoledne, v noci však ztratili cestu přes zalesněné hory. Zbloudili z cesty do Cuzka, z cesty k hlavní silnici, a dostali se vysoko do hor, až k hranici lesů.

„Jak to víš, kurako?“ zeptal se věcně Kapak.

„Sledoval je jeden z našich mužů. Oni je přinutili, aby je převezli přes jezero na vorech – koně pluli podél vorů – a tady, na druhé straně, napadlo jednoho z převozníků, aby šel tajně za nimi. Nahoře potkal tři pastevce lam. Jeden šel s ním za Španěly a druhého poslal k nám, do Vitkosu. Náš muž chce, aby se Španělé nenápadně setkali s tím třetím pastevcem. Přinutí jej, aby je zavedl zpět na cestu…“

Kapak jen hořel napětím.

„A co vy čtyři? Jak jim chcete zabránit, aby se nedostali do Cuzka?“

„Nevíme, jestli se nám to povede, milý náčelníku. Doufali jsme, že narazíme na jeden z našich oddílů, který se má vracet z tažení na Kotamarku. Ten pasák Španěly povede velkou oklikou, bude předstírat, že zabloudil, a dlouho bude hledat správnou cestu. Má je přivést jedním lesnatým údolím, jež ústí k cestě nepříliš daleko odtud. Chtěli jsme je rychle předejít a spěchat na Armu nebo ještě dál, na Čokkekirau, prostě jít před nimi tak dlouho, dokud nepotkáme ten náš oddíl válečníků. A potom si na ně počkat!“ Kapak vzrušeně nabral dech.

„Kolik jich je? Říkal jsi, že sedm jezdců na koních. Já tu mám skoro stovku válečníků, kteří vědí, co to je bojovat. Nač běžet tak daleko a hledat váš oddíl? A kdo ví, jestli ho vůbec najdete. Potom by unikli! A vůbec, proč jste si nevzali válečníky rovnou z Vitkosu?“

„Tam byl každý ochromen zákeřným přepadením inky, a než bychom shromáždili dostatečný počet bojovníků, mohlo by být pozdě. Náčelníku, vítáme tvoji nabídku! Takhle nás bude víc než dost a máme ,čas se na ně připravit. Půjdeš se svými lidmi s námi k onomu údolí a tam si na ně počkáme!“

„Dobrá, jdeme, snad nepřijdeme pozdě!“

„Buď bez obav,“ ujistil jej hodnostář, „ten náš člověk je stále pozoruje a spolu s pastevcem se snaží, aby je v horách co nejvíce zdrželi. Povede je takovou cestou, aby museli jít hodně pěšky a vést koně. Tenhle způsob cestování je pomalý. Myslím, že budeme dokonce ještě čekat.“

Vydali se na pochod co nejspěšněji, opatrný kuraka však navrhl, že pošle své dva bojovníky napřed jako zvědy. Jsou v téhle krajině již dlouho a cestu dokonale znají. Navíc to jsou nejlepší lovci z Vitkosu a dokáží se pohybovat krajem jako stíny. Znají také velmi dobře místo, kde vyúsťuje k cestě ono boční údolí. Oba muži zmizeli jako mávnutím kouzelného proutku a Kapakova družina vyrazila za nějakou chvíli po nich. Každý se snažil, aby šel co nejtišeji.

Onoho bočního údolí dosáhli, aniž se co přihodilo. Nikdo tam nebyl, všude vládlo ničím nerušené ticho pralesa, do něhož se mísily jen hlasy ptactva. Sotva se zastavili, vynořil se z podrostu jako duch jeden z obou zvědů a hlásil, že tudy až dosud nikdo neprošel. Po jezdcích tu není ani potuchy, a koně přece zanechají po sobě tak zřetelnou stopu, že ji prostě nelze přehlédnout.

„Otče, jak si přeješ, abych rozmístil své lidi?“ zeptal se Kapak uctivě staršího z hodnostářů.

„To nebudu určovat já, ale tuhle Ljoke. To bude jeho starost, on je válečný náčelník. Já dohlížím na cesty a na sbírání a předávání zpráv. To ponecháme jemu!“

Kapak se obrátil tázavě na druhého hodnostáře a očekával jeho pokyny. Ten se rázně ujal velení.

„Mladý náčelníku, vezmi své lidi a odveď je ještě asi pět set kroků dál po cestě. Jděte pozorně, aby vás stopy zbytečně neprozradily. Tam, kam dojdete, se zastavíte a budete čekat. Necháš mi tu jednoho běžce, abych ho mohl pro vás poslat, až bude čas. Já si zatím prohlédnu terén a podle toho promyslím, jak ty vrahy přivítáme. Tak jděte!“

Kapak tedy se svými válečníky odešel a vyčkával. Netrvalo dlouho a objevil se běžec.

„Náčelníku, máte se ihned vrátit!“

„Co je nového, Čaupi?“ zeptal se dychtivě Kapak.

„Zanedlouho poté, co jste odešli, přiběhl udýchaný a rozedraný muž. Byl to ten, který sledoval Španěly. Hlásil, že přicházejí a že je vede ten pasák lam. On sám je předběhl. Španělé mohou být za ním tak pět tisíc kroků.“

„Muži, jdeme, rychle!“ Oddíl se vydal téměř poklusem zpět. Na začátku údolí na ně už čekal náčelník Ljoke.

„Pojď sem, náčelníku, vyložím ti svůj plán. Posel mi hlásil, že pastevec vede Španěly k dosti velké chatrčí, kterou si tady v údolí postavili sběrači ovoce. Ten dům je nedaleko odtud, za prvním zákrutem údolí. Obklopuje ho nevelký vymýcený volný prostor. Bude už pozdě odpoledne, než tam ti vrazi dojdou. Pochodují pěšky a vedou koně. Jsou ve svém kovovém odění, a proto mohou jít jen velmi pomalu. Jet na koních nemohou, protože jediná cesta vede bažinami podél potoka. Koně se co chvíli boří a muži jim musí pomáhat.“

„Počkáme na noc, až se uloží ke spánku, a pak je přepadneme?“

„Ne, bratře! Napadneme je okamžitě, jakmile dojdou k chýši. Schováte se v houštinách okolo a na mé znamení vyrazíte s pokřikem. Dělejte hodně rámusu, to platí na koně, splaší se. Teď mi dej dvacet mužů!“

Kapak je rychle odpočítal a válečný náčelník jim hned určil úkoly.

„Rozdělíte se na čtyři skupinky po pěti mužích. Moji bojovníci váni ukáží, jak si uříznete tady z těch stromů asi čtyři dlouhé liány. Ukáží vám takové, které jsou pevnější než vlněná lana. Každou tu liánu uvážete jedním koncem ke stromu, asi tak ve výši pasu, nebo o kousek výš. Ty stromy si vyberte tak, abyste liánami mohli uzavřít celou šířku údolí asi sto kroků od chatrče směrem k cestě. Tam je údolí nejužší.“

„Nač ty liány, náčelníku?“ zeptal se zvědavě Kapak.

„Je vidět, mladší bratře, že jsi ještě neměl co činit v boji se Španěly na koních. V tom je jejich velká síla, na koni vydají nejméně za pět pěšáků. Té výhody je musíme zbavit! A teď poslouchejte, bojovníci, dobře poslouchejte!“ obrátil se k těm dvaceti mužům. „Jak jsem už řekl, uvážete jeden konec každé té dlouhé liány ke stromu a druhý konec budete pevně držet tak, aby liána ležela na zemi, natažena v celé své délce. Kdyby některý ze Španělů chtěl na koni ujet, počkáte, až bude co nejblíže u vás, necháte ho dojet tak na deset kroků a pak liánu prudce napnete a budete držet, seč vám budou síly stačit.

Nesmíte ji však napnout ani dřív – to by ji jezdec mohl včas zpozorovat – ani později, to by vám už nemuselo vyjít! Musí být natažena ve výši pasu nebo o kousek výš. Kůň už nebude mít čas odrazit se ke skoku přes liánu a upadne. V tom okamžiku se vrhnete na jezdce. Bude otřesen pádem a sotva se mu podaří rychle vstát. Pak bude stačit dobře mířená rána válečným kyjem. To je vše. My si vezmeme na starost ty ostatní. Nevěřím, že by se v tom překvapení podařilo vyskočit do sedla více než dvěma z nich. Tak pozor, proveďte to dobře!“

Za chvíli zavládl kolem chatrče ničím nerušený klid. Všichni bojovníci se skryli v její blízkosti a znehybněli. V krátké době se uklidnilo i vyplašené ptactvo a nikdo by ani nemohl tušit, že se zde, na malém kousku území, skrývá stovka lidí. Válečníci vyčkávali v nehybném klidu, i když planuli touhou po boji. Tento způsob boje jim vyhovoval. Indián je opravdový mistr v čekání, v překonávání netrpělivosti.

Konečně se ozvaly nějaké hlasy a nárazy kovu o kov. Hlasy se blížily, už bylo možno rozeznat, že hovoří neznámou řečí. Pak se na mýtince vynořil první Španěl. Vedl za sebou na uzdě hnědého koně, jehož srst byla celá ztmavělá potem. Muž sám vypadal dosti zbědované. Jeho vysoké kožené boty byly až po kolena obalené uschlým blátem, kalhoty a rukávy měl rozedrané křovím, jímž se prodíral, a zpod lesklé přilby mu crčely do nepěstěných vousů potůčky potu. Za ním vyšel mladý Indián v krátké, odřené tunice.

„*Chakkay wasi – nokkančis puňuy?* Tenhle dům – my spát?“ zahovořil vousáč lámanou kečujštinou.

„*Arí, wirachoča,* ano, pane,“ odpověděl mladík a dodal, „*ňokka ripuskani k'aspipach,* půjdu pro dřevo!“ a skokem zmizel v houštině.

„Dobře to udělal ten chlapec!“ zašeptal vojenský náčelník a vyrazil dlouhý, chvějivý hrdelní výkřik. V tom okamžiku bylo všech sedm Španělů u chatrče. Jakmile výkřik zaslechli, srazili se okamžitě do hloučku, zády k chatrči. Čtyři z nich tasili lesklé meče a tři začali horečně škrtat křesadlem, aby zapálili doutnáky svých arkebuz.

To už se rozhrnulo křoví na všech stranách, jako by oživlo, a všude dokola se objevili indiánští bojovníci se zbraněmi v rukou. A už zasvištěly vlněné praky a na hlouček Španělů dopadlo krupobití kamenů. Jeden z nich upadl jako podťatý s bolestným výkřikem, jak jej prudce vržený kámen zasáhl do holeně. Jiný se bolestně zašklebil a chytil se levicí za pravé rameno, ale meč z ruky nepustil.

Jediný z nich se vyšvihl bleskurychle na koně a vyrazil k dolnímu konci mýtiny. Ti tři, kteří se pokoušeli zapálit doutnáky svých arkebuz, toho záhy nechali, odhodili těžké, nemotorné zbraně a i oni tasili své meče.

„Dovnitř!“ zakřičel jeden z nich a všech šest zmizelo v okamžiku v chatrči.

Ten, který dokázal vyskočit na koně, neujel daleko. Jakmile měl nohy pevně v třmenech, vytasil meč a pobídl koně k trysku. Zaryl mu ostruhy do slabin s takovou prudkostí, že se ubohé zvíře až vzepjalo na zadních a bolestně zařičelo. Španěl taktak že nespadl. Ve snaze udržet se v sedle upustil meč a zachytil se pravou rukou sedlové hrušky. Kůň dopadl zpět na všechny čtyři a vyrazil. Podařilo se mu udělat tak dvacet skoků, když tu se před ním jako had vymrštila ze země liána. Zvíře padlo, jako by je podťal, s polámanýma předníma nohama.

To vše se událo nesmírně rychle a pád koně překvapil zkušeného jezdce tak, že nestačil vytáhnout nohy z třmenů. Zvíře padlo kupředu a převalilo se na bok. Svým tělem přimáčklo pravou nohu Španěla a znemožnilo mu tak vstát. Dokázal sice vytasit levou rukou dlouhou dýku a pokusil se o obranu proti pěti bojovníkům, kteří se k němu vrhli. Dvě tři rány válečných kyjů pak stačily s tímto vrahem skoncovat.

Jiný z válečníků rozbil svým kyjem hlavu ubohému koni, který zoufale řičel bolestí na zemi a bil kolem sebe zadníma nohama. Kolem chýše nastala chvilka klidu. Španělé byli uzavřeni v domě, jehož došková střecha a stěny ze silnějších kůlů je chránily alespoň před kameny z praků, s nimiž uměli Kapakovi lidé zacházet s podivuhodnou obratností a přesností.

Indiáni se podle rozkazu válečného náčelníka z Vilkabamby rozestavili kolem chatrče na vzdálenost asi poloviční dostřelu praku. Měli bedlivě pozorovat chýši a okamžitě hlásit, kdyby se tam cokoliv pohnulo. Hlavní pozornost byla pochopitelně soustředěna na neširoký vchod bez dveří, náčelník však nevylučoval ani tu možnost, že by se obležení mohli pokusit prorazit vylomením kůlů ze stěn na některém jiném místě. Několik mužů pochytalo všech šest zbylých koní a přivázalo je za uzdy k pružným stromkům, aby tak zvířatům znemožnili přetrhat řemení a utéci ke svým pánům.

Válečný náčelník stál opodál, aby měl dobrý přehled, a radil se s kurakou a Kapakem.

„Bratři, máme je v pasti a jeden z nich už zaplatil životem vraždu našeho pána, inky Manka. Co byste navrhovali nyní?“

Jako první se ozval kuraka, jakožto starší z oslovených.

„Máme času dost, můžeme je vyhladovět. Až budou déle hladovět, snad se vzdají.“

„Rozděláme na noc okolo chatrče ohně, aby bylo hodně světla. Tak nám nebudou moci uniknout,“ přidal se Kapak.

„Ctím vaše názory, bratři,“ odpovídal s indiánskou zdvořilostí válečný náčelník Ljoke, „ale jak Španěly znám, pokusí se v noci určitě o výpad a sebelepší ohně nenahradí denní světlo. Ten výpad by se jim mohl podařit, dva nebo tři by mohli v tom zmatku a tmě uniknout. A to se nesmí stát! My s nimi musíme skoncovat, než padne tma!“

„Ale jak, milý Ljoke? Já nejsem válečník, to přece víš. To budeš muset vymyslet ty, jak na ně!“ zahovořil klidně a rozvážně kuraka.

„Něco mě napadlo, jeden nápad by tu byl. Posuďte to i vy. Navrhuji, abychom odvedli koně tamhle k těm stromům a uvázali je tam. Je to místo, kam Španělé z chýše mohou ještě dohlédnout. Potom bychom mohli opodál rozdělat oheň a předstírat, že se chystáme k jídlu. Jsou stateční a ke všemu odhodlaní, a proto předpokládám, že se pokusí o výpad, aby se dostali ke koním. Kdyby se jím podařilo dostat se do sedel, měli by velkou naději, že nám uniknou. Zkusíme to? Do soumraku je ještě dost a dost času.“

Kuraka i Kapak s tímto návrhem souhlasili. Nenápadně dali odvést všech šest koní na určené místo a za

chvíli už planul oheň, okolo něhož se shromáždilo na třicet válečníků. Ukázalo se, že Ljoke měl pravdu. Z chatrče najednou vyrazilo všech šest Španělů se zbraní v ruce a tiše pádili ke koním. Okamžitě se na ně snesl déšť kamenů a oštěpů. Jeden ze Španělů padl. Další zřetelně kulhal po ráně kamenem, ale všech pět se dostalo za polovinu vzdálenosti ke koním. Tu proti nim vyrazil další oddíl, ukrytý právě u koní, a těm se podařilo Španěly zastavit.

Když viděli, že neprorazí a že další Indiáni rychle odvazují koně a odvádějí je hlouběji do porostu, zastavili se, shlukli se zády k sobě a bojovali o život jako ďáblové. Přitom ustupovali krok za krokem zpět k chýši. Indiáni v této části boje nemohli použít ani praků, ani házet oštěpy, protože by mohli zasáhnout své spolubojovníky, a španělské meče zde měly zřejmou převahu. Indiáni proto nenápadně uvolnili cestu zpět k chýši, jak jim velel Ljoke.

Za chvíli bylo pět Španělů v chatrči a na bojišti opět zavládl na nějakou chvíli klid. V chýši bylo sice o Španěla méně, Indiáni však ztratili dva muže a řada dalších byla raněna. Ljoke a Kapak se zastavili u hloučku rokujících válečníků, v jejichž středu stál Aljin, náčelník z vypálené vsi Runku.

„Co je, Aljine?“ oslovil jej Kapak. Aljin se na něho podíval divným pohledem krví podlitých očí.

„*Sansa suttičana* – vyčistit ohněm! Jít na ně právě tak, jako oni zničili mou vesnici a vybili mé lidi. Bez milosti!“

Ljoke vážně přikývl.

„Ten muž má pravdu, náčelníku! To nás mohlo a mělo napadnout už dávno. Ta střecha bude výborně hořet, došky jsou suché! Vše musíme ale dobře připravit, abychom neměli další ztráty.“

„Nejlepší bude zapálit střechu ze všech stran najednou z okrajů, a zároveň naházet hořící větve i na celou její plochu. V tom nám ti uvnitř nemohou nijak zabránit Střecha je z pryskyřičnaté trávy, bude hořet rychle.“

„Pak budou muset ven, vyrazí!“ ozval se kuraka. „A my si pak připravíme náruče téhle vysoké suché trávy a suchého roští, tamhle je ho spousta. Až budeme zapalovat střechu, naházíme tu trávu rychle před vchod a do toho hořící větve! Plameny vyletí jako blesk. A pak rychle přihazovat roští! Buď se upečou, nebo budou muset ven, přes velký oheň. Budou mít co dělat s ohněm i s našimi zbraněmi!“

Kapak přispěl svým nápadem.

„Myslím, že tak dvacet mužů by se mohlo rozestavit před chýší s praky a oštěpy. A jak se někdo objeví, hned po něm! Budou mít proti sobě i kouř, vítr je sice slaboučký, ale táhne k chatrči.“

Tak se také stalo. Začínalo se lehce šeřit, když ohně okolo chatrče vzplanuly. Jakmile se větve rozhořely, zapálili Indiáni chýši ze všech stran najednou. Střecha vzplanula jako obrovská pochodeň a také oheň před chatrčí vyrazil plamennou stěnou. Do praskání ohně zazněly, z chatrče zoufalé výkřiky. Za pár okamžiků se ve vchodu objevil první ze Španělů. Jeden z oštěpů jej zasáhl a muž se zvrátil dovnitř. To zdrželo další, kteří chtěli vyrazit hned za ním. Jiný oštěp srazil dalšího, který stačil udělat ještě dva kroky a padl do ohně.

Třetí o něho klopýtl a svalil se rovněž do ohně. Sice hned vstal, s mečem v ruce, jeho šaty, promaštěné dlouhým užíváním, však už hořely na několika místech. Proskočil ohněm, byl však okamžitě sražen válečným kyjem jednoho z bojovníků. Potom už vyrazil jen jeden. Podařilo se mu prorazit ohněm a stačil svým obávaným mečem probodnout jednoho z Indiánů. Potom ale přiletěl oštěp a zasáhl ho. Muž zůstal chvilku stát a pak upadl

na zem a svíjel, se v křečích. Rána kyjem zkrátila jeho muka. Poslední z chýše nevyšel. Byl to zřejmě ten, který byl poraněn při prvním výpadu ke koním. Asi nemohl chodit, a buď se udusil, nebo uhořel, když se zakrátko propadla hořící střecha dovnitř.

Bylo po boji. Vzrušení bojovníci stáli kolem dohořívající chatrče a prudce oddychovali. Inka Manko, syn Slunce, byl pomstěn, nikdo z vrahů neunikl! Muži hleděli do plamenů a mlčeli. Toto ticho po bouři první porušil Ljoke.

„Muži, bratři! Děkuji vám za pomoc! Bez vás by ti vrazi možná dokázali uniknout. Vaši bratři, kteří tu v boji s nimi padli, jsou již v říši Slunce, v říši velké blaženosti. Padli v boji za spravedlivou věc, zemřeli tou nejčestnější smrtí, jaká jen může válečníka potkat. A nyní spalte ty vrahy, aby neznečišťovali naši zemi. Oheň očišťuje vše!“ Když bylo po všem, uložili se bojovníci unaveně u svých ohňů, spánek však po velkém vzrušení boje nepřicházel. Kapak, Atoch, Aljin a Kispe seděli u ohně s kurakou a Ljokem. Povídali si o všem, co dnes prožili. V debatě se pak kuraka zeptal Kapaka:

„A co teď, mladý náčelníku? Co chceš dělat?“

„Nevím, otče, opravdu nevím. Smím se zeptat, jak vidíš věci ty a jak je vidí válečný náčelník Ljoke? Jste zkušení a víte daleko více než já, vidíte dál, než já vůbec kdy mohu dohlédnout.“

„Moudře mluvíš, Kapaku,“ odpověděl kuraka, „bude z tebe dobrý náčelník. Ale,“ a tu se starší muž smutně pousmál, „nevím, jestli v tomhle okamžiku vůbec mohu vidět dál než ty. V Tawantinsuyu je hrozně nejasno, nad vším se rozprostírají bouřlivé mraky a nikdo neví, odkud přijde příval nebo odkud a kam uhodí blesk. Sám nevím, co budeme dělat. Inka Manko je mrtev. A to chtěl Manko zpět do Cuzka, stále doufal, že v Tawantinsuyu bude přece jen lépe. Řeknu vám to otevřeně, já tomu nevěřím. Do Cuzka zpět nemohu, jsou tam Španělé a zrádci strany Urin. Ani jedni, ani druzí snadno neodpouštějí. My se vrátíme zpět do Vitkosu a Vilkabamby. Tam jsme pány my, až dosud jen a jen my! A tam můžeme žít v klidu. Vrátíme se do Vilkabamby. To víš, Cuzko, střed Tawantinsuyu, to není, ale tady vládneme my a žijeme po svém – zatím. Španěly tam nepustíme, už nikdy! A ti ze strany Urin? Ti tam také nepřijdou – zatím…,“ dodal zasmušile a umlkl, upíraje nepřítomný pohled do ohně. V kruhu zavládlo zase ticho. Po dosti dlouhé odmlce se ozval kuraka znovu.

„Jestliže chceš znát můj názor, pak bych ti radil, aby ses vrátil se svými muži domů, do svého Maču Pikču. Tam ses narodil, tam máš své lidi, které ti Slunce svěřilo, abys je vedl a staral se o ně. Vyprávěl jsi nám, jak jsi ten svůj kout uzavřel, oddělil od ostatního světa. Vrať se tam, obdělávej půdu a žij! Žij! Tohle všechno přece nemůže trvat věčně, všechno má svůj začátek a svůj konec! A jednou přijde čas, kdy zase my budeme vládnout, ti Španělé tu nebudou na věky.“ Teď se přidal Ljoke.

„Buď opatrný a rozvážný, náčelníku, buď jako *kkamake,* lišák, který dobře ví, kdy muže vyjít za kořistí, a kdy ne! Stáhni se do toho svého kouta, ale bdi! Bdi nad tím, aby se ti tam nedostal žádný zrádce. A když nějakého dopadneš, buď nemilosrdný. Jen mrtvý zrádce nepromluví a sokol, *mamani,* ten dravý pták s krutýma očima, se nikdy nebude přátelit s *kui,* morčetem! Žij tam jako kondor! Snaž se, abys z výšky svých hor viděl každé hnutí ve svém širokém okolí. Využívej všeho, ale nenech se chytit!

Když uvidíš příhodný okamžik, vzlétni a spusť se na kořist jako ten kondor! Útoč jako on, opatrně, ale tvrdě. Co kondor jednou uchopí do svých spárů, to už nepustí, a do čeho uhodí svým zobanem, to tuto ránu nesmí přežít. Buď jako on! Sleduj, útoč, ale vyhni se každé léčce! Viděls někdy kondora, dospělého kondora, který by se dal jen tak polapit? Neviděl, viď! Buď jako on, bij nepřítele, kde budeš moci, ale tak, abys vždycky zůstal pánem situace! Slunce z tebe bude mít radost a bude tě ochraňovat.“

„Děkuji ti, válečný náčelníku, za tvá slova. Vlil jsi lék do mé duše a novou sílu do mých paží. Chci jednat, jak jsi řekl, a jsem rád, že tvá slova slyšeli i moji válečníci. Věřím, že také souhlasí.“

„Pravdu má válečný náčelník Ljoke a správně jsi promluvil, Kapaku,“ ozval se Kispe. „Kdyby tě slyšel tvůj otec, měl by z tebe radost. A myslím, že mluvím za všechny od nás, jak tu tak sedíme, když řeknu, že máme radost i my. Pomůžeme ti ve všem a půjdeme s tebou všude, i na smrt! Nesmíme přece dopustit, aby naše děti a naši vnuci vzpomínali na nás, na své otce a dědy, s hanbou, aby museli odvracet své oči, kdykoliv by se o nás někdo zmínil.“

Okolo ohně zahučel z desítek hrdel souhlas. Když Kapak zvedl překvapeně oči, viděl, že během jeho rozmluvy s kurakou a Ljokem se tiše okolo nich shromáždili všichni bojovníci z Maču Pikču. Viděl také, jak všem

září oči odhodláním udělat vše, jak naznačil válečný náčelník Ljoke. Půjdou domů, do svých hor, a budou kondory, královskými kondory!

Ráno vstávali všichni časně. V pralese se válela ještě ranní mlha, v níž se válečníkům z vysokých hor s čistým, křišťálovým vzduchem nevalně dýchalo. V kraji pralesů se jim nelíbilo a všichni se těšili, že se vrátí domů. I v Maču Pikču bývaly mlhy, které vystupovaly z údolí Urubamby, ale ty jejich mlhy byly jiné, lehčí, nebyly plné pachů vlhkých, dusných pralesů. Rychle pohřbili své padlé druhy, postáli chvilku nad jejich prostým hrobem a odešli. Ze zbytků spálené chatrče se ještě slabě kouřilo.

KAPITOLA 17

Kapakovi válečníci se vraceli v nepříliš dobré náladě. To vítězství nad sedmi Španěly je sice těšilo, očekávali však, že se stanou součástí velkého vojska, které povede sám inka proti cizincům a zrádcům. Že to bude velké tažení, které osvobodí zemi a nastolí starý, dobrý řád říše Slunce. Šli pomalu, protože měli šest raněných, z nichž dva museli nést na jednoduchých nosítkách z větví, vystlaných měkkým listím. Čtyři další šli sami, nemohli však jít tak rychle jako ti zdraví.

Mladý náčelník šel zamyšleně. Hlavou se mu honily myšlenky ne právě utěšené. Myslel na budoucnost. Co bude s říší a stranou Hunan, když inku zavraždili? Kdo se postaví na jeho místo? Ti dva z Vilkabamby zřejmě neměli velkou chuť bojovat, spíše dávali přednost životu v klidu v odlehlém městě v pralesích. Kolik lidí tam dole mohli mít? Nejvýš pár set! A to k vedení války nestačí.

A jak to vlastně Manko myslel? Musel přece vědět, že nahoře, v horách, má tisíce a tisíce přívrženců. Také Koljové by se snad přidali, kdyby je vyzval k boji. To znamenalo celkem dobré vyhlídky do války; a přece sám inka dal přednost vyjednávání se Španěly. Šlo mu skutečně o to, aby se mohl vrátit do Cuzka? Šlo mu jen o to, aby mu cizinci dali ten majetek, o který požádal? Šlo mu o to, aby měl půdu a lidi k jejímu obdělávání a aby z toho bohatství mohl v klidu žít, byť se i přitom musel dívat na to, jak po městě Slunce, které bylo v očích Indiánů středem světa, chodí nadutí vousatí Španělé, před nimiž by i on, inka, musel sklánět svůj vznešený hřbet?

Když tyto myšlenky svěřil svým náčelníkům, ozval se Kispe.

„Možná že to byla jenom lest. Možná že Manko právě potřeboval čas, aby mohl v klidu a tajně dokončit přípravy k onomu velkému tažení, k velké válce, která měla zbavit zemi nepřátel, k válce, do níž jsme přece táhli i my.“

Atoch s ním nesouhlasil.

„Snad to tak Manko myslel, rád bych tomu věřil i já. Co když ale byl inka zrádcem?“

„Jak to myslíš?“ ozval se Aljin.

„Co když chtěl inka prodat svou čest a povinnost spravovat ohromnou říši se spoustou lidí za trochu půdy, trochu majetku, palác v Cuzku a pohodlný život?“

„Nesoudíš ho moc přísně?“ vmísil se rozvážný Kispe. „Co když už byl až k smrti unaven tím vším, co se dělo kolem? Inka, i když je synem Slunce, je přece jenom také člověk, člověk, který by už jednou chtěl mít trochu klidu. Co když to bylo takhle?“

Po jeho slovech nastalo na dlouhou dobu ticho, každý se obíral svými myšlenkami, Kapak se snažil promýšlet, co bude dál Na mrtvé, na své padlé bojovníky zkoušel myslet co nejméně. Člověk se podle indiánské víry stává smrtí něčím docela jiným. Mrtvý je prostě špatné kouzlo, je proto lepší na něho myslet co nejméně a nepřivolávat jeho ducha zpět mezi živé.

Zabrán do těchto chmurných myšlenek Kapak ani nezaznamenal, že odbočili z cesty, aby obešli horu Kambakku. Oddíl vedl zase zkušený stopař Atoch a náčelník šel s ostatními za ním. Jen tak mimochodem si všiml, že stoupají, stále stoupají a že mlha pralesa, vlhká a páchnoucí po hnijícím rostlinstvu, se stává méně průhlednou a že čím více stoupají, tím více houstne a brání v rozhledu.

Za nějaký čas se oddíl zastavil. Mlha ležela všude kolem nich jako bílá, neproniknutelná zeď. Kapak došel k Atochovi.

„Co je, Atochu? Ta mlha je opravdu zlá!“

„Náčelníku, musím ti říct, že nevím, jak dál. Mohu oddíl spolehlivě vést, když vidím okolo sebe a mohu určovat cestu a její směr podle hor a údolí, podle celé krajiny. Takhle nemohu najít cestu.“

„A co navrhuješ? Jsi přece náš nejzkušenější stopař.“

„Máme dvě možnosti, a ani jedna z nich za mnoho nestojí.“

„Jaké, vysvětli nám to!“

„Za prvé můžeme počkat zde, až se mlha rozptýlí. Nefouká však ani vánek a mlha leží na krajině jako lamí kožešina. Může se rozptýlit ještě dnes, může však také trvat třeba tři dny. Za druhé bychom mohli sejít níž, kde není mlha tak hustá, a obcházet Kambakku a Kaiko v nižší poloze. Tím by se nám cesta ovšem pořádně prodloužila.“

„Jak jsme na tom se zásobami jídla?“ zeptal se Kapak.

„Bídně! Bídně, protože jsme spoléhali, že si doplníme zásoby ve Vitkosu.“

Ukázalo se, že oddíl má ještě trochu sušených brambor a pár kousků sušeného lamího masa. Mohlo toho být tak na dvě velmi skromná jídla pro každého. To by znamenalo možnost nejvýš tří dnů hladového pochodu, pokud by se nepodařilo něco ulovit.

„Kterou z těch dvou možností bys volil, Atochu? Myslím kdybys byl sám.“

„Já? Myslím, že tu druhou. Sešel bych níž a zkusil to tam!“

„Dobrá, veď nás, jdeme dolů!“ rozhodl Kapak. Nosiči raněných se vystřídali a oddíl začal sestupovat šikmo dolů, kde Atoch tušil směr k domovu. Jenomže příroda jako by se proti nim spikla! Zdálo se, že mlha sestupuje s nimi! Řídla sotva znatelně a po dosti dlouhém sestupu viděli sotva na sto, sto padesát kroků před sebe. Také les začal houstnout.

Celý oddíl šel mlčky a zvolna. Cesta byla stále obtížnější, až se museli zastavit. Okolo sebe viděli jen bujnou vegetaci, keře a stromy, obrostlé liánami.

„Nevrátíme se raději výš, nahoru?“ zeptal se Kapak stísněně Atocha. Ten jen starostlivě pokyvoval hlavou a mlčel. Tu se ozval jeden z válečníků, který stál na okrají hloučku mužů.

„Atochu, Atochu, já slyším vodu!“

Stopař rázem oživl a několika rychlými kroky byl u toho mladého muže.

„Co slyšíš?“

„Tamhle někde hučí bystřina nebo potok!“ a ukázal trochu stranou. Všichni zmlkli jako na povel. Skutečně! Z té strany, kam válečník ukazoval, bylo slyšet slabounké hučení tekoucí vody, sotva znatelný šum.

„Výborně, chlapče!“ pochválil bojovníka stopař. „To je aspoň něco! Tady musí každá voda téct do řeky, která běží od Vitkosu do Urubamby. Pojďme k té vodě a tam se rozhodneme, zda půjdeme po nebo proti proudu.“

K vodě se prodrali porostem za chvíli, přímou čarou to mohlo být sotva sto kroků. Byla to pěkná bystřina, která vesele tekla dosti prudkým proudem balvanitým korytem. Atoch byl u ní první. Zarazil se na okamžik a pak zastavil oddíl velitelským pokynem ruky.

„Náčelníku, pojď sem a podívej se!“

Kapak přistoupil blíž a sledoval Atochovu ruku, která ukazovala na cosi na zemi, tak dva kroky od břehu bystřiny.

„To je přece stezka, Atochu!“ ozval se překvapeně Kapak.

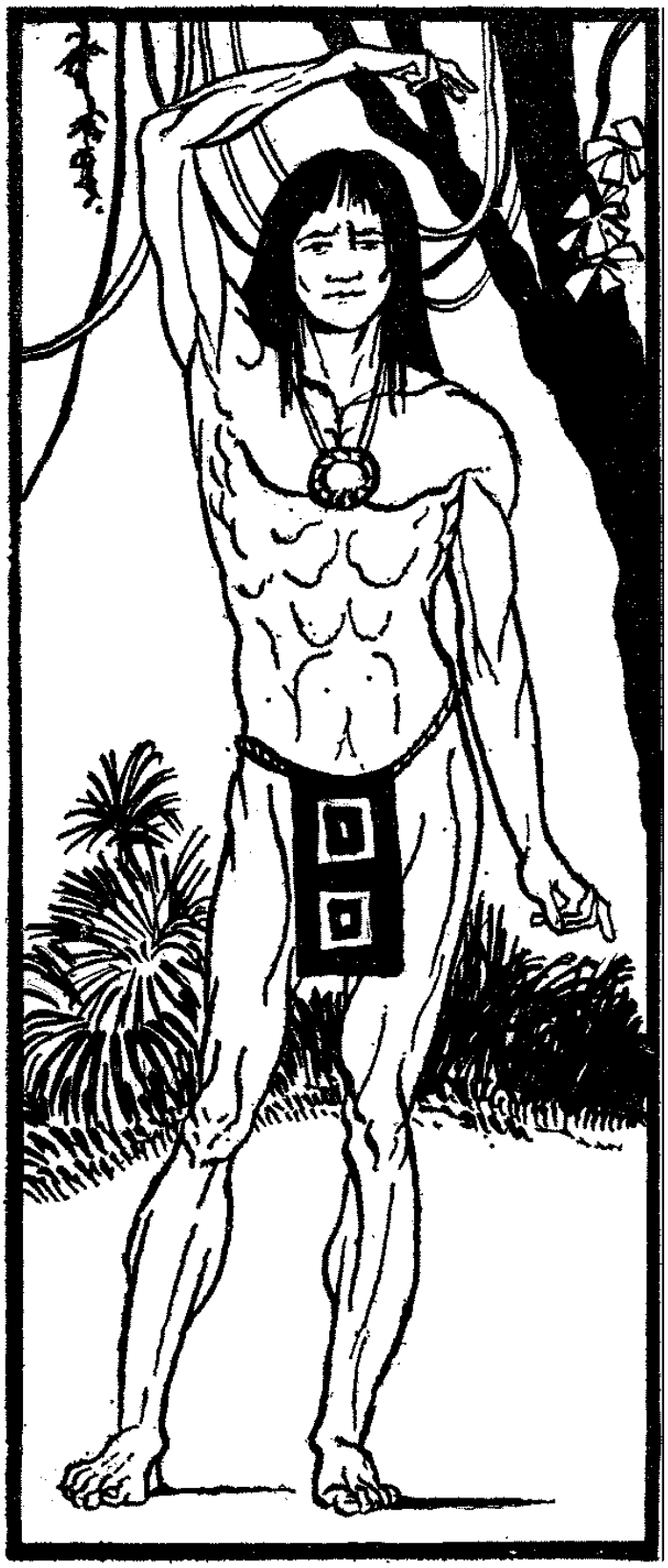
„Ano, stezka, málo užívaná, ale dost dobře znatelná. A podívej se semhle!“ ukázal na ulomenou větvičku. „Tohle je dost čerstvé. Vypadá to, jako by tu šel někdo nejdéle před dvěma dny!“

„Co radíš, stopaři?“ zeptal se dychtivě Mančaj, který si také přišel Atochův objev prohlédnout. Atoch se zasmál.

„Každá stezka na tomhle našem světě vede někam, a navíc ještě i odněkud! Vypadá to jako jedna z těch, které si vyšlapávají a po nichž chodí divocí obyvatelé pra lesů, Opatariové!“

„Ty je znáš?“ zeptal se Kapak.

„Setkal jsem se s nimi jednou, asi čtyři dny cesty pod Maču Pikču, při Urubambě. Žijí většinou dál, v pralesích za Urubambou, a jsou, nebo byli poddanými inky. Wayna Kapak je měl ve svém vojsku jako lučištníky. Jsou to skvělí střelci.“

„A kde myslíš, že je nejspíš najdeme, proti vodě, nebo po ní?“

„Šel bych po vodě, zkusil bych to, snad budeme mít štěstí.“

Šli tedy po oné stezce. Nebyla to snadná chůze. Stezka sice zhruba sledovala tok bystřiny, nadcházela si její zákruty a oblouky, válečníci však museli překračovat a někdy i přelézat padlé kmeny stromů, což bylo zvláště s nosítky velmi obtížné. Jedinou výhodou této cesty bylo, že měli stále po ruce vodu, aby mohli dát pít raněným, kdykoliv o to požádali, a napít se sami.

Postupovali však vytrvale, i když nepříliš rychle. Cestou nepotkali živou duši, člověka, ani zvíře. Jen ptáci v korunách stromů štěbetali a křičeli, vyrušeni ze svého klidu. Šli tiše, téměř beze slova, jen tu a tam pronesl někdo ke svému sousedovi polohlasem poznámku. Prostředí pralesa je tísnilo, oni, lidé z hor, byli zvyklí na daleké výhledy a jasný, světlý terén, na křišťálový vzduch. V dusném, teplém a vlhkém ovzduší pralesa se necítili právě dobře.

A šli a šli, slunce se už chýlilo k západu – pozorovali to spíše podle ubývajícího světla, protože hustými korunami stromů prorážely sluneční paprsky spíše jen jako světelné šípy tu a tam, kde nebyla zelená klenba příliš hustá. S podvečerem se ze zeleného přítmí pralesa vyrojila spousta hmyzu, moskytů, malých černých mušek a jiných drobných trapičů, kteří bodali a nepříjemně lezli po zpocených tělech válečníků. Atoch, který šel v čele, se otočil ke Kapakovi.

„Tady to není pěkné, viď, náčelníku! Já bych v těch pralesích nechtěl žít ani zanic!“

„Blíží se noc, milý Atochu, a muži jsou unaveni. Někde budeme muset přenocovat, v noci přece nemůžeme jít dál. To bude krásná noc v tomhle pralese! Co bych za to dal, kdyby tu byla někde aspoň taková chatrč, v jaké se upekli ti Španělé!“

„Já bych se spokojil i s malou mýtinou, abychom mohli být aspoň pohromadě. A kdyby byla mýtina, mohli bychom si rozdělat oheň – kdyby se nám v tomhle vlhku podařilo nalézt aspoň trochu suchého dřeva.“

„Jsi skromný, Atochu,“ pošklebo val se v řadě za Kapakem Mančaj, „ale tady to nevypadá ani na chatrč, ani na mýtinku! To bude radostná noc, už to vidím! Obávám se, že si budeme muset leh-

nout v řadě na stezku tak, jak pochodujeme!“

„Budeš mít aspoň jednu výhodu, Mančaji,“ ozval se Kapak.

„Jakou, náčelníku?“

„V tomhle teploučku nebudeš potřebovat ani deku!“

„Nu, i ta deka by byla dobrá, kdyby byla! Raději bych se potil pod dekou, jen kdyby na mě nemohly ty mrňavé kousavé potvory! Jestli to půjde takhle dál, vycucají mi do rána všechnu krev.“

„Klid, Mančaji,“ těšil jej Atoch, „byl jsem tady dole v pralesích už párkrát a tak vím, že až se setmí, půjde asi tak polovina téhle havěti spát.“

„Nacucaná dosyta mou krví, to věřím! A já budu potmě hlodat tři kousky sušených brambor a pár vláken sušeného masa. To ti neřádi mají rozhodně chutnější večeři!“

V tom okamžiku se Kapak zarazil.

„Atochu, Mančaji, jako bych cítil kouř!“

„Máš pravdu, náčelníku!“ přitakal udiveně Atoch.

„Kde je oheň, bývají i lidé,“ přidal se Mančaj.

„Jsou, Mančaji, jde jen o to, jací lidé to budou. Nerad bych, abychom se právě teď museli pustit do boje,“ mínil rozvážně Kapak. „Co myslíš, Atochu, ty znáš tyhle pralesy, kdo by to mohl být?“

„Jsem si skoro jist, že to bude skupinka těch pralesních divochů, Opatariů. A těch není nikdy moc pohromadě. Může jich být tak dvacet, nejvýš třicet. Mají nevelké vesnice, pět šest chatrčí na mýtině, kde pěstují trochu zeleniny a sladkých brambor. Živí se hlavně lovem, a proto jich nemůže žít víc pohromadě, to by se neuživili. Tady dole totiž není nikde mnoho zvěře.“

Pach kouře z ohně sílil a unaveným mužům připadal jako rajská vůně. Teď šli všichni naprosto tiše a každý se snažil, aby našlapoval co nejpozorněji. Pojednou se před nimi otevřela dosti velká mýtina a v šeru soumraku spatřili skupinku chatrčí; z jejichž střech se vinuly proužky modravého dýmu.

Zůstali nehnutě stát. Vtom se ve vsi rozštěkal pes a za ním další, najednou štěkalo asi dvacet psů. Ve vsi nastal pohyb. Na jejím okraji směrem k příchozím v okamžiku vyrostla řada téměř nahých mužů, v rukou luky a oštěpy, hrozivě namířené k okraji pralesa. Atoch postoupil o pět kroků kupředu, aby na něho bylo vidět, a zavolal:

„*Aya, maikken runa?* Hej, jací lidé?“

Z řady nahých bojovníků vystoupil štíhlý muž, který měl zavěšen na prsou nějaký amulet.

„*Opata runa,* Opata člověk,“ řekl primitivní, lámanou kečujštinou a uhodil se do prsou. Atoch se rovněž uhodil do prsou, až to zadunělo, a odpověděl podobně primitivním způsobem vyjadřování.

„*Inka runa,* inkův člověk!“

Vesnický náčelník se zřejmě upokojil a bylo vidět, že i namířené oštěpy a luky trochu poklesly.

„*Inka runa aljin runa,* inkův člověk, dobrý člověk,“ odpověděl a ukázal prstem na amulet, který měl zavěšený na prsou. „Inti, slunce!“ pronesl hrdě.

Byl to kruhový odlitek z bronzu, představující slunce.

„To má určitě od našich, zřejmě uznávají Tawantinsuyu,“ poznamenal Atoch.

„*Tawantinsuyu kgoču,* Tawantinsuyu přítel,“ odpovídal radostně náčelník, pohladil si bronzové slunce a pokračoval v rozhovoru. „*Marimanta,* odkud?“

„*Vitkos,*“ odpověděl Kapak.

„*Aljin runa Vitkos, Manko,* dobří lidé Vitkos, Manko,“ vlídně na to náčelník. Atoch moudře zamlčel, že Manko již nežije, a znovu se uhodil do prsou.

„*Cawana wasikama,* my dojít domů,“ a dodal tázavým tónem, „*mikchuna,* jíst?“

„*Mikchuna,*“, potvrdil náčelník, „*arí,* ano!“ a pokynul rukou pohostinně ke vsi.

Když viděl, jak se z pralesa odvíjí dlouhá řada ozbrojených mužů, zjevně se zarazil v rozpacích, neřekl však nic. Jednou ty inkovy lidi pozval do vsi a to nejde odvolat. Zákony pohostinnosti jsou v pralese posvátné. Zavedl je na druhý konec vsi, kde stála veliká chýše, kterou dříve přes ostatní chatrče neviděli.

„To je dobré,“ šeptal Atoch Kapakovi, „to je dům mužů, kde se konají jejich slavnosti. Ty domy jsou vždycky hodně velké, je možné, že se tam vejdeme všichni.“

Náčelník z pralesa měl zřejmě jemný sluch, nebo uhodl, o čem se mluví.

„*Puňuy wasi*, spát dům," prohlásil a Atoch děkovně pokynul.

Rázem bylo všechno dobré a v pořádku. Do domu mužů se všichni vešli a za pár minut už hořel uprostřed oheň. Unavení muži se rozložili, jak se dalo, a odpočívali. Za nějakou chvíli se náčelník přihnal znovu, v čele šesti mladíků, kteří nesli proutěné košíky, plné jakýchsi vařených bílých hlíz, a jiné s nějakou zeleninou.

„*Mikchuna*, jíst!" ohlásil stručně, dal koše postavit na zem a všichni odešli, protože podle indiánských pravidel dobrého chování není slušné přihlížet, když druhý jí.

Když dojedli, vynesl jeden z mužů prázdné košíky z chýše. Náčelník přišel za chvíli znovu a přivedl s sebou starého Indiána, ověšeného barevným peřím, tukaními zobáky a dalšími předměty.

„*Manaj*, nemocný," promluvil svým primitivním způsobem a ukázal na raněné válečníky, ležící na nosítkách. Potom ukázal na ověšeného stařík a prohlásil, „*yačachk*, čaroděj – lékař!"

Kapak byl až dojat pozornostmi, které jim, neznámým lidem, náčelník primitivních pralesních lidí prokazoval. Začínal si jich vážit, jejich bezprostřednosti a dobroty srdce. Ještě před západem slunce se obával noci v pralese, měl starosti, jak nasytit lidi, jak je dovede živé a zdravé domů. Nyní má střechu nad hlavou, je nasycen on i jeho lidé, a ten dobrák náčelník dokonce přivedl čaroděje – lékaře, aby se podíval na jeho raněné. Jsou ještě dobří lidé na světě!

Stařík si zatím přidřepl k nosítkám s raněnými. Opatrně ohmatal jejich rozpálená čela a pak pozorně odvinul hrubé obvazy z jejich ran. Prohlédl je a pak něco vykládal svému náčelníkovi řečí, která zněla jako štěbetání ptáka. Náčelník jeho výklad přetlumočil svou svéráznou kečujštinou.

„*Mana onkkoi*, ne špatný, *k'aya aljin*, zítra dobrý, brzy lepší."

Čaroděj odešel a hned se vrátil s brašnou z lýka a hrstí velkých listů. Na oheň postavil hliněný hrnec s vodou a nasypal do něj sušenou drť z jakýchsi zelenavých bylin. Potom obložil rány bojovníků oněmi velkými listy a znovu převázal. Zatím se směs v hrnci začala vařit. V tomto okamžiku vhodil stařík do ohně hrst něčeho, a z ohniště se vyvalil bílý, vonný kouř, který rychle naplnil celou chýši. Pak odstavil hrnec z ohniště před raněné a začal okolo něho a nosítek pomalý, důstojný tanec, vážný a obřadný. Prozpěvoval si k němu jakousi jednoduchou melodii se stále se opakujícími slovy.

Když skončil, vykládal zase cosi náčelníkovi, který přetlumočil, že ranění mají ten odvar vypít a pak spát.

„Dobrá, náčelníku! Tvůj kouzelník je dobrý, ty také. Jak se jmenuješ? Rád bych si tvé jméno zapamatoval."

Náčelník se uhodil pěstí do hrudi a prohlásil:

„Baku," a dodal tázavě, ukazuje přitom prstem na Kapaka a Atocha. „*Suti*, jméno?"

Atoch ukázal na Kapaka a představil jej:

„*Mallku Kapak*, náčelník Kapak," a sebe pak s nezbytným úhozem do prsou: „Atoch."

„Zítra odejdeme," navázal Kapak. Náčelník zahovořil rychlou řečí na čaroděje. Ten se poškrábal jednou nohou na lýtku druhé a něco stručně prohodil. Náčelník tlumočil.

„Říkat, zítra jít ne, nemocný listí a pít lék, druhý den jít."

„Dobrá, náčelníku, zůstaneme tedy zde. Moji lidé si aspoň odpočinou."

Tak se také stalo. Odpočinek raněným posloužil. Následujícího dne se probudili bez horečky a čaroděj si spokojeně pokyvoval hlavou a pobroukával, když jim vyměňoval velké zelené listy na ranách. Kapak se svými muži posedávali a procházeli se po vsi a s velkým zájmem pozorovali život těch pralesních lidí. Nikdo ve vsi nezahálel. Muži vyšli ráno na lov a ženy se věnovaly práci na políčkách zeleniny a oněch velkých moučnatých hlíz, které jedli předchozího večera.

Odpoledne se muži vrátili z lovu. Ti, kteří měli štěstí a přinesli zvěř, se o svůj úlovek rozdělili s ostatními. Každý dostal svůj kus masa, i Kapakův oddíl. Vesničané se k nim chovali velice pěkně, usmívali se na ně a pokoušeli se s nimi dorozumět alespoň posuňky. V pozdním odpoledni vyhledali Kapak a Atoch náčelníka, protože jen on jim mohl dát spolehlivé informace o tom, kde právě jsou a jak by se mohli dostat domů, do Maču Pikču.

Náčelník hodnou chvíli přemýšlel, zřejmě hledal ve své paměti výrazy, jimiž by jim mohl vysvětlit vše dostatečně podrobně a spolehlivě. Zkusil to se svými chabými znalostmi kečujštiny, ale pak toho nechal. Takhle to nešlo! Rozhodl se tedy pro jiné řešení. Zavedl Kapaka a Atocha k bystřině, do místa, kde v jedné zátočině byla

dosti velká plocha naplaveného písku. Sebral ze země klacík a začal kreslit primitivní mapu. Kreslení doprovázel výkladem.

Z jeho hrubého nákresu se dověděli, že bystřina teče do řeky Vilkabamby, ve vzdálenosti necelého půldenního pochodu. Odtud, podél řeky, by se dostali za den k velké řece, jíž mohla být jedině Urubamba. To už vypadalo dosti slibně. Atoch však tuto krajinu znal a nebyl téhož mínění.

„Dobrá, Kapaku, budeme u Urubamby. A co dál?“

„Půjdeme proti proudu a musíme dojít až k nám, ne?“

„To jen tak vypadá, není tam ale žádná cesta! Tím údolím se prostě nedá projít.“

Kapak se obrátil na náčelníka.

„Náčelníku, dá se jít podél velké řeky proti vodě?“

„Baku zná, žádná cesty!“ zavrtěl Indián rezolutně hlavou.

Kapak se nedal odradit.

„Vždyť ty sám, Atochu, jsi tam v těch pralesích byl! Jak ses tam tedy dostal?“

„Oklikou, náčelníku. U nás přejdeš řeku, víš, tam, kde se říká Intiwatana, kde je kámen na pozorování slunovratu. Tam se dá řeka přejít, i když to je dost nebezpečné. Odtud nahoru z údolí a pak velkým obloukem na Amaipampu. Podél řeky to rozhodně nejde, to pusť z hlavy!“

„Jak se tedy dostaneme k nám do hor?“

„Snad by bylo nejlepší jít zpět a dojít zase k cestě. Když budeme mít štěstí, nebude tam mlha – a my se vrátíme starou cestou.“

To se zdálo rozumné.

Pojednou se stopař zadíval na náčelníka Bakua. Ten dřepěl u svého náčrtu a zřejmě se při debatě obou Kečuů nudil. Z dlouhé chvíle si proutkem obtahoval svůj nákres, aby jej vylepšil. A když tím dřívkem obtáhl tok bystřiny, na níž ležela jeho vesnice, najednou začal o kousek výš kreslit další tok, zřejmě další říčku. Na její konec pak nakreslil kolečko. Atoch zbystřil pozornost.

„Co je tohle?“ ukázal na kolečko.

„*Koča, jezero,*“ povídá s tím největším klidem Baku, a ještě dodal, „*Inka nina Yanakoča.*“

V tom okamžiku se na něho Atoch vrhl a nadšeně jej poplácával po zádech.

„Milý náčelníku, ty jsi ten nejlepší náčelník, jakého jsem kdy viděl! Tohle je to pravé, co jsme potřebovali!“

Kapak přihlížel poněkud nechápavě. Atoch jej přitáhl k primitivní mapě.

„Podívej se, Kapaku, tady máme rozluštění našich potíží! Yanakoča! To je ono!“

Náčelníkovi svitlo.

„Nu ano, kolem jezera Yanakoča jsme přece šli!“

„Takže co uděláme, milý Kapaku? Půjdeme kousek cesty proti vodě k té druhé říčce a podél ní vzhůru až k jezeru.“

„A podél té druhé říčky to půjde? Baku, dá se jít podél řeky k jezeru Yanakoča?“

„Jít,“ ubezpečil stručně Baku, „malá cesta!“

„Pak máme vyhráno!“

Následujícího dne časně ráno se rozloučili s pohostinným načelníkem Opatariů. Kapak mu daroval na památku svůj válečný kyj s krásnou bronzovou hvězdicovitou hlavicí, Atoch vlněnou brašnu s vetkaným obrázkem lamy. Baku byl v sedmém nebi! Takovou zbraň nemá nikdo z Opatariů, tu mají jen inka runa, inkovi lidé, kterých si nesmírně vážil, protože mu dali obraz Slunce.

Pak přivedl jednoho z mladých mužů.

„Karí jít s vámi k řeka, ukázat cestu Yanakoča.“

Pak cosi zavolal ke své chýši. Vyšly z ní tři ženy a z další chýše jiné a všechny nesly košíky plné oněch velkých bílých vařených hlíz.

„Vy jíst, inka runa, žádný hlad!“

Byl to vítaný dar na cestu. Na každého z mužů vyšly dvě velké hlízy a k tomu měli každý svou hrst sušených brambor. S tím by měli vystačit. K jezeru Yanakoča prý může cesta trvat jeden dlouhý den a odtamtud už domů dojdou, i když půjdou ke konci o hladu. Co pro bojovníka znamená trocha hladu! S pralesními Indiány se

loučili neradi, ti lidé ukázali, že mají srdce na pravém místě. I raněným bylo podstatně lépe a ze svých nosítek s úsměvem kynuli celé vsi Opatariů. Byli šťastni – získali nové přátele!

KAPITOLA 18

Doma, v Maču Pikču, bylo vše při starém, a když Kapak lidem vyložil, co se dověděli o inkovi a o poměrech v zemi, byli všichni rádi, že jsou válečníci zase doma a v pořádku. Ranění se rychle uzdravovali a zůstal jen smutek v rodinách těch bojovníků, kteří padli v boji se Španěly. Útěchou, i když slabou, jim bylo, že by takových smutných rodin, do nichž by se někdo z válečníků nevrátil, bylo daleko více, kdyby skutečně došlo k válečnému tažení.

Úroda brambor, kukuřice a ostatních plodin byla toho roku velmi dobrá. V každé domácnosti bylo všeho dostatek, a také skladiště, kam se ukládal společný podíl, dříve odváděný inkovi a Slunci, byla naplněna jako nikdy. Zbraně odpočívaly na svých místech v domech válečníků a jejich majitelé místo bojů opravovali zemědělské nářadí a chystali se na deštivou, nepříjemnou zimu.

Všichni bez výjimky se těšili na slavnost, která se měla konat ve městě jako díkuvzdání božstvu Slunce a Matce Zemi za hojnou úrodu. Celé město mělo být co nejkrásnější, lidé dávali všechny domy do pořádku, ulice byly pečlivě zameteny a uklizeny a stejně tak hlavní náměstí. Nevelký chrám Slunce byl vyzdoben zelenými ratolestmi a květy a kamenné vykuřovadlo před deskou s obrazem Slunce bylo vyčištěno a naplněno dřevěným uhlím.

Každý v Maču Pikču i v okolních vsích si připravoval svůj nejlepší oděv, ženy tkaly, praly a šily jako o závod, pro sebe, pro své muže a děti. Každý se chtěl obléci co nejslavnostněji, aby se božstvo neurazilo, aby shledalo všechno v nejlepším pořádku, až vyjde v den velké slavnosti na oblohu. Muži vyráběli z kůže a řemínků nové: opánky, které musely být co nejpohodlnější, protože se o slavnosti bude hodně tančit, a to si přece nikdo nenechá ujít. Starší ženy pečovaly o řádné kvašení mírně alkoholického nápoje z kukuřice. Jeho příprava byla dosti pracná, a proto s ní musely začít včas, aby byl hotov právě k slavnosti a aby byl co nejlepší. Už řadu dní před slavností – ten den určoval podle svých pozorováni Slunce kněz Yamki Mayta – drtily ženy na lehce vyhloubených kamenných deskách hrubě válcovitým třecím kamenem žlutá zrna kukuřice. Získanou drť, nebo jakousi hrubou mouku, shromažďovaly v hliněných nádobách. Když jí bylo dost, připravily si veliké hliněné džbány, zdobené na hlazeném povrchu pěknými geometrickými ornamenty, nebo figurkami lidí, zvířat či ptáků. Tyto džbány pečlivě vydrhly věchty z tuhé trávy, takže zářily čistotou. Potom si k džbánům přinesly nádoby s onou kukuřičnou moukou a začala pomalá a pracná vlastní výroba nápoje. Žena si nabrala do úst hrst kukuřičné drti s malým douškem vody a začala ji žvýkat. Když byla řádně rozžvýkána se slinami, vyplivla obsah úst do džbánu. Pak si nabrala další hrstku a zase žvýkala. To se opakovalo, žvýkání, vyplivnutí, žvýkání, vyplivnutí, tak dlouho, dokud nebyla takto zpracována všechna hrubá mouka.

Do džbánu pak přilily vodu, přibližně dvakrát tolik vody, kolik bylo nažvýkané drti, a směs nechaly kvasit. Sliny proces kvašení urychlily a během osmi, někdy deseti dnů bylo vše hotovo. Výsledkem byl žlutavý, lehce zakalený nápoj mírně, příjemně nakyslé chuti. Bez tohoto nápoje nebyla u Indiánů v Andách žádná slavnost ani myslitelná.

Den před slavností si kněz Yamki ráno a večer ověřil správnost svého určení data slavnosti pomocí jakýchsi hrubých slunečních hodin. Sestávaly z dosti velkého bloku kamene, z jehož masivní základny vybíhala svisle vzhůru štíhlá stéla, něco jako kamenný štíhlý prst, trčící z balvanu, vysoký tak na délku lidské paže.

Jeden takový kámen, nazývaný Intiwatana, pozorovatelna Slunce, byl na nevelkém prostranství u chrámu, přímo nad hlubokým, strmým srázem obráceným k východu. Druhá Intiwatana, zcela stejná, byla hluboko dole, na břehu Urubamby, vzdálená vzdušnou čarou dobré tři tisíce kroků od Maču Pikču.

Kněz musel sejít už večer dolů, k Urubambě, a přespat v chatrči u pozorovatelny. Časně ráno pak z tohoto místa pozoroval vycházející slunce. Intiwatanu v Maču Pikču přitom viděl jako nepatrnou jehličku na okraji srázu proti nebi. Podle postavení slunce pak určoval datum, roční dobu. Když slunce vycházelo přesně za jeh-

lou, byla doba jarní a podzimní rovnodennosti.

V den slavnosti bylo v městě rušno už od samé ranní tmy. Ještě před rozedněním se shromáždili náčelníci rodů aylju a otcové rodin v chrámu. Kněz Yamki vzýval životodárné slunce, aby shlédlo na Maču Pikču a shromážděné zde představitele všech rodů a rodin a dopřálo jim krásných dnů života.

Potom rozdmýchal v kamenném vykuřovadle dřevěné uhlí a sypal na ně vonnou pryskyřici jako kadidlo. K tomu pronášel slavnostní modlitby a prosby, aby Slunce, nejvyšší božstvo And a Tawantinsuyu, božstvo inků, kteří jsou jeho syny, přijalo tuto oběť vlídně, jako dar a projev úcty a lásky. Shromáždění muži odpovídali sborem krátkými větami, které doplňovaly obřad.

Zatím se venku rozbřesklo a obzor na východě, zubatý hřeben vysokých hor, začínal nachovět. To už zrůžověly věčné sněhy a ledy na kuželech vyhaslých sopek na západě, zrůžověly a pak se rychle rozzářily odrazem paprsků slunce, jež dosud nebylo vidět. Východy a západy slunce v Andách, to je řetěz pohádkových výjevů, mocný projev velkoleposti velehorské přírody, v níž si člověk nezbytně musí připadat maličký.

To už bylo nádvoří před chrámem naplněno všemi lidmi z města a příchozími z okolních vsí. Všichni stáli mlčky, nepohnutě, s tvářemi obrácenými k východu a očekávali každodenní zázrak východu slunce, který v tento slavný den připadal všem jako něco mimořádně slavnostního.

Ti, kdo měli nějaké přání, nějakou prosbu k velikému Slunci – a to byli téměř všichni –, drželi v rukou malá hliněná vykuřovadla, ozdobená malovanými ornamenty. Ve všech bylo připraveno řežavé uhlí. Kněz Yamki procházel s dvěma pomocníky rychle zástupem a všichni tři sypali lidem do nastavených vykuřovadel po troškách onu vonnou pryskyřici. Před nasypáním každý rychle žhavé uhlí rozfoukal.

Nad zástup se vyvalil oblak bělavého vonného dýmu, který lehounký vánek zvedal od země a jako by odnášel vstříc Slunci, jež se právě teď, v tomto okamžiku, vyhouplo v celé své nádheře nad východní obzor. Každý z prosebníků k němu pozvedal své dýmající vykuřovadlo, oběma rukama, a šeptal skoro neslyšně svá přání a prosby, jež mu mělo božstvo vyplnit.

Tak tam stálo několik set lidí, náčelníci i prostý lid pohromadě, v jednom zástupu. Před tváří Slunce si byli všichni rovni. Stáli pohrouženi ve své modlitby a prosby, dokud z vykuřovadla vystupoval byť i jen nejslabší obláček, nejtenčí proužek dýmu. Tím se ranní obřad slavnostního dne skončil a všichni se rozešli do svých domů, aby si připravili snídani, protože před tvář Slunce se slušelo předstupovat s lačným žaludkem. Ti z vesnic odcházeli s nimi, každý měl ve městě své známé a přátele a indiánský příkaz pohostinnosti dnes platil obzvláště. Každý z domů byl otevřen hostům.

Během dopoledne se konaly další obřady, jež pořádaly jednotlivé aylju, každý rod ve své čtvrti města. Kněz obcházel tyto rodiny v přesně stanoveném pořádku. Nejdříve zašel do čtvrti aylju Sará; kukuřice, protože to byl odjakživa nejváženější rod v Maču Pikču. Odtud šel vykonat obřady do čtvrti Amkha, bramboru, a pak k dalším. Tato část slavnosti spočívala v žehnání a vykuřování sklizených plodin a v zaříkávání nemocí, aby poslechly příkazů Slunce a lidem neškodily.

Při těchto obřadech pomáhali kněží dva vesničtí čarodějové zvaní *yačachk*, jeden z Inti Paty a druhý ze Sayak Marky. To nebyli kněží, to byli drobní čarodějové – lékaři, jací byli a jsou dodnes v mnohých indián-

ských vesnicích. Jsou to chytří chlapíci, kteří se vyznají i v jednoduchém léčení, znají celou řadu léčivých bylin a dovedou svých vědomostí využít jak náleží, pochopitelně především vždy k svému prospěchu na úkor nevědomosti druhých.[1]

Po bohatém obědě, hojně zapíjeném kvašeným nápojem, nastala chvíle klidu. Potom se všichni, hlavně ti mladší, vyhrnuli na velké náměstí i menší náměstíčka jednotlivých rodů. Všude hrály skupinky hudebníků k tanci, který měl trvat až do večera. Hráli na jednoduché flétny ze dřeva zvané *tarka*, na varhánkovité flétny *sikuri*, a rytmus dodávaly jednoduché dřevěné bubny.

Na tanec se těšili především mladí, nebylo však žádnou vzácností vidět i starší tanečníky, jak se natřásají spolu s mládeží, aspoň na chvíli, aby si připomněli doby svého mládí. K tanci se nezpívalo, to nebylo u Indiánů z And zvykem. Tanečníci se osvěžovali hojným popíjením z připravených džbánů z pálené hlíny a v celém městečku vládlo srdečné veselí.

Mladý náčelník Kapak seděl před svým pěkným, velkým domem a díval se na slavnostní rej. Za nějakou chvíli si k němu přisedla matka.

„Proč netančíš, Kapaku? Není tu dost mladých žen a děvčat?“

„Nechce se mi, matko, nechce se mi. Musím stále myslet na to, jaké zlé doby nám nastaly. Proč veliké Slunce dopouští, aby Tawantinsuyu tolik trpělo?“

„Nemáš právo, milý synu, obviňovat Slunce!“ odpověděla mu přísně matka. „Ono vždycky ví, co je pro nás, pro lidi, dobré. Snad trpíme proto, abychom se stali lepšími, nemyslíš?“

„Asi máš pravdu, matko, já se však nemohu radovat, když si vzpomenu na to, kolik lidí padlo, kolik mužů zemřelo jen proto, že do naší země přišli ti Španělé!“

„Nezapomínáš na něco, náčelníku?“ přisedl si Yamki Mayta a pokračoval. „Jen si vzpomeň, jak se po smrti Wayny Kapaka, velikého a nezapomenutelného inky, říše rozpadla na dvě části, a čí vinou? Jeho vlastních synů, ne? To v naší říši ti Španělé ještě dávno nebyli, a už tekla krev našich lidí. Zbytečně, z nesvornosti!“

„To by se snad bylo všechno nějak srovnalo, otče. Věřím, že by se Waskar s Atawalpou nakonec dohodli.“

„Já nevěřím, synu! Mezi nimi vyrostla taková nenávist, jaká nikdy nepovolí, takovou v sobě člověk snad nikdy nedokáže překonat.“

„Ale jeden z nich by nakonec vyhrál a Tawantinsuyu by mělo zase jen jediného inku,“ namítl Kapak.

„Tak by to asi dopadlo, to máš pravdu. Ale nenávist jednou zasetá se už dá těžko vykořenit, ta by naopak rostla. Mír mezi oběma stranami by vydržel jen na čas, kratší nebo delší, ale jen na čas. Dříve nebo později by válka vypukla znovu, jakmile by poražená strana, ať by to byla Urin nebo Hunan, zahlédla nějakou možnost, jak strhnout znovu moc na sebe a pokořit ty druhé.“

„Za to nás tedy Slunce trestá,“ povzdychl si z hloubi srdce Kapak, „za naši nesvornost! Teď je mi to už jasné, otče! Kdyby nebylo toho bratrovražedného boje, nikdy by Španělé nemohli uchvátit tak snadno moc v zemi.“

„To máš pravdu, synu. Když se dva perou, třetí má z toho prospěch, ne? Ale Kapaku, chtěl jsem se zeptat ještě na něco jiného. Vidím, že netančíš, a slyšel jsem, že se tě na to ptala i tvá moudrá matka. Myslím, že by ráda viděla, a já taky a s námi určitě i celé Maču Pikču, kdyby ses oženil! Je čas, aby v tvém domě byla mladá žena a děti, hlavně, aby tu byl syn, tvůj nástupce!“

„Milý otče Yamki a má nejmilejší maminko! Na ženění nemám ani pomyšlení, opravdu, ani pomyšlení! Nemějte mi to za zlé, ale já jsem se rozhodl, že si nevšimnu ženy, dokud to bude v zemi takhle vypadat. Své rozhodnutí chci dodržet, a jak to vypadá,“ povzdechl si zhluboka znovu, „budu muset zřejmě zůstat sám až do smrti.“

„To ať tě ani nenapadne!“ ozvala se matka rozladěně, „já chci vidět ve svém, vlastně dnes už ve tvém domě vnoučata!“

„Tvá matka má pravdu, Kapaku!“ vmísil se kněz. „Tvé rozhodnutí není správné! Nesmíš přece myslet jen na sebe, ale i na své povinnosti, na ty především! Tvou povinností je vést tento kraj, toto město a k němu přinále-

[1] Kromě nich existovali a existují ještě čarodějové zlí, zvaní laik‘a obávaní muži, nebo někdy i ženy, o nichž lidé věřili, že jsou posedli zlým duchem a dovedou druhým škodit. O těch se nikdy nemluvilo nahlas, ale jen šeptem.

žející vesnice.“

„To přece dělám, otče, jak nejlépe dovedu,“ ozval se Kapak.

„Děláš, děláš, to je pravda, ale musíš myslet i na to, kdo to bude dělat jednou po tobě! To je tvá svatá povinnost. Tak by si to určitě přál tvůj otec, který by rozhodně nechtěl, aby náčelnická hodnost přešla do jiného rodu!“

„Ty si prostě musíš najít ženu!“ rozhodně prohlásila matka.

Kapak se jen nevesele usmál. Slova se ujal kněz.

„Kapaku, snad mi věříš! A já tě zapřísahám, odvolej své ukvapené rozhodnutí!“

„Váhám, otče, váhám! A víš proč? Já totiž chci bojovat dál! Inka Manko už nežije, ale žiju já a žijí naši muži. A já jsem přesvědčen, že by to byla zrada na památce mého otce i na celém Tawantinsuyu, kdybych nebojoval dál proti těm Španělům a jejich přisluhovačům! Budu bojovat dál, i kdybych měl bojovat sám, nebo jen s hrstkou věrných! Tam dole, v pralesích, jsem viděl, jak dokáže znepříjemňovat život drobný, maličký hmyz svým bodáním. Dokáže nakonec udolat i silného muže. A já chci být aspoň takovým malým hmyzem, který se vynoří ze tmy, bodne, citelně bodne a zase zmizí. To bude můj způsob boje! Mohu přitom padnout, a proč by tu měla potom plakat má žena?“

„To ale neznamená, že by tu neměl být někdo, kdo by převzal z tvé ruky válečný kyj, Kapaku,“ namítl klidně a rozvážně kněz.

„To bude právě tvůj syn, hochu,“ přidala se matka.

Kapak se na dlouho zamyslel. Pak řekl:

„Dobrá, přesvědčili jste mě! Ale matko, jak tě znám, máš už pro mne nějakou dívku vyhlídnutou! Kterou?“

„Ale vždyť ji znáš, a dobře znáš! Já myslím, že by pro tebe byla nejvhodnější nevěstou Wara, Hvězda, dcera Kispeova, nezdá se ti?“

„Souhlasím plně s tvou matkou, Kapaku, to by byla ta pravá žena pro tebe. Je z aylju Amkha, bramboru, ty jsi z rodu Sará, kukuřice, to by šlo výborně k sobě. Máš-li ale ty sám nějakou vyvolenou, bude určitě po tvém, jen se vyslov!“

„Nemám vyvolenou, vy dva trapiči,“ odpověděl se smíchem mladý náčelník, „opravdu nemám. Víte sami, že jsem na takové věci, jako jsou děvčata a ženění, zatím neměl ani pomyšlení, a hlavně ani čas. Když si ale moje nejmilejší matička myslí, že mám nejvyšší čas, tak to bude zřejmě pravda. Já vím, že bys chtěla vnoučata, já tě přece znám! A já ti tedy tu radost udělám. Wara se mi docela líbí, je to hezké děvče a milé. Otče Yamki, budeš tak laskav a zajdeš tedy mým jménem ke Kispeovi a požádáš pro mne o Waru. Snad nebude ještě zadaná.“

„Není, hochu, není,“ ozvala se radostně matka, „vím to určitě, že není! To mi spadl kámen ze srdce, že ses rozhodl. Ani nevíš, jakou radost jsi mi udělal!“

„Dělat radost druhým, to je přece jedna z nejdůležitějších věcí na světě, ne? Tohle přece říkal náš otec a podle toho se tedy řídím! A věř mi, že jsem tím udělal radost i sám sobě, aspoň trochu. Vždyť ten můj slib, že se neožením, nakonec nebyl k ničemu. A když jste se tak do mě oba dva od srdce pustili, já si tedy dám říct! A víte, že se už docela těším, že bych mohl mít za nějaký čas syna? Ze budeme chodit spolu a že ho budu učit všechno, co sám znám.“

Kněz. Yamki vzal Kapaka za slovo, velice rychle, aby si to snad ještě nerozmyslel. Hned po slavnosti zašel spolu s Kunkou, stařešinou aylju kukuřice, za Kispem na námluvy podle indiánského způsobu, kdy za ženicha vyjednává sňatek jeho strýc z otcovy strany nebo někdo z vážených mužů jeho aylju. Kapak požádal o tuto službu kněze Slunce, aby své prosbě, či žádosti dodal co největší váhy v očích nevěstiny rodiny. Kunka s ním šel jako představitel aylju, protože to bylo jeho povinností, starat se o záležitosti rodu.

Když se vrátili, Kunka se spokojeně pochechtával a Yamki se tiše usmíval.

„Pořídili jste dobře?“ vyptávala se matka.

„Prosím tě, maminko, jak mohli pořídit jinak než dobře? Vždyť ty jsi to měla všechno určitě už předem dojednané, že?“

Matka se sice trochu durdila, ale Kunka vše vysvětlil.

„Musel jsem se moc a moc držet, abych se nesmál, a hodně nahlas!“

„A to jsem ho musel stále napomínat," dodal kněz.

„Vždyť ty by ses také smál, kdybys viděl, jak Wara s matkou zahrály ohromné překvapení, když jsme jim řekli, že ji chceš za ženu. To bylo něco! Kispe sice také dělal, že o ničem neví a že je hrozně překvapený a poctěný, ale nešlo mu to. To víš, ten tak spíš s válečným kyjem v ruce, ale snažil se, a právě to byla legrace. Každý přece viděl, že všichni o všem vědí předem – kromě tebe, samozřejmě. Nu, pobavil jsem se, hochu! Wara se napřed trochu upejpala, ale to bylo v pořádku, nemohla ti přece hned skočit kolem krku!"

Yamki se přidal.

„Vždyť kdyby bylo Tawantinsuyu, jako bývalo, byl bys už, milý náčelníku, ženatý. Co říká inkův zákon?"

„Ve čtyřiadvaceti letech nejpozději se oženíš, to se týká mužů, žen do dvacíti, jinak budeš oženěn úředně[1]. A mně je už dvacet šest let."

„To bys měl být už dva roky ženatý!" chechtal se Kunka, „a nic by ti nepomohlo!"

Kapakova svatba byla událostí, jíž se zúčastnilo celé Maču Pikču a hodně lidí z okolních vesnic. Kněz Yamki Mayta svými modlitbami svolával na hlavy obou mladých lidí požehnání božstva Slunce a všechny aylju z města přispěly ochotně a rády svým podílem na pohoštění účastníků svatebního veselí, jež trvalo tři dny. Wara, na níž bylo vidět nad slunce jasněji, jak má svého mladého muže ráda, byla hrdá na to, že právě ona se stala ženou náčelníka. Kapakova matka ponechala mladým manželům dům a přestěhovala se do menšího domku za velkým domem, kde před lety bydleli rodiče Kapakova otce.

KAPITOLA 19

Uplynula nevlídná a mokrá doba dešťů, na terasovitých políčkách se zazelenala nová úroda, dozrála a byla sklizena. Tak plynul čas, řízený koloběhem Slunce. Oddělení Maču Pikču od ostatního světa bylo až dosud velmi účinné. Lidé tam skoro zapomínali, že je nějaký svět mimo ně samé, a zdálo se, že i ten okolní, nepřátelský svět zapomněl, že nějaké Maču Pikču je.

Lidé z města i z vesnic toto místo vlastně nikdy neopouštěli. Proč také? Z hlavního města, z Cuzka, ani odjinud nic nechtěli, protože měli všechno, co potřebovali. Rozsáhlá terasovitá pole a políčka jim poskytovala každoročně dostatek, a v úrodných letech dokonce i nadbytek potravy a stáda lam a alpak dávala hojnost té nejpěknější vlny na oděv, masa i kůží.

Kapak přes své mládí byl moudrým a schopným náčelníkem, který s pomocí náčelníků vesnic a jednotlivých rodů dobře ovládal všechno dění ve své oblasti, ke spokojenosti všech. Ve zvlášť obtížných případech a situacích mu byl spolehlivou oporou moudrý Yamki Mayta, dosud statný stařec, rovný a pružný na svůj věk. Kapa-

[1] Takový byl zákon v říši inků. Do dvaceti čtyř a dvaceti let se mohli mladí lidé ženit a vdávat podle svého vkusu a podle vlastního výběru, i když ve většině případů vybírali svým synům nevěsty rodiče. Byl to prostě zvyk a mladí lidé to brali jako samozřejmost, pokud si nenašli partnera sami. Při volbě nevěsty či ženicha bylo třeba dbát některých pravidel. Tak například nikdo nesměl vstoupit do manželství s partnerem z téhož aylju, z téhož širšího rodu, na vesnici se doporučovalo hledat, si ženicha či nevěstu z jiné vesnice, a nejen to, ale i z jiného aylju, než bylo jeho vlastní.

Kdo se do oné určené doby neoženil, byl prostě a jednoduše oženěn – úředně. Každého druhého roku se dostavil inkův pověřený hodnostář a ten dal shromáždit v určený den všechny mladé muže, kteří překročili stanovený věk a dosud byli svobodní, a všechna děvčata, jež si do příslušného roku nedokázala z mladých mužů vybrat. Tyto mladé lidi si ten hodnostář postavil do dvou řad, do jedné mladíky, do druhé dívky, a potom to bral velice rychle a jednoduše – mladý muž z řady, mladá dívka z druhé řady a tak až do konce, udělal z nich manžele. Tak byli všichni oženěni a bylo po starostech s výběrem.

Když se dva mladí lidé vzali, neměli se založením rodiny vůbec žádné potíže. Organizace říše inků myslela na všechno. Mladý pár se musel usídlit v té části vesnice nebo města, která patřila ženichovu rodu. Tam muži z jeho rodu ženichovi pomohli během několika dnů postavit na volném místě domek z kamene nebo z hliněných cihel, sušených na slunci, krytý doškovou střechou. Obě rodiny novomanželů pak dodaly potřebné zařízení, trochu hliněného nádobí, pár lamích kožešin a vlněných pokrývek na lůžko, a víc nepotřebovali. Své oblečení měli a o utkání látek na nové se už musela postarat sama mladá manželka.

Jejich obec jim pak přidělila párek mladých lam jako základ budoucího stáda a tupu, kus pozemku, pole k pěstování zemědělských plodin, kus tak velký, aby ty dva mladé lidi bez obtíží uživil. Když se jim narodil syn, dostali další příděl půdy, další tupu. Když se narodila dcera, byl příděl půdy poloviční. Při překonávání všech počátečních obtíží, spojených se zakládáním nové domácnosti, pomáhal mladým lidem zcela samozřejmě ženichův rod.

kova matka byla velmi spokojená, protože se po roce dočkala prvního vnoučete. Wara byla šťastná, že svému milovanému muži mohla dát hned napoprvé syna, na něhož byl Kapak velice hrdý. Říkali chlapci Kusi, zkratkou z Kusikuna, což znamená radost. Nejen proto, že byl radostí celého domu, ale i proto, že právě Kusi bylo druhou částí Kapakova jména. Až chlapec dospěje, dostane nové jméno, které pak ponese až do konce života.

Tak plynul čas, poklidně a v plné práci plodného života lidí, kteří jsou hrdi na to, že jsou schopni se bez obtíží uživit, lidí, kteří mají své postavení ve společnosti druhých, lidí, kteří si dovedou vážit svých sousedů a vědí, že zase oni si váží jich samých. Kapak často sedával vpodvečer s Warou nad skalním srázem poblíž slunečního kamene a těšil se z nádherných západů slunce, z přítomnosti milé ženy a z klidné pohody toho svého kouzelného koutku světa.

Jednoho dne, když tam opět seděl a užíval podvečerní pohody po rušném dni, plném klidné, neuspěchané práce, přišel k oběma mladým lidem starý kněz Yamki.

„Milý synu, chtěl bych si s tebou pohovořit," začal vážně. V té chvíli se Wara zvedla.

„Musím domů, matka tam ukládá Kusiho na lože, možná že potřebuje pomoci," a odběhla.

„Máš skvělou ženu, Kapaku! Dovede rychle vycítit, kde a kdy je jí třeba, a ví, kdy jsou tu záležitosti mužů, jež se jí netýkají."

„Máš pravdu a já ji mám rád čím dál tím víc."

„Tak vidíš a to jsme tě tehdy museli do sňatku skoro strkat," zasmál se kněz spokojeně.

„Musím ti, otče Yamki, stále opakovat, že jsem ti moc vděčný za to strkání?" usmíval se s dobromyslnou výčitkou Kapak.

„To rozhodně nedělej, přemíra vděčnosti ubíjí," bránil se žertovně stařec a pak pojednou zvážněl a začal docela jinak. „Milý synu, jsem už opravdu starý…"

„Ale ale, otče! Chtěl bych být na tom aspoň tak, jako jsi ty, až mi bude tolik, co tobě!" odporoval mu uctivě mladý náčelník.

„Nech být, hochu! Já vím, co vím. Nejsem na tom ještě tak špatně, to vím nejlíp sám, ale je tu jedna věc, na niž už opravdu začínám být stár. A to je delší cestování."

„A musíš někam cestovat? To se ti u nás už nelíbí?"

„Líbí, nelíbí, to je jiná věc! Ale já musím, víš, Kapaku, to je tady uvnitř, ve mně," zaklepal si starý kněz na hruď, „já musím ještě aspoň jednou zajít do Cuzka, do chrámu Slunce, rozloučit se s místy, kde jsem strávil tolik krásných chvil, do místa, kde jsem jako mladík začínal sloužit velikému Slunci."

„Ty opravdu musíš, otče?" zeptal se tiše Kapak.

„Musím, hochu, je to stále silnější touha, která mne tam žene. A musím tam dojít, dokud ještě mohu bez obtíží chodit. Víš, bude to taková moje poslední pouť na místa, jež jsou mi nejposvátnější."

„Když musíš, otče, tak jistě půjdeš. Ale já půjdu s tebou, doprovodím tě!"

„Ne, ne, synu," zavrtěl hlavou stařec.

„Když tedy nechceš mě, dám ti aspoň doprovod, dva tři muže. Přece nemůžeš jít sám!"

„Nejenže mohu, ale já dokonce musím! Tu svou poslední návštěvu v Cuzku, tu celou cestu tam i zpět musím jít sám a sám. Nehněvej se, že musím odmítnout tvůj nebo jiný doprovod, ale já si musím vypovídat se Sluncem spoustu věcí a u toho musím být opravdu, opravdu sám, věř mi to! Proto chci jít teď, dokud ještě mohu dobře chodit, dokud nejsem odkázán na pomoc druhých. Proto chci jít. Prosím tě, nedělej mi to těžší!"

„Už mlčím, otče, půjdeš tedy sám. Dovol mi však jen, aby s tebou někdo šel až do místa, kde naše skrytá stezka vychází z vody. Tam s tebou musí jít někdo, kdo to místo bezpečně zná."

„Ano, máš pravdu. Ať se mnou tedy někdo jde až za vodu. Ale dál už půjdu sám!"

„Ano, otče, slibuji."

„Děkuji ti, synu."

A kněz Yamki šel. Když docházel k městu a spatřil zdálky celou tu kamennou krásu sídla inků, korunovanou na kopci nad ním obrovitou pevností Saksaywaman, byl z celého srdce dojat. Zastavil se a tiše se díval. Ano, tamhle stojí velkolepý chrám Slunce a za ním vidí kousek proslulé zahrady, v níž je vše ze zlata, ptáci, zvířata i rostliny. A o kousek dále přímo září zelená plocha velkého náměstí.

Cuzko, město jeho mládí! Kolik krásných vzpomínek chová ve svém srdci na ony doby! A na druhé straně,

kolik nepěkných vzpomínek jej váže k témuž městu z poslední doby, z posledních let! Město Slunce a celá říše inků je pošlapána a poskvrněna nohama loupeživých cizáků. Půjde ta pohana vůbec ještě někdy smýt? Bude možné, aby říše synů Slunce, slavné Tawantinsuyu, zazářilo znovu dávným leskem?

Yamki se násilím vytrhl z těchto chmurných myšlenek a vykročil k městu. Teď, když měl naposledy ve svém životě navštívit chrám Slunce, najednou se jeho kroky změnily. Starý kněz v této své velké chvíli jako by přestal cítit tíhu veku a jeho nohy jako by omládly o dvacet let. Sel lehce a pružně, dlouhým, neúnavným krokem horala zvyklého na dlouhé denní pochody.

Šel a nevnímal nic okolo sebe. Jeho vlněná brašna jako by obsahovala hrstku suché trávy, a ne dosti těžký náklad zlatých předmětů a váček zlatých zrn, dar Maču Pikču božstvu Slunci. Šel jako stroj známými místy a ulicemi, dokud nestanul před branou chrámu.

Spokojeně si oddychl. Tak přece jen došel k cíli své pouti! Yamki Mayta byl šťasten, tak šťasten, že vůbec nevzal na vědomí hlouček Španělů, kteří právě vycházeli z chrámu a hlasitě se čemusi smáli. Teď, v této chvíli, vnímal jen a jen skutečnost, že stojí před cílem své cesty, před chrámem božstva, jemuž sloužil podle svých sil po celý svůj život. A to byl krásný, překrásný pocit, tak krásný, že by jej nevyměnil za nic na světě. Yamki Mayta zasněně vykročil do prostor chrámu.

Nejdříve se šel poklonit velikému zlatému obrazu Slunce v hlavní chrámové síni – i když věděl, že tam ta nádherná deska z masivního zlata už není. Zmizela kamsi do labyrintu hor, Indiáni ji před hrabivýma rukama cizích vetřelců ukryli, jim takřka před nosem, stejně jako podobnou desku ze stříbra, obraz Měsíce. Pro Yamkiho tam však byla, on ji tam viděl na kamenném podstavci a on s ní chvíli tiše rozmlouval.

Vypověděl svému božstvu vše, co chtěl, co jej tížilo, a všechna svá skromná přání do budoucna, do té krátké doby, jež mu zbývá ze života. Nechtěl toho mnoho. Pro sebe si přál jen šťastný návrat do Maču Pikču a tiché dožití. Pro město tam nahoře v horách prosil o možnost klidného života v tom zastrčeném koutku, života nerušeného cizími, nepřátelskými zásahy.

Potom vyhledal své přátele. Nezbylo jich mnoho, celá řada jich už zemřela a někteří odešli z hlavního města, protože nechtěli žít pohromadě se Španěly. Chtěl pozdravit i velekněze, přítel Kchasi mu však tuto návštěvu rozmluvil. Nový velekněz není, jako býval Wiljak Umu, který bojoval proti Španělům do posledního dechu. Tohoto dosadili Španělé z řad přívrženců inky Paullua, s nímž si dělali, co chtěli, a který byl jejich přisluhovačem.

„A komu tedy odevzdám dary, které jsem tam od nás Slunci přinesl?“

„Milý bratře Yamki, pojď se podívat, něco ti ukážu!“ povzdechl Kchasi. Zavedl kněze za chrám, do proslulé zlaté zahrady. Chudák Yamki se celý rozklepal. Pamatoval se na ni jako na skvost, na místo, v němž se hromadilo to nejlepší, co ruce zlatníků říše inků dokázaly vykouzlit.

„Tohle, Kchasi, tohle přece, není možné! To je snad zlý sen!“

„Není, bratře, není. Takhle zlatou zahradu zplundrovali Španělé. Vyrabovali a odnesli, co se dalo. Mluví o svém Bohu, staví mu oltáře a jejich, kněží kážou proti našemu Slunci. Já si ale myslím, že jejich pravým božstvem je zlato a zase zlato. Jak zahlédnou kousek zlata, to bys měl vidět, jak jim zazáří oči. Pro zlato jsou ochotni udělat všechno na světě, zabít a oloupit bratra, vlastního otce, každého! Jejich Bůh prý hlásal milosrdenství, oni však dělají všechno jiné než právě milosrdenství. Jsou to docela obyčejní zloději a vrazi!“

„Ano, bratře, zloději a vrazi!“ zvolal Yamki celý rozrušený.

„Tiše, bratře,“ napomenul jej Kchasi, „tohle nesmíš říkat nahlas, nebo nejvýš jen potichu říkat tam, kde jsi jistý, že není nablízku nikdo, kdo by jim tvá slova donesl. Mají své špehy v celém Cuzku a v celé říši.“

„U nás ne, bratře,“ zvedl hlavu hrdě Yamki, „u nás ne! K nám nikdo z těch lumpů nikdy nevkročí! My se dovedeme bránit! Jestli se tu cítíš špatně, pojď se mnou k nám. Máme ve městě pěkný chrámek a hezký dům, v němž bydlím. Mohli bychom tam žít spolu a bylo by ti u nás určitě dobře.“

„Ne, bratře Yamki,“ zavrtěl hlavou posmutněle Kchasi, „nemohu odtud odejít. Musím sloužit Slunci zde, a to i kdyby mě mučili. Slíbil jsem Wiljaku Umuovi, že chrám neopustím, a slib je svatý.“

„Mám tedy odevzdat své dary tobě, bratře?“

„Můžeš, chceš-li, ale já je nedám sem, do zlaté zahrady, ani do chrámu. Použiji je jinak a jinde, ale pro naši věc. Souhlasíš?“

„Jak by ne, bratře, hned ti všechno předám," odpověděl Yamki bez váhání a začal rozpínat svou brašnu.

„Tady ne!" zarazil jej Kchasi, „pojď se mnou ke mně, tady se zlato nesmí ani zalesknout."

Když odcházeli, srazili se v chodbě chrámu s jedním ze Španělů. Byl to divný chlapík, dosti otrhaný a vousatý, s pichlavýma očima. Sel zeširoka středem chodby a schválně do obou kněží vrazil.

„Uhněte, darebáci!" osopil se na ně hrubě. Starý Yamki se zapotácel a brašna mu upadla na kamennou podlahu. Před chvílí, když mluvil s přítelem a chtěl brašnu otevřít, ji už nedopnul, a tak se stalo, že z ní vypadl kožený váček se zlatými zrny. Odkutálel se k Španělově noze. Ten do něho kopl, vázání povolilo a na kamenné podlaze zasvítilo několik zlatých valounků.

„*Kkori, munailja!* Zlato, pěkné," ozval se ten divný chlapík lámanou kečujštinou a shýbl se pro váček.

„To je dar Slunci," ozval se Kchasi a natáhl ke Španělovi ruku. Ten ho přes ni plácl.

„*Kuska Inti, kuska ňokka*, polovice Slunce, polovice já," prohlásil s bohorovným klidem a odsypal si z váčku hrstku valounů. „Tumáš!" vrátil zbytek Kchasimu a poplácal jej žoviálně po zádech, „to Slunci stačí, dědku!"

Oba kněží chtěli pokračovat v cestě, ušli však sotva tři čtyři kroky, když na ně ten Španěl zavolal.

„*Maimanta*, odkud?" a píchl svým prstem Yamkiho do prsou. Ten, chudák, nebyl mocen slova. Místo něho se ozval Kchasi.

„Z Koljasuyu, z jihu, zdaleka!"

„Zapomněl jsi dodat wirachoča, pane!" štěkl na něho Španěl.

„Arí, wirachoča, ano, pane," dodal pokorně Kchasi a táhl Yamkiho za ruku rychle pryč.

„To je smůla, že musel to zlato vidět!" mumlal Kchasi za rohem chodby. „Budeš asi muset co nejrychleji zmizet, bratře! Ten lotr by si mohl vzpomenout, že chce vědět, odkud to zlato je, a pak by ti nepomohlo nic, bylo by zle!"

„Nepověděl bych – i kdyby mě zabil!" odpověděl stejně tiše Yamki.

„Já vím, bratře, že jsi statečný, ale jistota je jistota. Honem pojď, zajdeme ke mně, dáš mi to své zlato a co nejdříve zmizíš z Cuzka! Ne, neodporuj, vím přesně, co říkám. Vím, že jsi chtěl strávit nějaký čas zde a sloužit Slunci, aspoň pár dní, ale teď nejde jen o tebe a tvé zlato. Teď jde o Maču Pikču a všechny tam u vás! To si uvědom a zmiz co nejrychleji!"

Tak se stalo, že v krátkém čase vycházel ubohý Yamki z chrámu Slunce. Předal příteli zlaté šperky a jehlice, které přinesl, a zbytek zlatých zrn, které mu Španěl nechal, rychle něco málo pojedl v přítelově světnici a vydal se zase zpět, na cestu k domovu. Bylo mu líto, že musí opustit chrám a Kchasiho tak narychlo, plně si však uvědomoval, proč mu to přítel doporučil. On přece zná ty cizince nepochybně daleko lépe! Má pravdu, Maču Pikču, jeho domov, byl v nebezpečí. Zlato u nich je, v nánosu dvou horských potoků je hojnost valounků a podle toho, co slyšel od Kchasiho, by Španěly nedokázalo zastavit nic, dokud by se k zlatu nedostali. Půjde domů a půjde co nejrychleji!

Přenocoval v jednom tampu, v domě odpočinku, při hlavní silnici. Správce mu našel tichý koutek a jako kněze jej i dobře pohostil. S novými silami se vydal brzy ráno na další cestu. Šel a šel, zcela mechanicky, ale co nejrychleji. Jeho myšlenky se toulaly okolo smutné, neutěšené situace v zemi, takže ani nevnímal, co se kolem něho děje. V tampu dostal do své vlněné brašny i trochu jídla na cestu.

Zbystři] pozornost, teprve když přicházel k místu, kde měl opustit hlavní silnici. Nepozoroval nic podezřelého, a proto klidně odbočil do křovisek, jimiž musel projít, aby se dostal vzhůru, k cestě zakryté vodou a k vypálené vesnici Runku. Průchodu křovím věnoval jen zcela nepatrnou pozornost, a proto si celkem ani nevšímal lehkého šramotu, napřed za sebou a pak někde z boku. Asi se tudy prodírá nějaké malé zvíře, myslel si.

Najednou však strnul, jako by jej zmrazil. Z křoví před ním se vynořil – právě ten otrhaný Španěl s pichlavýma očima a zlou tváří. Stál proti němu, jako by vyrostl ze země, v ruce se mu leskl tasený meč, za opaskem měl dosti dlouhou dýku a na zádech jakýsi nevelký kožený tlumok. Upíral na kněze posměšně své pichlavé oči zpod širokého klobouku. Neměl ani lesklý pancíř, ani přílbu, bez nichž Španělé téměř nikdy z Cuzka nevycházeli.

Chvilku tam stál a vychutnával Yamkiho překvapení. Pak zvedl levou ruku k posměšnému pozdravu.

„Já a ty Cuzco, Kkorikanča, zlatá zahrada," zahovořil lámanou, ale dost srozumitelnou kečujštinou. „Ty zla-

to, já zlato, já chci vědět, odkud ty zlato! Ty mi povíš!“ a namířil mečem na knězova prsa. Když Yamki mlčel, pokračoval v řeči. „Já šel za tebou z Cuzka. Já vím, ty víš, kde zlato. Ty mi povíš, dobrá, já tě pustím. Ty nepovíš, kde zlato, já tě zabiju. Co si vybereš?“ a mírně zatlačil na meč na prsou Yamkiho, takže kněz o krok ustoupil. A Španěl řečnil dál:

„Ty neutečeš, ty starý, já mladý, dohoním a zabiju, když utečeš. Nedělej to, nebo zabiju!“

Yamki rychle uvažoval. Ten lotr je připraven ho skutečně zabít, kdyby se pokusil o útěk. A že by mu neutekl, to je jasné. Nejlíp bude, když se nebude bránit, ostatně by mu to nepomohlo. Ten chlap jej bude nutit, aby mu ukázal, kde těží zlato z písku potoků, to je jisté. Co teď? Je sám a Španěl je také sám, aspoň to tak vypadá. Ať jde tedy s ním.

Dál šli mlčky, Yamki napřed, španělský hledač zlata dva kroky za ním, ruku na jílci dýky. Kvečeru se Yamki zastavil u potůčku a skupinky suchých křovisek. Dobrodruh hned tasil dýku. Yamki ustoupil o krok a pomalu a zřetelně promluvil.

„Bude noc, brzy. My musíme tady spát, je tu dříví na oheň a voda. Neboj se, já ti neuteču.“

Španěl se jen zacenil a zastrčil dýku za pás.

„Dělej oheň, dobrá, tady spát!“

Yamki rozdělal nevelký ohníček a nalámal hromadu klestí na přikládání. Španěl přitom seděl opodál na zemi a ořezával svou dýkou kousek dřeva. Když oheň hořel, sedl si kněz k němu a z brašny vytáhl kousek sušeného masa a pár vařených brambor. Také Španěl měl trochu zásob ve svém koženém tlumoku. Oba mlčky pojedli, napili se vody z potůčku a chvíli odpočívali. Po chvíli se vousáč ozval:

„Zlato daleko?“

„Možná zítra, možná pozítří,“ odpověděl suše kněz.

„Zlata dost? Bude dost, nezabiju tě, nebude zlato, zabiju!“ a poklepal si na meč, který před jídlem odpásal a položil si vedle sebe.

„Proč pořád mluvíš o zabití? Já ti přece v ničem nepřekážím.“

„Nemůžeš!“ zašklebil se ošklivě cizinec. „Dovedeš, kde zlato a dost!“

„Půjdu s tebou tam, kde je zlato,“ odpověděl klidně Yamki.

„Teď ty lehnout a spát!“ poručil Španěl.

Yamki se natáhl k ohni a chystal se zavinout do svého pláště. Tu jeho trýznitel vstal, vrhl se na něho, obrátil kněze tváří k zemi a zkroutil mu ruku surově za záda.

„Dej druhá ruka sem!“ zasyčel. Yamki klidně poslechl a cizinec mu spoutal ruce za zády kusem šňůry, který měl za opaskem. Druhým kusem mu volněji spoutal i nohy. Pak mu vzal plášť, zavinul se do něj a ulehl k spánku.

Pro starého kněze to byla dlouhá noc. Oheň po chvíli dohasl a chlad andské noci brzy pronikal až do morku kostí. Nejhorší bylo, že mohl jen nepatrně hýbat rukama, které mu dřevěněly. Usnout se mu dařilo vždy jen chvilkami, z dřímoty jej nemilosrdně budila krutá zima a nepohodlné ležení se spoutanýma rukama. Ubožák čekal na svítání jako na zázrak, jeho hrdost mu však nedovolila, aby se ozval byť i jen zasténáním.

Konečně začal východní obzor světlat předzvěstí nového dne. Za chvíli se pohnul i Španěl, protože i jemu byla zima, přesto, že měl knězův plášť. Promnul si oči, zazíval, protáhl se a pak přikročil ke knězi.

„Musel svázat, abys v noci neutekl. Teď rozvážu a uděláš oheň!“

Starý Yamki si dlouho třel promodralá zápěstí, až se mu krev v rukou rozproudila. Oživené ruce jej nesnesitelně bolely, když jimi začal pohybovat. Za chvíli to už bylo lepší, Yamki vstal a pokusil se o první kroky. I to bylo zlé, za chvíli se však již mohl dosti dobře pohybovat.

Oheň zaplanul a zahnal chlad svítání. Oba muži skrovně pojedli, Yamki oheň udusil a vydali se znovu na cestu, stejně jako předchozího dne – kněz napřed a Španěl dva kroky za ním. Pak se vyhouplo nad horské štíty krvavé slunce, které rychle žloutlo a začínalo pomalu hřát. Bylo jasné, krásné ráno, tak jiskřivé, jaké může být jen v Andách. Muži kráčeli rázně, aby se co nejlépe zahřáli.

Před polednem došli k jezeru.

„Kde je cesta dál?“ ozval se vousáč udiveně.

„Ve vodě,“ odpověděl Yamki klidně.

„To je dobré!“ divil se Španěl. Samozřejmě že to je dobré, myslel si Yamki, tobě to mohu klidně říci, ty se tudy už sotva budeš kdy vracet.

„Potřebuju si ulomit dlouhou hůl,“ oslovil Španěla.

„Dobrá, hůl,“ souhlasil jeho únosce a v záchvatu jakési dobré vůle dodal, „já Pedro, jak ty?“

„Yamki,“ zabručel neochotně kněz, lámaje si z keře dlouhý, silnější prut.

Cesta vodou byla dlouhá a pomalá. Starý kněz si jen zhruba pamatoval směr a trasu skryté cesty, a proto si musel každý krok vodou před sebou prutem ohmatávat. Když konečně došli na konec jezera a vyšli z vody, měli nohy z ledové vody pěkně promrzlé. Chvíli odpočívali a hřáli si je na teplém sluníčku, pak se Pedro zase obul a vykročili na další pouť.

Ani teď se nezměnil pořádek při pochodu, Yamki napřed a Pedro za ním, zase k vodě a stejně opatrně přes ni. Když přebrodili další jezero, zdálo se, že lovec zlata už svému vězni více důvěřuje, protože si broukal jakousi veselou písničku a rozhlížel se zvědavě po kraji. Yamki s ním měl trochu potíží, když přišli k visutému lanovému mostu. Indiáni mají ve zvyku přecházet po jednom, aby se chůzí více lidí most nevhodně nerozhoupal. Tomu nechtěl Pedro rozumět a tak museli tentokrát přejít oba najednou, protože se Španěl bál, aby mu kněz něco neprovedl, kdyby šel jako první, nebo snad aby mu neutekl, kdyby jej nechal jít jako druhého. Yamki musel dávat velký pozor, aby šli oba stejně, aby vykračovali toutéž nohou a šli tak pomalu, aby se most nebezpečně nerozhoupal.

Když docházeli k vypálené vsi Runku, měl Yamki na okamžik dojem, že se mezi prvními ruinami domků něco pohnulo. Snažil se proto jít před násilníkem tak, aby mu co nejvíce clonil výhled na ves. Ano, teď se zase cosi pohnulo a rychle zmizelo! Byl to jen okamžik, maličkost, jakou dokáže postřehnout pouze oko Indiána. Yamki si však nebyl tak docela jist. Zahlédl to také ten Pedro, nebo nezahlédl?

Zatím se nic nedělo, oba pokračovali v cestě ke vsi. Když přišli blíže, rozeznal Španěl, že domky mají ohořelé zdi a že jsou vesměs bez střech, jen tu a tam čněl k nebi očazený trámec střešní konstrukce.

„Jaká vesnice?“ zeptal se Pedro.

„Runku,“ odpověděl co nejnedbalejším tónem Yamki.

„Kde lidé z vesnice?“ zněla další otázka.

„Pryč, válka!“ odpovídal stručně kněz.

„Nikdo ve vesnici?“ vyptával se Pedro dále.

„Asi nikdo, nevím,“ zněla klidná odpověď starého kněze.

Jen dojít do vsi, jen dojít do vsi, myslel si Yamki! Snad tam někdo je, přece se tam něco pohnulo a to mohl být právě tak člověk, jako divoká lama guanako. A mimoděk zrychlil krok. To už přicházeli k prvním domkům. Španěl byl opatrný. I když se zatím ve vsi nic nepohnulo, ani neozvalo, byl ve střehu. Došel blíž za Yamkiho, vytasil dýku a opřel lehce její hrot o Indiánova záda mezi lopatkami.

„Ty, Yamki, jít pořád dál. Jak zastavit, zabiju!“

Toto byla Španělova poslední slova. Právě přešli kolem jednoho černého dveřního otvoru chýše, když z něho nehlučně a bleskurychle vylétla smyčka vlněného provazu, dopadla na Pedrův krk a neviditelná ruka vrhače jí prudce škubla. Španěl se skácel nazad a dopadl tvrdě na záda. Náraz jej zřejmě poněkud omráčil. Ze zříceniny

domku vyskočil muž s kusem trámku v ruce a prudce, vší silou uhodil do vyjeveného obličeje bílého darebáka.

Yamki se hbitě otočil, když zaslechl pád Španělova těla. Jeho zachránce stál nad tělem mrtvého nepřítele a smál se.

„Vítám tě, otče Yamki, z Cuzka!“ Kněz se také zasmál.

„Děkuji ti, náčelníku Aljine, za milé přivítání. Rozhodně nemohlo být lepší! Jdeš do Sayak Marky?“

„Ne, do Maču Pikču. Byl jsem se tu podívat, jestli by se nedal opravit nějaký domek. Chtěl bych se vrátit do své vsi.“

„Tak to jdeme spolu, ne?“

„Viděl jsem tě už zdaleka, Yamki, a bylo mi divné, kdo to vlastně jde. Napřed jsem tě nepoznal. Viděl jsem jen muže, oblečeného v bílém, pak se mi zdálo, že tam je nějak mnoho nohou. Když jsi přišel blíž, zjistil jsem, že jde ještě někdo za tebou, že ten druhý není oblečen jako my.“

„A tak jsi zmizel, Aljine, že ano? Zahlédl jsem jen nějaký pohyb mezi domky, to jsi byl zřejmě ty. A pak už nic.“

„To jsem se už schoval a díval se jen skulinou v sesutém zdivu chatrče. Potom jsem zahlédl vousatou tvář. Když jste byli u vesnice, tak ten vousáč tasil zbraň, zaleskla se ve slunci. To mi už bylo jasné, že s ním nejdeš dobrovolně, a proto jsem se připravil. Naštěstí jsem měl s sebou tu dlouhou šňůru. Dál to už bylo docela jednoduché.“

„A kdybys ho nezasáhl?“

„Měl jsem přece ještě svůj kyj, ale ten trámek se mi zdál šikovnější, byl delší. Nu, já myslím, že bychom ho my dva přece jen nějak zvládli, ne?“

KAPITOLA 20

Úroda toho roku nebyla sice tak velká, v Maču Pikču však měli dost a dost zásob ještě z minulé sklizně, dost kukuřice i sušených bramborů. Na španělského lovce zlata, který tak neblaze, ale po zásluze skončil ve vsi Runku, už nikdo ani nevzpomněl. Náčelník Kapak s pýchou pozoroval svého synka, který již běhal a zvídavě se snažil poznat všechna tajemství velkého, širého světa. Díval se na něho rád, jak si hraje s ostatními dětmi a svým zadečkem dále hladí kámen dětské skluzavky nedaleko otcova domu.

Stejně rád se díval na svou ženu Waru, rozkvetlou do překvapivé krásy, jak pečuje o maličkou, roční dcerušku. Bylo jim všem dobře v pěkném prostorném domě. Zdálo se, že okolní svět ani neexistuje, že rozbití Tawantinsuyu Španěly bylo zlým snem. Zprávy z Cuzka sem doléhaly jen jako ohlas vzdáleného světa. Přinášeli je v nepravidelných obdobích Kapakovi zvědové, jež mladý náčelník tu a tam vysílal k hlavní silnici. Měli za úkol potloukat se vždy několik dní kolem některého z domů odpočinku a mít otevřené oči a uši.

Nenávidění cizinci hospodařili v zemi dál po svém a vynucovali si tvrdě bezpodmínečnou poslušnost. V pralesích, dole ve Vilkabambě, však zůstával inka Titu Kusi se svými lidmi a znamenal pro Španěly neustálou hrozbu, i když vzdálenou.

V poslední době se však tato hrozba jako by přibližovala. Mezi Indiány kolovaly zprávy, že se z Vilkabamby něco chystá, že se tam dole, v oblasti pralesů, rodí velké povstání. Když pak přešly zimní deště a nad Andami se rozklenulo znovu Jasné, modré nebe, přicházely další zvěsti, tentokrát přesnější a podrobnější.‘

Po celé zemi chodili nenápadní lidé, kteří navštěvovali indiánská města a vesnice, hlavně tam, kde nebyla nablízku žádná z hlavních silnic. Tito lidé přicházeli k těm, o nichž věděli, že nejsou přáteli Španělů a jejich indiánských přisluhovačů. Přicházeli večer, za tmy, zůstávali přes noc a ráno, ještě za tmy, zase odcházeli. Přinášeli pozoruhodné zvěsti.

Inka Titu Kusi hodlá vstoupit znovu na válečnou stezku. Chtěl by zničit náhlým tažením Španěly a jejich nohsledy. Chce obnovit Tawantinsuyu, říši Slunce, tak, jak bývala kdysi. K tomu cíli potřebuje pomoc všech, kdo nenávidí cizince a jejich loutky. Ti všichni se mají připravit k boji, shromažďovat a vyrábět zbraně, aby bylo vše připraveno, až Titu Kusi vydá povel k velkému povstání. Tento boj je poslední nadějí synů Slunce a musí být úspěšný! Povstání musí vypuknout v celé zemi v určený den, všude musí plamen boje vzplanout v určený čas!

Tajemní muži přicházeli a odcházeli, přinášeli nové zprávy, které se šířily v malých shromážděních mužů, kde je předávali ti, jež poslové navštívili. V zemi se začal šířit neklid, pečlivě utajovaný a skrývaný před těmi, kdo by mohli být případnými zrádci příprav velkého boje za svobodu.

Takové zprávy přinášeli i Kapakovi zvědové, zprávy o tom, že se něco děje, že se něco velkého v zemi připravuje. Náčelník byl zprávami vzrušen, dychtil ale po tom, dovědět se něco přesnějšího, chtěl mít jasnější, přímé zprávy. Žádný z oněch tajemných nočních návštěvníků však až dosud do kraje Maču Pikču nezavítal. V Kapakově domě se o těchto zvěstech často debatovalo. Náčelník sám se chtěl vypravit k silnici, nebo dokonce až do Cuzka, aby získal čerstvé a spolehlivé zprávy a pokyny, protože v tom, co se chystalo, v boji proti nenáviděným cizincům, nechtěl ani on sám, ani jeho bojovníci zůstat stranou.

Moudrý Yamki jej z takové cesty zrazoval. Vysvětloval mu, že nemá jediný pevný bod, jediné místo nebo osobu, kam by se mohl pro spolehlivé zprávy bez obav obrátit. Tam nahoře, v Cuzku, nebo na hlavní silnici by jakékoliv pátrání po zprávách a po oněch tajemných poslech mohlo vést k potížím. Co kdyby se prozradil nevhodné osobě, což by mohlo, ba muselo, nezbytně vést k nebezpečné situaci. Pro něho samého, a možná, že i pro Maču Pikču. To si nemohou dovolit, to nelze v tomto okamžiku připustit! Co tedy? Zkušený Yamki radil nedělat zatím nic, protože nepředložený čin by mohl vést ke zkáze. Nedělat nic, čekat, čekat s indiánskou trpělivostí. Kdo umí čekat, ten se dočká, dříve nebo později.

Tak přešel další rok a přišlo nové jaro. V Maču Pikču samém a ve všech okolních vesnicích byly jarní práce v plném proudu, když se bojechtiví válečníci dočkali svého velkého okamžiku. Jednoho dne přiběhl ze vsi Ljakta Paty mladík, který bez váhání vyhledal náčelníka. Přinesl zprávu, že tam přišli dva zvláštní muži, kteří chtějí mluvit s náčelníkem oblasti. Je to prý velice naléhavé. Ne, mladý posel je nezná, žádného z nich nikdy předtím neviděl. Jsou prý divní. Jeden z nich má tvář a oblečení člověka z hor, druhý má tmavší tvář a brašnu má zdo-

benou barevnými peříčky ptáků, jaké tu nikdo nikdy neviděl. A co víc, ten s tou divnou brašnou je ozbrojen dlouhým lukem a na zádech má toulec plný šípů, opeřených zase těmi barevnými pery.

Kapak vzal s sebou Yamkiho a tři náčelníky rodů, Mančaje, Kispeho a Kunku. Nikdy by nedokázali uhodnout, s kým se v Ljakta Patě setkají! Jedním z těch tajemných příchozích byl – Baku, náčelník vesnice Opatariů, s nímž se poznali a spřátelili při své cestě z Vitkosu! Tvář náčelníka pralesních Indiánů se rozzářila širokým úsměvem.

„Bratr Kapak, moc dobré! Dlouho neviděl, moc dobré vidí dnes!“ zahovořil svou lámanou kečujštinou. Také Kapak měl opravdovou radost, že vidí zase jednou muže, který jim tehdy v obtížné situaci tolik pomohl.

„Buď zdráv, bratře Baku! I já tě opravdu rád vidím! Co tě sem k nám přivádí?“

„Tady špatné, málo teplo,“ ušklíbl se Baku, „já sem sám nejdu. Se mnou muž, který musí mluvit s bratr Kapak.“

V té chvíli vystoupil z dveřního otvoru domku náčelníka vesnice muž středního věku, oblečený jako chudý, obyčejný Indián z hor, v prosté, bělavé vlněné tunice, s koženými opánky na nohou a se stužkou z černé vlny přes čelo a delší vlasy. Na levém rameni mu visel složený vlněný plášť. Měl pěknou, oduševnělou tvář pravidelných rysů, tvář, jež prozrazovala značnou moudrost.

Muž zvedl ruku na pozdrav. Kapak odpověděl stejně a dodal:

„Vítám tě v naší končině, zvláště, když tě přivádí náš přítel Baku! Mohu tě pozvat k sobě, do Maču Pikču?“

„Jdu právě k tobě, náčelníku! Napřed mi ale odpověz na pár otázek!“

„Odpovím, když mi napřed povíš ty, kdo jsi a jménem koho mluvíš,“ odpověděl klidně Kapak a dodal, „nezapomínej, že jsi na území, kde jsem já náčelníkem, na území, za něž jsem já odpovědný.“

„Komu?“ vpadl mu do řeči cizinec, „Španělům?“

„Ne!“ odvětil stále klidně, a důrazně Kapak, „tady nepatří cizincům a jejich nohsledům ani píď půdy, ani kus kamene! Tady jsme až dosud mimo jejich dosah.“

„Pak ti tedy odpovím, jak si přeješ. Můžeš mi říkat Wayra – vítr, i když se tak nejmenuji. Své pravé jméno musím zatím tajit, jsem jako Wayra – vítr, jeden den tu a druhý zase jinde. To ale není důležité. Hlavní je, že jsem poslem a ústy našeho pána, inky Titua Kusiho, syna Slunce, z Vilkabamby.

Slyšel jsem o tobě od náčelníka pralesních mužů Bakua a vím o tom, jak jsi se svými bojovníky skoncoval s vrahy inky Manka – dík buď tobě, náčelníku! Máme k tobě důvěru, věříme pevně, že se v tvém postoji vůči cizincům od té doby nic nezměnilo.“

„Ne, nezměnilo, máš pravdu, Wayro. Španěly a jejich přisluhovače nenávidím z celého srdce – i když náš kněz Yamki říká, že nenávist nemá nikdy vyplnit srdce muže.“

„Tato nenávist je spravedlivá, náčelníku. Půjdu s tebou do tvého města!“

„Pojďme! Baku, příteli, ty s námi půjdeš také – i když ti je zde trochu chladno,“ usmál se Kapak. „V mém domě rozděláme oheň, aby ses cítil dobře.“

„Baku půjde!“ zakýval horlivě muž z pralesů hlavou. „Bude dobře, když s námi půjde,“ vložil se do hovoru Wayra, „pravděpodobně se budu vracet přes jeho území, až spolu vše vyřídíme.“

Oba příchozí vzbudili ve městě rozruch, cizí tvář už tam dlouho, předlouho nikdo nezahlédl. Sledováni množstvím očí vešli do Kapakova domu. Wayra i Baku dostali obvyklé občerstvení a pak se povídalo. Cizinec se zajímal o všechno, co se v kraji stalo, a Kapaka zase zajímaly novinky z Vilkabamby a Vitkosu. Když pak na ohništi domu zaplanul jasný oheň, schoulil se náčelník Opatariů zimomřivě u něho a Wayra se konečně rozhovořil o věci, již měl na srdci.

Ano, je jedním z těch mužů nočních temnot, kteří obcházejí krajem. Je poslem inky Titua Kusiho a přináší zprávu o přípravách velkého povstání. Připravuje se na příští rok, na velké svátky bílých mužů, na svátky, jimž říkají velikonoce. Zdá se, že to jsou jejich největší svátky, protože všichni chodí do kostelů po několik dní. V předposlední den těchto slavností jejich božstva, které visí na kříži, pořádají velké a slavné průvody. Účastní se jich všichni bez rozdílu, muži i ženy. V ten den, v hodinu průvodů, se zaútočí!

To bude hodina, kdy nikdo z nich rozhodně nebude čekat útok. Úder se musí podařit, v celé zemi, ve všech místech, kde cizinci mají své posádky! Musí se povést, je to poslední příležitost věrných stoupenců starého Tawantinsuyu a inky z Vilkabamby. Proto musí být tento úder pečlivě a spolehlivě připraven. Proto obcházejí ze-

mí ti muži nočních temnot, aby každý z věrných přesně věděl, co se od něho očekává a co má dělat.

„Jakou práci máš pro mne a pro mé lidi, Wayro, řekni!“ naléhal dychtivě Kapak.

„Klid, náčelníku, všechno se dovíš! Kdo není klidný, prohrává předem a vítězí ten, kdo umí chladnokrevně odhadnout soupeře a s rozvahou zaútočí na jeho slabé místo. Pro náš plán je rozvaha tím nejdůležitějším. O tom, co ti teď povím, se nesmí nikdo dovědět, rozumíš! Nikdo! A teď dobře poslouchej! V první řadě začneš co nejdříve se svými muži vyrábět zbraně!‘ Budou to hlavně dlouhá kopí, protože to je nejlepší a osvědčená zbraň proti Španělům na koních. Dále budete dělat makany, válečné kyje pro boj zblízka. A samozřejmě i praky! Pro ty nadpočetné zbraně si někdo přijde, nebo možná také nepřijde, musí však být připraveny. Možná že přijde posel s rozkazem, kam se mají ty zbraně dopravit, a ty je tam dopravíš! Tvoji muži musí být pochopitelně také dobře ozbrojeni, i oni musí mít kopí a kyje.“

Dalším úkolem Kapaka bylo vysílat zvědy k silnici, hlavně v období po sklizni. Proč? Protože potáhnou do Cuzka velké karavany lam a nosičů se zásobami na zimu a na celé období až do nové sklizně. Kapakovi by se mělo podařit překazit aspoň jeden z těch transportů. Ty zásoby, ať rozdá lidem, kteří je budou potřebovat, těm, kterým Španělé berou příliš velký podíl z úrody.

Kapak namítal, že to nebude lehké, že právě v té době potřebuje hodně lidí k uskladnění úrody a k dalším podzimním pracím. Tu se do rozhovoru vmísil zcela nečekaně náčelník Baku.

„Baku pošle třikrát obě ruce bojovníků, až potřeba. Dáš za to kukuřici?“

Kapak až strnul překvapením! I muži z pralesů chtějí bojovat a on namítá, že nemá dost lidí! Kdyby těch třicet bojovníků skutečně přišlo, to by už něco znamenalo!

„Platí, Baku! Pošlu ti včas vzkaz a půjdeme na ně společně. Ať si tví bojovníci připraví dost šípů!“

„Já jdu také, Kapaku!“ ozval se klidně Baku. „Já nezůstanu doma, když moji bojovníci na nepřítele, to ne!“

„Výborně, přátelé, takhle když to půjde všude, máme vyhráno,“ zahovořil Wayra a oči mu zářily.

„A co bude dál, Wayro? Nechceš dokončit své poselství?“

„Jedno po druhém, mladší bratře. Už Je to tady! Po příštím období zimních dešťů dostaneš včas zprávu, co bude tvým úkolem. Dovíš se, kdy a kde máš udeřit se svými lidmi, kam se máš s nimi dostavit i kam máš dopravit zbraně, které tu vyrobíte. Dostaneš šňůru s uzly, kipu, na níž bude zaznamenáno, za kolik dnů to bude. To budeš muset dodržet. A nápad s pomocí lučištníků náčelníka Bakua by mohl být výborný. Spojte se!“

Cizinec se zdržel v Maču Pikču ještě pár dní. Město nad hlubokým kaňonem Urubamby se mu líbilo. Obdivoval, jak důmyslně je postaveno na ostrohu, který by se dal úspěšně hájit s pár lidmi, oceňoval důvtip jeho budovatelů, kteří mysleli na všechno a umístili velkou část terasovitých polí do opevněného prostoru. Nezapomněli ani na zásobování pitnou vodou, měli ve městě nevelký pramen, navíc postavili nádrže k zachycování dešťové vody a postarali se o zavedení jednoho z potůčků uměle vybudovaným kanálem přímo do města.

Kapak jej zavedl i k cestě, vedoucí k hlavní silnici. Když přecházeli visutý most ze silných lan, podivoval se Wayra, že jej nechali stát, a soudil, že kdyby tam most nebyl, bylo by odříznutí kraje dokonalejší. Kapak mu nic nevymlouval a vedl jej dále, až k místu, kde stezka mizela ve vodě dosti rozlehlého jezera.

„Vida, tohle jsem nečekal, náčelníku! Cesta je pryč, voda ji vzala. Dá se tudy projít?“

„Dá, Wayro, dá. Projde tudy ale jen ten, kdo ji dobře zná a umí se orientovat podle určitých bodů, kopců, balvanů a podobně. Bez toho cestu nenajde.“

„I kdyby šel pomalu a nahmatával si ji holí?“

„Ne, ani tehdy, protože se na několika místech rozděluje a jen ten, kdo zná přesně její záhyby, najde správné pokračování. Jinak přijde vždy do místa, kde bude mít najednou pod nohama hloubku. A v našich vodách,“ zasmál se Kapak, „v našich vodách se nedá plavat, na to jsou příliš studené. Ono stačí, když projdeš, tak, jak máš. Zmáčíš se nejvýše do pasu, ale když vyjdeš z vody, budeš mít nohy jako zmrzlé kusy dřeva. Chceš to zkusit?“

„Nechci,“ smál se Wayra, „to nechci! Já, nemám ledovou vodu nijak v lásce. Vidím, že jste tu opravdu dobře opevněni. Tohle uzavření vodou, to je pěkný nápad a užitečný. Tam u nás dole, tam máme kus cesty do Vitkosu také uzavřený vodou.“

Potom Wayra s Bakuem odešli zpět do pralesů. A zase ubíhal čas. Muži v Maču Pikču i v okolních vsích nezaháleli. Ve volných chvílích pilně vyráběli zbraně a opravovali staré, ženy šily nové prošívané pancíře pro bojovníky a ti zvlášť zruční vyráběli ze dřeva, nebo z pružného proutí ochranné přílby. Všichni se těšili na den,

kdy se budou moci utkat s nepřítelem, který tak dlouho utiskuje jejich zemi.

Sklizeň byla v plném proudu, když přišel k náčelníkovi jeden ze zvědů. Zjistil v domě odpočinku na silnici, že za čtrnáct až dvacet dní půjde do Cuzka velká karavana se zásobami z Andawaylasu. Zvěd vyslechl indiánské nosiče a poháněče lam, kteří si stěžovali na to, že sotva vykonali jednu dalekou cestu, už budou muset jít podruhé, že v Andawaylasu budou mít sotva dva tři dny na odpočinek, oni i lamy. Počet nosičů odhadoval na stovku, lam bude na pět set.

Kapak se okamžitě rozhodl – zaútočí! Taková kořist už stojí za to! Hned druhého dne ráno vyrazili dva mladí muži jako poslové k pralesním Indiánům s prosbou, aby náčelník Baku vyslal okamžitě slíbenou posilu třiceti bojovníků. Ze svých lidí z města a z vesnic vybral padesát nejzkušenějších válečníků a uložil jim, aby byli připraveni vyrazit na první zavolání. Ti z Ljakta Paty měli přijít s bojovníky Opatariů, až budou procházet jejich vsí.

Bakuovi bojovníci přišli včas. V Maču Pikču dostal každý z nich vlněnou tuniku bez rukávů, opásanou širokým vlněným pásem, aby ve vyšších polohách netrpěli chladem. Museli odložit své válečnické ozdoby z barevného peří, aby nebyli nápadní. Stačila jejich výzbroj, v Andách neobvyklá, dlouhé luky a toulce nabité šípy. Kožené sandály pro své muže Baku odmítl s poukazem na tvrdou, téměř rohovině podobnou kůži chodidel svých lidí, kteří něco podobného obuvi za celý svůj život nepoznali a na nohou neměli.

Největší potíží pro tyto bojovníky z teplých, vlhkých pralesů byly průchody vodou po skryté stezce. Ledová voda byla pro ně něčím hrozným, s čím se smiřovali jen s nejkrajnějším odporem. Všichni byli rádi, když scházeli z horských výšin do teplejšího kraje při hlavní silnici. Vyhnuli se domu odpočinku a skryli se v křovinatém porostu stráně. Do tampu se vypravil jen jeden z Kapakových mužů, aby obhlédl situaci a dověděl se, zda ta velká karavana tudy snad už neprošla.

Když se vrátil s příznivými zprávami, rozhodl Kapak po poradě s Batuem, že vyjdou karavaně vstříc, ne však po silnici, ale v jisté vzdálenosti souběžně s ní. Po silnici půjde pár neozbrojených zvědů, kus cesty napřed, aby mohli karavanu se zásobami včas ohlásit.

Tak minuli Vilkakongu, kde se roku 1533, v druhém roce španělského vpádu do říše inků, odehrála bitva mezi velitelem Kiskisem a oddílem Hernanda de Soto. Indiáni byli tehdy odraženi jen díky včasnému – a celkem neočekávanému – příchodu španělských posil. Poté minuli vesnici Tarawasi s domem odpočinku a sestupovali údolím řeky směrem na další sídliště, Markawasi.

Kapak by nejraději dorazil až k visutému mostu přes řeku Apurimak. Považoval za nejlepší přepadnout karavanu hned po přechodu mostu, obsadit jej a uzavřít tak nepříteli možnost ústupu. Předpokládal, že po přechodu mostu bude karavana nejzranitelnější, protože nebude moci tak rychlé znovu zaujmout pochodovou formaci. Při ták velkém počtu lidí a lam musí přechodem přes úzký, visutý most vzniknout zcela jistě určitý zmatek, jehož chtěl spolu s nezbytným překvapením využít.

Ještě však neminuli Markawasi, když se Kapak na radu Batua rozhodl jinak. Silnice tam v jednom místě procházela dosti úzkou roklí, asi šest mužských výšek hlubokou, s téměř kolmými stěnami. Batu se šel právě v tom místě podívat, jak vypadá silnice, a vrátil se s náramně spokojenou tváří.

„Bratře Kapaku, ta cesta místo moc dobré pro boj! Ty jdeš se mnou podívat, uvidíš!“

Na místě mu pak vysvětlil, že tohle je místo přímo stvořené pro lučištníky, kteří budou moci shora svými šípy pohodlně ostřelovat nepřítele. Uplatní se i praky Kapakových mužů. V rokli bude možné uzavřít větší část velké karavany. Kapak navrhoval, aby do rokle nechali vejít čelo karavany a tolik nosičů a lam, kolik se jich tam vejde. Předpokládal podle svých zkušeností, že hlavní doprovodný ozbrojený oddíl bude v čele karavany, aby ji vedl a chránil. Vzadu půjde jen pár mužů, pravděpodobně Indiánů z pomocných oddílů, pod vedením dvou tří Španělů, víc sotva. S těmi si snadno poradí i v otevřeném terénu. S takovým bojem v rokli už měl zkušenost a byla to zkušenost dobrá. Proto s Batuem okamžitě souhlasil.

Kispe, který se také účastnil výpravy, přišel s jiným výborným nápadem. Navrhl, aby vyslali karavaně vstříc dva nenápadné muže, pochopitelně neozbrojené. Ti by se při nějaké vhodné příležitosti vmísili mezi nosiče – třeba někomu pomohou nést náklad – a prozkoumají náladu nosičů a poháněčů lam. Podle toho, co se dověděli při prvním průzkumu v tampu, kde o karavaně získali první zprávy, nebyli ti lidé svou prací příliš nadšeni. Zle si stěžovali na dřinu a námahu dlouhých a častých cest, a proto téměř určitě nebudou svůj vojenský doprovod a

dohled nadšeně podporovat a bránit.

Kispe byl přesvědčen, že by jim ti dva mohli nenápadně vyložit situaci a přemluvit je, aby se v okamžiku přepadení nestavěli na odpor a nešli Španělům a jejich spojencům na pomoc. Jistě jsou do této dřiny nahnáni víceméně násilím, zvláště ti, kteří jsou z venkova. Tam Španělé oddané zrádce těžko hledají. Jim záleží daleko více – na náčelnících a indiánských hodnostářích z měst, na inkovské šlechtě.

Kapak i Baku souhlasili, a proto se vypravili dva starší muži, aby se pokusili tento plán uskutečnit. I kdyby se jim podařilo přemluvit jen deset nebo dvacet mužů, mohli s jejich pomocí způsobit v karavaně ve chvíli přepadu značný zmatek. Oba muži měli také vyzvat nosiče a poháněče lam, aby se při přepadu rychle oddělili od Španělů a ozbrojeného indiánského doprovodu, aby nebyli zasaženi šípy a kameny z praků.

Celá skupina válečníků se pak stáhla do křovím zarostlého údolíčka při malém potůčku, asi pět set kroků od silnice. Doufali, že čekání nebude dlouhé, protože za této situace nebylo ani pomyšlení na rozděláni ohně. Ještě štěstí, že sestoupili do povodí řeky Apurimak, kde bylo daleko tepleji než ve výši Cuzka a Maču Pikču.

Čekali celý zbytek dne, celou noc a ještě následující den a noc, a teprve třetího dne dopoledne přiběhl od silnice zvěd se zprávou, že se karavana blíží. Rázem bylo vše na nohou a připraveno k boji. Co nejrychleji odešli k oné rokli a tam se podle pokynů náčelníků ukryli. Válečníci z Maču Pikču a Bakuovi bojovníci se rozdělili do dvou skupin a každá z nich ještě do dvou, aby mohli obsadit oba konce rokle i její boky.

Bitka nebyla dlouhá. Jakmile dal Kapak povel k zahájení boje, bylo okamžitě vidět, že plán s přípravou nosičů a poháněčů lam oběma zvědům dokonale vyšel. V tom okamžiku vznikly v čele karavany a na jejím konci dvě oddělené skupinky, vpředu v počtu asi patnácti mužů, z nichž byli čtyři Španělé, vzadu sotva desítka indiánských ozbrojenců, vedená jedním vousatým mužem v přílbě.

Teď poznali Kečuové, jak hroznou a vysoce účinnou zbraní jsou dlouhé luky Opatariů. Bojovníci z pralesů vystřelovali jeden opeřený šíp za druhým s ohromující přesností a tak během krátké chvíle byly obě skupiny zničeny. Ani náprsní pancíře a přílby nebyly Španělům mnoho platné. Opatariové jim mířili na nohy, a tak i je za chvíli zasáhli. Svíjeli se na zemi s poraněnýma nohama a Kapakovi bojovníci je pak snadno dobíjeli svými makanami.

Nosiči se během boje shlukli co nejtěsněji do houfu, shodili své náklady a dřepli si na zem. Poháněči lam zalezli pod břicha svých zvířat. Jen dva z řad útočníků byli raněni, a to ještě nikoliv těžce. Zasáhl je jeden ze Španělů, který se s šípem ve stehně oháněl svým mečem, dokud mu jej dobře mířená rána kopím nevyrazila z ruky.

Kapak si dal přivést velitele nosičů i poháněčů lam. Byl při tom i Baku a Kispe. S těmi dvěma přišli i oni dva muži, kteří měli Indiány připravit na přepad.

„Odkud jste, muži?“ přivítal je trochu zhurta Kapak. Oba pozdravili zdviženou dlaní a starší z nich odpověděl:

„Jsme z okolí Abankaje. Cizinci říkají, že jsme majetkem Španěla dona Luise. Jeho správce nám nařídil dělat tuhle práci – nosiče. To, co neseme, vzali našim lidem v okolí Andawaylasu.“

„Ano, to jim vzali tam, jak říká tuhle Wanka,“ přidal se druhý. „Lamy jsou naše. Museli jsme hned po sklizni každý přivést dvacet zvířat a poručili nám jít do Cuzka. Kdybychom odmítli, vzali by nám naše lamy.

Jdeme už podruhé.“

„Co s námi bude, náčelníku?“ obrátil, se s úzkostlivou otázkou ke Kapakovi a ostatním ten, který vedl nosiče.

„Co by s vámi bylo?“ odpověděl Kapak. „Vrátíte se do Andawaylasu, pěkně tiše domů – když uděláte jednu věc.“

Muži napětím ani nedýchali.

„Vrátíte se pokud možno tak, aby vás nikdo nechytil, a vrátíte to, co dopravujete, těm lidem, kterým to Španělé ukradli. Ze svých nákladů si vezmete jen to, co spotřebujete cestou, ani o brambor více! Rozumíte?“

Oba muži horlivě souhlasili, bylo to pro ně dobré řešení. A Kispe dodal:

„Bylo by nejlepší, kdybyste se pak tiše a nenápadně přestěhovali jinam, aby se na vás nemohli mstít. A muži, nikde ani slovo o tom, co se tady stalo! My to tu urovnáme, aby tu nezůstala ani sebemenší stopa po boji, a také o tom nebudeme nikde vyprávět.“

„A nebojte se,“ dodal Kapak, „tohle už nebude trvat dlouho. Brzy přijde osvobození! Tawantinsuyu se brzy zbaví všech, kdo je pokořili a ostouzejí! Brzy to bude, muži! Buďte připraveni!“

Tak se také stalo. Baku dostal za svou pomoc třicet lam s náklady; poháněčům tuto ztrátu zvířat vynahradily náklady více než čtyř set ostatních zvířat, náklady kukuřice, brambor, sušeného masa a dalších potravin. Jak nosiči, tak muži se svými lamami neprodleně vyrazili na zpáteční cestu domů, šťastni, že se zbavili rozkazování Španělů a že tak snadno vyvázli z bitky. Obě strany se rozloučily v míru a pokoji.

Kečuové z Maču Pikču a Opatariové se hned potom pustili do práce, aby odklidili mrtvé a každou sebemenší stopu boje. Považovali to za důležité, aby se Španělé jen tak snadno nedopátrali, co se stalo s jejich karavanou, hlavně s jejich lidmi. Padlé odnesli co nejrychleji pryč z rokle, hezký kus cesty nahoru, do kopců, kde na vhodném místě vyhloubili několik jam, těla do nich naskládali a zasypali.

Povrch půdy těchto prostých hrobů pečlivě upravili, aby nikdo nepoznal, že se tu něco dělo, natož kopalo. Při této práci se osvědčili především Opatariové. Vzali si tak nějak samozřejmě na starost zahlazování stop a úpravu půdy a jako zkušení stopaři a lovci to dokázali přímo neuvěřitelně dokonale. Podařilo se jim zahladit veškeré stopy a nepřehlédli ani jediné pošlapané stéblo trávy.

Potom se vrátili k silnici, kde nechali Bakuovo stádečko lam pod dozorem tří mužů. Všichni byli velice unavení a hladoví, každý toužil po trošce teplého jídla. Odtáhli tedy i s lamami kousek od silnice, do mělké, travnaté doliny, jíž protékal potůček a která byla lemována ze tří stran dosti vysokým porostem. Tam se utábořili a dali se do přípravy opožděného oběda.

Kečuové si na svých ohníčcích vařili brambory se sušeným masem. Opatariové si rozdělali čtyři ohně pro sebe, kousek opodál. V údolí zavládla pohoda a klid, každý se těšil, že se brzy dosyta nají. Kapak seděl s Kispem opodál a znovu si probírali průběh celého přepadu.

KAPITOLA 21

Když toho dne večer uléhali Kečuové a Opatariové u svých ohňů ke spánku, netušili, že to bude pro mnohé z nich poslední noc jejich života. Po silnici se kvapem přibližovala netušená katastrofa, kterou nikdo z nich ani ve snu nečekal. Po snadném a cenném vítězství si byli až příliš jisti sami sebou, tak jisti, že ani nepostavili hlídky, které by měly silnici na dohled. Tato neopatrnost se jim zle nevyplatila!

Co se vlastně stalo? Ze severu cestoval do Cuzka jízdní oddíl asi padesáti Španělů. Ti potkali některé z propuštěných nosičů a mezi těmi se našel zrádce, možná že jen mluvka. Ten vypověděl – nebo prostě vybreptal – veliteli španělského oddílu, co se přihodilo, a on se rozhodl, že bude odbojné Indiány pronásledovat, a krutě pomstí smrt svých krajanů. Když zjistil sílu nepřítele, viděl, že na něho se svým oddílem jízdy stačí. Byl v Peru již řadu let, a proto jej ze všeho nejvíc udivila a překvapila zrádcova zmínka o lučištnících v řadách nepřátelských Indiánů. Luky a šípy tady, v peruánských horách?.

To mohlo znamenat jen jediné, a to, že v tom oddíle jsou příslušníci indiánských kmenů z pralesní oblasti.

Tato skutečnost zase může znamenat, že se začíná hýbat ten malinký „inka“ Titu Kusi z té tajemné Vilkabamby. Panovníček, jehož oni, Španělé v Cuzku a jinde, v celém Peru už pomalu přestali brát na vědomí a jen tak, bokem, si ještě matně uvědomovali, že tam dole, v kraji pralesů, kde je Vitkos a Vilkabamba, je ještě kus země – pro ně celkem málo zajímavé – kde oni nejsou pány, kde nežijí lidé ve stínu španělského impéria, nad nímž slunce nezapadá.

Velitel jízdy si uvědomoval, že je opravdu bezpodmínečně nutné, aby toho prozatím vítězného nepřítele dohonil a zjistil v boji, co a jak, kdo to vlastně byl a odkud. V tom by mohl být klíč k situaci v zemi! Vždyť se stejně tak nějak, docela neurčitě a slabounce šušká, že se něco připravuje, že ti zatracení Indiáni mají zase něco za lubem. Proto tedy – tryskem vpřed! A kopyta koní na inkovské silnici zahřměla jako bouře.

Přenocovali v Markawasi a ráno, ještě za šera vyrazili spěšně dále. Překročili řeku a začali stoupat do kopců. A stále nikde nic, nikde ani ta nejmenší stopa po bitvě! Vždyť přece ten Indián mluvil o tom, že byli přepadeni kus cesty za řekou, v nehluboké rokli, právě na téhle silnici. Jsou přece v té rokli? Jsou a nikde ani stopy, krajina, jako by se tu nikdy žádná bitva neodehrála. Sakra, vždyť tu přece musel zůstat aspoň kámen potřísněný krví, nebo něco podobného!

Jízda bezradně stanula. Bylo ještě brzy ráno, vzduch se sotva pohnul. Až teď! Velitelův nos zachytil slaboučkou vůni kouře z ohně. A teď znovu! Teď je vůně silnější. Nechal svůj oddíl stát u konce rokle a sám se rozjel do mírného svahu. Volil ten svah, od něhož zachytil na své tváři slaboučký závan vzduchu, takový náznak vánku. Vyjel pod vrchol svahu, jen tak daleko, aby viděl na jeho hřbet. Od tohoto bodu stoupal pomaloučku výš, krok za krokem, pěšky – pro jistotu – podle zkušeností starého vojáka.

Aha, tamhle! Za dalším táhlým hřbetem se vznášel slabý opar kouře. Byl slaboučký, ale bylo ho dost. Tohle není z jednoho ohně, tam hoří těch ohňů několik a to by mohli být ti, které hledá! Velitel sejmul z hlavy lesklou přílbu s péřovým chocholem, nechal ji ležet na zemi, protože by se mohla zalesknout a upozornit hlídku. Jestli tam ti Indiáni jsou, určitě hlídku postavili.

Španěl netušil, že žádná hlídka nikde nestojí, a proto se svrchovaně opatrně vrátil ke svým jezdcům. Cestou k nim už promyslel bojový plán. Byl velice jednoduchý. Rozhodl se, že pojede rovnou tam, kde hoří ohně – ať už někde je hlídka, nebo není! On má jízdu a ta dokáže pěšáky vždycky dohonit. A počítal i s okamžikem překvapení. Kdo překvapí ve válce druhého, je vždycky ve výhodě – a tu výhodu si hodlal za všech okolností ponechat pro sebe.

Nejel přímo, ale objel ten první, nedlouhý hřbet a pak zamířil k svažující se části druhého hřbetu, za nímž uviděl kouř. Nechtělo se mu unavovat koně jízdou do svahu a pak – nevěděl, jak to vypadá na druhé straně, zda by tam mohl s koňmi dobře sjet dolů. Raději bude útočit tím údolím, mohl by tam být mírný svah směrem vzhůru a to by bylo dobré.

Dál to už bylo jednoduché. Naši indiánští přátelé ošklivě doplatili na to, že se nezajistili ani jedinou hlídkou. Takto spatřili šik španělské jízdy, až když od nich byla vzdálena sotva tři sta kroků. Její útok byl rychlý jako blesk a drtivý jako bouře. Ten, kdo je první spatřil, stačil jen vykřiknout výstrahu. Kapak okamžitě pochopil situaci.

„Rozprchněte se všemi směry, a hlavně do křovin, do křovin!“ Ti pohotoví to jakžtakž stačili, většinu mužů však španělská jízda dostihla. Nastala hrozná řež. Indiáni se bránili ze všech sil, jejich statečnost však nestačila proti drtivé převaze jízdy. V krátké chvíli byla travnatá dolina poseta mrtvými a raněnými. Španělé nikoho nešetřili a také nikdo z Kečuů se nevzdával, z hrdosti válečníka, a také proto, že by mu to nebylo nic platné.

Poměrně nejlépe na tom byli Opatariové. Jejich ležení bylo nejvýše, až kus za ohni a tábořištěm Kečuů. Byli také nejblíže křovinám. Baku své muže rychle shromáždil, rozestavil je do nepravidelného řetězu a nařídil jim, aby ustupovali tak rychle, jak to jen půjde, a aby svůj ústup kryli střelbou z luků, hlavně na koně. Proto se Španělé spíše věnovali pronásledování Kečuů a nechali lukostřelce poměrně snadno uniknout, zejména když pár šípů citelně zasáhlo několik koní, kteří se bolestí plašili a rozbili španělský šik.

Španělé Indiány do křovin nepronásledovali, bylo to pro ně přece jen nejisté. Ti, kdo z Kečuů a Opatariů útok jízdy přežili, se sešli až docela nahoře, kde dolina končila. Bylo to smutné shledání! Sešlo se tam všehovšudy dvacet osm Kečuů a dvacet šest Opatariů a z těch, kdo se tam dostali, byli ještě mnozí raněni, někteří vážněji, jiní jen lehce. V údolí zůstalo dvacet šest bojovníků, více než třetina celého počtu. To bude smutku v

Maču Pikču a okolních vesnicích!

Raněn byl i náčelník Kapak, dosti vážně. Byla to rána mečem mezi rameno a krk, rána nepěkná a zlá. Jeho muži vyrobili co nejrychleji nosítka z větví a plášťů, aby svého náčelníka mohli nést. Ztratil hodně krve a ani sám nevěděl, jak s tím těžkým zraněním vydržel až nahoru. Dokázala to železná konstrukce jeho otužilého mladého těla a obětavá podpora druhů.

Když bylí všichni obvázáni – tak, jak to za těchto podmínek bylo možné – ujal se velení Kispe. Nějakým zázrakem nebyl raněn, ačkoliv ustupoval jako jeden z posledních. Také Baku byl zcela zdráv a jeho mužům se podařilo za nějaký čas shledat devět lam s náklady, protože i ony se rozprchly před zběsilým útokem Španělů. Měli tedy aspoň co jíst na cestu domů, Opatariové i Kečuové.

Cesta k prvnímu jezeru jim trvala celých osm dní. Během té doby zemřelo dalších šest mužů, jejichž rány byly příliš vážné. Kapaka stále nesli na nosítkách. Mladý náčelník byl rozpálen vysokou horečkou a blouznil. Volal neustále mrtvé muže a vydával povely, jako by byl stále ještě v boji.

Všichni si oddechli, když prošli vodní plochou jezer a mohli věřit, že jsou konečně v bezpečí. Aspoň některým lehčeji raněným se již dařilo lépe, rány se dobře hojily. Jak zůstávali muži postupně v Sayak Marce, Phuyu Patě a Inti Patě, zmenšoval se průvod. Do Maču Pikču dorazilo pouhých čtrnáct Kečuů a dvacet pět Opatariů.

V městě vypukl veliký nářek. Tolik skvělých válečníků se nevrátilo! Tolik mladých životů a tolik obratných rukou bude ve městě a ve vsích chybět! A kolik dětí a žen přišlo o své otce a muže! Byla to pro celý kraj hrozná rána, i když všichni museli s něčím podobným počítat, každá válka je hrozná.

Kapakovi se vedlo bídně. Když jej přinesli a uložili na lože v náčelnickém domě, nepoznával ani své nejbližší. Žena k němu okamžitě zavolala kouzelníka – lékaře, který udělal vše, co bylo v jeho silách. Rána se silně zanítila a přes všechnu péči bylo všem jasné, že náčelník své zranění nepřežije. U jeho lože se střídala Wara se starou matkou, ani na chvilku jej neopouštěly. Také starý Yamki Mayta vysedával dlouhé chvíle u lože raněného a těšil Kapakovu ženu i matku, jak uměl.

Čtvrtého dne po návratu z nešťastné výpravy se Kapak najednou probral z blouznění. Rozhlédl se po svém domě a po těch, kdo se shromáždili kolem něho. Na všech spočinul laskajícíma očima, pohladil jimi jednoho po druhém, každého zvlášť. Na jeho tváři se rozhostil veliký klid a mír. Potom slabým hlasem promluvil:

„Před chvílí jsem mluvil s otcem Walpou. Volá mě k sobě a já jdu. Zemřu a půjdu do říše Slunce. Otec říkal, že to tam je krásné. Lituji toho, že jsem zavinil smrt tolika lidí."

Starý Yamki zvedl ruku v odmítavém posuňku, ale Kapak slabým hlasem pokračoval:

„Ne, otče, já vím, že jsem nepostavil hlídky toho posledního rána. Kdybych to byl udělal, Španělé by nás tak hrozně nepřekvapili. V tom je moje vina a ta se mnou půjde před tvář Slunce. Neplačte, maminko a milá Waro! Jste přece v domě náčelníkově. Mám vás rád jako nikoho na světě, kromě svých dětí. Vychovávejte je, jak se na děti náčelníka a vnuky statečného Walpy sluší. Ať z nich vyrostou dobří lidé!

A teď ty, Yamki, otče! Vyřiď lidem, že bych si přál, aby se po mně stal náčelníkem Kispe. Je to schopný muž. A vyřiď jim dál, že bych si přál, aby už nešli do žádné války, do žádného boje, aby mohli zde, v Maču Pikču, v tom našem koutku světa žít v klidu a pracovat v míru, ať se okolo, tam v Cuzku, nebo jinde, děje cokoliv. Žádné vítězství ve válce není tak cenné, jako dobře sklizená úroda! Důležité je, aby se mohly rodit děti, naše naděje, a aby staří mohli umírat v klidu, s jistotou, že to tady mladí povedou dál."

Tato slova pronesl Kapak z posledních sil a pak umlkl. Kvečeru téhož dne vydechl naposledy.

Co bylo v Maču Pikču a v Tawantinsuyu dál? Tak jako se našel zrádce nebo mluvka mezi nosiči a poháněči lam, jež Kapak osvobodil, tak se našel zrádce, který prozradil inkův plán velikonočního povstání. Dopadlo to tak, že Španělé dokázali připravovanou revoltu potlačit a udusit. Samozřejmě v krvi! Titu Kusi ještě nějaký čas vzdoroval, dokonce se mu podařilo několik menších tažení, či spíše výpadů, a Španělé považovali za užitečnější a snadnější s ním vyjednávat. Hlavním důvodem k vyjednávání zřejmě bylo, že stále nevěděli, jaké síly má inka z Vilkabamby k dispozici.

Vyjednávání mělo po mnoha průtazích konečně úspěch – Titu Kusi z podnětu Španělů oženil svého syna s dívkou z rodu inky Manka a sám uzavřel se Španěly mír. Nikdy však neopustil své útočiště, Vilkabambu, kde se cítil v bezpečí, protože – a právem – proradným dobyvatelům nevěřil.

Vilkabamba tak zůstala něčím jako samostatným státem uvnitř Peru. Inka Titu Kus zemřel roku 1571 a po

něm nastoupil Tupak Amaru. Nový inka zahájil opět boj se Španěly a bojoval až do června 1572, kdy prý Španělé Vilkabambu konečně obsadili. Teprve v této chvíli byl organizovaný odpor Indiánů zlomen. Tupak Amaru se stal pro peruánské Indiány národním hrdinou.

Lidé v Maču Pikču se zachovali podle Kapakova posledního přání. Uzavřeli se okolnímu světu ještě těsněji, a když se doslechli, že inka Titu Kusi uzavřel se Španěly mír, přestali se zajímat i o politické dění v zemi a dbali jen o sebe sama. Stejně pasivně se zachovaly spousty Indiánů, a tak vyjádřily odpor!

Tak žil tento kousíček Peru dál – po svém. Lidé se rodili a umírali, obdělávali svá pole a pásli své lamy, aby měli co jíst a do čeho se oblékat. Wara se již znovu neprovdala a vychovávala své děti, jak si Kapak přál. A život šel dál, svým tempem, od jednoho období dešťů k druhému, od jedné sklizně k druhé a třetí a další, rok za rokem.

Během dosti krátké doby však začalo městečko stále výrazněji pociťovat značný počet chybějících mužů, těch, kteří padli za svobodu země. Nejen v Maču Pikču, ale i v okolních vesnicích. Počet obyvatelstva se začal zmenšovat a zmenšoval se neustále, jako by to ovlivnila nesvoboda bývalé říše inků a uzavřenost oblasti Maču Pikču. Domníváme se, že město žilo a později živořilo – podle archeologických výzkumů – tak ještě sto, a možná i sto padesát let. Snad je potom poslední desítky obyvatel opustily a šly žít jinam. Snad jim tam v té samotě nad hřmící Urubambou nebylo dobře a chtěli být více mezi lidmi. Ale to by byla zase jiná historie…

O LANCELOTOVI A KRÁSNÉ GUENEVEŘE

Úryvek je z knihy Vladimíra Hulpacha PŘÍBĚHY KRUHOVÉHO STOLU. Autor, zkušený adaptátor starých látek, vypráví tentokrát tyto prastaré, původně keltské báje o králi Artušovi a jeho rytířích jako souvislý příběh a přibližuje tak tyto pověsti dnešní mládeži. Vyšlo v Albatrosu, v edici Obnovené obrazy, ilustroval Miloslav Troup.

Král Artuš vyslechl Meliagransovu utrhačnou řeč a sklopil hlavu do dlaní. Když zase zvedl oči, plála jeho tvář hněvem.

„Za takovou zradu budou pykat oba. Hned dám Lancelota hledat a královna bude upálena. Ty, pane Gawaine, ji odvedeš na hranici!“

Rytíř ale králi řekl:’

„Nechci se ani dívat na tak potupný konec té vznešené paní, poněvadž s ním nesouhlasím. Proč nemůžeš alespoň vyčkat, až se pan Lancelot objeví a všechno se vysvětlí?“

Artuš by možná i při své neoblomnosti na Gawainova slova dal, jenže v tu chvíli spustil Mordred znovu takový zlobný křik, že ubohou královnu ještě téhož dne vysvlékli do pouhé košile a uzamkli ve vězení pod hlavní věží.

Tam Guenevera čekala, až ji vyvedou na hranici.

Tou dobou i pan Lancelot ležel ve sklepení na slámě a byl náramně sklíčený při pomyšlení, že ho tu chce Meliagrans utýrat žízní a hladem.

Konečně ale zaslechl chřestění klíčů, pak se otevřely dveře a do kobky vstoupila ta, které by se nejméně nadál – Jezerní panna.

„Ano, jsem to já, synku,“ usmála se víla, jejíž krásná tvář se od doby, kdy ji rytíř viděl v jezerním království naposled, pranic nezměnila.

„Přišla jsem ti na pomoc, poněvadž královna je ve smrtelném nebezpečí,“ pokračovala, a když vypověděla po pravdě vše, co se zatím na Camelotu strhlo, Lancelot jen zaúpěl:

„Ach, ti bídníci! Ale já vám všem ukážu, počkejte!“

„Nic jiného si nezaslouží,“ přitakala víla. „Jenže přátelství s králem porušit nesmíš, jinak přivodíš záhubu celého Kruhového stolu. Na to pamatuj!“

I přislíbil pan Lancelot, že proti Artušovi nevystoupí, a poté ho víla vyvedla z vězení, aby mu dala zbroj i nového koně.

Byl to nejkrásnější bělouš, jakého rytíř kdy měl. Sotva také spočinul v sedle, rozběhl se kůň jako bouře rovnou cestou ke Camelotu.

Nejel dlouho, když Lancelot zaslechl dusot kopyt a z lesa se proti němu vyřítila skupina po zuby ozbrojených jezdců.

Byl to pan Bors, Lionel a několik dalších přátel. Ale místo pozdravení sklopili všichni hledí a tasili meče.

„Zadržte!“ zvolal pan Lancelot. „Musíte mě vyslechnout, neboť jste byli oklamáni!“

Neochotně tedy zasunuli zbraně, přesto však v nevelké vzdálenosti Lancelota obklíčili.

„Víš asi dobře, proč tě hledáme,“ řekl potom pan Bors. „Nepřesvědčíš-li nás o své nevině, půjdeš na hranici s královnou!“

Lancelot mu pohlédl zpříma do očí,

„Při našem bratrství se zapřísahám, že zrádcem je Meliagrans, který Gueneveru zajal o májových slavnostech…“ A když dovyprávěl, jak se věci skutečně udály a jak ho ze sklepení vysvobodila Jezerní panna, zvolal pan Bors:

„Rychle na Camelot, ať královnu zachráníme!“

Štvali koně, dokud nezahlédli známé hradby. Brána byla otevřena dokořán a na nádvoří spatřili velkou hranici. V té chvíli k ní už také přivedli královnu v režné košili, bledou jako smrt.

„Počkejte, je nevinná!“ volal zdálky pan Lancelot, ale v té chvíli spustili pokřik také jeho nepřátelé, Mordred, Agravain a zvláště Meliagrans: „Zabte zrádce! Do boje!“

Nuže, po těch slovech nastal takový zmatek a řež, že se to dá jen těžko vylíčit. Třebaže Lancelot se svými sourodáky chtěl zachránit jen Gueneveru a dát na pamětnou oněm třem pomlouvačům, vložili se hned do boje Gawainovi bratři Gaheris a Gareth a po nich ostatní.

Lancelot sám konal mečem pravé divy. Jednou ranou rozmetal hranici, druhou zbavil královnu potupných pout a už ťal takovou silou Meliagranse, že mu paže uletěla i s ramenem a krev stříkala na všechny strany.

Poté spatřil Agravaina, jak ho chce proklát kopím; zasadil proto koni ostruhy, až se vztyčil nad celé bitevní pole. Z té výšky uhodil Lancelot útočníka štítem do lebky a zarazil mu ji mezi lopatky.

Neméně udatně si vedli i jeho druzi, zvláště pan Bors s Lionelem. Zatímco Lancelot sklál ještě Garetha a Gaherise, aniž je vůbec poznal, a hlídal s mečem v ruce vchod do věže, než se královna oblékne, vyčistili nádvoří tak, že nebylo rytíře, který by se jim postavil v té chvíli na odpor.

Potom posadil Lancelot Gueneveru na bělouše a s ní i s přáteli se rozjel na svůj hrad Libohrad.

Praničeho nelitoval; jen toho, že se mu nepodařilo na nádvoří zabít prohnaného Mordreda s liščí tváří.

Mordred totiž zprvu čekal krvelačně u hranice, až Guenevera bude upálena, na rozdíl od krále a všech dobrých‘ rytířů, kteří tou dobou seděli smutně u Kruhového stolu. Když vypukla ta strašná mela, raději se ukryl za strom a z úkrytu nevystrčil nos, dokud Lancelot neodjel.

UPOZORNĚNÍ: Knihu PŘÍBĚHY KRUHOVÉHO STOLU si můžete mimořádně objednat na adrese:

Albatros, nakladatelství pro děti a mládež,
obchodní útvar,
Na Perštýně 1,
110 01 PRAHA 1

Ostatní Knihy edice Obnovené obrazy si včas zajistěte u svého knihkupce!

KARAVANA

VÁCLAV ŠOLC • KONDOR ÚTOČÍ

Svazek č. 146 Řídí Hana Krubnerová

Ilustroval Miroslav Váša. Obálku navrhl James Janíček. Graficky upravil Jan Hejda. Vydal jako svou 6432. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1982. Odpovědná redaktorka Hana Krubnerová. Výtvarný redaktor Jaromír Zápal. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Public vytiskla Severografia, n. p., závod 01, Liberec. 13,65 AA (text 11,00, ilustrace 2,85), 14,07 VA. Náklad 76 000 výtisků. 1. vydání. 13-795-82 14/64 Brožovaný výtisk 7,– Kč

© Albatros, 1982 © Václav Šolc, 1982 Illustrations © Miroslav Váša, 1982